

Homiliae spirituales 50 (collectio H)

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ ΟΜΙΛΙΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ Πάνυ πολλῆς ὠφελείας πεπληρωμέναι Περί τῆς ὀφειλομένης καὶ σπουδαζομένης Χριστιανοῖς τελειότητος

ΟΜΙΛΙΑ Α.

Ἰεζεκιήλ ὁ μακάριος προφήτης ὄπτασίαν καὶ ὄρασιν ἔνθεον καὶ ἔνδοξον θεωρήσας διηγήσατο καὶ ἔγραψεν ὄπτασίαν μυστηρίων ἀλαλήτων γέμουσαν. εἶδε γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ ἄρμα Χερουβεὶμ, τέσσαρα ζῶα πνευματικά, ἐν ἐκάστῳ ζῶῳ τέσσαρα πρόσωπα ἔχοντα, τὸ ἐν πρόσωπον λέοντος καὶ τὸ ἐν πρόσωπον ἀετοῦ καὶ τὸ ἕτερον μόσχου καὶ τὸ ἄλλο πρόσωπον ἀνθρώπου· καὶ πτέρυγες καθ' ἕκαστον πρόσωπον ὡς μὴ εἶναι ὕστερά τινι ἢ ὀπίσθια. καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν ὀφθαλμῶν ἔγεμον καὶ αἱ κοιλίαι ὁμοίως πεπλήρωντο ὀμμάτων, καὶ οὐκ ἦν τόπος τις, ὃς οὐκ ἔγεμεν ὀφθαλμῶν. καὶ τροχοὶ καθ' ἐν πρόσωπον, τροχὸς ἐν τροχῷ, καὶ ἐν τοῖς τροχοῖς ἦν πνεῦμα. καὶ εἶδεν ὡς ὁμοίωμα ἀνθρώπου καὶ ἐπ' αὐτῶν καθεζόμενον ὡς ὁμοίωμα ἀνθρώπου καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς ἔργον σαπφείρου. καὶ ἔφερε τὸ ἄρμα τὸ Χερουβεὶμ καὶ τὰ ζῶα τὸν ἐποχούμενον δεσπότην· οὐδ' ἐὰν ἐβούλετο πορεύεσθαι κατὰ πρόσωπον ἀπήεσαν. καὶ εἶδεν ὑποκάτω τοῦ Χερουβεὶμ ὡς χεῖρα ἀνθρώπου ὑποβαστάζουσας καὶ φέρουσας. Καὶ τοῦτο ὅπερ εἶδεν ὁ προφήτης ἐν ὑποστάσει, ἀληθινὸν ἦν καὶ βέβαιον. ὑπεδείκνυτο δέ τι ἕτερον καὶ προετυποῦτο μυστικὸν καὶ θεϊκὸν πρᾶγμα, «μυστήριον ἀποκεκρυμμένον ἀληθῶς ἀπὸ τῶν αἰῶνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν», ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν χρόνων φανερωθὲν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Χριστοῦ. ψυχῆς γὰρ μυστήριον ἐθεώρει τῆς μελλούσης δέχεσθαι τὸν ἑαυτῆς κύριον καὶ θρόνος δόξης αὐτῷ γενέσθαι. ψυχὴ γὰρ ἢ καταξιοθεῖσα κοινωνῆσαι τῷ πνεύματι τοῦ φωτὸς αὐτοῦ καὶ καταλαμφθεῖσα ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς ἀρρήτου δόξης αὐτοῦ, ἐτοιμάσαντος αὐτὴν ἑαυτῷ εἰς καθέδραν καὶ οἰκητήριον, ὅλη φῶς γίνεται καὶ ὅλη πρόσωπον καὶ ὅλη ὀφθαλμὸς· καὶ οὐδὲν αὐτῆς μέρος μὴ γέμον τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν τοῦ φωτὸς, τουτέστιν οὐδὲν ἐσκοτισμένον, ἀλλ' ὅλη δι' ὅλου φῶς καὶ πνεῦμα ἀπεργασθεῖσα καὶ ὅλη ὀφθαλμῶν γέμουσα, μὴ ἔχουσα δὲ ὕστερόν τι ἢ ὀπισθεν μέρος, ἀλλὰ πάντη κατὰ πρόσωπον τυγχάνει οὕσα ἐπιβεβηκότος ἐπ' αὐτὴν καὶ ἐπικαθεσθέντος τοῦ ἀρρήτου κάλλους τῆς δόξης τοῦ φωτὸς τοῦ Χριστοῦ. καὶ ὡσπερ ὁ ἥλιος πάντη ὁμοίος ἐστί, μὴ ἔχων τι μέρος ὕστερον ἢ ἐλλεῖπον, ἀλλ' ὅλος ἐξ ὅλου δεδόξασται τῷ φωτὶ καὶ ὅλος φῶς ἐστίν, ὁμοιομελῆς τυγχάνων· ἢ ὡσπερ πῦρ, αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ πυρός, ὅλον ὁμοιον αὐτῷ ἐστί καὶ οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῷ πρῶτον ἢ ἔσχατον ἢ μεῖζον καὶ ἔλαττον, οὕτω καὶ ψυχὴ ἢ καταλαμφθεῖσα τελείως ὑπὸ τοῦ ἀρρήτου κάλλους τῆς δόξης τοῦ φωτὸς τοῦ προσώπου Χριστοῦ καὶ κοινωνήσασα πνεύματι ἀγίῳ τελείως καὶ κατοικητήριον καὶ θρόνος θεοῦ καταξιοθεῖσα γενέσθαι, ὅλη ὀφθαλμὸς καὶ ὅλη φῶς καὶ ὅλη πρόσωπον καὶ ὅλη δόξα καὶ ὅλη πνεῦμα γίνεται, οὕτως αὐτὴν κατασκευάζοντος Χριστοῦ τοῦ φέροντος καὶ ἄγοντος καὶ βαστάζοντος καὶ φοροῦντος αὐτὴν καὶ οὕτως εὐτρεπίζοντος καὶ κατακοσμοῦντος κάλλει πνευματικῷ. καὶ γὰρ «χεῖρ» φησὶν «ἀνθρώπου ὑποκάτω ἦν τοῦ Χερουβεὶμ», ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἐν αὐτῇ βασταζόμενος καὶ ὀδηγῶν αὐτὴν. Τύπον δὲ ἔφερον τὰ τέσσαρα ζῶα τὰ φέροντα τὸ ἄρμα αὐτῶν τῶν ἡγεμονικῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς. ὡσπερ γὰρ ὁ ἀετὸς βασιλεύει τῶν ὀρνέων καὶ ὁ λέων

τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ ὁ ταῦρος τῶν ἡμέρων ζῶων καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν κτισμάτων, οὕτως εἰσὶ καὶ οἱ βασιλικώτεροι λογισμοὶ τῆς ψυχῆς, λέγω δὴ τὸ θέλημα, ἡ συνείδησις, ὁ νοῦς, ἡ ἀγαπητικὴ δύναμις· δι' αὐτῶν γὰρ τὸ ἄρμα τῆς ψυχῆς κυβερνᾶται καὶ εἰς τούτους ἐπαναπαύεται ὁ θεός. κατ' ἄλλον δὲ τρόπον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἀγίων τὴν ἐπουράνιον λαμβάνεται. καὶ ὡσπερ ἐκεῖ λέγει ὅτι τὰ ζῶα ἦν ὑψηλὰ λίαν, γέμοντα ὀφθαλμῶν, καὶ οὐκ ἦν δυνατόν τινι καταλαβεῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἢ τὸ ὕψος, ὅτι οὐκ ἐδόθη τούτων ἡ γνῶσις· καὶ ὡσπερ τὰ ἐν οὐρανῷ ἄστρα, τὸ μὲν θεωρεῖν καὶ θαυμάζειν ἐδόθη πᾶσιν ἀνθρώποις, τὸ δὲ γινώσκειν τὸν ἀριθμὸν ἢ καταλαβεῖν οὐκ ἐδόθη· καὶ τῶν τῆς γῆς φυτῶν τὸ μὲν ἀπολαύειν ἐδόθη πᾶσι, τὸ δὲ εἰδέναι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν οὐδενὶ δυνατόν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς ἐπουρανίου ἐκκλησίας τῶν ἀγίων τὸ μὲν εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν καὶ ἀπολαύειν πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἀγωνίσασθαι ἐδόθη, τὸ δὲ ἰδεῖν καὶ καταλαβεῖν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶ μόνῳ ἀπονενέμηται γινώσκειν. Ἄγεται τοίνυν καὶ φέρεται ὁ ἐποχούμενος ὑπὸ τοῦ ἄρματος καὶ τοῦ θρόνου τῶν ὀλοφθάλμων ζῶων (ἦτοι ὑφ' ἐκάστης ψυχῆς γιγνομένης αὐτῶ θρόνου καὶ καθέδρας καὶ οὔσης ὀφθαλμοῦ καὶ φωτός), ἐπιβεβηκῶς αὐτῇ καὶ ἡνιοχῶν ταῖς ἡνίαις τοῦ πνεύματος καί, καθὼς ἐπίσταται, ὀδηγῶν αὐτήν. ὡσπερ γὰρ τὰ ζῶα τὰ πνευματικὰ οὐχ ὅπου ἠβούλοντο πορεύεσθαι ἐπορεύοντο, ἀλλ' ὅπου ἤδει καὶ ἤθελεν ὁ ἐπικαθήμενος καὶ εὐθύνων, οὕτω καὶ ἐνταῦθα αὐτὸς ἡνιοχεῖ καὶ ἄγει ὀδηγῶν τῷ πνεύματι αὐτοῦ, οὕτως καὶ πορεύονται οὐ κατὰ τὸ αὐτῶν θέλημα· ὅτε βούλεται ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐρριμμένου τοῦ σώματος ἡνιοχεῖ καὶ ἐλαύνει ἐν τοῖς οὐρανοῖς τῷ φρονήματι τὴν ψυχὴν· καὶ πάλιν ὅτε βούλεται, ἔρχεται ἐν τῷ σώματι καὶ τοῖς λογισμοῖς· ὅτε δὲ βούλεται, εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ ἀποκαλύψεις μυστηρίων δείκνυσιν αὐτῇ. ὦ τοῦ καλοῦ καὶ χρηστοῦ καὶ μόνου ἡνιόχου ἀληθινοῦ. Οὕτω δὲ καταξιωθήσονται καὶ τὰ σώματα ἐν τῇ ἀναστάσει, τῆς ψυχῆς οὕτω νῦν προδοξαζομένης καὶ τῷ πνεύματι ἀνακινρωμένης. ὅτι δὲ οὐράνιον φῶς γίνονται αἱ ψυχαὶ τῶν ἀγίων, αὐτὸς ὁ κύριος τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν· ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. αὐτὸς γὰρ ἀπεργασάμενος αὐτοὺς φῶς δι' αὐτῶν φωτίζει τὸν κόσμον προσέταξεν, καὶ «οὐ καίουσι» φησὶ «λύχρον καὶ τιθέασιν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων», ἀντὶ τοῦ· μὴ κρύψητε τὸ δόμα ὃ ἐλάβετε παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ δότε πᾶσι τοῖς βουλομένοις. Καὶ πάλιν· «ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν ἦ ὁ ὀφθαλμός σου φωτεινός, ὅλον τὸ σῶμά σου πεφώτισται· εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινόν ἐστιν. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον;» ὡσπερ γὰρ τοῦ σώματος οἱ ὀφθαλμοὶ φῶς εἰσι, καὶ ἐπὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑγιεῖς ὦσιν, ὅλον τὸ σῶμα πεφώτισται· ἐπὶ δὲ παρεμπέση τι καὶ σκοτισθῶσιν, ὅλον τὸ σῶμα σκοτεινόν ἐστιν, οὕτως οἱ ἀπόστολοι ὀφθαλμοὶ καὶ φῶς ὅλου τοῦ κόσμου ἐτέθησαν. ἔλεγεν οὖν αὐτοῖς παραγγέλλων ὁ κύριος· ἐὰν ὑμεῖς στήτε καὶ μὴ παρατραπήτε, φῶς ὄντες τοῦ σώματος, ἰδοὺ ὅλον τὸ σῶμα πεφώτισται τοῦ κόσμου. εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ ὄντες φῶς σκοτισθῆτε, τὸ σκότος πόσον, ὃ ἐστιν ὁ κόσμος; Φῶς οὖν γενόμενοι οἱ ἀπόστολοι φῶς διηκόνησαν τοῖς πιστεύουσι, τὰς καρδίας αὐτῶν φωτίσαντες τῷ ἐπουρανίῳ τοῦ πνεύματος φωτὶ, ὥσπερ καὶ αὐτοὶ πεφωτισμένοι ἐτύγχανον. καὶ ἄλλας αὐτοὶ ὑπάρχοντες ἤρτυον καὶ ἠλιζον πᾶσαν ψυχὴν πιστεύουσαν τῷ ἄλατι τοῦ ἀγίου πνεύματος. ἔλεγε γὰρ αὐτοῖς ὁ κύριος· ὑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς, γῆν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καλῶν. διηκόνησαν γὰρ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων τὸ ἐπουράνιον ἄλας τοῦ πνεύματος, ἀρτύσαντες αὐτοὺς καὶ ἀσήπτους καὶ ἀσινεῖς ἀπεργασάμενοι ἐκ πολλῆς δυσωδίας. ὡσπερ γὰρ κρέας ἐὰν μὴ ἔχη ἄλας, σέσηπται καὶ πολλῆς δυσωδίας μεμέστωται, ὥστε πάντας ἀποστρέφεισθαι ἐκ τῆς

κακίστης ὁσμῆς, καὶ σκώληκες ἔρπουσιν εἰς τὸ σεσηπὸς κρέας καὶ ἐκεῖ ἐννέμονται καὶ ἐσθίουσι καὶ φωλεύουσιν· ἐπὶ δὲ ἔλθῃ τὸ ἄλας, ἀναιροῦνται καὶ ἀπόλλυνται οἱ ἐκεῖ νεμόμενοι σκώληκες καὶ ἡ ὁσμὴ τῆς δυσωδίας παύεται (ἡ γὰρ φύσις τοῦ ἄλατος ἀναιρετική ἐστὶ τῶν σκωλήκων καὶ τῆς δυσωδίας ἀφανιστική), τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πᾶσα ψυχὴ ἢ μὴ ἠλισμένη τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ μὴ μετέχουσα τοῦ ἄλατος τοῦ ἐπουρανίου, τουτέστι τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ, σέσηπται καὶ δυσωδίας πολλῆς λογισμῶν πονηρῶν ἐμπέπλησται, ὥστε ἀποστρέφεται τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῆς δεινῆς δυσωδίας τῶν ματαίων λογισμῶν τοῦ σκότους καὶ τῶν παθῶν τῶν ἐν τῇ τοιαύτῃ ψυχῇ ἐνοικούντων. καὶ οἱ κακοὶ καὶ δεινοὶ σκώληκες, ἃ ἐστὶ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους, ἐν αὐτῇ ἐμπεριπατοῦσι κάκει ἐννέμονται καὶ φωλεύουσι καὶ ἔρπουσι καὶ αὐτὴν ἐσθίουσι καὶ φθείρουσι. προσώζεσαν γὰρ φησι καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου. ἐπὶ δὲ προσφύγῃ τῷ θεῷ καὶ πιστεύσῃ καὶ αἰτήσῃ τὸ ἄλας τῆς ζωῆς, τὸ ἀγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον πνεῦμα, τότε ἔλθον τὸ ἄλας τὸ οὐράνιον ἀναιρεῖ τοὺς δεινοὺς σκώληκας καὶ ἀφανίζει τὴν πονηρὰν δυσωδίαν καὶ καθαίρει αὐτὴν τῇ ἐνεργείᾳ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ οὕτως ὑγιῆς καὶ ἀσινῆς ἀπεργασθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἄλατος τοῦ ἀληθινοῦ εἰς χρῆσιν καὶ ὑπηρεσίαν τῷ ἐπουρανίῳ δεσπότη ἀποκαθίσταται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῷ νόμῳ ὑποδείγματι χρώμενος ὁ θεὸς ἐκέλευε πᾶσαν θυσίαν ἄλατι ἀλίεσθαι. Δεῖ οὖν πρῶτον τυθῆναι ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ ἀποθανεῖν καὶ τότε ἀλισθῆναι μελισθέν, εἶθ' οὕτως εἰς τὸ πῦρ ἐπιτίθεσθαι. ἐὰν γὰρ μὴ πρῶτον θύσῃ καὶ θανατώσῃ τὸ πρόβατον ὁ ἱερεὺς, οὐχ ἀλίεσθαι οὔτε εἰς ὀλοκάρπωσιν τῷ δεσπότη προσάγεται. οὕτω καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν προσερχομένην τῷ ἀληθινῷ ἀρχιερεῖ Χριστῷ δεῖ τυθῆναι ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῷ φρονήματι ἀποθανεῖν καὶ τῇ κακίστῃ ζωῇ, ἐν ἣ ἔζη, τουτέστι τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ ὥσπερ ζωὴν αὐτῆς ἐξελεῖν δεῖ ἐξ αὐτῆς τὴν τῶν παθῶν πονηρίαν. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα, ἐπὶ ἐξέλθῃ ἢ ψυχῇ, ἀπέθανε καὶ οὐκέτι ζῆ τῇ ζωῇ, ἐν ἣ ἔζη, οὔτε ἀκούει οὔτε περιπατεῖ, οὕτως ἐπὶ θύσῃ καὶ θανατώσῃ τῷ κόσμῳ τὴν ζωὴν ἡμῶν ὁ ἐπουράνιος ἀρχιερεὺς Χριστὸς τῇ χάριτι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἀποθνήσκει τῇ ζωῇ τῆς πονηρίας ἣ ἔζη, καὶ οὐκέτι οὔτε ἀκούει οὔτε λαλεῖ οὔτε πολιτεύεται ἐν τῷ σκότει τῆς ἁμαρτίας· ὅτι διὰ τῆς χάριτος ἐξέρχεται ὥσπερ ψυχὴ αὐτῆς ἢ πονηρία τῶν παθῶν. καὶ ὁ ἀπόστολος βοᾷ λέγων· ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κάγῳ τῷ κόσμῳ. ψυχὴ γὰρ ἢ ἀκμὴν ζῶσα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τῷ σκότει τῆς ἁμαρτίας καὶ μὴ θανατωθεῖσα ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι τὴν ψυχὴν τῆς κακίας, τουτέστι τὴν ἐνέργειαν τοῦ σκότους τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας, ἐν ἑαυτῇ ἔχουσα καὶ ὑπ' αὐτῆς ποιμαίνουμένη, οὐκ ἔστι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἔστι τοῦ σώματος τοῦ φωτός, ἀλλ' ἔστι σῶμα τοῦ σκότους καὶ ἐκ τῆς μερίδος τοῦ σκότους ἀκμὴν ἐστίν· ὥσπερ γὰρ καὶ πάλιν οἱ ἔχοντες τὴν ψυχὴν τοῦ φωτός, τουτέστι τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐκ τῆς μερίδος εἰσὶ τοῦ φωτός. Ἄλλ' ἐρεῖ τις· πῶς σῶμα τοῦ σκότους λέγεις τὴν ψυχὴν μὴ οὖσαν αὐτοῦ κτίσμα; ὧδε προσεχόντως καὶ ὀρθῶς νόησον. ὥσπερ ἔνδυμα ἱμάτιον ὃ φορεῖς ἄλλος κατεσκεύασε καὶ ἐποίησε καὶ σὺ αὐτὸ ἐνδύσαι· ὁμοίως καὶ οἶκον ἕτερος ὠκοδόμησε καὶ ἔκτισε καὶ σὺ οἰκεῖς ἐν αὐτῷ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Ἄδὰμ παραβὰς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ καὶ ἀκούσας τοῦ πονηροῦ ὄφεως ἐπράθη καὶ ἐπώλησεν ἑαυτὸν τῷ διαβόλῳ, καὶ ἐνεδύσατο τὴν ψυχὴν ὁ πονηρὸς, τὸ καλὸν κτίσμα, ὃ κατεσκεύασεν ὁ θεὸς πρὸς τὴν αὐτοῦ εἰκόνα, ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει· «ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας ἐθριάμβευσεν αὐτοὺς ἐν τῷ σταυρῷ». διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἔλευσις τοῦ κυρίου γεγένηται, ἵνα ἐκβάλῃ αὐτοὺς καὶ ἀπολάβῃ τὸν ἴδιον οἶκον καὶ ναόν, τὸν ἄνθρωπον. τούτου τοίνυν ἔνεκε σῶμα λέγεται ἢ ψυχὴ τοῦ σκότους τῆς πονηρίας, ἕως οὗ ἐστὶν ἐν αὐτῇ τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας, ὅτι ἐκεῖ ζῆ εἰς τὸν αἰῶνα

τὸν πονηρὸν τοῦ σκότους καὶ ἐκεῖ κεκράτηται, καθὼς καὶ Παῦλος σῶμα ἀμαρτίας καὶ σῶμα θανάτου καλῶν λέγει· ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἀμαρτίας, καὶ πάλιν· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; ὁμοίως πάλιν ἢ πιστεύουσα τῷ θεῷ ψυχὴ καὶ ἐκ τῆς ἀμαρτίας ῥυθθεῖσα καὶ θανατωθεῖσα ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ σκότους καὶ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου πνεύματος ὡσπερ ζωὴν λαβοῦσα καὶ ἐκεῖθεν ζήσασα ἐκεῖ λοιπὸν διατρίβει, ὅτι ἐκεῖ κεκράτηται τῷ φωτὶ τῆς θεότητος. οὔτε γὰρ φύσεως τῆς θεότητός ἐστιν ἡ ψυχὴ οὔτε φύσεως τοῦ σκότους τῆς πονηρίας, ἀλλ' ἔστι κτίσμα τι νοερὸν καὶ ὠραῖον καὶ μέγα καὶ θαυμαστὸν καὶ καλόν, ὁμοίωμα καὶ εἰκὼν θεοῦ, καὶ διὰ τὴν παράβασιν εἰσηλθεν εἰς αὐτὴν ἡ πονηρία τῶν παθῶν τοῦ σκότους. Τὸ λοιπὸν ᾧ συγκέκραται, καὶ συνήνωται ἢ ψυχὴ ἐν τοῖς θελήμασιν· ἦτοι οὖν τὸ φῶς τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῇ ἔχουσα καὶ ἐν αὐτῷ ζῶσα ἐν πάσαις ταῖς ἀρεταῖς τοῦ φωτός τῆς ἀναπαύσεως ἐστιν, ἦτοι τὸ σκότος τῆς ἀμαρτίας ἔχουσα τῆς κατακρίσεως τυγχάνει. ψυχὴν γὰρ τὴν θέλουσαν ζῆσαι παρὰ θεῷ ἐν ἀναπαύσει καὶ φωτὶ αἰωνίῳ προσελθεῖν δεῖ, ὡς προεῖρηται, τῷ ἀληθινῷ ἀρχιερεῖ Χριστῷ καὶ τυθῆναι καὶ ἀποθανεῖν τῷ κόσμῳ καὶ τῇ προτέρᾳ ζωῇ τοῦ σκότους τῆς πονηρίας καὶ μετατεθῆναι ἐν ἑτέρᾳ ζωῇ καὶ ἀναστροφῇ θείᾳ. ὡσπερ ἐάν τις ἀποθάνῃ ἐν πόλει, οὔτε φωνῆς τῶν ἐκεῖ ἀκούει οὔτε λαλιᾶς οὔτε ἤχων, ἀλλὰ καθάπαξ ἀπέθανε καὶ μετατίθεται ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, ἔνθα οὐκ εἰσι φωναὶ καὶ κραυγαὶ τῆς πόλεως ἐκείνης, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἐπὶ τυθῆ καὶ ἀποθάνῃ, ἐν ἧ διατρίβει καὶ ζῆ πόλει τῆς κακίας τῶν παθῶν, οὐκέτι ἀκούει τῆς φωνῆς τῶν διαλογισμῶν τοῦ σκότους· οὐκέτι ἀκούεται ἐν αὐτῇ λαλιὰ καὶ κραυγὴ ματαίου διαλογισμοῦ καὶ ταραχῆς πνευμάτων σκότους, ἀλλὰ μετατίθεται εἰς πόλιν ἀγαθότητος καὶ εἰρήνης μεστήν, εἰς πόλιν φωτός θεότητος, κάκεῖ ζῆ καὶ ἀκούει, κάκεῖ πολιτεύεται καὶ λαλεῖ καὶ διαλογίζεται κάκεῖ ἐργάζεται ἔργα πνευματικὰ καὶ θεοῦ ἄξια. Παρακαλέσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τυθῆναι διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ ἀποθανεῖν τῷ αἰῶνι τῆς πονηρίας τοῦ σκότους καὶ ἀναιρεθῆναι ἐν ἡμῖν τὸ πνεῦμα τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐνδύσασθαι καὶ λαβεῖν ψυχὴν πνεύματος οὐρανοῦ καὶ μετατεθῆναι ἐκ τῆς κακίας τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀναπαῆναι ἐν ζωῇ ὅλους αἰῶνας. ὡσπερ γὰρ ἐν σταδίῳ τὰ ἄρματα τρέχουσι καὶ τὸ προλαμβάνον ἐμποδίζει καὶ ἐπέχει καὶ κωλύει τὸ ἕτερον τοῦ μὴ προκόψαι καὶ προλαβεῖν εἰς νίκος, οὕτως οἱ διαλογισμοὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀμαρτίας τρέχουσιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἐάν οὖν τύχη προλαβεῖν τὸν διαλογισμὸν τῆς ἀμαρτίας, ἐμποδίζει καὶ ἐπέχει καὶ ἀνακόπτει καὶ κωλύει τὴν ψυχὴν τοῦ μὴ προσεγγίσει τῷ θεῷ καὶ τὸ κατ' αὐτῆς νίκος ἄρασθαι. ὅπου δὲ αὐτὸς ὁ κύριος ἐπιβαίνει καὶ ἡνιοχεῖ τὴν ψυχὴν, πάντοτε αὐτὸς νικᾷ ἡνιοχῶν καὶ ὁδηγῶν ἐπιστημόνως τὸ ἄρμα τῆς ψυχῆς εἰς τὸ οὐράνιον καὶ ἔνθεον φρόνημα διὰ παντός. οὔτε γὰρ πολεμεῖ πρὸς τὴν κακίαν, ἀλλ' αὐθέντης καὶ ἐξουσιαστής ὑπάρχων ἀεὶ τὴν νίκην αὐτὸς ἐργάζεται. ἄγεται τοίνυν τὰ Χερουβὶμ οὐχ ὅπου θέλουσι πορευέσθαι, ἀλλ' ὅπου ὁ ἐπιβεβηκὼς καὶ ἡνιοχῶν ὁδηγεῖ καὶ ὅπου θέλει αὐτός, ἐκεῖ πορεύονται καὶ αὐτὰ βαστάζει· «χειρ» γὰρ φησιν «ἀνθρώπου ὑποκάτω αὐτῶν ἦν». ἄγονται αἱ ἄγια ψυχαὶ καὶ ὁδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ ἡνιοχοῦντος πνεύματος τοῦ Χριστοῦ, ὅπου βούλεται· ὅτε βούλεται, ἐν οὐρανόις λογιμοῖς· ὅτε βούλεται, ἐν τῷ σώματι· ἔνθα βούλεται, ἐκεῖ αὐτῷ διακονοῦσιν. ὡσπερ γὰρ τοῦ πετεινοῦ οἱ πόδες τὰ πτερὰ εἰσιν, οὕτως τὸ οὐράνιον φῶς τοῦ πνεύματος ἀναλαμβάνει τὰ πτερὰ τῶν λογισμῶν τῶν ἀξίων ψυχῶν, ὁδηγοῦν καὶ ἡνιοχοῦν ὡς οἶδεν αὐτό. Σὺ τοίνυν ὅταν ἀκούῃς ταῦτα, πρόσχες σεαυτῷ, εἰ κέκτησαι ταῦτα ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ ἐν τῇ ψυχῇ σου. οὐ γὰρ εἰσιν ἀπλῶς λόγοι λαλούμενοι, ἀλλ' ἔργον ἀληθείας ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενον. καὶ εἰ οὐ κέκτησαι, ἀλλὰ πτωχεύεις ἐκ τῶν τηλικούτων πνευματικῶν ἀγαθῶν, λύπην καὶ πένθος καὶ πόνον ἀδιάλειπτον ὀφείλεις ἔχειν ὡς ἀκμὴν νεκρὸς ὢν

ἀπὸ τῆς βασιλείας, καὶ ὡς τραυματίας αἰεὶ βόα πρὸς τὸν κύριον καὶ αἶτει πιστῶς, ἵνα καὶ αὐτὸς ταύτης τῆς ἀληθινῆς ζωῆς καταξιωθῆς. ὡσπερ γὰρ τὸ σῶμα τοῦτο ποιήσας ὁ θεὸς οὐκ ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως οὐδὲ ἐκ τοῦ σώματος ἔδωκεν αὐτῷ ἔχειν τὴν ζωὴν, τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὑποδήματα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν τῆς ζωῆς ἔξωθεν ἔδωκεν ἔχειν αὐτόν, καθ' ἑαυτὸ τὸ σῶμα γυμνὸν ποιήσας, καὶ χωρὶς τῶν ἔξωθεν τοῦ σώματος ὄντων ζῆσαι τὸ σῶμα ἀδύνατον, τουτέστι χωρὶς βρώσεως καὶ πόσεως καὶ ἐνδυμάτων· ἐὰν δὲ εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν μόνον στῆ μηδὲν τῶν ἔξωθεν προσλαβόν, διαφθείρεται καὶ ἀπόλλυται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ψυχὴ ἢ μὴ ἔχουσα φῶς θεῖον, κτισθεῖσα δὲ κατ' εἰκόνα θεοῦ· οὕτως γὰρ αὐτὴν ὠκονόμησε καὶ εὐδόκησεν ἔχειν τὴν αἰώνιον ζωὴν, οὐκ ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑαυτοῦ θεότητος, ἐκ τοῦ ἰδίου πνεύματος, ἐκ τοῦ ἰδίου φωτὸς ἔχειν βρῶσιν καὶ πόσιν πνευματικὴν καὶ ἐνδύματα οὐράνια, ἃ ἔστιν ἡ ὄντως ζωὴ τῆς ψυχῆς. ὡσπερ οὖν τῷ σώματι, καθὼς προεῖρηται, ἡ ζωὴ οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ ἔστιν, ἀλλ' ἔξωθεν αὐτοῦ, τουτέστιν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ χωρὶς τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ ὄντων ἀδύνατον αὐτὸ ζῆσαι, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἐὰν μὴ γεννηθῆ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς ἐκείνην τὴν γῆν τῶν ζώντων κάκεῖθεν τραφῆ πνευματικῶς καὶ αὐξήσῃ τῷ κυρίῳ προκόπτουσα καὶ ἀμφιασθῆ ἐκ τῆς θεότητος ἄρρητα ἄμφια οὐρανοῦ κάλλους, χωρὶς ἐκείνης τῆς τροφῆς ζῆσαι αὐτὴν ἐν ἀπολαύσει καὶ ἀναπαύσει ἀφθάρτῳ ἀδύνατον. ἔχει γὰρ ἡ θεία φύσις καὶ ἄρτον ζωῆς, τὸν εἰπόντα· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, καὶ ὕδωρ ζῶν καὶ «οἶνον εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου» καὶ «ἀγαλλιᾶσεως ἔλαιον» καὶ παμποίκιον τροφὴν οὐρανοῦ πνεύματος καὶ ἐνδύματα φωτὸς οὐράνια ἐκ τοῦ θεοῦ τυγχάνοντα· ἐν τούτοις ἔστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ τῆς ψυχῆς. οὐαὶ σώματι, ὁπότεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔστηκεν, ὅτι διαφθείρεται καὶ ἀποθνήσκει· καὶ οὐαὶ ψυχῇ, εἰ εἰς τὴν ἑαυτῆς φύσιν μόνον ἔστηκε καὶ εἰς τὰ ἑαυτῆς ἔργα μόνον πέποιθε, μὴ ἔχουσα θεοῦ πνεύματος κοινωνίαν, ὅτι ἀποθνήσκει ζωῆς αἰώνιου θεότητος μὴ καταξιωθείσα. ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων, ἐπὶ μὴκέτι τὸ σῶμα δύνηται λαβεῖν τροφήν, ἀπελπίζουσιν αὐτοὺς καὶ κλαίουσι πάντες γνήσιοι φίλοι, συγγενεῖς καὶ ἀγαπητοί, οὕτω κλαίει ὁ θεὸς καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τὰς ψυχὰς τὰς μὴ τρεφομένας τροφὴν οὐράνιον τοῦ πνεύματος καὶ ἐν ἀφθαρσίᾳ ζησάσας. ταῦτα δὲ καὶ πάλιν φημί· οὐκ εἰσιν ἀπλῶς λόγοι λαλούμενοι, ἀλλ' ἔργον πνευματικῆς ζωῆς, ἔργον ἀληθείας, εἰς τὴν ἀξίαν καὶ πιστὴν ψυχὴν γιγνόμενον. Εἰ τοίνυν ἐγένου θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ ἐπιβέβηκεν ἐπὶ σὲ ὁ οὐράνιος ἡνίοχος καὶ ἐγένετο ἡ ψυχὴ σου ὅλη ὀφθαλμὸς πνευματικὸς καὶ ὅλη φῶς, καὶ εἰ ἐτράφης ἐκείνην τὴν τοῦ πνεύματος τροφήν καὶ εἰ ἐποτίσθης ἐκ τοῦ ζώντος ὕδατος καὶ εἰ ἐνεδύσω τὰ τοῦ ἀρρήτου φωτὸς ἐνδύματα, εἰ τούτων ἀπάντων ὁ ἔσω σου ἄνθρωπος ἐν πείρᾳ καὶ πληροφορίᾳ καθέστηκεν, ἰδοὺ ζῆς καὶ τὴν ὄντως αἰώνιον ζωὴν ἀπὸ τοῦ νῦν μετὰ τοῦ κυρίου ἀναπαυομένης τῆς ψυχῆς σου· ἰδοὺ κέκτησαι καὶ ἔλαβες ταῦτα παρὰ τοῦ κυρίου ἐν ἀληθείᾳ, ἵνα ζῆς ζωὴν ἀληθινὴν. εἰ δὲ μηδὲν τούτων σύννοιδας σεαυτῷ, κλαῖε καὶ λυποῦ καὶ ὀδύρου, ὅτι τοῦ αἰώνιου καὶ πνευματικοῦ πλοῦτου ἀκμὴν οὐδέπω τετύχηκας καὶ τὴν ὄντως ζωὴν ἀκμὴν οὐδέπω ἐδέξω. πόνον οὖν ἔχε περὶ τῆς πτωχείας σου, δεόμενος τοῦ κυρίου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὅτι εἰς τὴν δεινὴν πενίαν τῆς ἀμαρτίας ἔστηκας. εἴθε δὲ κἂν πόνον τις ἐκέκτητο διὰ τὴν ἑαυτοῦ πτωχείαν, καὶ μὴ ὡσπερ κεκορεσμένοι ἐν ἀμεριμνίᾳ διήγομεν. ὅτι ὁ πόνον ἔχων καὶ ζητῶν καὶ αἰτῶν τὸν κύριον ἀδιαλείπτως ταχέως τεύξεται τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ τοῦ ἐπουρανοῦ πλοῦτου, καθὼς ὁ κύριος ἔλεγε περὶ τοῦ ἀδίκου κριτοῦ καὶ τῆς χήρας διεξερχόμενος τὸν λόγον· «πόσω μᾶλλον ὁ θεὸς ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βωόντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας· ναὶ λέγω, ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει». ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.

ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Β

1 Ἡ βασιλεία τοῦ σκότους, ὁ πονηρὸς ἄρχων, αἰχμαλωτεύσας τὸν ἄνθρωπον ἀπ' ἀρχῆς, οὕτω περιέθηκε καὶ ἐνέδυσσε τὴν ψυχὴν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ σκότους. ὡς ἂν ᾗ ἄνθρωπος καὶ ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα καὶ ἐνδύσωσιν αὐτὸν ἐνδύματα βασιλικά καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ὀνύχων βασιλικά φορῆ, οὕτως τὴν ψυχὴν καὶ ὅλην τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς ἐνέδυσσε τὴν ἀμαρτίαν ὁ ἄρχων ὁ πονηρὸς καὶ ὅλην ἐμίανε καὶ ὅλην ἠχμαλώτευσεν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. οὐκ ἀφῆκεν οὔτε ἐν μέλος αὐτῆς ἐλεύθερον ἀπ' αὐτοῦ, οὐ λογισμούς, οὐ νοῦν, οὐ σῶμα, ἀλλ' ἐνέδυσεν αὐτὴν πορφυρίδα τοῦ σκότους. ὡς περ γὰρ τὸ σῶμα οὐχὶ ἐν μέρος ἢ μέλος πάσχει, ἀλλ' ὅλον ἐξ ὅλου παθητὸν ἐστίν, οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ ὅλη ἔπαθε τὰ τῆς κακίας πάθη καὶ ἀμαρτίας. ἐνέδυσεν οὖν τὴν ψυχὴν ὅλην, τὸ ἀναγκαῖον τοῦ ἀνθρώπου μέλος καὶ μέρος, ὁ πονηρὸς τὴν κακίαν αὐτοῦ, τουτέστι τὴν ἀμαρτίαν, καὶ οὕτως τὸ σῶμα παθητὸν καὶ φθαρτὸν ἐγένετο. Ὅταν γὰρ λέγει ὁ ἀπόστολος· ἐκδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τέλειον λέγει, ὀφθαλμοὺς ἔχοντα πρὸς ὀφθαλμούς, κεφαλὴν πρὸς κεφαλὴν, ὦτα πρὸς ὦτα, χεῖρας πρὸς χεῖρας, πόδας πρὸς πόδας· ὅλον γὰρ τὸν ἄνθρωπον, ψυχὴν καὶ σῶμα, ἐμίανεν ὁ πονηρὸς καὶ κατέσπασε, καὶ ἐνέδυσσε τὸν ἄνθρωπον, παλαιὸν καὶ μιαρὸν ἄνθρωπον, ἀκάθαρτον καὶ θεομάχον, μὴ ὑποτασσόμενον τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ, αὐτὴν τὴν ἀμαρτίαν, ἵνα μηκέτι βλέπη ὡς θέλει ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἵνα πονηρῶς ὀρᾷ καὶ πονηρῶς ἀκούῃ καὶ πόδας ἔχη σπεύδοντας ἐπὶ κακοποιίαν καὶ χεῖρας ἐργαζομένης ἀνομίαν καὶ καρδίαν πονηρὰ διαλογιζομένην. παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν θεόν, ἵνα ἐκδύσῃ ἡμᾶς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ὅτι αὐτὸς μόνος ἄραι ἀφ' ἡμῶν τὴν ἀμαρτίαν δύναται· ὅτι ἰσχυρότεροι ἡμῶν εἰσιν οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς καὶ κατέχοντες ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῶν. αὐτὸς δὲ ἐπηγγείλατο τοῦ ῥύσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς κακῆς δουλείας ταύτης. ὡς περ γὰρ ὅταν ἥλιος ᾗ καὶ ἄνεμός τις πνέῃ· ὁ μὲν ἥλιος ἴδιον σῶμα ἔχει καὶ ἰδίαν φύσιν, ὁμοίως καὶ ὁ ἄνεμος ἰδίαν φύσιν ἔχει καὶ ἴδιον σῶμα, καὶ οὐδεὶς δύναται χωρίσαι τὸν ἄνεμον ἀπὸ τοῦ ἡλίου, εἰ μὴ μόνος ὁ θεὸς παύσει, ἵνα μηκέτι πνέῃ, οὕτως καὶ ἡ ἀμαρτία τῇ ψυχῇ μεμιγμένη ἐστίν, ἐχούσης ἐκάστης ἰδίαν φύσιν. ἀδύνατον οὖν ἐστὶ χωρίσαι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἐὰν μὴ ὁ θεὸς παύσῃ καὶ στείλῃ τὸν πονηρὸν τοῦτον ἄνεμον τὸν ἐνοικοῦντα τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι. καὶ πάλιν· ὡς περ τις θεωρεῖ πετεινὸν πετόμενον καὶ βούλεται καὶ αὐτὸς πτῆναι, μὴ ἔχων δὲ πτερά, ἀδυνάτως ἔχει πέτασθαι, οὕτως καὶ τῷ ἀνθρώπῳ «τὸ μὲν θέλειν παράκειται» τοῦ εἶναι καθαρὸν καὶ ἄμωμον καὶ ἄσπιλον καὶ μὴ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὴν κακίαν, ἀλλ' αἰεὶ μετὰ τοῦ θεοῦ εἶναι· τὸ δύνασθαι δὲ οὐκ ἔχει. πετασθῆναι μὲν εἰς τὸν ἀέρα τὸν θεϊκὸν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος θέλει, ἀλλ' ἐὰν μὴ λάβῃ πτέρυγας, οὐ δύναται. παρακαλέσωμεν οὖν τὸν θεόν, ἵνα δῶ ἡμῖν πτέρυγας περιστερᾶς τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἵνα πετασθῶμεν πρὸς αὐτὸν καὶ καταπαύσωμεν, καὶ ἵνα διαχωρίσῃ καὶ παύσῃ ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν τὸν πονηρὸν ἄνεμον, αὐτὴν τὴν ἀμαρτίαν τὴν κατοικοῦσαν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν· αὐτῷ γὰρ μόνῳ δυνατὸν τοῦτο ποιῆσαι. ἴδε γάρ φησιν ὁ ἄμνός τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. αὐτὸς μόνος τὴν ἐλεημοσύνην ταύτην ἐποίησε τῶν ἀνθρώπων τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ, ὅτι λυτροῦται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας· καὶ τοῖς προσδοκῶσιν αἰεὶ καὶ ἐλπίζουσι καὶ αἰτοῦσιν ἀδιαλείπτως ποιεῖ τὴν σωτηρίαν ταύτην τὴν ἀνεκδιήγητον. Ὅσπερ ἐν νυκτὶ ζοφερᾷ καὶ μελανῇ πνέει ἄνεμός τις ἄγριος καὶ πάντα τὰ φυτὰ καὶ τὰ σπέρματα κινεῖ καὶ ἐρευνᾷ καὶ σειεῖ, οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος πεσὼν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς

νυκτός τοῦ σκότους, τοῦ διαβόλου, καὶ ὡν ἐν νυκτὶ καὶ σκότει κλονεῖται τῷ δεινῷ ἀνέμῳ τῆς ἀμαρτίας πνέοντι, καὶ σείεται καὶ κινεῖται καὶ ἐρευνᾶται πᾶσαν τὴν φύσιν, τὴν ψυχὴν, τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ καὶ τὸν νοῦν, καὶ πάντα σείεται τὰ σωματικὰ μέλη, καὶ οὐδὲν ἐλεύθερον οὐδὲ ἀπαθὲς μέλος ψυχῆς ἢ σώματός ἐστιν ἀπὸ τῆς ἐνοικουσίας ἐν ἡμῖν ἀμαρτίας. ὁμοίως ἐστὶν ἡμέρα φωτός καὶ ἄνεμος θεῖος τοῦ ἁγίου πνεύματος, πνέων καὶ ἀναψύχων τὰς ψυχὰς τὰς οὐσας ἐν ἡμέρᾳ φωτός θεϊκοῦ καὶ διΐκνούμενος πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς λογισμοὺς, καὶ πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀναψύχων καὶ ἀναπαύων ἀναπαύσει θεϊκῆ καὶ ἀλαλήτῳ. τοῦτο ἔλεγεν ὁ ἀπόστολος: «ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμεν τέκνα νυκτός οὐδὲ σκότους· πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας». καὶ ὡσπερ ἐκεῖ ἐν τῇ πλάνῃ ἄνθρωπον τέλειον ἐνεδύσατο ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος καὶ φορεῖ ἔνδυμα βασιλείας σκότους, ἔνδυμα βλασφημίας, ἀπιστίας, ἀφοβίας, κενοδοξίας, ὑπερηφανίας, φιλαργυρίας, ἐπιθυμίας, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως τῆς βασιλείας τοῦ σκότους φορέματα ῥακώδη καὶ ἀκάθαρτα καὶ μιαιρά, οὕτως πάλιν ἐνταῦθα ὅσοι ἀπεδύσαντο τὸν παλαιὸν καὶ καταχθόνιον ἄνθρωπον καὶ ὅσους ἂν ἐξέδυσεν Ἰησοῦς τὰ ἐνδύματα τῆς βασιλείας τοῦ σκότους, ἐνεδύσαντο τὸν νέον καὶ ἐπουράνιον ἄνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν (πάλιν ὁμοίως ὀφθαλμοὺς πρὸς ὀφθαλμούς, ὦτα πρὸς ὦτα, κεφαλὴν πρὸς κεφαλὴν), ἵνα ὅλος καθαρὸς ᾦ καὶ φορῶν τὴν ἐπουράνιον εἰκόνα. καὶ ἐνέδυσεν αὐτοὺς ὁ κύριος ἐνδύματα βασιλείας φωτός ἀρρήτου, ἐνδύματα πίστεως, ἐλπίδος, ἀγάπης, χαρᾶς, εἰρήνης, ἀγαθωσύνης, χρηστότητος, καὶ πάντα ὁμοίως τὰ ἐξῆς, ἐνδύματα φωτός, ζωῆς, θεϊκά, ζῶντα, ἀναπαύσεως ἀνεκλαλήτου, ἵνα ὡσπερ ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστὶ καὶ χαρὰ καὶ εἰρήνη καὶ χρηστότης καὶ ἀγαθωσύνη, οὕτω καὶ ὁ νέος ἄνθρωπος γένηται κατὰ χάριν. Καὶ ὡσπερ ἡ βασιλεία τοῦ σκότους καὶ ἡ ἀμαρτία κέκρυπται εἰς τὴν ψυχὴν ἕως ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως, ὅτε καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα τῶν ἀμαρτωλῶν τῷ σκότει καλυφθῆ τῷ ἀπὸ τοῦ νῦν κεκρυμμένῳ εἰς τὴν ψυχὴν, οὕτω καὶ ἡ βασιλεία τοῦ φωτός καὶ ἡ ἐπουράνιος εἰκὼν, Ἰησοῦς Χριστός, μυστικῶς νῦν τὴν ψυχὴν φωτίζει καὶ βασιλεύει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἁγίων. κεκρυμμένος δὲ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων μόνους ἐστὶ Χριστὸς τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς θεωρούμενος ἐν ἀληθείᾳ ἕως ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως, ὅτε καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα καλυφθήσεται καὶ δοξασθήσεται τῷ τοῦ κυρίου φωτὶ τῷ ὄντι ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἰς τὴν ψυχὴν, ἵνα καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα συμβασιλεύσῃ τῇ ψυχῇ τῇ ἀπὸ τοῦ νῦν λαμβανούσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, ἀναπαυομένη καὶ φωτιζομένη φωτὶ αἰωνίῳ. δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς καὶ τῇ εὐσπλαγχνίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ἐλεεῖ τοὺς δούλους αὐτοῦ καὶ φωτίζει καὶ ῥύεται αὐτοὺς ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ σκότους καὶ χαρίζεται αὐτοῖς τὸ ἑαυτοῦ φῶς καὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Γ.

Οἱ ἀδελφοὶ ὀφείλουσιν ἐν ἀγάπῃ πολλῇ συνεῖναι ἀλλήλοις, εἴτε εὐχονται εἴτε ἀναγινώσκουσι τὰς γραφὰς εἴτε ἔργον τι ποιῶσιν, ἵνα ἔχωσι τὸν θεμέλιον τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους. καὶ οὕτως δύναται εὐδοκία γενέσθαι εἰς ἐκεῖνας τὰς προαιρέσεις, καὶ οἱ εὐχόμενοι καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ οἱ ἐργαζόμενοι πάντες δύνανται ἐν ἀκεραιότητι καὶ ἀπλότῃ διαγόντες μετ' ἀλλήλων ὠφελῆθῃναι. τί γὰρ γέγραπται; γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα ὄν τρόπον οἱ ἐν οὐρανοῖς ἄγγελοι σύνεισιν ἀλλήλοις ἐν ὁμονοίᾳ πολλῇ, ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰρήνῃ διαγόντες, καὶ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ἔπαρσις ἢ φθόνος, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰλικρινείᾳ μετ' ἀλλήλων εἰσίν, οὕτως καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὧσι μετ' ἀλλήλων. Συμβαίνει τινὰς εἶναι τριάκοντα ὑπὸ τὸ ἔν. ὅλην τὴν

ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα οὐ δύνανται προσκαρτερεῖν, ἀλλὰ τινες μὲν αὐτῶν σχολάζουσι τῇ εὐχῇ ὥρας ἕξ καὶ βούλονται ἀναγνῶναι, ἄλλοι δὲ προθύμως διακονοῦσιν, ἄλλοι ἕξ αὐτῶν ἐργάζονται τι ἔργον. ὀφείλουσιν οὖν οἱ ἀδελφοί, εἴ τι ποιῶσιν, ἐν ἀγάπῃ καὶ χαρᾷ εἶναι μετ' ἀλλήλων. καὶ ὁ ἐργαζόμενος περὶ τοῦ εὐχομένου οὕτω λεγέτω ὅτι ὄν ὁ ἀδελφός μου κτᾶται θησαυρόν, ἐπεὶ κοινός ἐστι, κἀγὼ ἔχω· καὶ ὁ εὐχόμενος περὶ τοῦ ἀναγινώσκοντος οὕτω λεγέτω ὅτι ὁ ἐκεῖνος ὠφελεῖται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, εἰς ἕμὸν κέρδος προχωρεῖ· καὶ ὁ ἐργαζόμενος αὐθις τοῦτο λεγέτω ὅτι τὴν διακονίαν ἦν ποιῶ, κοινή ἐστὶν ὠφέλεια. ὥσπερ γὰρ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα ἓν ἐστὶ σῶμα, καὶ βοηθοῦσιν ἀλλήλοις καὶ ἕκαστον ἴδιον ἔργον ἐκτελεῖ, πλὴν ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὲρ ὅλου τοῦ σώματος βλέπει καὶ ἡ χεὶρ ὑπὲρ ὅλων τῶν μελῶν ἐργάζεται καὶ ὁ πούς περιπατεῖ ὅλα τὰ μέλη ἐπιφερόμενος, καὶ ἄλλο συμπάσχει, οὕτω καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' ἀλλήλων ἦτσαν. καὶ μήτε ὁ εὐχόμενος κρινέτω τὸν ἐργαζόμενον· διὰ τί οὐκ εὐχεται· μήτε ὁ ἐργαζόμενος κρινέτω τὸν εὐχόμενον ὅτι ἐκεῖνος παραμένει κἀγὼ ἐργάζομαι, μήτε ὁ διακονῶν κρινέτω τὸν ἕτερον. ἀλλ' ἕκαστος εἴ τι ποιεῖ, εἰς δόξαν θεοῦ. ὁ ἀναγινώσκων τὸν εὐχόμενον ἔχει ἐν ἀγάπῃ καὶ χαρᾷ τοῦτο λογιζόμενος ὅτι ὑπὲρ ἑμοῦ εὐχεται, καὶ ὁ εὐχόμενος περὶ τοῦ ἐργαζομένου τοῦτο λογιζέσθω ὅτι ὁ ποιεῖ, εἰς κοινήν ὠφέλειαν ποιεῖ. καὶ οὕτω δύναται ὁμοφωνία πολλὴ καὶ εἰρήνη καὶ συμφωνία ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης κρατεῖν ἀλλήλους, καὶ συνδιάγειν μετ' ἀλλήλων ἐν ἀκεραιότητι καὶ ἀφελότητι καὶ εὐδοκίᾳ θεοῦ. τὸ δὲ κεφαλαιωδέστερον πάντων δηλονότι ἡ προσκαρτέρησίς ἐστι τῆς εὐχῆς. πλὴν δὲ ἐν ζητεῖται, ἵνα ἔχη τις θησαυρόν ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὴν ζωὴν, ἥτις ἐστὶν ὁ κύριος, ἐν τῷ νῶ· εἴτε ἐργάζεται εἴτε εὐχεται εἴτε ἀναγινώσκει, ἵνα ἔχη ἐκεῖνο τὸ κτῆμα τὸ μὴ παρερχόμενον, ὃ ἐστὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα. Εἰσὶ δὲ τινες τοῦτο λέγοντες ὅτι ὁ κύριος μόνους φανεροὺς καρποὺς ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὰ δὲ κρυπτὰ ὁ θεὸς κατορθοῖ. οὐχ οὕτως δὲ εἰσὶ τὰ πράγματα, ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὸν ἕξω ἄνθρωπον ἀσφαλίζεται, οὕτως ὀφείλει καὶ ἐν τοῖς λογισμοῖς ποιεῖν ἀγῶνα καὶ πόλεμον. ἀπαιτεῖ σε γὰρ ὁ κύριος, ἵνα ὀργισθῆς σεαυτῷ καὶ μάχην ποιήσης μετὰ τοῦ νοός σου, μήτε συμφωνήσης μήτε συνηδυνθῆς τοῖς λογισμοῖς τῆς κακίας. λοιπὸν τὸ ἐκριζῶσαι τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὸ συνὸν κακόν, τοῦτο τῇ θεῖᾳ δυνάμει μόνον δυνατόν ἐστὶ κατορθῶσαι. οὐκ ἔξεστι γὰρ οὔτε δυνατόν ἀνθρώπῳ ἕξ ἰδίας δυνάμεως ἐκριζῶσαι τὴν ἀμαρτίαν. τὸ ἀντιπαλαῖσαι, ἀντιμαχεσθῆναι, δεῖραι, δαρῆναι σὸν ἐστὶν· ἐκριζῶσαι δὲ θεοῦ ἐστὶν. εἰ γὰρ σὺ ἠδύνου τοῦτο ποιῆσαι, τίς χρεῖα τῆς ἐλεύσεως τοῦ κυρίου; ὡς γὰρ οὐκ ἐστὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἄνευ φωτὸς βλέπειν ἢ λαλεῖν ἄνευ γλώττης ἢ ἀκοῦειν ἄνευ ὠτων ἢ περιπατεῖν ἄνευ ποδῶν ἢ ἐργάζεσθαι ἄνευ χειρῶν, οὕτως οὐ δύναται τις ἄνευ τοῦ Ἰησοῦ σωθῆναι ἢ εἰσελθεῖν εἰς βασιλείαν οὐρανῶν. Εἰ δὲ λέγεις ὅτι ἐν τοῖς φαινομένοις οὐ πορνεύω, οὐ μοιχεύω, οὐκ εἰμι φιλάργυρος, λοιπὸν δίκαιός εἰμι, πεπλάνησαι ἐν τούτῳ νομίσας ὅτι πάντα ἐξετέλεσας. οὐκ εἰσὶ μόνον τρία μέρη τῆς ἀμαρτίας, εἰς ἃ ὀφείλει τις ἀσφαλισασθαι, ἀλλὰ μυρία· ἡ ἀφοβία, ἡ τύφωσις, ἡ ἀπιστία, τὸ μῖσος, ὁ φθόνος, ἡ δολιότης, ἡ ὑπόκρισις· πόθεν ἐστίν; οὐκ ὀφείλεις πρὸς ταῦτα ἔχειν τὴν πάλην καὶ τὸν ἀγῶνα ἐν τοῖς λεληθόσιν, ἐν τοῖς λογισμοῖς; ὥσπερ ἐὰν ἧ ληστής ἐν οἰκίᾳ, τὸ λοιπὸν ὑποθλίβει σε καὶ οὐκ ἔᾶ σε ἀμεριμνεῖν, ἄρχη δὲ καὶ σὺ ἀντιτίπτειν αὐτόν, δέρεις, δέρη, οὕτως ὀφείλει καὶ ἡ ψυχὴ ἀντιπίπτειν καὶ ἀντιμάχεσθαι καὶ ἀντικρούειν. λοιπὸν ἡ προαίρεσις ἀντιμαχομένη καὶ ἔχουσα πόνον καὶ θλίψιν ἄρχεται ἀνωτέρα γίνεσθαι· πίπτει, ἐγείρεται, πάλιν ρίπτει ἡ ἀμαρτία, εἰς δέκα ἢ εἰς εἴκοσιν ἀγῶνας νικᾷ τὴν ψυχὴν καὶ ρίπτει, καὶ ἡ ψυχὴ διὰ χρόνου εἰς μίαν ἀγωγὴν νικᾷ τὴν ἀμαρτίαν. πάλιν ἐὰν ὑπομείνη ἡ ψυχὴ καὶ μὴ χαυνωθῆ, κατὰ μέρος ἄρχεται πλεονάζειν καὶ διακρίνειν καὶ

ἀποφέρεσθαι τὰ νικητήρια κατὰ τῆς ἀμαρτίας. ἀλλ' εἰ καὶ ἐν τούτοις ἐξετάζεται, ἀκμὴν ἢ ἀμαρτία καταστρέφει τὸν ἄνθρωπον, ἕως οὗ ἔλθῃ εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας καὶ τελείως νικήσῃ τὸν θάνατον· γέγραπται γάρ· ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. καὶ οὕτως ἀνώτεροι γίνονται καὶ νικηταὶ τοῦ διαβόλου. εἰ δέ, καθὼς προείπομεν, λέγει τις· οὐ πορνεύω, οὐ μοιχεύω, οὐ φιλαργυρῶ, ἀρκεῖ μοι, οὗτος εἰς τρία μέρη ἠγωνίσαστο, καὶ εἰς ἄλλα εἴκοσιν, ἅπερ ἔχει ἢ ἀμαρτία κατὰ τῆς ψυχῆς, οὐκ ἠγωνίσαστο, ἀλλ' ἠττήθη. ὀφείλει οὖν εἰς πάντα ἀγωνίζεσθαι καὶ ἀθλεῖν· ὁ γὰρ νοῦς, καθὼς πολλάκις εἴπομεν, ἀντίπαλός ἐστι καὶ ἔχει ἰσόρροπον δύναμιν πρὸς τὴν ἀμαρτίαν τοῦ ἀντιλέγειν καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς λογισμοῖς. Εἰ δὲ λέγεις ἰσχυροτέραν εἶναι τὴν ἐναντίαν δύναμιν καὶ βασιλεύειν τὸ ὅλον τὴν κακίαν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἄδικον ποιεῖς τὸν θεὸν κατακρίνοντα τὴν ἀνθρωπότητα· διότι ὑπήκουσε τῷ σατανᾷ, ὅποτε ἰσχυρότερός ἐστι καὶ ἀναγκαστικῇ τινι δυνάμει ὑποτάσσει· μειζότερον καὶ ἰσχυρότερον αὐτὸν ἐποίησας τῆς ψυχῆς καὶ ἐντέλλῃ μοι· μὴ ὑπακούσης; ὡσπερ ἐὰν ἦ νεανίσκος καὶ ἔχη πάλιν πρὸς παιδίον, καὶ ἐὰν ἠττήθῃ τὸ παιδίον, κατακρίνεται, διὰ τί ἠττήθη. τοῦτο πολλῆς ἀδικίας ἐστίν. ὅθεν ἡμεῖς λέγομεν ἀντίπαλον εἶναι τὸν νοῦν καὶ ἰσόρροπον, καὶ ἢ τοιαύτη ψυχὴ ἐπιζητοῦσα τυγχάνει βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως καὶ καταξιούται τῆς λυτρώσεως. ἢ γὰρ πάλιν καὶ ὁ ἀγὼν ἐπὶ τῇ ἰσοδυναμίᾳ κεῖται. δοξάζομεν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Δ.

1 Οἱ τὸν βίον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν πολλῇ ἀκριβείᾳ κατορθῶσαι βουλόμενοι πρὸ πάντων τοῦ διανοητικοῦ καὶ διακριτικοῦ μέλους τῆς ψυχῆς ἐν πάσῃ δυνάμει ἐπιμελεῖσθαι ὀφείλουσιν, ἵνα τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ἐν ἀκριβείᾳ κτησάμενοι καὶ τὰ παρὰ φύσιν εἰσαχθέντα πάθη τῇ καθαρᾷ φύσει πάντοτε διακρίνοντες εὐθέτως καὶ ἀπροσκόπως πολιτευώμεθα, ἵνα ὡς ὀφθαλμῷ τῷ τῆς διακρίσεως μέλει χρώμενοι ἀσυνδύαστοι καὶ ἀσύνθετοι πρὸς τὰς τῆς κακίας ὑποθέσεις εἶναι δυναθῶμεν καὶ οὕτως τῆς θείας δωρεᾶς καταξιωθέντες ἄξιοι τοῦ κυρίου γενώμεθα. Ἀπὸ δὲ τῶν ὀρωμένων ὑπόδειγμα λάβωμεν. ἔοικε γὰρ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ καὶ τὰ τοῦ σώματος πράγματα τοῖς τῆς ψυχῆς καὶ τὰ φαινόμενα τοῖς κρυφίοις. ὡσπερ γὰρ τὸ σῶμα ἔχει ὀδηγὸν τὸν ὀφθαλμὸν καὶ αὐτὸς ὀρῶν ὅλον ὀδηγεῖ τὸ σῶμα εἰς εὐθύτητα· ὑπόθου δέ μοι διέρχεσθαι τινα διὰ τόπων ὑλῶδων καὶ ἀκανθῶν πεπληρωμένων καὶ βορβόρων, ἔνθα καὶ πῦρ ἀναβάλλει καὶ ξίφη παραπεπήγασιν, κρημοὶ τε καὶ ὑδάτων πλήθη ἐκεῖ τυγχάνει. τὸ λοιπὸν ὁ γοργὸς καὶ σπουδαῖος καὶ εὐκίνητος ἔχων τὸν ὀφθαλμὸν ὀδηγὸν πάνυ προσεχόντως παρέρχεται τοὺς χαλεποὺς ἐκείνους τόπους, συνέχων πανταχόθεν χερσὶ καὶ ποσὶ τὸν χιτῶνα αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐν ταῖς ὕλαις καὶ ἀκάνθαις περισχισθῇ ἢ ὑπὸ τοῦ βορβόρου ἀφανισθῇ ἢ ὑπὸ ξίφους διακοπῇ. καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ὅλον ὀδηγεῖ τὸ σῶμα, φῶς ὦν αὐτοῦ, ἵνα μὴ κρημοῖς καταρραγῇ ἢ ὕδασι καταποντισθῇ ἢ τινι χαλεπῷ καταβλαβῇ. ὁ οὕτως γοργὸς καὶ συνετὸς καὶ μετὰ πάσης νήψεως παρερχόμενος, συσφίγγων τὸν χιτῶνα αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ εὐθέως ὀδηγούμενος φυλάσσει καὶ ἑαυτὸν ἀβλαβῇ καὶ τὸν χιτῶνα τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ ἄκαυστον καὶ ἄσχιστον διατηρεῖ. ἐὰν δέ τις ἦ ἀργὸς καὶ ὀκνηρὸς καὶ ράθυμος καὶ βαρὺς καὶ χαῦνος διὰ τῶν τοιούτων παρερχόμενος τόπων, περιρρέων ὁ χιτῶν αὐτοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰς τὰς ὕλας καὶ ἀκάνθας περισχίζεται ἢ ὑπὸ τοῦ πυρὸς κατακαίεται διὰ τὸ μὴ συνέχειν πάντοθεν ἀνδρείως τὸ ἐνδύμα ἢ ὑπὸ τῶν παραπεπηγμένων ξιφῶν παρακόπτεται ἢ ὑπὸ τοῦ βορβόρου σπιλοῦται, καὶ ἀπαξαπλῶς τάχιον καταφθείρει τὸν καλὸν καὶ καινὸν τοῦ

ένδύματος χιτώνα διὰ τὴν ἀπροσεξίαν καὶ χαυνότητα καὶ ὀκνηρίαν αὐτοῦ. εἰ δὲ μὴ καλῶς καὶ εὐθέως τῷ ὀφθαλμῷ προσέχει, καὶ αὐτὸς εἰς φάραγγα πεσεῖται ἢ ἐν τοῖς ὕδασι καταποντισθήσεται. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ φοροῦσα ὡσπερ χιτώνα καλόν, τὸ ἔνδυμα τοῦ σώματος, ἔχουσα διακριτικὸν μέλος εὐθύνον ὄλην τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ σώματος, παρερχομένη διὰ τῶν ὑλῶν καὶ ἀκανθῶν τοῦ βίου καὶ βορβόρου καὶ πυρὸς καὶ κρημνῶν, τουτέστιν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀτόπων τοῦ αἰῶνος τούτου, πάντοθεν ὀφείλει μετὰ νήψεως καὶ ἀνδρείας καὶ σπουδῆς καὶ προσοχῆς συσφίγγειν καὶ φυλάσσειν ἑαυτὴν καὶ τὸν χιτώνα τοῦ σώματος, μὴ που περισχισθῆ ἔν ταῖς τοῦ κόσμου ὑλαῖς καὶ ἀκάνθαις μεριμνῶν καὶ ἀσχολιῶν καὶ περισπασμῶν γηϊνῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς ἐπιθυμίας κατακαυθῆ. οἷον ἐνδεδυμένη τὸν ὀφθαλμὸν ἀποστρέφει τοῦ μὴ ἰδεῖν πονηρά, τὸ οὕς ὁμοίως ἀποστρέφει τοῦ μὴ ἀκούειν καταλαλιάν, τὴν γλῶσσαν τοῦ μὴ λαλεῖν μάταια, χεῖρας καὶ πόδας ἀπὸ ἐπιτηδευμάτων κακῶν. ἔχει γὰρ θέλημα ἢ ψυχὴ τοῦ ἀποστρέψαι καὶ κωλύσαι τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀπὸ κακίστων θεαμάτων καὶ ἀκοῆς πονηρᾶς καὶ αἰσχυρᾶς καὶ λόγων ἀπρεπῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων κοσμικῶν καὶ πονηρῶν. Ἀποστρέφει δὲ καὶ ἑαυτὴν ἢ ψυχὴ ἀπὸ ῥεμβασμῶν, φυλάττουσα τὴν καρδίαν τοῦ μὴ ῥέμβεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ τὰ μέλη τῶν λογισμῶν αὐτῆς. καὶ οὕτως ἀγωνιζομένη καὶ σπουδάζουσα καὶ συνέχουσα πάντοθεν ἐν πολλῇ προσοχῇ τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀπὸ κακῶν, ἄσχιτον καὶ ἄκαυστον καὶ ἄσπιλον τὸν καλὸν χιτώνα τοῦ σώματος διαφυλάσσει. καὶ αὕτη διὰ τοῦ γνωστικοῦ καὶ διανοητικοῦ καὶ διακριτικοῦ θελήματος αὐτῆς, τὸ δὲ πᾶν διὰ τῆς τοῦ κυρίου δυνάμεως φυλαχθήσεται, αὕτη ἑαυτὴν ὅση δύναμις συσφίγγουσα καὶ πάσης ἐπιθυμίας κοσμικῆς ἀποστρέφουσα καὶ οὕτως ὑπὸ κυρίου βοηθουμένη εἰς τὸ ἐξ ἀληθείας φυλαχθῆναι αὐτὴν ἀπὸ τῶν προειρημένων κακῶν. ἐπὶ γὰρ ἴδῃ ὁ κύριός τινα γενναίως ἀποστρεφόμενον τὰς τοῦ βίου ἡδονὰς καὶ περισπασμούς καὶ μερίμνας ὑλικὰς καὶ δεσμούς γηϊνούς καὶ ῥεμβασμούς λογισμῶν ματαίων, δίδωσι τὴν ἰδίαν τῆς χάριτος βοήθειαν, ἄπτωτον διατηρῶν τὴν ψυχὴν ἐκείνην διεξερχομένην καλῶς τὸν ἐνεστώτα πονηρὸν αἰῶνα. καὶ οὕτως ἢ ψυχὴ ἐπαίνων οὐρανίων παρὰ θεοῦ καὶ ἀγγέλων τεύξεται, ὅτι τὸν χιτώνα τοῦ σώματος αὐτῆς καλῶς διεφύλαξε καὶ ἑαυτήν, ὅσον τὸ ἐν αὐτῇ δυνατόν, πᾶσαν ἐπιθυμίαν τοῦ κόσμου ἀποστραφεῖσα καὶ ὑπ' αὐτοῦ βοηθηθεῖσα τὸν δρόμον τοῦ σταδίου τοῦ κόσμου τούτου καλῶς διεξελέλυθεν. Εἰ δέ τις ἐν χαυνότητι καὶ ῥαθυμίᾳ μὴ προσεχόντως ἐν τῷ βίῳ τούτῳ πορεύεται καὶ ἐκ θελήματος ἰδίου οὐκ ἀποστρέφεται πᾶσαν ἐπιθυμίαν τοῦ κόσμου καὶ τὸν κύριον μόνον ἐν πάσῃ ἐπιθυμίᾳ ζητεῖ, εἰς τὰς ἀκάνθας καὶ ὑλας τοῦ κόσμου τούτου περιπεύεται, καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς ἐπιθυμίας ὁ χιτῶν τοῦ σώματος παρακαίεται καὶ ὑπὸ τοῦ βορβόρου τῶν ἡδονῶν σπילוῦται, καὶ οὕτως ἀπαρρησίαστος ἢ ψυχὴ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως εὐρίσκεται, τὸ ἔνδυμα αὐτῆς ἄσπιλον μὴ δυνηθεῖσα τηρῆσαι, ἀλλὰ καταφθείρασα αὐτὸ ταῖς ἀπάταις τοῦ αἰῶνος τούτου· καὶ διὰ τοῦτο ἀπόβλητος τῆς βασιλείας γίνεται. τί γὰρ ποιήσει ὁ θεὸς τῷ θελήματι ἰδίῳ παραδιδόντι ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ καὶ ἀπατωμένῳ ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ ἢ ῥεμβασμοῖς ὑλικοῖς ἐκπλανωμένῳ; ἐκείνῳ γὰρ βοήθειαν δίδωσι τῷ ἀποστρεφόμενῳ τὰς ὑλικὰς ἡδονὰς καὶ προτέρας συνηθείας καὶ βίᾳ τὴν διάνοιαν πάντοτε πρὸς κύριον ἔλκοντι ἀρνούμενῳ τε ἑαυτὸν καὶ τὸν κύριον μόνον ἐπιζητοῦντι. τοῦτον διατηρεῖ τὸν φυλασσόμενον πανταχόθεν ἐκ τῶν παγίδων καὶ βρόχων τῆς ὕλης τοῦ κόσμου, τὸν μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν κατεργαζόμενον καὶ μετὰ πάσης προσεχείας διὰ τῶν παγίδων καὶ βρόχων καὶ ἐπιθυμιῶν τοῦ αἰῶνος τούτου παρερχόμενον καὶ τὴν τοῦ κυρίου βοήθειαν ἐπιζητοῦντα καὶ τῷ ἔλεει αὐτοῦ διὰ τῆς χάριτος σώζεσθαι ἐλπίζοντα. Ἴδου γὰρ αἱ πέντε παρθένοι αἱ φρόνιμοι, νήψασαι καὶ

γοργευσάμεναι τὸ ξένον τῆς ἑαυτῶν φύσεως, λαβοῦσαι τὸ ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις τῆς καρδίας αὐτῶν, τουτέστι τὴν ἄνωθεν χάριν τοῦ πνεύματος, ἠδυνήθησαν συνεισελθεῖν τῷ νυμφίῳ εἰς τὸν ἐπουράνιον νυμφῶνα. αἱ δὲ ἄλλαι, αἱ μωραὶ, αἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει ἀπομείνασαι οὐκ ἔζησαν καὶ ἐσπούδασαν δεξασθαι τὸ «ἔλαιον τῆς ἀγαλλιάσεως» ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, ὡς ἔτι ἐν σαρκὶ ἦσαν. ἀλλ' ὡς περ ἀπεκοιμήθησαν δι' ἀμέλειαν καὶ χαυνότητα καὶ ῥαθυμίαν καὶ ἀγνωσίαν ἢ καὶ οἴησιν δικαιοσύνης. διὸ καὶ τοῦ νυμφῶνος τῆς βασιλείας ἀπεκλείσθησαν μὴ δυνηθεῖσαι εὐαρεστῆσαι τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ. δεσμῶ γὰρ κόσμου καὶ ἀγάπη τινὶ γῆϊνῃ κατασχεθεῖσαι τὴν ἀγάπην αὐτῶν ὄλην καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον οὐκ ἔδωκαν οὔτε τὸ ἔλαιον ἐκομίσαντο. καὶ γὰρ αἱ τὸ ξένον τῆς φύσεως, τὸν ἀγιασμὸν τοῦ πνεύματος ζητοῦσαι ψυχαὶ ὄλην τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς κύριον ἀποδεσμοῦσι κάκει περιπατοῦσι κάκει εὐχονται κάκει λογίζονται, πάντα ἀποστρεφόμεναι. διὸ καταξιοῦνται λαβεῖν τὸ ἔλαιον τῆς ἐπουρανίου χάριτος καὶ οὕτως ἄπρωτοι διεξελεθεῖν δύνανται, τελείως τῷ πνευματικῷ νυμφίῳ εὐαρεστοῦσαι. αἱ γὰρ εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν ἀπομένουσαι ψυχαὶ τῷ λογισμῷ ἐπὶ τῆς γῆς ἔρπουσιν, ἐπὶ γῆς λογίζονται, ἐπὶ γῆς τὴν δίαίταν ὁ νοῦς αὐτῶν ἔχει· καὶ τῷ μὲν δοκεῖν νομίζουσι τοῦ νυμφίου εἶναι καὶ δικαιώμασι κεκοσμηθεῖσαι σαρκός, ἄνωθεν δὲ ἐκ τοῦ πνεύματος οὐκ ἐγεννήθησαν, τὸ «ἔλαιον τῆς ἀγαλλιάσεως» μὴ δεξάμεναι. Αἱ γὰρ πέντε λογικαὶ αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς, ἐὰν δέξωνται τὴν ἄνωθεν χάριν καὶ τὸν ἀγιασμὸν τοῦ πνεύματος, ἀληθῶς παρθένοι φρόνιμοι τυγχάνουσι, τὴν ἄνωθεν τῆς χάριτος δεξάμεναι φρόνησιν. εἰ δὲ εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν μόνην ἀπομείνωσι, μωραὶ εὐρίσκονται καὶ τέκνα τοῦ κόσμου ἀποδεικνύονται· οὐκ ἀπεδύσαντο γὰρ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, κἂν τῷ δοκεῖν νομίζουσι δι' εὐλογοφανείας τινὰς καὶ σχῆμα τοῦ νυμφίου εἶναι νύμφαι. ὡς περ γὰρ αἱ ὄλαι ἐξ ὄλου τῷ κυρίῳ προσκολλώμεναι ψυχαὶ ἐκεῖ εἰσι τῷ λογισμῷ κάκει εὐχονται κάκει περιπατοῦσι κάκει ἐπιποθοῦσιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἀγάπην, οὕτω πάλιν ψυχαὶ αἱ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ κόσμου δεθεῖσαι καὶ ἐν τῇ γῇ τὴν δίαίταν ἔχειν βουλόμεναι ἐκεῖ περιπατοῦσι καὶ ἐκεῖ λογίζονται, ἐκεῖ ὁ νοῦς ἐνδιαίταται· διὸ καὶ ἀμετάτρεπτοι πρὸς τὸ ἀγαθὸν φρόνημα τοῦ πνεύματος τυγχάνουσι. Ξένον οὖν τι τῆς φύσεως ἡμῶν (λέγω δὴ τὴν ἐπουράνιον χάριν) χρεῶν συστήναι καὶ συμπλακῆναι τῇ φύσει ἡμῶν, ἵνα δυνηθῶμεν εἰς τὸν ἐπουράνιον νυμφῶνα τῆς βασιλείας τῷ κυρίῳ συνεισελθεῖν καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας τυχεῖν. ξένον γὰρ τῆς φύσεως ἡμῶν, τὴν κακίαν τῶν παθῶν, «διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου» ἐν ἑαυτοῖς ἐδεξάμεθα, ἦν καὶ ὡς περ φύσιν ἡμῶν κατασταῶσαν συνηθεία καὶ προλήψει πολλῇ διὰ τοῦ ξένου τῆς φύσεως ἡμῶν, τῆς ἐπουρανίου δωρεᾶς τοῦ πνεύματος, ἐξωσθῆναι πάλιν χρῆ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν καθαρότητα ἀποκαταστῆναι. καὶ εἰ μὴ ἐκείνην τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἀγάπην τοῦ πνεύματος δεξόμεθα νῦν ἐν πολλῇ αἰτήσῃ καὶ δεήσει καὶ πίστει καὶ προσευχῇ καὶ ἀποστροφῇ τοῦ κόσμου, καὶ προσκολληθῇ τῇ ἀγάπῃ, ἣτις ἐστὶν ὁ κύριος, καὶ ἀγιασθῇ ἢ μianθεῖσα ὑπὸ τῆς κακίας φύσεως ἡμῶν ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἐκείνης τοῦ πνεύματος, καὶ ἕως τέλους διαμείνωμεν ἄπρωτοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ ἀκριβῶς ἀναστρεφόμενοι, τῆς ἐπουρανίου βασιλείας τυχεῖν οὐ δυνησόμεθα. Λεπτὸν δὲ τίνα λόγον καὶ βαθὺν κατὰ τὴν προσοῦσάν μοι δύναμιν εἰπεῖν βούλομαι· διὸ συνετῶς ἀκούσατε. ἐσωματοποίησεν ἑαυτὸν ὁ ἄπειρος καὶ ἀπρόσιτος καὶ ἀποίητος θεὸς δι' ἄπειρον καὶ ἀεννόητον χρηστότητα, καὶ ὡς εἰπεῖν συνεσμίκρυνεν ἐκ τῆς ἀπροσίτου δόξης, ἵνα συνενωθῆναι δυνηθῇ τοῖς ἀοράτοις αὐτοῦ κτίσμασιν (οἷον ψυχῆς ἀγίων καὶ ἀγγέλων λέγω), ἵνα δυνηθῶσι ζωῆς θεότητος μετασχεῖν. ἕκαστον γὰρ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν σῶμά ἐστιν, ὁ ἄγγελος, ἡ ψυχὴ, ὁ δαίμων· ὅτι κἂν λεπτά ἐστίν, ὅμως ἐν ὑποστάσει καὶ χαρακτῆρι καὶ

εἰκόνι κατὰ τὴν λεπτότητα τῆς φύσεως αὐτῶν σώματα τυγχάνει λεπτά. ὥσπερ ἐν ὑποστάσει τοῦτο τὸ σῶμα παχύ ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ λεπτὴ οὕσα περιέλαβε τὸν ὀφθαλμὸν δι' οὗ ὄρα, τὸ οὖς δι' οὗ ἀκούει, ὁμοίως τὴν γλῶσσαν δι' ἧς λαλεῖ, τὴν χεῖρα, καὶ ἀπαξαπλῶς πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ περιλαβοῦσα ἡ ψυχὴ συγκέκραται, δι' οὗ ἀπεργάζεται πάντα τὰ τοῦ βίου ἐπιτηδεύματα. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ἄπειρος καὶ ἀνενόητος θεὸς τῇ χρηστότητι αὐτοῦ ἐσμίκρυνεν ἑαυτὸν καὶ ἐνεδύσατο τὰ μέλη τοῦ σώματος τούτου καὶ περιέλαβεν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἀπροσίτου δόξης, καὶ διὰ ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν μεταμορφούμενος σωματοποιεῖ ἑαυτὸν καὶ ἀναμίγνυται καὶ παραλαμβάνει τὰς ἀγίας καὶ εὐαρέστους καὶ πιστὰς ψυχὰς καὶ γίνεταί μετ' αὐτῶν εἰς ἓν πνεῦμα κατὰ τὸ λόγιον Παύλου· ψυχὴ ὡς εἶπεῖν εἰς ψυχὴν καὶ ὑπόστασις εἰς ὑπόστασιν, ἵνα δυνηθῇ ἡ ψυχὴ ἐν τῇ θεότητι ζῆσαι καὶ αἰσθέσθαι ἀθανάτου ζωῆς, καὶ δόξης ἀφθάρτου μέτοχος γένηται ἢ γε ἀξία αὐτοῦ καὶ εὐάρεστος. εἰ γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι πεποίηκε τὴν ὀρωμένην κτίσιν τοιαύτην ἐν πολλῇ τινι διαφορᾷ καὶ ποικιλίᾳ, καὶ πρὶν γενέσθαι οὐκ ἦν, ἠθέλησε δὲ καὶ εὐκόλως ἐποίησεν ἐκ τῶν μὴ ὄντων ὑποστάσεις παχείας καὶ σκληράς (οἷον γῆν λέγω, ὄρη, δένδρα· ὄραξ οἷα σκληρότης φύσεως), καὶ πάλιν μέσα ὕδατα καὶ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι πετεινὰ προσέταξε καὶ πάλιν λεπτότερα, πῦρ καὶ ἀνέμους, καὶ διὰ λεπτότητα μὴ ὀρώμενα τῷ τοῦ σώματος ὀφθαλμῷ. Πῶς ἡ ἄπειρος καὶ ἀνεκδιήγητος τῆς πολυποικίλου σοφίας τοῦ θεοῦ τέχνη ἔκτισεν ἐκ μὴ ὄντων παχύτερα καὶ λεπτότερα καὶ ἀπαλώτερα σώματα ἐνυπόστατα τῷ θελήματι αὐτοῦ, πόσω μᾶλλον αὐτὸς ὦν ὡς θέλει καὶ ὃ θέλει διὰ χρηστότητα ἄφραστον καὶ ἀγαθότητα ἀνενόητον μεταβάλλει καὶ σμικρύνει, καὶ ἐξομοιοῖ ἑαυτὸν σωματοποιῶν κατὰ χώρησιν ταῖς ἀγίαις καὶ ἀξίαις πισταῖς ψυχαῖς, ἵνα ὄραθῇ αὐταῖς ὁ ἀόρατος καὶ ψηλαφηθῇ κατὰ τὴν φύσιν τῆς λεπτότητος τῆς ψυχῆς ὁ ἀψηλάφητος, καὶ αἰσθωνταί αὐτοῦ τῆς γλυκύτητος, καὶ τῆς χρηστότητος τοῦ φωτὸς τῆς ἀρρήτου ἀπολαύσεως αὐτῇ πείρᾳ ἀπολαύσωσιν. ὅτε βούλεται, πῦρ γίνεται πᾶν φαῦλον καὶ ἐπίσακτον πάθος τῆς ψυχῆς κατακαῖον· καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον φησίν. ὅτε βούλεται, ἀνάπαυσις ἀρρητος καὶ ἄφραστος, ἵνα ἀναπαῖ ἀναπαύσει θεότητος ἢ ψυχῆ· ὅτε βούλεται, χαρὰ καὶ εἰρήνη, θάλπων καὶ περιέπων αὐτήν. εἰ δὲ καὶ εἰς ἓν τῶν κτισμάτων ἑαυτὸν ἀφομοιωσάμενος βούλεται διὰ ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην τῶν νοερῶν κτισμάτων, οἷον ἢ πόλις φωτὸς Ἱερουσαλήμ ἢ ὄρος Σιών ἐπουράνιον, δύναται ὡς θέλει πάντα καθὼς εἴρηται· «ὕμεῖς δὲ προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ». πάντα εὐκόλα αὐτῷ ἐστὶ καὶ εὐχερῆ, εἰς ἃ θέλει, μεταμορφουμένῳ ταῖς ἀξίαις αὐτοῦ καὶ πισταῖς ψυχαῖς. μόνον τις ἀγωνιζέσθω φίλος καὶ εὐάρεστος αὐτῷ γίνεσθαι, καὶ αὐτῇ πείρᾳ καὶ αἰσθήσει ὄψεται ἀγαθὰ ἐπουράνια καὶ τρυφὴν ἀνέκφραστον καὶ πλοῦτον ἄπειρον θεότητος, ἀληθῶς ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, τὸ πνεῦμα τοῦ κυρίου, γιγνόμενον εἰς ἀνάπαυσιν τῶν ἀξίων ψυχῶν καὶ ἀγαλλίασιν καὶ τρυφὴν καὶ ζωὴν αἰώνιον. σωματοποιεῖ γὰρ ἑαυτὸν καὶ εἰς βρῶσιν καὶ πόσιν ὁ κύριος, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· «ὁ τρώγων τὸν ἄρτον τοῦτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα», ἵνα ἀναπαύσῃ ἀνεκλαλήτως καὶ ἐμπλήσῃ εὐφροσύνης πνευματικῆς τὴν ψυχὴν· καὶ γὰρ φησίν· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁμοίως καὶ εἰς πόσιν νάματος ἐπουρανίου, καθὼς φησίν· «ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον», «καὶ πάντες» φησὶ «τὸ αὐτὸ πόμα ἐποτίσθημεν». Οὕτως ἐκάστῳ τῶν ἀγίων πατέρων ὥφθη ὡς ἠθέλησε καὶ ὡς συνέφερον· ἄλλως τῷ Ἀβραάμ, ἄλλως τῷ Ἰσαάκ, ἄλλως τῷ Ἰακώβ, ἄλλως τῷ Νῶε, τῷ Δαυιδ, τῷ Σολομῶν, τῷ Ἡσαΐα,

καὶ ἐκάστῳ τῶν ἀγίων προφητῶν· ἄλλως τῷ Ἡλίᾳ, ἄλλως τῷ Μωϋσῆ. καὶ ἐγὼ νομίζω, ὅτι Μωϋσῆς κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐν τῷ ὄρει ἐν τῇ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηστεία εἰς ἐκείνην τὴν πνευματικὴν τράπεζαν εἰσερχόμενος ἐνετρύφα καὶ ἀπέλαυεν. ἐκάστῳ οὖν τῶν ἀγίων ὡς ἠθέλησεν ὥφθη εἰς τὸ ἀναπαῦσαι καὶ σῶσαι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν θεοῦ ἀγαγεῖν. πάντα γὰρ αὐτῷ εὐχερῆ ἐστὶν ἃ βούλεται, καὶ ὡς θέλει σμικρύνων ἑαυτὸν σωματοποιεῖ καὶ μεταμορφοῦται ὅπτανόμενος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐν ἀπροσίτῳ δόξῃ φωτός, κατὰ πολλὴν καὶ ἄφραστον ἀγάπην φανερούμενος τοῖς ἀξίοις κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν. ψυχὴ γὰρ ἢ καταξιωθεῖσα ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ προσδοκίᾳ καὶ πίστει καὶ ἀγάπῃ δέξασθαι ἐκείνην τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, τὴν ἐπουράνιον τοῦ πνεύματος ἀγάπην καὶ τὸ ἐπουράνιον πῦρ τῆς ἀθανάτου ζωῆς λαβοῦσα, πάσης ἀγάπης κοσμικῆς ἐξ ἀληθείας λύεται καὶ παντὸς δεσμοῦ κακίας ἐλευθεροῦται. ὥσπερ γὰρ σίδηρος ἢ μόλιβδος ἢ χρυσὸς ἢ ἄργυρος ἐπὶ πῦρ βληθέντα λύεται ἐκ τῆς φύσεως τῆς σκληρᾶς, εἰς ἀπαλότητα μεταβαλλόμενα, καὶ ἐφ' ὅσον ἐν τῷ πυρὶ τυγχάνει, λύεται καὶ ἠλλοίωται τῆς φυσικῆς σκληρότητος διὰ τὴν τοῦ πυρὸς θερμὴν δύναμιν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ ψυχὴ ἀρνησαμένη τὸν κόσμον καὶ τὸν κύριον μόνον ποθήσασα ἐν πολλῇ ψυχῆς ζητήσῃ καὶ πόνῳ καὶ ἀγῶνι, καὶ τὴν προσδοκίαν ἀδιάλειπτον ἔχουσα πρὸς αὐτὸν ἐλπίδι καὶ πίστει καὶ δεξαμένη ἐκεῖνο τὸ ἐπουράνιον πῦρ τῆς θεότητος καὶ ἀγάπης τοῦ πνεύματος, τότε ἐξ ἀληθείας πάσης ἀγάπης κόσμου λύεται καὶ πάσης κακίας παθῶν ἐλευθεροῦται καὶ πάντα ἐκτὸς αὐτῆς ποιεῖται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φυσικῆς ἕξεως καὶ σκληρότητος τῆς ἀμαρτίας μεταβάλλεται, καὶ πάντα περισσὰ ἠγεῖται πρὸς μόνον τὸν ἐπουράνιον νυμφίον ὃν ἐδέξατο ἀναπαυομένη ἐν τῇ ζεούσῃ καὶ ἀρρήτῳ αὐτοῦ ἀγάπῃ. Λέγω σοι δέ, ὅτι αὐτοὺς τοὺς περιποθήτους ἀδελφούς, οὓς ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐὰν ἐμποδίζωσιν ἀπ' ἐκείνης τῆς ἀγάπης, ὥσπερ εἰπεῖν ἀποστρέφεται· ἐκεῖνο γὰρ ἐστὶν αὐτῆς ζωὴ καὶ ἀνάπαυσις, ἢ τοῦ ἐπουρανοῦ βασιλέως μυστικὴ καὶ ἄρρητος κοινωνία. εἰ γὰρ σαρκικῆς κοινωνίας ἀγάπη χωρίζει πατρός, μητρός, ἀδελφῶν, καὶ πάντα ἐξώτερα αὐτῶν γίνονται ἐν τῷ νῷ, καὶ εἰ ἀγαπᾷ, ἐξωτέρως ἀγαπᾷ, τὴν δὲ διάθεσιν αὐτοῦ πᾶσαν εἰς τὴν σύνοικον αὐτοῦ κέκτηται, «ἀντὶ τούτου» γὰρ φησι «καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικί, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν». εἰ οὖν ἢ τῆς σαρκὸς ἀγάπη οὕτω λύει πάσης ἀγάπης, πόσω μᾶλλον ὅσοι κατηξιώθησαν ἐκείνου τοῦ ἀγίου καὶ ἐπουρανοῦ καὶ ἀγαπητοῦ πνεύματος, ἐξ ἀληθείας κοινωνῆσαι πάσης ἀγάπης κόσμου λυθήσονται καὶ πάντα περισσὰ αὐτοῖς καταφανήσεται τῷ νενικῆσθαι αὐτοὺς τῷ οὐρανίῳ πόθῳ καὶ τῇ τρώσει αὐτοῦ ἠνώσθαι. ἐκεῖ γὰρ ἐπιποθοῦσιν, ἐκεῖ λογιζονται, ἐκεῖ ζῶσιν, ἐκεῖ οἱ λογισμοὶ αὐτῶν περιπατοῦσιν, ἐκεῖ ὁ νοῦς πάντοτε τὴν διατριβὴν ἔχει νενικημένος τῷ θείῳ καὶ οὐρανίῳ ἔρωτι καὶ πόθῳ πνευματικῷ. Τὸ λοιπόν, ὡ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τοιούτων ἀγαθῶν προκειμένων καὶ τοσούτων ἐπαγγελιῶν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κυρίου ἐπηγγελμένων πάντα τὰ ἐμπόδια ἀφ' ἑαυτῶν ἀπορρίψωμεν καὶ πᾶσαν ἀγάπην τοῦ κόσμου ἀποστραφῶμεν καὶ πρὸς ἐκεῖνο μόνον τὸ ἀγαθὸν τῇ ζητήσῃ καὶ πόθῳ ἑαυτοὺς ἐκδῶμεν, ἵνα δυνηθῶμεν τυχεῖν ἐκείνης τῆς ἀρρήτου ἀγάπης τοῦ πνεύματος, περὶ ἧς ὁ μακάριος Παῦλος παρήνευσε σπεύδειν ἡμᾶς πρὸς αὐτὴν λέγων· διώκετε τὴν ἀγάπην, ἵνα δυνηθῶμεν ἐκ τῆς σκληρότητος ἡμῶν τῆς ἀλλοιώσεως τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου καταξιωθῆναι καὶ εἰς ἡμερότητα καὶ ἀνάπαυσιν πνευματικὴν ἐλθεῖν, ἔρωτι θεοῦ πνεύματος τρωθέντες. ὁ γὰρ κύριος πολὺ φιланθρωπεύεται σπλαγχνιζόμενος, πότε ἐπιστρέψωμεν ὅλοι ἐξ ὄλου πρὸς αὐτόν, πάντων τῶν ἐναντίων ἑαυτοὺς ἐξαίροντες. εἰ γὰρ καὶ ἡμεῖς διὰ πολλὴν ἀγνωσίαν καὶ νηπιότητα καὶ πρόληψιν κακίας ἀποστρεφόμεθα τὴν ζωὴν καὶ ἐμπόδια πολλὰ τιθέαμεν ἑαυτοῖς μὴ βουλόμενοι ἐξ

ἀληθείας μετανοεῖν, ἀλλ' αὐτὸς πολὺ σπλαγχνίζεται ἐφ' ἡμᾶς μακροθυμῶν, πότε ἐπιστρέψαντες προσέλθωμεν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἕσω ἡμῶν ἄνθρωπον φωτισθῶμεν, ἵνα μὴ καταισχυρθῶσι τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Εἰ δὲ καὶ δύσκολον ἡμῖν καταφαίνεται διὰ τὴν σκληρὰν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν, μᾶλλον δὲ διὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ συμβουλίαν τοῦ ἀντικειμένου, ἴδου αὐτὸς σπλαγχνίζεται καὶ μακροθυμεῖ ἐκδεχόμενος τὴν ἡμετέραν ἐπιστροφήν, καὶ ἀμαρτανόντων ἡμῶν ἀνέχεται· ἀνέχεται ἀναμένων τὴν μετάνοιαν ἡμῶν, καὶ πίπτοντας ἡμᾶς οὐκ ἐπαισχύνεται πάλιν δέχεσθαι, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης· μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; μόνον ἡμεῖς διανήψωμεν ἔννοιαν ἀγαθὴν κτησάμενοι καὶ ἐπιστρέψωμεν εὐθέως καὶ ὀρθῶς βοήθειαν παρ' αὐτοῦ ἐπιζητοῦντες· καὶ αὐτὸς ἕτοιμός ἐστι σῶσαι ἡμᾶς. ἐκδέχεται γὰρ τοῦ θελήματος ἡμῶν τὴν πρὸς αὐτὸν ζέουσαν ὀρμὴν (ὅσον ἔχομεν δυνάμει) καὶ τὴν ἐκ προαιρέσεως ἀγαθῆς πίστιν καὶ προθυμίαν· τὴν δὲ κατόρθωσιν πᾶσαν αὐτὸς ἐν ἡμῖν ἐργάζεται. σπουδάσωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, ὡς τέκνα θεοῦ ἀποδυσάμενοι πᾶσαν πρόληψιν καὶ ἀμέλειαν καὶ χαύνωσιν γενναῖοι καὶ ἕτοιμοι γενέσθαι ἀκολουθεῖν ὀπίσω αὐτοῦ μὴ ἀναβαλλόμενοι ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, ὑπὸ τῆς κακίας ὑποκλεπτόμενοι· οὐ γὰρ οἶδαμεν, πότε ἢ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἡμῶν ἕξοδος γίνεται. μεγάλοι γὰρ καὶ ἄρρητοί εἰσιν αἱ τῶν Χριστιανῶν ἐπαγγελίαι τοσοῦτον, ὅτι μιᾶς ψυχῆς πίστει καὶ πλούτῳ οὐκ ἀναλογεῖ πᾶσα ἡ δόξα καὶ τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ ἡ λοιπὴ διακόσμησις τε καὶ ποικιλία καὶ ὠραιότης καὶ πλοῦτος καὶ τρυφή τῶν ὀρωμένων. Πῶς τοίνυν οὐ θελήσομεν τοσαύταις προτροπαῖς καὶ ἐπαγγελίαις τοῦ κυρίου ὅλοι ἐξ ὅλου προσελθεῖν καὶ ἐκδότους ἑαυτοὺς αὐτῷ καταστῆσαι, ἀρνησάμενοι κατὰ τὸ εὐαγγέλιον μετὰ πάντων καὶ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν, καὶ μόνον αὐτὸν ἀγαπήσαι καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλο οὐδέν; ἀλλ' ἴδου καὶ ταῦτα πάντα, καὶ πόση δόξα ἐδόθη, πόσαι οἰκονομίαι τοῦ κυρίου ἀπὸ πατέρων καὶ προφητῶν γεγόνασι, πόσαι ἐπαγγελίαι ἐπηγγέλθησαν, πόσαι προτροπαί, πόση εὐσπλαγχνία τοῦ δεσπότη ἐξ ἀρχῆς ἐφ' ἡμᾶς γέγονεν. ἔσχατον δὲ καὶ διὰ τῆς ἰδίας ἐπιδημίας τὴν ἄρρητον χρηστότητα ἐφ' ἡμᾶς διὰ τῆς σταυρώσεως ἐπεδείξατο, ἵνα ἡμᾶς εἰς ζωὴν μετενέγκῃ ἐπιστρέψαντας, καὶ ἡμεῖς τῶν θελημάτων ἡμῶν καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ κόσμου καὶ τῶν προλήψεων καὶ συνηθειῶν κακῶν οὐκ ἀναχωροῦμεν; διὸ ὀλιγόπιστοι ἢ καὶ ἄπιστοι δεικνύμεθα. καὶ ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ἴδου αὐτὸς χρηστεύεται, ἀοράτως φρουρῶν καὶ περιθάλων, μὴ κατὰ τὰ ἀμαρτήματα παραδιδούς ἡμᾶς εἰς τέλος τῇ κακίᾳ καὶ τῇ τοῦ κόσμου ἀπάτῃ ἀφίων ἡμᾶς ἀπολέσθαι, διὰ πολλὴν χρηστότητα καὶ μακροθυμίαν ἀποσκοπῶν, πότε πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέψομεν. Ἀλλὰ δέδοικα μήποτε τὸ τοῦ ἀποστόλου ῥητὸν πληρωθῆ εἰς ἡμᾶς τῇ καταφρονητικῇ ἐννοίᾳ συζῶντας καὶ ταῖς προλήψεσι συναπαγομένους, τὸ λέγον· ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιαν σε ἄγει; εἰ δὲ τῇ μακροθυμίᾳ καὶ τῇ χρηστότητι καὶ τῇ ἀνοχῇ αὐτοῦ πλείονα προστιθέαμεν ἀμαρτήματα καὶ κατακρίσεις μείζους διὰ τῆς ἀμελείας καὶ καταφρονήσεως ἡμῶν ἑαυτοῖς πορισόμεθα, πληρωθήσεται τὸ λόγιον· «κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως τῆς δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ». πολλῇ γὰρ ἀγαθότητι ἀνεκδιηγῆτω καὶ μακροθυμίᾳ ἀνεκφράστῳ κέχρηται ὁ θεὸς περὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, μόνον ἡμεῖς διανῆψαι θελήσωμεν καὶ ἐξ ὅλου ἐπιστραφῆναι πρὸς αὐτὸν σπουδάσωμεν, ἵνα σωτηρίας τυχεῖν δυνηθῶμεν. Εἰ δὲ βούλει ἐπιγνῶναι τὴν τοῦ θεοῦ μακροθυμίαν καὶ τὴν πολλὴν χρηστότητα, ἀπὸ τῶν θεοπνεύστων γραφῶν καταμάθωμεν. ἀπόβλεψον εἰς τὸν Ἰσραὴλ, ἐξ ὧν οἱ πατέρες, οἷς αἱ ἐπαγγελίαι ὠρίσθησαν, ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, οἷς αἱ

λατρείαι καὶ διαθήκη. πόσα ἡμαρτον, ποσάκις ἐξετράπησαν, καὶ αὐτὸς οὐκ εἶασεν αὐτοὺς εἰς τέλος, ἀλλὰ πρόσκαιρον χρόνον πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῖς παιδείαις παρεδίδου, τὸ σκληρὸν τῆς καρδίας αὐτῶν διὰ τῆς θλίψεως μαλάξαι βουλόμενος ἐπέστρεφε, παρεκάλει, προφήτας ἀπέστελλε. καὶ πόσοις χρόνοις ἐμακροθύμει ἁμαρτανόντων καὶ προσκοπτόντων αὐτῶν, καὶ ἐπιστρέφοντας μετὰ χαρᾶς προσεδέχετο, καὶ πάλιν ἐκτρεπομένων αὐτῶν αὐτὸς οὐκ ἀφίστατο, ἀλλὰ διὰ τῶν προφητῶν εἰς ἐπιστροφὴν αὐτοὺς μετεκαλεῖτο. καὶ πλεονάκις ἐκτραπέντων καὶ ἐπιστρεφομένων ἠδέως ἀντείχετο καὶ φιλανθρώπως προσεδέχετο, ἕως οὗ ὕστερον ἐν τῷ μεγάλῳ παραπτώματι εὐρέθησαν, χεῖρας ἐπιβαλόντες ἐπὶ τὸν ἴδιον δεσπότην, ὃν προσεδόκων διὰ παραδόσεων πατέρων καὶ προφητῶν ἀγίων λυτρωτὴν καὶ σωτῆρα καὶ βασιλέα καὶ προφήτην. ἐλθόντα γὰρ οὐ παρεδέξαντο, ἀλλὰ τούναντίον πολλὰ αὐτῷ ἐνδειξάμενοι ἀτιμίας ἄξια ὕστερον σταυρῷ θανάτου ἐτιμωρήσαντο, καὶ ἐν τούτῳ τῷ μεγάλῳ προσκόμματι καὶ ὑπερβάλλοντι παραπτώματι αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ὑπερπληθύνασαι ἀνεπληρώθησαν. καὶ οὕτω λοιπὸν εἰς τέλος ἀφείθησαν, τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐκεῖθεν ἀναχωρήσαντος, ὅτε τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη καὶ οὕτως αὐτῶν ὁ ναὸς ἔθνεσι παραδοθεὶς κατεσκάφη καὶ ἡρημώθη κατὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀπόφασιν· «οὐ μὴ μείνη λίθος ἐπὶ λίθον ὧδε ὃς οὐ καταλυθήσεται», καὶ οὕτως εἰς τέλος παρεδόθησαν τοῖς ἔθνεσι καὶ διεσκορπίσθησαν ἐν πάσῃ τῇ γῆ, ὑπὸ τῶν αἰχμαλωτισάντων αὐτοὺς τότε βασιλέων μηκέτι εἰς τοὺς ἰδίους ἀνακάμψαι τόπους κελευσθέντες. Οὕτως οὖν καὶ νῦν ἐφ' ἐκάστῳ ἡμῶν χρηστὸς ὢν καὶ ἀγαθὸς μακροθυμεῖ, ὁρῶν πόσα ἕκαστος προσκόπτει, καὶ ἡσυχάζει ἐκδεχόμενος, πότε διανήψει καὶ ἀποστραφήσεται τοῦ μηκέτι προσκόπτειν, ἐν πολλῇ ἀγάπῃ καὶ χαρᾷ τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας δεχόμενος· «οὕτως» γάρ φησι «χαρὰ γίνεται ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι», καὶ πάλιν· «οὐκ ἔστι θέλημα τοῦ πατρός μου, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων». εἰ δέ τις τῆς χρηστότητος καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ θεοῦ πολλῆς ἐπικειμένης ἐπ' αὐτόν, μὴ ἐπεξερχομένου εἰς ἄμυναν τοῖς κατὰ μέρος τῶν ἁμαρτημάτων προσκόμμασιν εἴτε κρυπτοῖς εἴτε φανεροῖς, ὁρῶντος καὶ ἡσυχάζοντος ὡς εἰς μετάνοιαν ἐκδεχομένου τοῦ θεοῦ, αὐτὸς εἰς καταφρόνησιν πολλὴν ἐλθὼν ἁμαρτήματα προστίθησιν ἐπὶ ἁμαρτήματα, καὶ ῥαθυμίαν ἐπὶ ῥαθυμίᾳ συνάπτει καὶ πρόσκομμα ἐπὶ πρόσκομμα οἰκοδομεῖ, πληροῖ τοὺς ὅρους τῶν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς τοιοῦτον λοιπὸν πρόσκομμα ἔρχεται, ἐξ οὗ οὐκέτι δύναται ἀνανεῦσαι, ἀλλὰ συντρίβεται καὶ εἰς τέλος τῷ πονηρῷ παραδοθεὶς ἀπόλλυται. Οὕτως ἐπὶ Σοδόμων γέγονε· πολλὰ γὰρ ἁμαρτάνοντες καὶ οὐκ ἐπιστρέφοντες ὕστερον οὕτω προσέκοψαν, ἐπὶ τῇ τῶν ἀγγέλων κακῇ βουλῇ ἀρρενοκοιτίαν εἰς αὐτοὺς ἐργάσασθαι θελήσαντες, ὥστε μηκέτι αὐτοὺς ἔχειν μετάνοιαν, ἀλλ' εἰς τέλος ἀπεδοκιμάσθησαν. ἀνεπλήρωσαν γὰρ τὸν ὅρον τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ὑπερέβησαν· διὸ καὶ πυρίκαυστοι ὑπὸ τῆς θείας δίκης γεγόνασιν. οὕτως καὶ ἐπὶ Νῶε γέγονε· πολλὰ προσκόπτοντες καὶ μὴ μετανοοῦντες εἰς τηλικαῦτα ἁμαρτήματα ἔφθασαν, ὥστε εἰς τέλος πᾶσαν τὴν γῆν καταφθάρηται. οὕτως ἐπὶ τῶν Αἰγυπτίων πολλὰ προσκοψάντων καὶ εἰς τὸν λαὸν τοῦ θεοῦ ἁμαρτησάντων ἐχρηστεύετο ὁ θεὸς μὴ τοιαύτας αὐτοῖς μαστίγας ἐπιφέρειν, ὥστε εἰς τέλος αὐτοὺς διαφθεῖραι, ἀλλ' εἰς παιδείαν καὶ ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν ἔφερον αὐτοῖς ἐκείνας τὰς μικρὰς πληγὰς τῶν μαστίγων, μακροθυμῶν καὶ εἰς μετάνοιαν αὐτοὺς ἐκδεχόμενος. οἱ δὲ πολλὰ ἁμαρτήσαντες εἰς τὸν λαὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἐπιστρέφοντες καὶ πάλιν μεταμελόμενοι καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπιστίαν τῆς κακῆς προαιρέσεως καθιστάμενοι καὶ τὸν λαὸν τοῦ θεοῦ καταπονήσαντες, ὕστερον ὅτε διὰ θαυμασίων πολλῶν ὁ θεὸς τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωσέως ἐξέβαλε,

μέγα προσέκοψαν καταδιώξαντες όπίσω τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ. διό και εἰς τέλος ἡ θεία δίκη τούτους ἀνάλωσε και διέφθειρε και ἐν τοῖς ὕδασι κατεπόντισε μηδὲ τῆς όρωμένης ζωῆς ἀξίους κρίνασα. Όμοίως ὁ Ἰσραήλ, ὡς προείρηται, πολλὰ προσκόπτων και ἀμαρτάνων, τοὺς προφήτας τοῦ θεοῦ ἀποκτένων και ἄλλα πολλὰ κακὰ ποιῶν, ἐπεὶ ὁ θεὸς ἐμακροθύμει ἡσυχάζων και εἰς μετάνοιαν αὐτοὺς ἐκδεχόμενος. ἔσχατον οὕτω προσέκοψαν, ὅθεν συντριβέντες οὐκέτι ἠγέρθησαν· εἰς τὸ δεσποτικὸν γὰρ ἀξίωμα τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἐπέβαλον. διό και εἰς τέλος καταλειφθέντες ἀπεβλήθησαν, και ἦρθη ἀπ' αὐτῶν ἡ προφητεία και ἡ ἱερατεία και ἡ λατρεία και ἐδόθη τοῖς πιστεύουσιν ἔθνεσιν, ὡς φησιν ὁ κύριος· «ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία και δοθήσεται ἔθνεσι ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς». μέχρι γὰρ τότε ἠνείχετο αὐτῶν και ὁ θεὸς ἐμακροθύμει και οὐκ ἀφίστατο, σπλαγχνιζόμενος ἐπ' αὐτοῦς, ὅτε δὲ ἀνεπλήρωσαν τὸν ὅρον τῶν ἀμαρτιῶν και ὑπερεπλέονασαν, εἰς τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπιβαλόντες, εἰς τέλος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κατελείφθησαν. Ταῦτα δὲ διὰ πλειόνων διεξήλθομεν, ἀγαπητοί, ἀπὸ γραφικῶν ἐννοιῶν συνιστῶντες τὸ δεῖν ἡμᾶς ἐπιστρέφειν τάχιον και σπεύδειν πρὸς τὸν κύριον χρηστευόμενον και ἐκδεχόμενον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης πονηρίας και προλήψεως κακῆς τελείως ἀναχωροῦντας και ἐπιστρέφοντας μετὰ πολλῆς χαρᾶς προσδεχόμενον, ἵνα μὴ ἐπαυξήσῃ ἡ καταφρόνησις ἡμῶν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας και τὰ προσκόμματα τιθέμενα πλεονάσῃ εἰς ἡμᾶς και διὰ τοῦτο τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ ἐπενέγκωμεν ἑαυτοῖς, σπουδάσωμεν τοίνυν ἐπιστραφέντες ἐν ἀληθινῇ καρδίᾳ προσελθεῖν αὐτῷ, μὴ ἀπελπίζοντες τὴν σωτηρίαν· ὅπερ και αὐτὸ τῆς κακίας πανουργία τυγχάνει, ὑπομνήσει προλαβουσῶν ἀμαρτιῶν εἰς ἀπελπισμὸν φέρουσα τὸν ἄνθρωπον και εἰς χάνωσιν και ὀλιγορίαν και ῥαθυμίαν, ἵνα μὴ ἐπιστρέψας και προσελθὼν τῷ κυρίῳ σωτηρίας τύχῃ, πολλῆς χρηστότητος τοῦ κυρίου ἐπικειμένης τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει. Εἰ δὲ ὡσπερ δύσκολον ἡμῖν καταφαίνεται και ἀδύνατον ἐκ πολλῶν ἀμαρτημάτων ἐπιστρέφαι ὡς προειλημμένους (ὅπερ ὡς προειρήκαμεν ὑπόθεσις τυγχάνει τῆς κακίας και τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐμπόδιον), μνημονεύσωμεν και ἀπίδωμεν, πῶς ὁ κύριος ἐπιδημήσας τῇ ἀγαθότητι αὐτοῦ τυφλοὺς ἀναβλέψαι ἐποίησε, παραλυτικούς ἐθεράπευσε, πᾶσαν νόσον ἴασατο, νεκροὺς τοὺς εἰς διαφθορὰν και ἀφανισμόν ἤδη τυγχάνοντας ἀνέστησε, κωφοὺς ἀκοῦσαι πεποίηκε, λεγεῶνα δαιμόνων ἀπὸ ἐνὸς ἀνθρώπου ἐξέβαλε και εἰς σωφροσύνην κατέστησε τὸν εἰς τσαούτην μανίαν κευρωηκότα. πῶς οὖν μᾶλλον ψυχὴν ἐπιστρέφουσαν πρὸς αὐτὸν και παρ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος ἐπιζητοῦσαν και δεομένην τῆς αὐτοῦ βοηθείας οὐκ ἐπιστρέψει και εἰς εὐφροσύνην ἀπαθείας και κατάστασιν πάσης ἀρετῆς και νοδὸς ἀνακαινισμόν ἐνέγκῃ και μεταβάλλῃ εἰς ὑγιότητα και ἀνάβλεψιν διανοίας και λογισμόν εἰρήνης, ἀπὸ τῆς τυφλώσεως και κωφώσεως και νεκρώσεως τῆς ἀπιστίας και ἀγνωσίας και ἀφοβίας εἰς σωφρονισμόν ἀρετῆς και καθαρότητα καρδίας ἐνεγκῶν· ὁ γὰρ κτίσας τὸ σῶμα αὐτὸς και τὴν ψυχὴν πεποίηκε. και ὡσπερ ἐπιδημήσας ἐν τῇ γῆ τοῖς προσερχομένοις και ζητοῦσι τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν και ἴασιν ἀφθόνως τῇ χρηστότητι αὐτοῦ παρείχετο καθὼς ἔχρηζον, ὡς ἀγαθὸς και μόνος ἰατρός, οὕτω και ἐπὶ τῶν πνευματικῶν. εἰ γὰρ ἐπὶ τὰ λυόμενα και ἀποθνήσκοντα πάλιν σώματα οὕτως ἐσπλαγχνίσθη και ἐκάστω ὃ ἐπεζήτει πεποίηκε προθύμως και χρηστῶς, πῶς μᾶλλον τῇ ἀθανάτῳ ψυχῇ και ἀδιαλύτῳ και ἀφθάρτῳ, τυγχανούσῃ ἐν νόσῳ ἀγνοίας (τῆς κακίας ἀπιστίας τε και ἀφοβίας και τῶν λοιπῶν τῆς ἀμαρτίας παθῶν), προσερχομένη δὲ τῷ κυρίῳ και τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ἐπιζητούσῃ και εἰς τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἀποσκοπούσῃ και τὴν χάριν τοῦ πνεύματος παρ' αὐτοῦ δέξασθαι ἐπιθυμούσῃ εἰς λύτρωσιν και σωτηρίαν αὐτῆς και πάσης κακίας και παντὸς πάθους ἀπαλλαγὴν, οὐ δωρήσεται τάχιον και

ετοιμοτέρως τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς ἰάσεως; κατὰ τὸν αὐτοῦ λόγον· «πόσω μᾶλλον ὁ οὐράνιος πατὴρ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός», καὶ ἐπάγει λέγων· «ναὶ λέγω ὑμῖν, ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει». καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ παραινεῖ· αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται, καὶ διεξελθὼν ἐπιφέρει «πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν», «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ μὴ δώσει αὐτῷ, διὰ γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς ὅσον χρήζει». Ἀναιδῶς οὖν καὶ ἀδιαλείπτως καὶ ἀπερικακῆτως αἰτεῖν ἡμᾶς τὴν παρ' αὐτοῦ τῆς χάριτος ἀντίληψιν διὰ τούτων πάντων προετρέψατο. διὰ γὰρ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἦλθεν, ἵνα ἐπιστρέψῃ πρὸς αὐτὸν καὶ ἰάσῃται τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ. μόνον ἡμεῖς τῶν κακῶν προλήψεων ἀποστήσωμεν ἑαυτοὺς, ὅσον τὸ ἐν ἡμῖν δυνατόν, καὶ μισήσωμεν τὰ φαῦλα ἐπιτηδεύματα καὶ τὰς τοῦ κόσμου ἀπάτας, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ματαίους λογισμοὺς ἀποστραφῶμεν καὶ πάντοτε πρὸς αὐτὸν ὅση δύναμις προσκολληθῶμεν. καὶ αὐτὸς ἐτοιμῶς ποιεῖ ἡμῖν τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν· εἰς τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἐλεῶν καὶ ζωοποιῶν καὶ ἰώμενος τὰ ἀνίατα πάθη καὶ λύτρωσιν ποιῶν τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφουσι πάσης κοσμικῆς ἀγάπης ὅση δύναμις ἐκ θελήματος καὶ προαιρέσεως ἀναχωροῦσι καὶ τὴν διάνοιαν ἀπὸ γῆς ἔλκουσι καὶ πρὸς αὐτὸν τῇ ζητήσει καὶ ἐπιποθήσει ἀποκρεμαμένοι. ἢ τοιαύτη ψυχὴ τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας ἀξιοῦται ἢ πάντα περισσὰ ἡγουμένη καὶ ἐπὶ μηδενὶ τοῦ κόσμου ἀναπαυομένη, ἀλλ' εἰς τὴν αὐτοῦ ἀνάπαυσιν τῆς χρηστότητος ἀναπαῆναι καὶ εὐφρανθῆναι ἐκδεχομένη. καὶ οὕτως διὰ τῆς τοιαύτης πίστεως ἐπιτυχοῦσα τῆς ἐπουρανίου δωρεᾶς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἐν πληροφορίᾳ διὰ τῆς χάριτος ἀναπαύσασα καὶ λοιπὸν συμφώνως καὶ ἀκολουθῶν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ διακονήσασα καὶ ὁσημέραι εἰς τὸ ἀγαθὸν προκόπτουσα καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης ἐμμένουσα καὶ εἰς τὸ τέλος ἄκαμπτος καὶ ἀσυνδύαστος εἰς τὸ κακίας μέρος διαμείνασα καὶ τὴν χάριν ἐν μηδενὶ λυπήσασα τῆς αἰωνίου σωτηρίας σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις καταξιοῦται, ἅτε δὴ κοινωνὸς καὶ σύνδρομος κατὰ μίμησιν αὐτῶν ἐν κόσμῳ ἀναστραφεῖσα. ἀμὴν.

ΟΜΙΛΙΑ Ε.

Ὁ τῶν χριστιανῶν κόσμος ἕτερός ἐστι, καὶ διαγωγή καὶ νοῦς καὶ λόγος καὶ πρᾶξις ἕτερα τυγχάνει, καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου διαγωγή καὶ νοῦς καὶ λόγος καὶ πρᾶξις ἕτερα. ἄλλο τί εἰσιν ἐκεῖνοι καὶ ἄλλο τί εἰσιν οὗτοι, καὶ πολλὴ διάστασις μεταξὺ τούτων κάκεινων. οἱ γὰρ τῆς γῆς οἰκήτορες καὶ τὰ τέκνα τοῦ αἰῶνος τούτου εὐόκασι σίτῳ βεβλημένῳ ἐν σινίῳ τῆς γῆς ταύτης, σινιαζόμενοι ἐν ἀστάτοις λογισμοῖς τοῦ κόσμου τούτου καὶ σάλῳ ἀπαύστῳ τῶν γηϊνῶν πραγμάτων καὶ πολυπλόκων ἐννοιῶν ὑλικῶν τὰς ψυχὰς, κλυδωνίζοντος τοῦ σινιάζοντος σατανᾶ διὰ τοῦ σινίου (τουτέστι τῶν γηϊνῶν πραγμάτων) πᾶν τὸ ἁμαρτωλὸν γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀδὰμ ἐκπτώσεως, παραβάντος τὴν ἐντολὴν καὶ ὑπὸ τὸν ἄρχοντα τῆς πονηρίας γεγονότος, λαβόντος αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν καὶ λοιπὸν ἀπαύστοις λογισμοῖς ἀπάτης καὶ κλόνου σινιάζοντος καὶ προσκρούοντος τῷ σινίῳ τῆς γῆς πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ αἰῶνος τούτου. Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ σινίῳ ὁ σῖτος ὑπὸ τοῦ σινιάζοντος προσκόπτει καὶ ἐν αὐτῷ ἀστάτως σαλευόμενος στρέφεται, οὕτως διὰ τῶν γηϊνῶν πραγμάτων πάντας τοὺς ἀνθρώπους κατέχει ὁ τῆς πονηρίας ἄρχων καὶ δι' αὐτῶν σαλεύει καὶ κλονεῖ καὶ σεῖει καὶ προσκόπτειν ποιεῖ διαλογισμοῖς ματαίοις καὶ αἰσχροῖς ἐπιθυμίαις καὶ δεσμοῖς

γηΐνοις καὶ κοσμικοῖς, ἀστάτως αἰχμαλωτίζων καὶ κλονῶν καὶ δελεάζων πᾶν τὸ ἁμαρτωλὸν γένος τοῦ Ἀδάμ, ὡς ὁ κύριος τοῖς ἀποστόλοις τὴν τοῦ πονηροῦ κατ' αὐτῶν ἐπανάστασιν μέλλουσαν ἔσεσθαι προέλεγεν· «ἐξηγήσατο ὑμᾶς ὁ σατανᾶς σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον· ἀλλ' ἐγὼ ἐδείθην τοῦ πατρὸς μου, ἵνα μὴ ἐκλίπη ἡ πίστις ὑμῶν». ὁ γὰρ τῷ Κάϊν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ῥηθεὶς λόγος καὶ ἡ ἀπόφασις εἰς τὸ προφανές, τὸ «στένων καὶ τρέμων καὶ σειόμενος ἔση ἐπὶ τῆς γῆς», τύπος καὶ εἰκῶν πάντων τῶν ἁμαρτωλῶν τυγχάνει κατὰ τὸ κρυπτόν. οὕτως γὰρ ἐκπεσὸν τῆς ἐντολῆς τὸ γένος Ἀδάμ καὶ ἁμαρτωλὸν καταστὰν ἐκείνην τὴν εἰκόνα κατὰ τὸ κρυπτόν κέκτηται, σαλευόμενον ἀστάτοις λογισμοῖς δειλίας τε καὶ φόβου καὶ πάσης ταραχῆς, ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς παντοδαπαῖς καὶ ποικίλαις τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου πᾶσαν ψυχὴν κλυδωνίζοντος τὴν μὴ γεγεννημένην ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ ὡς σῖτον ἐν σινίῳ στρεφόμενον ἀστάτως τοὺς τῶν ἀνθρώπων λογισμοὺς ποικίλως κλυδωνίζοντος, ἐν ἀπάταις κοσμικαῖς καὶ ἡδοναῖς σαρκὸς καὶ φόβοις καὶ ταραχαῖς πάντας σαλεύοντος καὶ δελεάζοντος. Καὶ γὰρ ὁ κύριος τοὺς ταῖς ἀπάταις καὶ τοῖς θελήμασι τοῦ πονηροῦ ἐξακολουθοῦντας δεικνύων, ὅτι τὴν εἰκόνα τοῦ Κάϊν τῆς πονηρίας φοροῦσιν, ἐλέγχων αὐτοὺς ἔλεγεν· «ὕμεῖς» φησι «τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν· ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν». ὥστε πᾶν τὸ ἁμαρτωλὸν γένος τοῦ Ἀδάμ τὴν καταδίκην ἐκείνην κατὰ τὸ κρυπτόν κέκτηται, τὸ «στένοντες καὶ τρέμοντες ἔσεσθε καὶ σειόμενοι ἐν τῷ σινίῳ τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ σινιάζοντος σατανᾶ». ὥσπερ γὰρ ἐξ ἐνὸς τοῦ Ἀδάμ πᾶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς ἐφηπλώθη, οὕτω μία τις κακία τῶν παθῶν εἰς τὸ ἁμαρτωλὸν γένος τῶν ἀνθρώπων ἐγκατέδυσσε, καὶ πάντας ὁ τῆς κακίας ἄρχων ἐν ἀστάτοις καὶ ὑλικοῖς καὶ ματαίοις καὶ ταραχώδεσι λογισμοῖς σινιάζειν ἐπαρκεῖ. ὥσπερ γὰρ εἰς ἄνεμος πάντα τὰ φυτὰ καὶ τὰ σπέρματα ἐπαρκεῖ κλονεῖν καὶ σείειν ἢ ὥσπερ ἐν σκότος τῆς νυκτὸς ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐφαπλοῦται, οὕτως ὁ τῆς πονηρίας ἄρχων, σκότος τι λογικὸν κακίας καὶ θανάτου ὑπάρχων καὶ ἄνεμός τις κρυπτός καὶ ἄγριος τυγχάνων, πᾶν τὸ ἐπὶ γῆς γένος τῶν ἀνθρώπων κλυδωνίζει καὶ περιφέρει ἀστάτοις λογισμοῖς καὶ ἐπιθυμίαις κόσμου δελεάζων τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκότους ἀγνωσίας, πηρώσεως καὶ λήθης ἐμπίπλησι πᾶσαν ψυχὴν τὴν μὴ ἄνωθεν γεγεννημένην καὶ τῷ φρονήματι καὶ τῷ νῷ ἐν ἄλλῳ αἰῶνι μεταβηκυῖαν, καθὼς εἴρηται· «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει». Ἐν τούτῳ γὰρ διαφέρουσιν οἱ ἀληθεῖς Χριστιανοὶ παντὸς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλὴ διάστασις μεταξύ ἀμφοτέρων τυγχάνει, ὡς προελέγομεν, ἐν τῷ τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν πάντοτε ἐν τῷ οὐρανίῳ φρονήματι τυγχάνειν καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ ἐνοπτριζεσθαι διὰ τὴν μετουσίαν καὶ μετοχὴν τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου, τῷ ἄνωθεν αὐτοὺς ἐκ θεοῦ γεγεννηθῆσθαι καὶ τέκνα θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ καὶ δυνάμει γενέσθαι κατηξιῶσθαι καὶ εἰς στάσιν καὶ ἐδραιότητα καὶ ἀταραξίαν καὶ κατάπαυσιν αὐτοὺς διὰ πολλῶν ἀγῶνων καὶ κόπων καὶ χρόνων κατηντηκέναι, μηκέτι σινιαζομένους καὶ κυμαινομένους ἐν ἀστάτοις καὶ ματαίοις λογισμοῖς. ἐν τούτῳ εἰσὶ μείζους καὶ κρείττονες τοῦ κόσμου διὰ τὸν νοῦν αὐτῶν καὶ τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ τοῦ πνεύματος ἀγάπῃ τυγχάνειν, ὥσπερ καὶ ὁ κύριος περὶ τῶν τοιούτων διεξερχόμενος ἔλεγε «μεταβηκέναι ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν». Τοιγαροῦν οὐκ ἐν σχήμασι καὶ τύποις ἐξωτέροις ἢ ἀλλοίωσις τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει, ὡς οἱ πολλοὶ ἐν τούτῳ οἴονται εἶναι τὴν διαφορὰν καὶ διάκρισιν μεταξύ τοῦ κόσμου καὶ αὐτῶν ἐν σχήμασι καὶ τύποις. καὶ ἰδοὺ τῷ νῷ καὶ τῇ διανοίᾳ ὅμοιοι τῷ κόσμῳ τυγχάνουσι, τὸν σεισμόν καὶ ἀκαταστασίαν τῶν λογισμῶν καὶ ἀπιστίαν καὶ σύγχυσιν

καὶ ταραχὴν καὶ δειλίαν ὡς πάντες οἱ ἄνθρωποι ἔχοντες· καὶ τῷ μὲν σχήματι καὶ τῷ δοκεῖν τοῦ κόσμου διαφέρουσι καὶ τισιν ἐξωτέροις κατορθώμασι, τῇ δὲ καρδίᾳ καὶ τῷ νῷ ἐν τοῖς γηϊνοῖς δεσμοῖς δέδενται, ἀνάπαυσιν ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ εἰρήνην τὴν τοῦ πνεύματος οὐράνιον ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ κεκτημένοι, ἐπεὶ οὐκ ἐζήτησαν παρὰ θεοῦ καὶ οὐκ ἐπίστευσαν τούτων καταξιωθῆναι. ἐν γὰρ «τῇ τοῦ νοῦς ἀνακαινώσει» καὶ τῇ τῶν λογισμῶν εἰρήνῃ καὶ τῇ τοῦ κυρίου ἀγάπῃ καὶ οὐρανίῳ ἔρωτι ἢ καινὴ κτίσις τῶν Χριστιανῶν πάντων ἀνθρώπων τοῦ κόσμου διαφέρει· διὸ καὶ ἡ ἔλευσις τοῦ κυρίου γέγονε, τούτων τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν καταξιῶσαι τοὺς ἀληθῶς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Χριστιανῶν γὰρ ἡ δόξα καὶ τὸ κάλλος καὶ ὁ πλοῦτος ὁ οὐράνιος ἀλάλητός ἐστι καὶ μετὰ πόνου καὶ ἰδρώτων καὶ δοκιμασιῶν καὶ ἀγῶνων πολλῶν ποριζόμενος, τὸ δὲ ὄλον χάριτι θεοῦ. εἰ γὰρ ἡ τοῦ ἐπιγείου βασιλέως θέα ἐπιθυμητὴ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τυγχάνει, καὶ πᾶς τις ἐπιδημῶν ἐν πόλει βασιλέως ἐπιθυμεῖ κἂν μόνον θεάσασθαι τὸ κάλλος αὐτοῦ ἢ τὴν ὠραιότητα τῶν ἐνδυμάτων ἢ τῆς πορφύρας τὴν δόξαν, τῶν ποικίλων μαργαριτῶν τὸ κάλλος, τοῦ διαδήματος τὴν εὐπρέπειαν, τῶν σὺν αὐτῷ ἀξιωματῶν τὴν τιμιότητα, ἐκτὸς εἰ μὴ οἱ πνευματικοὶ ἐξουδενούσιν αὐτὰ διὰ τὸ ἄλλης δόξης ἐπουρανίου καὶ ἀσωμάτου πεπειρᾶσθαι καὶ ἄλλῳ κάλλει ἀρρήτῳ τετρώσθαι καὶ ἄλλου πλοῦτου κεκοινωνηκέναι καὶ τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ αἰσθῆσθαι καὶ ἄλλου πνεύματος μετέχειν· ἐπεὶ οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἄνθρωποι οἱ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἔχοντες ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ εἰσὶ τοῦ τὸν ἐπίγειον βασιλέα θεάσασθαι μόνον σὺν πάσῃ τῇ εὐπρεπείᾳ καὶ δόξῃ αὐτοῦ· ὅσον γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις πολλῶν μείζων ἢ μερὶς αὐτοῦ ἐστὶ παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους (οὕτως ἔνδοξον, οὕτως ἐπιθυμητὸν ὑπὸ πάντων κἂν τὸ θεαθῆναι μόνον) καὶ ἕκαστος ἐν ἑαυτῷ λέγει· εἴθε τις ἔδωκέ μοι ἐκείνην τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν ὠραιότητα, μακαρίζων ἐκεῖνον τὸν ὅμοιον αὐτοῦ γῆϊνον καὶ ὁμοιοπαθῆ καὶ θνητὸν ὄντα, διὰ δὲ τὴν πρόσκαιρον εὐπρέπειαν καὶ δόξαν ἐπιθυμητόν, εἰ οὖν οὕτως οἱ σαρκικοὶ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦσι τῆς δόξης τοῦ γηϊνοῦ βασιλέως, πόσω μᾶλλον οἷς ἐνέσταξεν ἐκείνη ἢ ῥανὶς τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς τῆς θεότητος καὶ ἔτρωσε τὴν καρδίαν αὐτῶν ἔρωτι θείῳ πρὸς τὸν ἐπουράνιον βασιλέα Χριστόν, εἰς ἐκεῖνο τὸ κάλλος δέδενται καὶ τὴν ἀνεκλάλητον δόξαν καὶ ἄφθαρτον εὐπρέπειαν καὶ τὸν ἀνεκλόνητον πλοῦτον τοῦ ἀληθινοῦ καὶ αἰωνίου βασιλέως Χριστοῦ, οὗ τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῷ πόθῳ αἰχμαλωτίζονται, ὅλοι ἐξ ὄλου πρὸς αὐτὸν τυγχάνοντες, καὶ ἐπιθυμοῦσι τυχεῖν ἐκείνων, ὧν ἐνοπριζονται διὰ τοῦ πνεύματος ἀλαλήτων ἀγαθῶν, οὗ ἕνεκε πάντα τὰ ἐπὶ γῆς κάλλη καὶ εὐπρεπείας καὶ δόξας καὶ τιμὰς καὶ πλοῦτον βασιλέων καὶ ἀρχόντων ἐξουδενούσι· θείῳ γὰρ κάλλει ἐτρώθησαν καὶ ζωὴ ἀθανασίας οὐρανοῦ ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐνέσταξε. διὸ καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ἀγάπην τοῦ ἐπουρανοῦ βασιλέως ἐπιποθοῦσι καὶ αὐτὸν μόνον πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ ἔχοντες, δι' αὐτοῦ πάσης ἀγάπης κόσμος λύουσιν ἑαυτοὺς καὶ ἀναχωροῦσι παντὸς γηϊνοῦ δεσμοῦ, ἵνα δυνηθῶσιν ἐκεῖνον μόνον τὸν πόθον ἐν ταῖς ἑαυτῶν καρδίαις ἔχειν πάντοτε καὶ μηδὲν ἕτερον σὺν ἐκείνῳ μιγνύειν. Ὀλίγοι δὲ εἰσὶ πάνυ οἱ τῇ ἀγαθῇ ἀρχῇ τέλος ἀγαθὸν πορισάμενοι καὶ διεξερχόμενοι ἕως τέλους ἄπτωτοι, τὴν μίαν ἀγάπην πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἔχοντες καὶ πάντων ἑαυτοὺς λευκότες. πολλοὶ γὰρ κατανύσσονται καὶ πολλοὶ χάριτος οὐρανοῦ μέτοχοι γίνονται καὶ ἔρωτι οὐρανίῳ τιτρώσκονται, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν μέσῳ ἀγῶνας καὶ ἀθλήσεις καὶ πόνους καὶ πειρασμοὺς διαφόρους τοῦ πονηροῦ μὴ ὑπομένοντες, ἐν ποικίλαις καὶ διαφόροις ἐπιθυμίαις κοσμικαῖς τρεπόμενοι διὰ τὸ θέλημα ἔχειν ἕκαστον τοῦ ἀγαπήσῃ τι τοῦ κόσμου τούτου καὶ μὴ λευκέναι πάντοθεν τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἀπέμειναν καὶ ἐβυθίσθησαν ἐν τῷ τοῦ κόσμου βυθῷ διὰ ἰδίου

θελήματος ἀνανδρίαν καὶ χαύνωσιν ἢ δειλίαν ἢ δι' ἀγάπην τινὰ γηΐνην. Οἱ γὰρ ἐξ ἀληθείας διεξελθεῖν ἕως τέλους ἐν ἀγαθῇ διαγωγῇ βουλόμενοι ἄλλον ἔρωτα καὶ ἄλλην ἀγάπην σὺν ἐκείνῃ τῇ ἐπουρανίῳ παραδέξασθαι ἐκουσίως καὶ μῖξαι οὐκ ὀφείλουσιν, ἵνα μὴ ἐμποδισθῶσι τῶν πνευματικῶν καὶ στραφῶσιν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ τέλος ἐκπέσωσι τῆς ζωῆς. ὥσπερ γὰρ μεγάλα καὶ ἀλάλητα καὶ ἀνεκδιήγητα τὰ ἐπηγγελμένα παρὰ θεῶ τυγχάνει, οὕτω πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ πόνων καὶ ἀγώνων μεγάλων χρεῖα καὶ πολλῆς δοκιμασίας· οὐ γάρ τι μικρὸν τυγχάνει, ἃ ἐλπίζει ἀγαθὰ λαβεῖν ὁ ἄνθρωπος. βασιλείας οὐρανῶν ἐπιθυμῶν συμβασιλεῦσαι Χριστῶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας βούλει, καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ πόνους καὶ πειρασμοὺς τοῦ ὀλίγου χρόνου τῆς ζωῆς ταύτης ἀναδέξασθαι προθύμως ἕως θανάτου οὐ καταδέχη; τοῦ κυρίου βοῶντος· «εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν χαίρων καὶ ἀκολουθεῖτω μοι», καὶ πάλιν· «ἐὰν μὴ τις μισήσῃ πατέρα, μητέρα, γυναῖκα, τέκνα, ἀδελφούς, ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητής». οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν ἀνθρώπων βασιλείας μὲν ἐπιτυχεῖν βούλονται καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν κληρονομήσαι θέλουσι, ζῆν δὲ ἐν τοῖς ἰδίῳ αὐτῶν θελήμασι καὶ αὐτοῖς ἐξακολουθεῖν οὐκ ἀναίνονται, μᾶλλον δὲ τῷ σπεύροντι τὰ μάταια, καὶ μὴ ἀπαρνούμενοι ἑαυτοὺς βούλονται τὴν αἰώνιον κληρονομήσαι ζωὴν, ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον· ὁ γὰρ λόγος τοῦ κυρίου ἀληθὴς τυγχάνει. οὗτοι γὰρ ἄπρωτοι διεξέρχονται οἱ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου ἀρνησάμενοι ὅλοι ἐξ ὅλου ἑαυτοῦς, καὶ πάσας τὰς τοῦ κόσμου ἐπιθυμίας καὶ δεσμοὺς καὶ μετεωρισμοὺς καὶ ἡδονὰς καὶ ἀσχολίας βδελυξάμενοι, καὶ αὐτὸν μόνον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ποιεῖν ἐπιθυμοῦντες. ὥστε ἰδίῳ θελήματι ἀποστρέφεται ἕκαστος τῆς βασιλείας τῷ ἐξ ἀληθείας μὴ θελήσει καμεῖν καὶ ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν καὶ ἀγαπᾶν τι σὺν ἐκείνῃ τῇ ἀγάπῃ, τῷ ἡδυσθῆναι τισὶ τοῦ αἰῶνος τούτου ἡδοναῖς ἢ ἐπιθυμίαις καὶ τῷ μὴ ὄλην τὴν ἀγάπην, ὅσον ἐν προαιρέσει καὶ θελήματι δυνατόν, πρὸς κύριον ἔχειν. Ἐξ ἐνὸς δὲ ὑποδείγματος συννόησόν μοι πάντα. διακρίνων μὲν ἐνίστε διακρίνει ἕκαστος καὶ οἶδεν, ὅτι ἄτοπὸν ἐστὶν ὃ θέλει ποιῆσαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀγαπᾶ καὶ οὐκ ἀρνεῖται, ἠττηται αὐτῷ. πρότερον γὰρ ἔσω ἐν τῇ καρδίᾳ ὁ πόλεμος γίνεται καὶ ὁ ἀγὼν καὶ τὸ στάθμιον καὶ ἡ ῥοπή καὶ τὸ ζύγιον τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ κόσμου, καὶ τότε προέρχεται καὶ διακρίνει ἕκαστος, εἰ τύχη εἰς μάχην καὶ διαπληκτισμὸν πρὸς τὸν ἀδελφόν, λέγων ἐν ἑαυτῷ· εἴπω; ἀλλὰ μὴ εἴπω; λαλήσω; ἀλλὰ μὴ λαλήσω; μνημονεύων μὲν καὶ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν δόξαν περιποιούμενος καὶ μὴ ἑαυτὸν ἀρνούμενος. ἀλλ' ἐὰν ὀλίγον καταβαρῆσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου καὶ ἡ ῥοπή ἐν τῷ τῆς καρδίας ζυγίῳ, εὐθύς προέρχεται ὁ πονηρὸς λόγος μεχρὶ τῶν χειλέων. εἶτα ὥσπερ βέλη ἐντείνων ὁ νοῦς ἔνδοθεν τοξεύει τὸν πλησίον διὰ τῆς γλώττης, πέμπων βέλη λόγων ἀπρεπῶν ἐν θελήματι ἐκουσίῳ, τὴν ἑαυτοῦ δόξαν περιποιούμενος. εἶτα τοξεύων ἐπὶ πολὺ τὸν πλησίον διὰ λόγων ἀπρεπῶν, ἕως οὗ καὶ ἐν τοῖς μέλεσι διαχυθῆ τὸ ἀμάρτημα εἰς συμπληγάδας. ἐνίστε καὶ τραύματα διὰ τοῦ σώματος ἄλληλα τὰ μέλη πολεμοῦντα ἀπεργάζεται, ἐνίστε καὶ ἕως φόνου καὶ θανάτου ἀπαρτίζεται τὸ τοῦ πονηροῦ ἐπιθύμημα. ἴδε, πόθεν ἤρξατο καὶ ποῖον ἔσχε τὸ τέλος ἀγάπης δόξης κοσμικῆς βαρθηθεῖσα τῇ ῥοπῇ τοῦ τῆς καρδίας ζυγίου ἐξ ἰδίου θελήματος· διὰ γὰρ τὸ μὴ ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν καὶ ἀγαπᾶν τι τοῦ κόσμου ἐκεῖνα ὅλα τὰ ἀτοπήματα γίνονται. οὕτως νόει μοι καὶ εἰς ἕκαστον ἀμάρτημα καὶ ἐπιτήδευμα φαῦλον τῆς κακίας κολακευούσης καὶ προτρεπομένης τὸ θέλημα τοῦ νοῦς ἐπιθυμίαις κοσμικαῖς καὶ ἀπάτη καὶ ἡδονῇ σαρκός. οὕτω πᾶν πρᾶγμα κακίας ἀπαρτίζεται, οὕτω μοιχεία καὶ κλοπή, οὕτω πλεονεξία καὶ μέθη, οὕτως φιλαργυρία καὶ κενοδοξία, οὕτως ζῆλος καὶ φιλαρχία καὶ

πάν ὅτιοῦν ἐστὶ τῆς κακίας ἐπιτήδευμα. ἐνίστε καὶ καλὰ δοκοῦντα ἐπιτηδεύματα διὰ δόξαν καὶ ἔπαινον ἀνθρώπων ἐπιτελεῖται, ἅπερ ἐστὶ παρὰ θεῶ ἴσα ἀδικίας καὶ κλοπῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀμαρτημάτων. ὁ θεὸς γὰρ φησι διεσκόρπισεν ὅστ᾽ ἀνθρωπαρέσκων, ὥστε διὰ τῶν δοκούντων καλῶν ὁ πονηρὸς ὑπηρετεῖσθαι βούλεται· πολυποίκιλος γὰρ ἐστὶ καὶ ἀπατηλὸς ἐν ἐπιθυμίαις κόσμος. διὰ γὰρ ἀγάπην τινὰ γηϊνήν καὶ σαρκικὴν, εἰς ἣν δεσμεῖται ἀνθρωπος θελήματι ἰδίῳ, δελεάζεται ὑπὸ τῆς κακίας, ὅπερ γίνεται αὐτῷ ἄλυσις καὶ δεσμὸς καὶ φορτίον βαρὺ καταβυθίζον καὶ πνίγον ἐν τῷ αἰῶνι τῆς πονηρίας, μὴ συγχωροῦν ἀνακύψαι καὶ πρὸς θεὸν ἀπελθεῖν· ἐπειδὴ ὅπερ τις ἠγάπησε τοῦ κόσμου, καταβαρεῖ τὸν νοῦν αὐτοῦ καὶ κατωκρατεῖ καὶ οὐκ ἔῃ ἀνακύψαι. Εἰς τοῦτο γὰρ τὸ στάθμιον καὶ τὴν ῥοπήν καὶ τὸ τῆς κακίας ζύγιον κρέματα καὶ δοκιμάζεται πᾶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἥτοι Χριστιανῶν τῶν ἐν πόλεσιν οἰκούντων ἢ ἐν ὄρεσιν ἢ ἐν μοναῖς ἢ ἐν ἀγροῖς ἢ ἐν ἐρήμοις τόποις, ὅτι θελήματι ἰδίῳ δελεαζόμενος ὁ ἀνθρωπος ἀγαπᾷ τι καὶ ὅπουδήποτε δέδεται αὐτοῦ ἢ ἀγάπη καὶ οὐκ ἔστιν ὅλη πρὸς τὸν θεόν. ἠγάπησε γὰρ τις εἰ τύχοι κτήματα, ἄλλος χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ἄλλος γαστρί δουλεύειν, ἄλλος τις ἐπιθυμίαις σαρκός, ἄλλος σοφίαν λόγων κόσμου διὰ δόξαν ἀνθρώπων, ἄλλος ἠγάπησεν ἀρχήν, ἄλλος δόξαν καὶ τιμὰς ἀνθρώπων, ἄλλος ὄργην καὶ μῆνιν (διὰ γὰρ τὸ ταχέως ἑαυτὸν ἐπιδιδόναι τῷ πάθει ἀγαπᾷ αὐτό), ἄλλος ἀκαίρους συντυχίας, ἄλλος ζῆλον, ἄλλος πᾶσαν ἡμέραν μετεωρίζεται καὶ ἡδέεται, ἄλλος ἀργοῖς λογισμοῖς ἀπατάται, ἄλλος ὡς νομοδιδάσκαλος εἶναι ἀγαπᾷ διὰ δόξαν ἀνθρώπων, ἄλλος χαυνώσει καὶ ἀμελεία ἡδέεται, ἄλλος ἱματίοις καὶ ράκεσι δέδεται, ἄλλος μερίμναις γηϊναῖς ἑαυτὸν δίδωσιν, ἄλλος ὕπνον ἢ εὐτραπελίαν ἢ αἰσχρολογίαν ἀγαπᾷ. καὶ μικρῶ γὰρ τις καὶ μεγάλῳ τοῦ κόσμου δεσμούμενος, ἐκείνῳ κατέχεται καὶ οὐκ ἔῃ ἀνακύψαι. πρὸς δὲ γὰρ τις πάθος οὐ πολεμεῖ γενναίως, ἐκεῖνο ἀγαπᾷ, κάκεῖνο κρατεῖ αὐτὸν καὶ βαρύνει καὶ γίνεταί αὐτῷ ἐμπόδιον καὶ ἄλυσις τοῦ μὴ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀπιέναι πρὸς τὸν θεόν καὶ εὐαρεστῆσαι αὐτῷ καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσαντα χρησιμεῦσαι τῇ βασιλείᾳ καὶ ζωῆς αἰωνίου τυχεῖν. Ψυχὴ γὰρ ἢ ἀληθῶς πρὸς κύριον τὴν ὁρμὴν ἔχουσα ὅλη ἐξ ὄλου τὴν ἀγάπην αὐτῆς πρὸς αὐτὸν ἔλκει καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον ἐκ προαιρέσεως ὄση δύναμις δεσμεῖται, κάκεῖθεν τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος προσκτᾶται καὶ ἑαυτὴν ἀρνεῖται καὶ τοῖς θελήμασι τοῦ νοῦς αὐτῆς οὐκ ἀκολουθεῖ (ὅτι δολίως πορεύεται μεθ' ἡμῶν διὰ τὸ συνὸν καὶ δελεάζον κακόν), ἀλλὰ τῷ τοῦ κυρίου λόγῳ ὀλοτελῶς ἑαυτὴν ἐκδίδωσι καὶ παντὸς φαινομένου δεσμοῦ λύει ἑαυτήν, ὅσον ἐκ θελήματος δυνατόν, καὶ τῷ κυρίῳ ἐξ ὄλου ἑαυτὴν δίδωσι, καὶ οὕτω διεξελθεῖν εὐχερῶς δυνησεται τοὺς ἀγῶνας καὶ πόνους καὶ θλίψεις. ὅπου γὰρ ἀγαπᾷ τις, ἐκεῖθεν βοηθεῖται κάκεῖθεν βαρεῖται. ἐάν τι τοῦ κόσμου ἀγαπᾷ, αὐτὸ ἐκεῖνο γίνεταί αὐτῷ φορτίον καὶ δεσμοὶ καθέλκοντες κάτω καὶ μὴ συγχωροῦντες ἄνω πρὸς θεὸν ἀπελθεῖν. ἐάν δὲ τὸν κύριον καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἀγαπᾷ, ἐκεῖθεν βοηθεῖται κάκεῖθεν κουφίζεται καὶ εὐκόλα αὐτῷ πάντα γίνεταί τὰ τοῦ κυρίου παραγγέλματα τῷ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποσώζειν ὀλοκλήρως, καὶ βαρεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν, μᾶλλον δὲ καὶ κουφίζει καὶ ἐλαφρύνει πάντα πόλεμον καὶ πᾶσαν θλίψιν, καὶ διὰ τῆς θείας δυνάμεως τὸν κόσμον διακόπτει καὶ τὰς δυνάμεις τῆς κακίας τὰς ἐν αὐτῷ παγιδευούσας τὴν ψυχὴν καὶ βρόχοις ἐπιθυμιῶν παντοδαπῶν ἐν τῷ τοῦ κόσμου βυθῷ καταδεσμούσας· καὶ οὕτως ἐξελησται ἐξ αὐτῶν διὰ τῆς ἰδίας πίστεως καὶ σπουδῆς πολλῆς καὶ διὰ τῆς ἄνωθεν βοηθείας, ἔνθα ἠγάπησε, τῆς αἰωνίου βασιλείας ἀξιοῦται, ἣν ἰδίῳ θελήματι ἀγαπήσας ἐξ ἀληθείας καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου βοηθηθεὶς τῆς αἰωνίου ζωῆς οὐκ ἐκπίπτει. Ἴνα δὲ ἀπὸ πραγμάτων φανερῶν ἀποδείξωμεν, πῶς θελήματι ἰδίῳ πολλοὶ ἀπόλλυνται καὶ ἐν θαλάσῃ βυθίζονται καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ

ἀρπάζονται, ὑπόθου μοί τινα οἶκον ἐμπίπρασθαι πυρί, καὶ ὃς μὲν σῶσαι ἑαυτὸν βουλόμενος αἰσθηθεὶς τοῦ ἐμπρησμοῦ γυμνὸς ἔφυγε καταλιπὼν πάντα, καὶ ἑαυτοῦ τὴν ψυχὴν μόνον περιποιήσασθαι βουληθεὶς διεσώθη. ἄλλος δὲ βουλόμενος λαβεῖν τινα τοῦ οἴκου σκεύη ἢ ἱμάτια ἢ ἄλλα τινὰ εἰσῆλθεν ἄραι, καὶ ὡς ἐλάμβανε, κατεκυρίευσεν τὸ πῦρ τοῦ οἴκου καὶ συνέλαβεν αὐτὸν ἔνδον καὶ κατέκαυσεν. ὄρας ὅτι ἰδίῳ θελήματι δι' ἀγάπην τινὰ πρόσκαιρον παρ' ἑαυτὸν ἀγαπήσας ἐν τῷ πυρὶ ἀπώλετο. ὁμοίως πάλιν ἐν τῇ θαλάσῃ εἰς στάσιν τινὲς κλύδωνος περιπεσόντες ἐναυάγησαν· καὶ ὃς μὲν γυμνὸς ἀποδυσάμενος εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὕδασι ἑαυτὸν μόνον βουλόμενος σῶσαι καὶ οὕτως ὑπὸ τῶν κυμάτων τυπτόμενος καὶ ἄνωθεν αὐτῶν ἐπικολυμβῶν διὰ τὸ εὐλυτον αὐτὸν εἶναι ἡδυνήθη διεξελθεῖν τὴν πικρὰν θάλασσαν καὶ οὕτως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσατο. ἄλλος δὲ βουλόμενος σῶσαι τι τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ ἐνόμισεν δύνασθαι ἐκκολυμβῆσαι καὶ διεξελθεῖν σὺν ἐκείνοις, οἷς ἦρε σὺν ἑαυτῷ, καὶ αὐτὰ ἐκείνα ἄπερ ἔλαβε κατεβάρησαν αὐτὸν καὶ κατεβάπτισαν ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης, καὶ ἀπώλετο δι' ὀλίγον κέρδος μὴ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν περιποιήσασθαι. ὄρας ὅτι ἰδίῳ θελήματι αὐτοῦ ἐθανατώθη. πάλιν ὑπόθου μοι ἀκοὴν ἀλλοφύλων ἔρχεσθαι. καὶ ὃς μὲν ἅμα τῷ ἀκοῦσαι ἔφυγεν εὐθέως μὴ ἀναβαλόμενος, αὐτὸς γυμνὸς ἐξελθὼν. ἄλλος δὲ δυσπιστῶν ὅτι ἔρχονται οἱ ἐχθροὶ ἢ θέλων τινὰ τῶν ἰδίων πραγμάτων καὶ βουλόμενος ἄραι μεθ' ἑαυτοῦ ἐβράδυνε φυγεῖν, καὶ ἐπελθόντες οἱ πολέμοιοι κατέλαβον καὶ ἠχμαλώτευσαν αὐτὸν εἰς τὴν τῶν ἀλλοφύλων πατρίδα κάκει δουλεύειν κατηνάγκασαν. ὄρας ὅτι τῷ θελήματι αὐτοῦ διὰ χαύνωσιν καὶ ἀνανδρίαν καὶ ἀγάπην τινὰ πραγμάτων εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἀπηνέχθη. ὁμοίως καὶ οἱ μὴ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ κυρίου ἐξακολουθοῦντες καὶ ἑαυτοὺς ἀρνούμενοι καὶ μόνον τὸν κύριον ἀγαπῶντες, ἀλλὰ δεσμοῖς γηϊνοῖς ἐκουσίως δεσμούμενοι, ἐπελθόντος τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου ὡς εὕρισκόμενοι ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ κόσμου κατακαυθήσονται καὶ ὑπὸ τῆς πικρᾶς θαλάσσης τῆς πονηρίας καταβυθίζονται καὶ ὑπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἀλλοφύλων, τουτέστι τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, αἰχμαλωτιζόμενοι ἀπόλλυνται. Εἰ δὲ βούλει ἀγάπης ἀπρητισμένης εὐθύτητα πρὸς κύριον ἐκ τῶν ἁγίων καὶ θεοπνευστων γραφῶν καταμαθεῖν, ἴδε τὸν Ἰωβ πῶς ἀπεδύσατο πάντα ὡς περ εἶπεῖν, ἄπερ ἦν κεκτημένος, τέκνα, κτήματα, ζῶα, παῖδας καὶ τὰ λοιπὰ ὑπάρχοντα· πῶς ἀπεκδυσάμενος ἔφυγε καὶ διέσωσεν ἑαυτὸν καὶ αὐτὸν τὸν χιτῶνα ἀφείκει καὶ προσρίψας τῷ σατανᾷ καὶ μήτε ἐν λόγῳ βλασφημήσας μήτε τῇ καρδίᾳ μήτε τοῖς χεῖλεσι φθεγξάμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, ἀλλὰ τούναντίον εὐλόγησε τὸν κύριον εἰπὼν· ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως καὶ ἐγένετο. εἴη τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον. κἂν ἐνομίζετο γὰρ κεκτηθῆσαι πολλά, δοκιμασθεὶς ὑπὸ τοῦ κυρίου ἐφανερῶθη μηδὲν κεκτημένος ἢ μόνον τὸν θεόν. ὁμοίως ὁ Ἀβραάμ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ κυρίου ἐξελθεῖν «ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκ τῆς συγγενείας καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ», εὐθέως ὡς περ εἶπεῖν ἀπεδύσατο πάντα, πατρίδα, γῆν, συγγένειαν, γονεῖς, καὶ ἐξηκολούθησε τῷ λόγῳ τοῦ κυρίου. εἶτα μεταξὺ πολλῶν δοκιμασιῶν καὶ πειρασμῶν αὐτῷ γινομένων, τοῦτο μὲν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ λαμβανομένης, τοῦτο δὲ ἐπὶ ξένης διάγων καὶ ἀδικούμενος, καὶ διὰ πάντων ἀποδειχθεὶς, ὅτι θεὸν μόνον ἀγαπᾷ ὑπὲρ πάντα, ὕστερον ἐπεὶ δι' ἐπαγγελίας καὶ δι' ἐτῶν πολλῶν μονογενῆ υἷὸν κατὰ πολλὴν ἐπιθυμίαν ἐκτήσατο, αἰτηθεὶς τοῦτον εἰς θυσίαν προθύμως δι' ἑαυτοῦ ἀνέφερεν, ἀποδυσάμενος ἑαυτὸν καὶ ἀληθῶς ἀρνησάμενος· ἀπέδειξε γὰρ ὅτι παρέξ θεοῦ ἄλλο τι οὐκ ἠγάπησε διὰ τῆς τοῦ μονογενοῦς προσκομιδῆς. εἰ γὰρ ἐκείνον προθύμως ἀπεδύσατο, πόσω μᾶλλον εἰ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ ὑπάρχοντα ἐκελεύσθη ἔἶσαι ἢ πένησιν ὑφ' ἐν διανεῖμαι, ἐτοίμως καὶ προθύμως ἂν ἐποίησεν. ὄρας

ἀγάπης ἀπηρτισμένης ἐκ θελήματος πρὸς κύριον εὐθύτητα; Οὕτως καὶ οἱ τούτων συγκληρονόμοι γενέσθαι βουλόμενοι παρέξ θεοῦ οὐδὲν ὀφείλουσιν ἀγαπήσαι, ἵνα ὅταν δοκιμασθῶσι χρήσιμοι καὶ δόκιμοι εὐρεθῶσι, τελείαν τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς κύριον ἀποσώζοντες. Οἱ τοιοῦτοι ἕως τέλους διεξελεθεῖν τὸν ἀγῶνα δυνησονται οἱ ἐκ θελήματος θεὸν μόνον ἀγαπήσαντες πάντοτε καὶ πάσης ἀγάπης κόσμου ἑαυτοὺς λελυκότες. ὀλίγοι δὲ σφόδρα εὐρίσκονται οἱ τοιαύτην ἀγάπην ἀναλαμβάνοντες καὶ πάσας τὰς τοῦ κόσμου ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας ἀποστρεφόμενοι καὶ μακροθύμως τὰς ἐπαναστάσεις καὶ πειρασμοὺς τοῦ πονηροῦ ὑπομενόντες. μὴ γὰρ ἐπειδὴ πολλοὶ ποταμοὺς παρερχόμενοι παρασύρονται ὑπὸ τῶν ὑδάτων, οὐκ εἰσιν οἱ διαπερῶντες τοὺς θολεροὺς ποταμοὺς τῶν τοῦ κόσμου ἐπιθυμιῶν παντοδαπῶν καὶ ποικίλων πειρασμῶν τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας; καὶ ἐπειδὴ πολλὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσῃ καλυπτόμενα ὑπὸ τῶν κυμάτων βυθίζεται, οὐκ εἰσι τὰ διαπερῶντα καὶ ἐπάνω τῶν κυμάτων διοδεύοντα καὶ εἰς λιμένα εἰρήνης κατανήσαντα; διὰ τοῦτο πίστεως πολλῆς καὶ μακροθυμίας καὶ ἀγῶνος καὶ ὑπομονῆς καὶ πόνων καὶ πείνης καὶ δίψης εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ὀξύτητος καὶ ἀναιδεΐας καὶ διακρίσεως καὶ συνέσεως πάντοτε χρεῖα. οἱ γὰρ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἄνευ καμάτων καὶ ἀγῶνων καὶ ἰδρώτων ἐπιτυχεῖν τῆς βασιλείας βούλονται, ὅπερ ἀδύνατόν ἐστιν. Ὡσπερ οὖν ἐν κόσμῳ ἀπέρχονται τινες ἄνδρες πρὸς τινα πλούσιον ἐργάσασθαι εἰς θέρος ἢ εἰς ἕτερον ἔργον, ὅπως πορίσωνται ἃ χρῆζουσιν ἔχειν εἰς τὴν διατροφήν αὐτῶν, εἰσι δὲ τινες ἐν αὐτοῖς ὀκνηροὶ καὶ χαῦνοι καὶ ἀργοὶ μὴ κάμνοντες δεόντως μῆτε ἀρμοζόντως ἐργαζόμενοι, οὗτοι μὴδὲν κοπιάσαντες μῆτε καμόντες εἰς τὸν οἶκον τοῦ πλουσίου βούλονται τὸν μισθὸν ἐξ ἴσου λαβεῖν τοῖς ἀνδρείως καὶ ὀξέως καὶ ὄλη αὐτῶν καμοῦσιν ἰσχύϊ, ὡς ἤδη τὸ αὐτῶν ἔργον πεπονηκότες, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ ἀναγινώσκωμεν τὰς γραφάς, πῶς ὁ δεῖνα δίκαιος εὐηρέστησε τῷ θεῷ, πῶς φίλος καὶ συνόμιλος θεοῦ γέγονε, καὶ πάντες δὲ οἱ πατέρες πῶς φίλοι καὶ κληρονόμοι θεοῦ γεγόνασι, πόσας θλίψεις ὑπέμειναν, πόσα διὰ τὸν θεὸν ἔπαθον, πόσα ἠνδραγάθησαν καὶ ἠγωνίσαντο, μακαρίζομεν αὐτοὺς καὶ τῶν ἴσων αὐτοῖς δωρεῶν καὶ ἀξιωμάτων τυχεῖν βουλόμεθα καὶ ἐπιθυμοῦμεν προθύμως λαβεῖν τὰ ἔνδοξα ἐκεῖνα χαρίσματα, ὑπερβαίνοντες αὐτῶν τοὺς πόνους καὶ ἀγῶνας καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰ παθήματα καὶ τὰς μὲν τιμὰς αὐτῶν καὶ τὰ ἀξιώματα. οἷα ἀπὸ θεοῦ κέκτηνται, προθύμως λαβεῖν θέλομεν, τοὺς δὲ καμάτους καὶ πόνους καὶ ἀγῶνας αὐτῶν οὐ καταδεχόμεθα. λέγω δὲ σοι, ὅτι τοῦτο καὶ πᾶς τις ἀνθρώπων ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει, καὶ πόρναι καὶ τελῶναι καὶ ἄδικοι ἄνθρωποι εὐκόλως βούλονται ἄνευ κόπων καὶ ἀγῶνων τυχεῖν τῆς βασιλείας. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐν μέσῳ πειρασμοὶ καὶ δοκιμασίαι πολλαὶ καὶ θλίψεις καὶ ἀγῶνες καὶ ἰδρώτες πρόκεινται, ἵνα φανεροὶ γένωνται. τινὲς ἐξ ἀληθείας ἕως θανάτου ἐλθόντες ἐξ ὅλης προαιρέσεως καὶ δυνάμεως τὸν κύριον μόνον ἠγάπησαν καὶ οὐδὲν ἕτερον σὺν τῇ πρὸς αὐτὸν ἀγάπῃ περιπόθητον ἔσχον. διὸ καὶ δικαίως εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσέρχονται, ἀρνησάμενοι ἑαυτοὺς κατὰ τὸν τοῦ κυρίου λόγον καὶ παρὰ τὴν ἰδίαν πνοὴν τὸν κύριον μόνον ἠγαπήκοτες. διὸ καὶ ἄκρις δῶροις οὐρανόις τὴν ἄκραν ἀγάπην αὐτῶν ἀμειψθήσονται. εἰς γὰρ τὰς θλίψεις καὶ παθήματα καὶ ὑπομονὴν καὶ πίστιν ἐγκεκρυμμένα εἰσὶν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν ἀποκατάστασις, ὥσπερ ἐν τῷ ῥίπτομένῳ σίτῳ εἰς τὴν γῆν ὁ καρπός, ἢ δένδρῳ ἐπικεντριζομένῳ διὰ σήψεώς τινος καὶ ἀτιμίας διερχομένῳ καὶ τότε τοῦ ἐνδύματος τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν δόξαν καὶ τὸν πολυπλασιάζοντα καρπὸν ἀναφαίνοντι. εἰ μὴ γὰρ δι' ἐκείνων τῶν ἀτιμίας ἀξίων καὶ ἀφανισμοῦ διήλθον, οὐκ ἂν τὴν εὐπρέπειαν τῆς κοσμήσεως καὶ τὸ κάλλος τῆς θεᾶς καὶ τὸν πλεονάζοντα καρπὸν ἀπεδείχθησαν ἔχειν.

ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος «διὰ πολλῶν θλίψεων» φησὶν «δυνάμεθα εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», καὶ ὁ κύριος· ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν καὶ πάλιν· ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε. πόνου γὰρ καὶ σπουδῆς καὶ νήψεως καὶ πολλῆς προσοχῆς χρεῖα καὶ ὀξύτητος καὶ ἀναιδεΐας ἐν τῇ πρὸς κύριον αἰτήσει, εἰς τὸ δυνηθῆναι διεξελθεῖν τὰς τῶν γηϊνῶν ἐπιθυμιῶν παγίδας καὶ βρόχους τῶν ἡδονῶν καὶ καταγίδας τοῦ κόσμου, καὶ τὰς τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἐπαναστάσεις διαφυγεῖν καὶ γνῶναι καλῶς, ἐν ποίᾳ νήψει καὶ γοργότητι πίστεως καὶ ἀγάπης οἱ ἅγιοι τὸν ἐπουράνιον θησαυρόν, τουτέστι τὴν τοῦ πνεύματος δύναμιν, ἐν ταῖς ψυχαῖς ἑαυτῶν ἐντεῦθεν ἐκτήσαντο, ὅπερ ἐστὶν ἀρραβὼν τῆς βασιλείας. ὁ γὰρ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος περὶ τούτου τοῦ ἐπουρανίου θησαυροῦ, τουτέστι τῆς χάριτος τοῦ πνεύματος, διηγούμενος καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῶν θλίψεων ἐξαγορεύων, ἅμα δὲ ὑποδεικνύων, τί ὀφείλει ἕκαστος ζητεῖν ἐντεῦθεν καὶ τί ὀφείλει κτήσασθαι, λέγει· οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὅφείλει οὖν ἕκαστος ἀγωνίσασθαι καὶ σπουδάσαι διὰ πασῶν ἀρετῶν καὶ πιστεῦσαι, ἐντεῦθεν κτήσασθαι τὸν οἶκον ἐκεῖνον. ἐὰν γὰρ καταλυθῇ ἡμῶν ὁ οἶκος τοῦ σώματος, [οὐκ] ἔχομεν ἄλλον οἶκον, εἰς ὃν καταλύσει ἡμῶν ἡ ψυχὴ. εἶγε φησὶ καὶ ἐκδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθισόμεθα, τουτέστιν ἀπὸ τῆς κοινωνίας καὶ ἀνακράσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς ἣν μόνον ἡ πιστὴ ψυχὴ ἀναπαύεσθαι δύναται. διὰ τοῦτο γὰρ οἱ ὄντες ἐν ἀληθείᾳ καὶ δυνάμει Χριστιανοὶ θαρροῦσι καὶ χαίρουσιν ἐξερχόμενοι τῆς σαρκός, ὅτι ἔχουσιν ἐκεῖνον τὸν οἶκον τὸν ἀχειροποίητον, ὅς ἐστιν οἶκος ἢ οἰκοῦσα ἐν αὐτοῖς τοῦ πνεύματος δύναμις. κἂν καταλυθῇ οὖν ἡ τοῦ σώματος οἰκία, οὐ φοβοῦνται· ἔχουσι γὰρ τὴν ἐπουράνιον τοῦ πνεύματος οἰκίαν καὶ τὴν δόξαν ἐκείνην τὴν ἀφθαρτον, ἣτις δόξα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως οἰκοδομήσει καὶ δοξάσει καὶ τὸν οἶκον τοῦ σώματος, ὡς φησὶν ὁ ἀπόστολος· ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν, καὶ πάλιν· «ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν» καὶ ἵνα φησὶ καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. Ἀγωνισώμεθα οὖν διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐναρέτου πολιτείας ἐντεῦθεν κτήσασθαι τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο, ἵνα μὴ ἐκδυσάμενοι τὸ σῶμα γυμνοὶ εὐρεθῶμεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὃ δοξάσει ἡμῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὴν σάρκα. ἕκαστος γὰρ ὅσον κατηξιώθη διὰ τῆς πίστεως καὶ σπουδῆς μέτοχος πνεύματος ἁγίου γενέσθαι, τοσοῦτον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δοξασθήσεται αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα. ὃ γὰρ νῦν ἐναπεθησαύρισε ἐνδον ἢ ψυχῇ, τότε ἀποκαλυφθήσεται καὶ φανήσεται ἔξωθεν τοῦ σώματος. ὡσπερ τὰ δένδρα παρεληλυθότα τὸν χειμῶνα ἐπιθαλαψάσης δυνάμεως ἀοράτου ἔκ τε τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀνέμων ἔσωθεν ἐκφύει καὶ ἐκβάλλει ὡσπερ ἐνδύματα φύλλα καὶ ἄνθη καὶ καρπούς, ὁμοίως τὰ τοῦ χόρτου ἄνθη ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐνδοθεν ἐκ τῶν κόλπων τῆς γῆς προέρχονται, καὶ σκέπεται καὶ ἀμφιέννυται ἡ γῆ καὶ ὁ χόρτος ὡς τὰ κρίνα, περὶ ὧν ὁ κύριος εἶπεν ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων (ταῦτα γὰρ πάντα ὑποδείγματα καὶ τύποι καὶ εἰκόνες εἰσὶ τῶν Χριστιανῶν ἐν τῇ ἀναστάσει), οὕτως γὰρ πάσαις ταῖς φιλοθέοις ψυχαῖς, τουτέστι τοῖς ἀληθινοῖς Χριστιανοῖς, ἔστι μὴν πρῶτος Ξανθικός ὁ καλούμενος Ἀπρίλλιος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως, καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἐνδοθεν ἐξέρχεται δόξα τοῦ ἁγίου πνεύματος, καλύπτουσα καὶ σκεπάζουσα τὰ σώματα τῶν ἁγίων, ἥνπερ δόξαν εἶχον ἐνδον ἐγκεκρυμμένην ἐν ταῖς ψυχαῖς. ὅπερ γὰρ ἔχει τις νῦν, αὐτὸ προέρχεται ἔξωθεν τοῦ σώματος τότε, «οὗτος» φησὶν «ὃ μὴν πρῶτος ἔστω τοῖς μῆσι τοῦ ἐνιαυτοῦ»· οὗτος χαρὰν προφέρει πάσῃ τῇ κτίσει· οὗτος ἀμφιέννυσι τὰ

γυμνά δένδρα, τὴν γῆν διανοίγων· οὗτος πᾶσι τοῖς ζώοις χαρὰν προφέρει· οὗτος τὴν ἰλαρότητα πᾶσι δεικνύει· οὗτός ἐστι τῶν Χριστιανῶν μὴν πρῶτος Ξανθικός, ὅς ἐστιν ὁ τῆς ἀναστάσεως καιρός, ἐν ᾧ δοξασθήσονται τὰ σώματα αὐτῶν διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν ὄντος ἐν αὐτοῖς φωτὸς ἀρρήτου, τουτέστι τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἔσται αὐτοῖς τότε ἔνδυμα, βρῶσις, πόσις, ἀγαλλίασις, χαρὰ, εἰρήνη, ἄμφιον, ζωὴ αἰώνιος, πᾶσα γὰρ καλλονὴ λαμπρότητος καὶ ὠραιότητος οὐρανοῦ εἰς αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τῆς θεότητος γίνεται τότε, ὅπερ ἀπὸ τοῦ νῦν δέξασθαι κατηξιώθησαν. πῶς τοίνυν οὐκ ἕκαστος ἡμῶν ὀφείλει πιστεῦσαι καὶ ἀγωνίασθαι καὶ σπουδάσαι ἐν πάσῃ ἐναρέτῳ πολιτεία καὶ προσδοκῆσαι ἐν ἐλπίδι καὶ ὑπομονῇ πολλῇ νῦν καταξιοθῆναι τὴν ἐξ οὐρανοῦ δύναμιν λαβεῖν καὶ δόξαν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔνδον ἐν τῇ ψυχῇ, ἵνα τότε λυομένων τῶν σωμάτων ἔχωμεν ὃ ἀμφιάσει καὶ ζωοποιήσῃ ἡμᾶς; «εἶγε» φησὶν «ἐκδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὗρεθησόμεθα», καὶ «ζωοποιήσῃ τὰ θνητὰ σώματα ἡμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ἡμῖν». Μωϋσῆς γὰρ ὁ μακάριος ὑπέδειξε τὸν τύπον διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐπικειμένης τοῦ πνεύματος δόξης, εἰς ἣν οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀτενίσαι ἠδύνατο, πῶς ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων δοξασθήσεται τὰ σώματα τῶν ἀζίων, ἥνπερ δόξαν ἀπὸ τοῦ νῦν ἔνδοθεν ἐπὶ τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ ψυχῇ ἁγίων καὶ πιστῶν καταξιοῦνται ἔχειν· «ἡμεῖς» γὰρ φησὶ «πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ», τουτέστι τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ, «τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμεθα, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμενοι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν», ὁμοίως πάλιν· τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἄρτον οὐκ ἔφαγεν, ὡς γέγραπται, καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιεν. ἀδύνατον δὲ τὴν τοῦ σώματος φύσιν ἄνευ ἄρτου τοσοῦτον ζῆσαι, εἰ μὴ τροφῆς ἐτέρας πνευματικῆς μετελάμβανεν, ἥσπερ τροφῆς ἀπὸ τοῦ νῦν ἁγίων ψυχῇ ἀοράτως ἐκ τοῦ πνεύματος μεταλαμβάνουσι. κατὰ δύο οὖν τρόπους ὁ μακάριος Μωϋσῆς ὑπέδειξε, ἥνπερ ἐν τῇ ἀναστάσει ἔξουσι δόξαν φωτὸς καὶ τροφὴν νοερὰν τοῦ πνεύματος οἱ ἀληθινοὶ Χριστιανοί, ἧς καὶ κρυπτῶς ἀπὸ τοῦ νῦν καταξιοῦνται· διὸ καὶ τότε ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτῶν φανερωθήσεται. ἦν γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἔχουσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς οἱ ἅγιοι δόξαν, ὡς προεῖρηται, ἐκείνη καλύψει καὶ ἀμφιάσει καὶ τὰ γυμνά σώματα καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀρπάσει, καὶ τὸ λοιπὸν σώματι καὶ ψυχῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ εἰς αἰῶνας σὺν τῷ κυρίῳ ἀναπαυσόμεθα. τὸν γὰρ Ἀδὰμ κτίσας ὁ θεὸς οὐ κατεσκεύασεν αὐτῷ σωματικὰς πτέρυγας ὡς τοῖς πετεινοῖς, τὰς τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου πτέρυγας προευτρεπίσας αὐτῷ, τουτέστιν ἃς μέλλει διδόναι αὐτῷ ἐν τῇ ἀναστάσει, ἵνα αὐτὸν κουφίσωσι καὶ ἀρπάσωσιν ἔνθα τὸ πνεῦμα βούλεται· ἃς πτέρυγας ἀπὸ τοῦ νῦν ψυχῇ ἁγίων καταξιοῦνται ἔχειν εἰς τὸ οὐράνιον φρόνημα τῷ νῷ ἀνιπτάμενοι. Χριστιανῶν γὰρ κόσμος ἕτερός ἐστι καὶ ἄλλη τράπεζα καὶ ἄλλα ἐνδύματα καὶ ἄλλη ἀπόλαυσις καὶ ἄλλη κοινωνία καὶ ἄλλο φρόνημα· διὸ καὶ κρείττους πάντων ἀνθρώπων τυγχάνουσι. τούτων δὲ τὴν δύναμιν νῦν ἔνδον ἐν ταῖς ψυχαῖς καταξιοῦνται λαβεῖν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· διὸ καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει τὰ σώματα καταξιοθήσονται τῶν αἰωνίων ἐκείνων τοῦ πνεύματος ἀγαθῶν καὶ τῇ δόξῃ ἐκείνη ἀνακραθήσονται, ἧς ἀπὸ τοῦ νῦν αἱ ψυχῇ αὐτῶν τὴν πείραν ἐδέξαντο. Ὄφείλει τοίνυν ἕκαστος ἡμῶν ἀγωνίασθαι καὶ πονῆσαι καὶ σπουδάσαι ἐν πάσαις ἀρεταῖς καὶ πιστεῦσαι καὶ ζητῆσαι παρὰ κυρίου ἐξ ἐκείνης τῆς δόξης ἀπὸ τοῦ νῦν μέτοχον γενέσθαι τὸν ἔσω ἀνθρώπον καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀγιότητι τοῦ πνεύματος τὴν ψυχὴν κοινωνῆσαι, ἵνα καθαρισθέντες τῶν ῥύπων τῆς κακίας ἔχωμεν κἂν τῇ ἀναστάσει ὃ ἀμφιάσει γυμνά τὰ σώματα ἡμῶν ἀνιστάμενα καὶ τὴν ἀσχημοσύνην ἐνδύσει καὶ ζωοποιήσῃ καὶ εἰς αἰῶνας ἐν τῇ βασιλείᾳ ἀναπαύσει τῶν οὐρανῶν. μέλλει γὰρ ὁ Χριστὸς ἐκ τῶν οὐρανῶν κατέρχεσθαι καὶ πάντα τὰ φύλα τοῦ Ἀδὰμ ἀναστήσει

τοὺς ἀπ' αἰῶνος κοιμηθέντας, κατὰ τὰς ἀγίας γραφάς· καὶ εἰς δύο μέρη στήσει πάντας, καὶ τοὺς ἔχοντας τὸ ἴδιον σημεῖον, τουτέστι τὴν σφραγίδα τοῦ πνεύματος, τούτους ὡς ἰδίους προσφωνήσας ἐκ δεξιῶν στήσει· «τὰ ἐμὰ» γὰρ φησι «πρόβατα τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκούουσι» καὶ «γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν». καὶ τότε δόξη θεία τὰ σώματα τούτων περιβληθήσονται ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἔργων, καὶ δόξης πνεύματος ἔσονται πλήρεις, ἧς ἀπὸ τοῦ νῦν εἶχον ἐν ταῖς ψυχαῖς. καὶ οὕτω δοξασθέντες ἐν τῷ θείῳ φωτὶ καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀρπαχθέντες εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, κατὰ τὸ γεγραμμένον, πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα, σὺν αὐτῷ βασιλεύοντες εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ζ΄.

1 Οἱ προσερχόμενοι τῷ κυρίῳ ὀφείλουσι τὰς εὐχὰς ἐν ἡσυχίᾳ καὶ εἰρήνῃ καὶ καταστάσει πολλῇ ποιεῖσθαι καὶ οὐχὶ ἀπρεπέσι κραυγαῖς καὶ συγκεχυμέναις, ἀλλὰ πόνῳ καρδίας καὶ λογισμοῖς νήφουσι προσέχειν τῷ κυρίῳ. καὶ ὡσπερ ἐὰν ἡ τις ἔχων πάθη καὶ καυτηριάζηται ἢ χειρουργῆται, οὕτως ἀνδρείως καὶ ὑπομονητικῶς φέρει τὸν προσφερόμενον πόνον ἄνευ θορύβου καὶ ταραχῆς κρατῶν ἑαυτοῦ· εἰσὶ δὲ ἄλλοι τὸν αὐτὸν πόνον ἔχοντες, καὶ ἐν τῷ καυτηριάζεσθαι ἢ χειρουργεῖσθαι κραυγαῖς ἀπρεπέσι κέχρηται, καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶ πόνος τοῦ βωῶντος καὶ τοῦ μὴ βωῶντος, τοῦ ταρασσομένου καὶ τοῦ μὴ ταρασσομένου, οὕτως εἰσὶ τινες ἔχοντες θλίψιν καὶ πόνον καὶ εὐκαταστάτως φερόμενοι, ἄνευ ταραχῆς κρατοῦντες ἑαυτῶν τὸν νοῦν ἐν τοῖς λογισμοῖς· εἰσὶ δὲ ἄλλοι τὴν αὐτὴν θλίψιν ἔχοντες καὶ ἀνυπομονήτως φερόμενοι, μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς τὰς προσευχὰς ποιοῦντες εἰς τὸ καὶ τοὺς ἀκούοντας σκανδαλίζεσθαι· εἰσὶ δὲ ἄλλοι μὴ ἔχοντες πόνον, εἰς δὲ ἐπίδειξιν ἢ ἰδιωτεῖαν φερόμενοι κραυγαῖς ἀτάκτοις κέχρηται ὡς διὰ τούτων δυνάμενοι εὐαρεστῆσαι τῷ θεῷ. Οὐ χρὴ δὲ τὸν τοῦ θεοῦ δοῦλον ἐν τοιαύτῃ ἀκαταστασίᾳ εἶναι, ἀλλ' ἐν πάσῃ ἡμερότητι καὶ σοφίᾳ, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης· «ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;» καὶ ἐπὶ τοῦ Μωσέως δὲ καὶ τοῦ Ἡλίου εὐρίσκομεν, ὅτι ἐν τῇ γιγνομένη αὐτοῖς ἐπιφανείᾳ, πολλῆς διακονίας γενομένης σαλπύγγων καὶ δυνάμεων ἔμπροσθεν τῆς δεσποτικῆς ἀξίας, ἐν ἐκείνοις πᾶσι διεκρίθη καὶ ἐφανερώθη ἡ τοῦ κυρίου παρουσία ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ καὶ ἀναπαύσει. «ἰδοὺ» γὰρ φησι «φωνὴ αὐρας λεπτῆς, καὶ ἐν αὐτῇ ὁ κύριος». δείκνυται τοίνυν ὅτι ἡ τοῦ κυρίου ἀνάπαυσις ἐν εἰρήνῃ καὶ καταστάσει ἐστὶ· θεμέλιον γὰρ ὃν τίθησιν ἄνθρωπος καὶ ἀρχὴν ἦν ἄρχεται, ἐν αὐτῇ μέχρι τέλους διαμένει. ἐὰν ἐν φωνῇ καὶ ταραχῇ ἄρξηται τὴν προσευχὴν ποιεῖσθαι, μέχρι τέλους τὴν αὐτὴν συνήθειαν κρατεῖ. ἐπειδὴ δὲ ὁ κύριος φιλόανθρωπός ἐστι, συμβαίνει ὅτι καὶ τούτῳ δίδωσι βοήθειαν. Οὗτοι οὖν διὰ τὴν προτροπὴν τῆς χάριτος ἕως τέλους τῇ αὐτῇ συνηθείᾳ ἀποκέχρηται. ἀλλ' ὀρώμεν ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἰδιωτῶν ἐστὶ, διὰ τὸ καὶ ἄλλους σκανδαλίζειν καὶ αὐτοὺς τεταραγμένους ποιεῖσθαι τὴν προσευχὴν. Ὁ δὲ ἀληθινὸς θεμέλιος τῆς προσευχῆς οὗτός ἐστι, τὸ προσέχειν τοῖς λογισμοῖς καὶ ἐν πολλῇ ἡσυχίᾳ καὶ εἰρήνῃ ποιεῖσθαι τὴν προσευχὴν, ὡς μήτε τοὺς ἔξωθεν σκανδαλίζεσθαι. οὗτος γὰρ ἐὰν ἐπιδέξηται τὴν χάριν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν τελείωσιν ἄχρι τέλους ἐν ἡσυχίᾳ ποιήσῃ, πλέον τοὺς πολλοὺς οἰκοδομήσει· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλ' εἰρήνης. οἱ γὰρ ταῖς κραυγαῖς κεκρημένοι κελευσταῖς εὐόικασι, μὴ δυνάμενοι πανταχοῦ εὐξασθαι μήτε ἐν ἐκκλησίαις μήτε ἐν κώμαις, εἰ μὴ τάχα ἐν ἐρημίαις κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν· οἱ δὲ ἐν ἡσυχίᾳ προσευχόμενοι πάντας οἰκοδομοῦσιν ἐν παντὶ τόπῳ. χρὴ γὰρ ὅλον τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου ἐν τοῖς λογισμοῖς ἐκτελεῖν καὶ τὴν περικειμένην ὕλην τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἀποκόπτειν καὶ ἐπιείγειν ἑαυτὸν πρὸς τὸν θεὸν καὶ μὴ ποιεῖν τὰ θελήματα

τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ πανταχόθεν ρεμβομένους αὐτοὺς συνάγειν, διακρίνοντα τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς ἀπὸ τῶν πονηρῶν. πελάζεται γὰρ ἡ ψυχὴ οὕσα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ὡσπερ ἐάν ἦ ἐν ὄρει ὕλη μεγάλη ἢ ἐν ποταμῷ καλαμῶνες ἢ δάση τινὰ ἀκανθῶν καὶ ὕλῶν· οἱ οὖν βουλόμενοι δι' ἐκείνου τοῦ τόπου παρελθεῖν ὀφείλουσιν ἐκτείνειν τὰς χεῖρας καὶ μετὰ βίας καὶ καμάτου ἀπωθεῖσθαι τὴν περικειμένην ὕλην. οὕτως καὶ ἡ τῶν λογισμῶν τῆς ἐναντίας δυνάμεως ὕλη περικείται τῇ ψυχῇ. Πολλῆς οὖν σπουδῆς καὶ προσοχῆς νοὸς χρεία, ἵνα τις διακρίνη τοὺς ἀλλοτρίους λογισμοὺς τῆς ἐναντίας δυνάμεως. ἔστι γάρ τις θαρρῶν τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει, νομίζων ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκκόπτειν τὰ περικείμενα ὄρη· ἔστι δὲ ἄλλος ἀπὸ καταστάσεως καὶ διακρίσεως διοικῶν τῷ νοῖ αὐτοῦ καὶ ἀκαμάτως πλέον ἐκείνου τὸ ἔργον αὐτοῦ διανύων. οὕτω καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς εἰσὶ τινες κραυγαῖς κεκηρημένοι ἀπρεπέσιν, ὡς δὴ τῇ σωματικῇ ἰσχυρῇ πεποιθότες, μὴ εἰδότες τὰς κλοπὰς τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ νομίζοντες τῇ ἰδίᾳ δυνάμει τὸ τέλειον κατόρθωμα ποιεῖσθαι. εἰσὶ δὲ ἄλλοι οἱ τοῖς λογισμοῖς προσέχοντες καὶ ὄλον τὸν ἀγῶνα ποιούμενοι ἔσωθεν· οὗτοι διὰ τῆς συνέσεως αὐτῶν καὶ διακρίσεως δύνανται κατορθῶσαι καὶ ἀποσεισασθαι τοὺς ἐπανισταμένους λογισμοὺς καὶ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ κυρίου πορεύεσθαι. εὐρίσκομεν δὲ ἐν τῷ ἀποστόλῳ, ὅτι τὸν οἰκοδομοῦντα τὸν ἄλλον μείζονα λέγει· φησὶ γάρ· «ὁ λαλῶν γλώσσαις ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. μείζων δὲ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις». ἕκαστος οὖν ἐπιλέξεται τὸ ἄλλους οἰκοδομῆσαι, καὶ καταξιούται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. 20'Ερώτησις:20 ἐπειδὴ τινες λέγουσιν, ὅτι οἱ θρόνοι καὶ οἱ στέφανοι κτίσματα εἰσὶ καὶ οὐχὶ πνεύματα, πῶς ὀφείλομεν ἀκοῦσαι; 20'Απόκρισις:20 ὁ θρόνος τῆς θεότητος ὁ νοῦς ἡμῶν ἐστὶ, καὶ πάλιν ὁ θρόνος τοῦ νοῦ ἢ θεότης ἐστὶ καὶ τὸ πνεῦμα. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σατανᾶς καὶ αἱ δυνάμεις καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ σκότους ἀπὸ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς ἐνεκάθισαν εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ ὡς εἰς θρόνον ἴδιον. λοιπὸν οὖν διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ κύριος καὶ ἔλαβεν ἐκ τῆς παρθένου τὸ σῶμα. εἰ γὰρ ἠθέλησε γυμνῇ τῇ θεότητι κατελθεῖν, τίς ἠδύνατο ὑπενεγκεῖν; ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀργάνου τοῦ σώματος ἐλάλει τοῖς ἀνθρώποις. λοιπὸν οὖν τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, ἃ ἐνεκαθέζοντο εἰς τὸ σῶμα, καθεῖλεν ἀπὸ τῶν θρόνων τῶν νοημάτων καὶ τῶν λογισμῶν, οἷς ἐνεπολιτεύοντο, καὶ ἐκαθάρισε τὴν συνείδησιν ὁ κύριος καὶ ἑαυτῷ θρόνον ἐποίησε τὸν νοῦν καὶ τοὺς λογισμοὺς καὶ τὸ σῶμα. 20'Ερώτησις:20 τί οὖν ἐστὶν ὃ εἶπε· «καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ»; 20'Απόκρισις:20 τοῦτο εὐρίσκομεν, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ἐγένετο, ὅτε ὁ κύριος ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. ἔπεμψε γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ παράκλητον εἰς τοὺς δώδεκα ἀποστόλους καὶ τὴν ἁγίαν δύναμιν, ἣτις ἐλθοῦσα κατεσκήνωσε καὶ ἐνεκάθισεν εἰς τοὺς θρόνους τῶν νοημάτων αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ οἱ παρεστηκότες εἶπον ὅτι «οὗτοι γλεύκους εἰσὶ μεμεστῶμένοι», λοιπὸν ἤρξατο Πέτρος κρίνειν αὐτοὺς λέγων περὶ τοῦ Ἰησοῦ ὅτι ἄνδρα δυνατὸν ἐν λόγῳ καὶ σημείοις ὑμεῖς ἐσταυρώσατε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. καὶ ἴδε, ἐκεῖ ποιεῖ θαυμάσια, διαρρήσει τοὺς λίθους τῶν μνημείων καὶ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς. γέγραπται γάρ· ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν. ἦλθον οὖν εἰς μετάνοιαν κατηχηθέντες ὑπὸ τοῦ Πέτρου πολλοί, ὥστε γενέσθαι κόσμον καινόν, ἐκλεκτὸν θεοῦ. Ὅρας πῶς ἐφάνη ἀρχὴ κρίσεως· ἐκεῖ γὰρ ἐφάνη κόσμος καινός. ὧδε γὰρ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία καθεσθῆναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ κρῖναι, καίτοι μελλόντων αὐτῶν καθέζεσθαι καὶ ποιεῖν κρίσιν ἐπὶ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν· καὶ ὧδε γίνεται τοῦ ἁγίου πνεύματος καθεσθέντος ἐν τοῖς θρόνοις τῶν νοημάτων αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ τὰ διαδήματα, ἅπερ

λαμβάνουσιν οἱ Χριστιανοὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι, οὐκ εἰσι κτίσματα (καὶ οἱ λέγοντες κακῶς λέγουσιν), ἀλλὰ ταῦτα τὸ πνεῦμα μεταμορφούμενον ὑποδεικνύει. τί λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος περὶ Ἱερουσαλήμ τῆς ἐπουρανίου; ὅτι «αὕτη ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν», εἰς ἣν ὁμολογοῦμεν. περὶ δὲ τοῦ ἐνδύματος, ὃ φοροῦσιν οἱ Χριστιανοί, δηλονότι αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἀμφιάζει αὐτοὺς εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ζ.

Ὡσπερ ἐάν τις εἰσέλθῃ εἰς οἴκους βασιλικούς καὶ ἴδῃ τὰς ἐκεῖ ἱστορίας καὶ τὰ κάλλη, ἀλλαχοῦ θησαυροὺς ἀποκειμένους, καὶ ἀνακλιθῆ μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρατεθῆ αὐτῷ ἐδέσματα καὶ πόματα ἡδύτατα καὶ ἀναπαῆ παντοίως εἰς τὰς θεωρίας καὶ τὰ κάλλη, μετὰ ταῦτα δὲ ἀποσπασθῆ ἐκεῖθεν καὶ εὔρεθῆ εἰς δυσώδεις τόπους ἀπαχθείς· ἢ ὡσπερ ἐάν ἢ τις ὠραία κόρη καὶ σοφωτέρα καὶ πλουσιωτέρα ὑπὲρ πάσας, λάβῃ δὲ ἄνδρα πενιχρόν, ταπεινόν, δυσειδῆ, ἐνδεδυμένον ῥάκη καὶ ἀποδύσῃ αὐτὸν τὰ ῥυπαρὰ ἐνδύματα καὶ ἐνδύσῃ βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ ἐπιθῆ αὐτῷ διάδημα καὶ γένηται αὐτῷ κοινωνική, λοιπὸν ἄρχεται ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος πτοεῖσθαι καὶ λέγειν· ἐμοὶ τῷ ταλαιπώρῳ καὶ πτωχῷ καὶ μετρίῳ καὶ ταπεινῷ τοιαύτη κοινωνική ἐδόθη; οὕτως καὶ ὁ θεὸς τῷ ταλαιπώρῳ καὶ ταπεινῷ ἀνθρώπῳ ἐποίησεν. ἔγευσεν αὐτὸν ἄλλου αἰῶνος, ἄλλης τροφῆς ἡδυτάτης, ἔδειξεν αὐτῷ δόξας καὶ κάλλη βασιλικά, ἄρρητα, ἐπουράνια, καὶ λοιπὸν συγκρίνων ἐκεῖνα τὰ πνευματικὰ τοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου πάντα ἀποβάλλει, εἴτε βασιλέα βλέπει εἴτε δυνάστας εἴτε σοφούς, θησαυρὸν τὸν οὐράνιον ἀποβλέπων. ἐπειδὴ γὰρ ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν, ἐδέξατο τὸ οὐράνιον καὶ θεῖον πῦρ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνεπάη καὶ ἐχάρη, καὶ ἐκεῖ ἐστὶν ἀποδεδεμένος. 20Ἐρώτησις:20 εἰ σύνεστιν ὁ σατανᾶς τῷ θεῷ εἴτε ἐν τῷ ἀέρι εἴτε ἐν τοῖς ἀνθρώποις; 20Ἀπόκρισις:20 ὁ ἥλιος οὗτος, κτίσμα ὦν καὶ καταλάμπων εἰς τόπους βορβορώδεις, τί βλάπτεται; πόσω μᾶλλον τὸ θεῖον συνὸν τῷ σατανᾶ οὔτε ῥυποῦται οὔτε μιαίνεται· ἐπέτρεψε δὲ εἶναι τὸ κακὸν εἰς γυμνασίαν τῶν ἀνθρώπων. πλὴν τὸ κακὸν ἐσκοτῶται καὶ τετύφλωται καὶ οὐ δύναται ἰδεῖν τὸ καθαρὸν καὶ λεπτὸν τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ λέγει τις ἴδιον τόπον ἔχειν τὸν σατανᾶν καὶ ἴδιον τὸν θεόν, ποιεῖ αὐτὸν καὶ περίγραπτον εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἔνθα κατοικεῖ ὁ πονηρός. πῶς δὲ λέγομεν τὸ ἀγαθὸν ἀπερίγραπτον εἶναι καὶ ἀκατάληπτον καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ εἶναι καὶ μὴ μιαινέσθαι τὸ ἀγαθὸν ὑπὸ τοῦ κακοῦ; μὴ γάρ, ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ ἥλιος καὶ τὰ ὄρη ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ εἰσι καὶ δι' αὐτοῦ συνέστηκε, μὴ καὶ αὐτὰ θεὸς ἐγένετο; τὰ δημιουργήματα εἰς τὴν ἰδίαν τάξιν πέπηκται, καὶ ὁ δημιουργὸς συνὸν τοῖς κτίσμασι θεὸς ἐστίν. 20Ἐρώτησις:20 ἐπειδὴ ἡ ἁμαρτία «μεταμορφοῦται εἰς ἄγγελον φωτός» καὶ παρομοία τῆς χάριτός ἐστι, πῶς ἴνα νοήσῃ ἄνθρωπος τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, καὶ πῶς δέξεται καὶ διακρινεῖ τὰ τῆς χάριτος; 20Ἀπόκρισις:20 τὰ τῆς χάριτος χαρὰν ἔχει, εἰρήνην, ἀγάπην ἔχει, ἀλήθειαν ἔχει· αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον ἀλήθειαν ἐπιζητεῖν. τὰ δὲ τῆς ἁμαρτίας εἶδη ἐστὶ τεταραγμένα, οὐκ ἔχει ἀγάπην καὶ χαρὰν πρὸς τὸν θεόν. ὡσπερ ἐστὶν ἡ πικρὸς ὁμοία τῆς θρίδακος (τὸ μὲν ἐν γλυκύ, τὸ δὲ ἐν πικρόν, εἰ καὶ παρόμοια), καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ χάριτι ἐστὶν ὁμοία ἀληθείας καὶ ἔστιν αὐτὴ ἡ ὑπόστασις τῆς ἀληθείας. οἷόν ἐστιν αὐγὴ τοῦ ἡλίου καὶ αὐτὸς ὁ κύκλος· ἄλλως ἢ αὐγὴ φαίνει καὶ ἄλλως τὸ φῶς τὸ ἀποκείμενον ἐν τῷ κύκλῳ. ἔστι λύχνος ἅπτων εἰς οἶκον· ἄλλη ἐστὶν ἢ αὐγὴ ἢ πανταχοῦ λάμπουσα καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ φῶς τὸ ἐν αὐτῷ τῷ λύχνῳ λαμπρότερον καὶ φαιδρότερον. οὕτως ἐστὶ τινὰ τῆς χάριτος, ὅτι μακρόθεν αὐτοῦ ὡς ὀράσεις τινὰς βλέπει ὁ ἄνθρωπος καὶ χαίρεται εἰς αὐτὰς τὰς ὀράσεις· καὶ ἔστιν ἄλλος,

ὅτι εἰσέρχεται εἰς αὐτὸν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ καὶ κατέχει αὐτοῦ τὰ μέλη καὶ τὴν καρδίαν καὶ αἰχμαλωτίζει τὸν νοῦν εἰς ἀγάπην θεοῦ. ὅτε τὸν Πέτρον ἐκράτησαν καὶ ἔβαλον εἰς φυλακὴν, ὡς ἦν ἐγκεκλεισμένος, ἦλθεν ἄγγελος καὶ ἔρρηξε τὰ δεσμὰ αὐτοῦ καὶ ἐξέβαλεν αὐτόν, καὶ αὐτὸς ὡσπερ ἐν ἐκστάσει ὧν ἐνόμιζεν ὄραμα εἶναι. 20'Ερώτησις:20 καὶ πῶς πίπτουσιν οἱ ἐνεργούμενοι ὑπὸ χάριτος θεοῦ; 20'Απόκρισις:20 αὐτοὶ οἱ λογισμοὶ οἱ καθαροὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει ὀλισθαίνουν καὶ πίπτουσιν. ἄρχεται γὰρ ἐπαίρεσθαι, κατακρίνειν, λέγειν· σὺ ἀμαρτωλὸς εἶ, ἔχειν ἑαυτὸν δίκαιον. οὐκ οἶδας τί λέγει Παῦλος· ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι; ἔχει γὰρ ἡ καθαρὰ φύσις τὸ ὑπεραίρεσθαι. 20'Ερώτησις:20 εἰ δύναται τις διὰ φωτὸς ἰδεῖν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐπειδὴ τινες τὴν ἀποκάλυψιν ἀναιροῦσι καὶ λέγουσι διὰ γνώσεως καὶ αἰσθήσεως εἶναι τὴν ὄρασιν; 20'Απόκρισις:20 ἔστιν αἴσθησις καὶ ἔστιν ὄρασις καὶ ἔστιν φωτισμός. καὶ οὗτος ὁ ἔχων τὸν φωτισμὸν μειζότερός ἐστι τοῦ ἔχοντος τὴν αἴσθησιν. ἐφωτίσθη γὰρ ὁ νοῦς αὐτοῦ, ὡς ὅτι μερίδα τινὰ μειζοτέραν ἔλαβε παρὰ τὸν τὴν αἴσθησιν ἔχοντα, ἐπειδὴ εἶδεν ἐν ἑαυτῷ τινα πληροφορίαν ὁράσεων. πλὴν ἄλλο ἐστὶν ἀποκάλυψις· ὅτι πράγματα μεγάλα καὶ μυστήρια θεοῦ ἀποκαλύπτεται τῇ ψυχῇ. 20'Ερώτησις:20 εἰ βλέπει τις δι' ἀποκαλύψεως καὶ φωτὸς θεϊκοῦ τὴν ψυχὴν; 20'Απόκρισις:20 ὡσπερ οἱ ὀφθαλμοὶ οὗτοι βλέπουν τὸν ἥλιον, οὕτω καὶ οἱ φωτισθέντες βλέπουν τὴν εἰκόνα τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ταῦτα ὀλίγοι ὁρῶσι Χριστιανοί. 20'Ερώτησις:20 εἰ ἔχει μορφήν ἡ ψυχὴ; 20'Απόκρισις:20 ἔχει εἰκόνα καὶ μορφήν ὁμοιάζουσαν τῷ ἀγγέλῳ. ὡσπερ οἱ ἄγγελοι ἔχουσιν εἰκόνα καὶ μορφήν καὶ ὡσπερ ὁ ἔξω ἄνθρωπος ἔχει εἰκόνα, οὕτως καὶ ὁ ἔσω εἰκόνα ἔχει ὁμοίαν τῷ ἀγγέλῳ καὶ τῷ ἔξω ἀνθρώπῳ μορφήν. 20'Ερώτησις:20 εἰ ἄλλος ἐστὶν ὁ νοῦς καὶ ἄλλο ἡ ψυχὴ; 20'Απόκρισις:20 ὡσπερ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα εἰς ἄνθρωπος λέγεται, οὕτως καὶ μέλη ψυχῆς εἰσι πολλά, νοῦς, συνείδησις, θέλημα, λογισμοὶ κατηγοροῦντες καὶ ἀπολογούμενοι, ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰς ἓνα λογισμὸν εἰσὶν ἀποδεδεμένα· μέλη δέ ἐστι ψυχῆς, μία δέ ἐστι ψυχὴ ὁ ἔσω ἄνθρωπος. ὡσπερ δὲ οἱ ἔξωθεν ὀφθαλμοὶ προβλέπουν μακρόθεν τὰς ἀκάνθας καὶ τοὺς κρημνοὺς καὶ τοὺς βόθρους, οὕτω καὶ ὁ νοῦς προβλέπει, γοργότερος ὢν, τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπισκευὰς καὶ προασφαλίζεται τὴν ψυχὴν, ὡς ὀφθαλμὸς ὢν τῆς ψυχῆς. δόξαν ἀναπέμψωμεν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Η.

Εἰσέρχεται τις κλῖναι γόνυ, καὶ ἡ καρδία πληροῦται τῆς θείας ἐνεργείας καὶ εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ κυρίου ὡς νύμφη μετὰ νυμφίου, κατὰ τὸν λόγον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· «ὄν τρόπον εὐφραίνεται νυμφίος ἐπὶ νύμφῃ, οὕτως εὐφρανθήσεται κύριος ἐπὶ σοι». καὶ συμβαίνει ὅτι ἀσχολούμενος οὗτος πᾶσαν ἡμέραν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δίδωσιν ἑαυτὸν εἰς εὐχὴν καὶ ἀρπάζεται εἰς προσευχὴν ὁ ἔσω ἄνθρωπος, εἰς ἄπειρον βάθος ἐκείνου τοῦ αἰῶνος ἐν ἡδύτητι πολλῇ, ὡστε ξενίζεσθαι τὸν νοῦν ὅλον ὄντα μετέωρον καὶ ἠρπασμένον ἐκεῖ, ὡστε κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν λήθην ἐγγενέσθαι τοῖς λογισμοῖς τοῦ φρονήματος τοῦ ἐπιγείου, διὰ τὸ μεστωθῆναι τοὺς λογισμοὺς καὶ αἰχμαλωτισθῆναι εἰς τὰ θεῖα καὶ ἐπουράνια, εἰς ἀπέραντα καὶ ἀκατάληπτα πράγματα, εἰς θαυμάσιά τινα ἀνθρωπίνῳ στόματι φρασθῆναι ἀδύνατα, ὡστε ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εὐχεσθαι καὶ λέγειν ὡς εἶθε συναπῆλθεν ἡ ψυχὴ σὺν τῇ εὐχῇ. 20'Ερώτησις:20 εἰ πάντοτε εἰσέρχεται τις εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα; 20'Απόκρισις:20 ἡ μὲν χάρις ἀδιαλείπτως σύνεστι, καὶ ἐρρίζωται καὶ ἐξύμωται ἐκ νέας ἡλικίας καὶ ὡς φυσικὸν καὶ πηκτὸν ἐγένετο αὐτὸ τὸ

συνὸν τῷ ἀνθρώπῳ ὡς μία οὐσία, πολυτρόπως δὲ ὡς θέλει πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομεῖ τὸν ἄνθρωπον. ποτὲ μὲν πλεόν ἐκκαίεται καὶ ἄπτεται τὸ πῦρ, ποτὲ δὲ ὡς μαλθακώτερον καὶ πραϋτερον. καὶ αὐτὸ τὸ φῶς κατὰ καιροῦς τινὰς πλεόν ἐξάπτεται καὶ λάμπει, ποτὲ δὲ ὑποστέλλεται καὶ στυγνάζει. καὶ αὕτη ἡ λαμπὰς πάντοτε καιομένη καὶ λάμπουσα, ὅταν φαιδρυνθῇ πλεόν, ἐν μέθῃ ἐξάπτεται τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ· αὐτῆς δὲ κατ' οἰκονομίαν ἐνδίδωσι, καίτοι συνὸν τὸ φῶς ἀμβλύτερόν ἐστι. Πλὴν ἐπεφάνη τισὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ διὰ φωτὸς καὶ προσεπάγη τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ. ἄλλοτε πάλιν ἐν τῇ εὐχῇ ὡς ἐν ἐκστάσει γέγονεν ὁ ἄνθρωπος καὶ εὐρέθη εἰς θυσιαστήριον ἐστῶς ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ προσηνέχθησαν τῷ τοιοῦτῳ ἄρτοι τρεῖς ὡς δι' ἐλαίου ἐζυμωμένοι, καὶ ὅσον ἦσθιεν, ἐκεῖνο πλεόν ἠϋξανε καὶ ἐμηκύνετο. ἄλλοτε πάλιν ὡσπερ ἐνδυμὰ τι φωτεινόν, οἷον οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς γῆς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον οὔτε ὑπὸ ἀνθρωπίνων χειρῶν δυνατὸν κατασκευασθῆναι (ὄν γὰρ τρόπον εἰς τὸ ὄρος ἀνελθὼν ὁ κύριος μετὰ Ἰωάννου καὶ Πέτρου μετήμειψεν αὐτοῦ τὰ ἱμάτια καὶ ἐξαστράψαι πεποίηκεν), οὕτως ἦν τὸ ἐνδυμα ἐκεῖνο καὶ ἐθαμβεῖτο καὶ ἐθαύμαζεν ὁ ἐνδεδυμένος ἄνθρωπος. ἐν ἄλλῳ δὲ καιρῷ αὐτὸ τὸ φῶς ἐν τῇ καρδίᾳ φαῖνον ἠνοιγε τὸ ἐνδότερον καὶ βαθύτερον καὶ ἀπόκρυφον φῶς, ὥστε ὅλον τὸν ἄνθρωπον καταποθέντα εἰς ἐκείνην τὴν γλυκύτητα καὶ θεωρίαν μηκέτι ἔχειν ἑαυτόν, ἀλλ' εἶναι ὡς μωρὸν καὶ βάρβαρον τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγάπην καὶ γλυκύτητα, διὰ τὰ ἀπόκρυφα μυστήρια, ὥστε τὸν ἄνθρωπον κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐλευθερωθέντα φθάσαι εἰς τὰ τέλεια μέτρα καὶ εἶναι καθαρὸν καὶ ἐλεύθερον ἐκ τῆς ἀμαρτίας. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ὑπέστειλεν ἡ χάρις καὶ ἦλθε τὸ κάλυμμα τῆς ἐναντίας δυνάμεως· φαίνεται δὲ πως μερικῶς, καὶ ἔστη εἰς ἓνα βαθμὸν τὸν κατώτερον τῆς τελειότητος. ὡς ἵνα εἴπωμεν, χρή δώδεκα βαθμοὺς παρελθεῖν τινὰ καὶ φθάσαι εἰς τὴν τελειότητα. ἐν καιρῷ τις ἔφθασε καταλαβεῖν ἐκεῖνο τὸ μέτρον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν τελειότητα, πάλιν ἐνδίδωσιν ἡ χάρις καὶ κατέρχεται παρ' ἓνα βαθμὸν καὶ στήκει εἰς τοὺς ἔνδεκα. εἷς δὲ τις πλούσιος ἐν τῇ χάριτι πάντοτε, νυκτὸς καὶ ἡμέρας εἰς τὰ τέλεια μέτρα ἔστηκεν, ὦν ἐλεύθερος καὶ καθαρὸς, πάντοτε αἰχμάλωτος καὶ μετέωρος. καὶ νῦν ὧ ἐδείχθη ἐκεῖνα τὰ θαυμάσια καὶ ὦν πεῖραν ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος, εἰ συνῆν αὐτῷ πάντοτε, οὐκ ἠδύνατο τὴν οἰκονομίαν τοῦ λόγου ἢ τὸ βάρος ὑποδέξασθαι οὔτε ἠνείχετο ἀκούειν ἢ μεριμνᾶν εἰς τὸ τυχόν περὶ ἑαυτοῦ οὔτε περὶ τῆς αὔριον, εἰ μὴ μόνον καθῆσθαι ἐν μιᾷ γωνίᾳ μετέωρον καὶ μεμεθυσμένον. ὥστε τὸ τέλειον μέτρον οὐκ ἐδόθη, ἵνα δυνηθῇ σχολάσαι εἰς τὴν μέριμναν τῶν ἀδελφῶν καὶ εἰς τὴν διακονίαν τοῦ λόγου, πλὴν τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ διαλέλυται καὶ νενίκηται ὁ θάνατος. Τὰ δὲ πράγματα οὕτως ἐστίν. ὡς γνοφώδης τις δύναμις ἐπίκειται καὶ σκεπάζει ἐλαφρῶς ὡς ἀῆρ παχύς, καίτοι πάντοτε τῆς λαμπάδος καιομένης καὶ φαινούσης ὡσπερ ἐπίκειται ἐκείνῳ τῷ φωτὶ κάλυμμα· ὅθεν ὁμολογεῖ οὗτος, ὅτι οὐκ ἔστι τέλειος οὔτε ἐλεύθερος τὸ ὄλον ἐκ τῆς ἀμαρτίας· ὥστε εἰπεῖν ὅτι διαλέλυται καὶ τέθραυσται τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, καὶ πάλιν ἐν τινὶ οὐ διαλέλυται τὸ ὄλον οὔτε πάντοτε. ἔστι γὰρ καιρὸς, ὅτε πλεόν ἐξάπτει καὶ παρακαλεῖ καὶ ἀναπαύει· ἔστι καιρὸς, ὅτι ὑποστέλλεται καὶ στυγνάζει, ὡς αὕτη ἡ χάρις οἰκονομεῖ πρὸς τὸ συμφέρον τῷ ἀνθρώπῳ. τίς δὲ ὁ ἐλθὼν εἰς τὸ μέτρον τὸ τέλειον ἐν καιροῖς καὶ γευσάμενος καὶ πεῖραν ἔχων ἐκείνου τοῦ αἰῶνος; ἀκμὴν γὰρ οὐδένα εἶδον τέλειον Χριστιανὸν ἢ ἐλεύθερον. ἀλλ' εἰ καὶ ἀναπαύεται τις ἐν τῇ χάριτι καὶ εἰσέρχεται εἰς μυστήρια καὶ ἀποκαλύψεις καὶ εἰς ἡδύτητα πολλὴν τῆς χάριτος, ὅμως καὶ ἡ ἀμαρτία σύνεστιν ἀκμὴν ἔσω. αὐτοὶ δὲ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς φῶς νομίζουσιν ἐλεύθεροι εἶναι καὶ τέλειοι, παρὰ ἀπειρίαν σφαλλόμενοι, ἐπειδὴ ἔχουσιν ἐνέργειαν τῆς χάριτος. ἀκμὴν δὲ οὐδένα εἶδον ἐλεύθερον,

ἐπειδὴ κἀγὼ μερικῶς ἐν καιροῖς τισιν εἰσῆλθον εἰς ἐκεῖνο τὸ μέτρον καὶ οἶδα καταμαθῶν, πῶς οὐκ ἔστι τέλειος ὁ ἄνθρωπος. 20 Ἐρώτησις: 20 εἶπέ ἡμῖν σύ, ἐν ποίοις εἶ μέτροις; 20 Ἀπόκρισις: 20 μετὰ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ νῦν ἡ χάρις οὕτως ἐνεργεῖ, εἰρηνεύει ὅλα τὰ μέλη καὶ τὴν καρδίαν, ὥστε τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς ὡς παιδίον ἄκακον φαίνεσθαι καὶ οὐκέτι κατακρίνει ὁ ἄνθρωπος Ἑλληνα ἢ Ἰουδαῖον ἢ ἁμαρτωλὸν ἢ κοσμικόν. ἀλλ' ὁ ἔσω ἄνθρωπος καθαρῶ ὀφθαλμῶ πάντας ὄρα, καὶ χαίρει ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ πάντας θέλει προσκυνεῖν καὶ ἀγαπᾶν, Ἑλληνας, Ἰουδαίους. ἄλλη ὥρα ὡς υἱὸς βασιλέως οὕτως θαρρεῖ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ ὡς πατρί, καὶ ἀνοίγονται αὐτῷ θύραι καὶ εἰσέρχεται ἔνδον εἰς πολλὰς μονάς, καὶ ὅσον εἰσέρχεται πάλιν ἀνοίγονται αὐτῷ, πρὸς λόγον ἀπὸ ἑκατὸν μονῶν εἰς ἄλλας ἑκατὸν μονάς, καὶ πλουτεῖ, καὶ ὅσω πλουτεῖ, πάλιν ἄλλα καινότερα θαυμάσια δείκνυνται αὐτῷ, καὶ ἐμπιστεύεται ὡς υἱῷ καὶ κληρονόμῳ πράγματα μὴ δυνάμενα ῥηθῆναι ὑπὸ φύσεως ἀνθρωπίνης ἢ στόματι καὶ γλώσση διαρθρωθῆναι. δόξα τῷ θεῷ. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Θ.

Ἡ τοῦ θεοῦ πνευματικὴ τῆς χάριτος ἐνέργεια ἐν ψυχῇ γιγνομένη μετὰ πολλῆς μακροθυμίας καὶ σοφίας καὶ οἰκονομίας νοδὸς μυστικῆς κατεργάζεται καὶ μετὰ πολλῆς ὑπομονῆς χρόνοις καὶ καιροῖς τοῦ ἀνθρώπου ἀγωνιζομένου. καὶ τότε τὸ ἔργον τῆς χάριτος τέλειον εἰς αὐτὸν ἀποδείκνυται, τῆς αὐτεξουσίᾳ προαιρέσεως μετὰ πολλὰς δοκιμασίας εὐαρέστου τῷ πνεύματι ἀποδειχθείσης, καὶ διὰ χρόνων τὴν δοκιμὴν καὶ ὑπομονὴν ἐπιδειξαμένης. ταύτην δὲ τὴν ἀκολουθίαν ἀπὸ τῶν θεοπνευστῶν γραφῶν διὰ τῶν ἐν φανερῷ γεγενημένων τύπων παραστήσωμεν. Ὁ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν, οἶον ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ. ἐν πόσοις καιροῖς καὶ χρόνοις τὸ βούλημα τοῦ θεοῦ τὸ περὶ αὐτοῦ ὠρισμένον ἐτελέσθη καὶ τὰ ὄραματα ἐπληρώθη, καὶ ἐν πόσοις πρότερον πόνοις καὶ θλίψεσι καὶ στενοχωρίαις δοκιμασθεὶς ὑπέμεινε πάντα γενναίως, καὶ εἰς πάντα δόκιμος καὶ πιστὸς τῷ θεῷ εὐρεθεὶς δοῦλος. τότε βασιλεὺς Αἰγύπτου γέγονε καὶ τὸ γένος αὐτοῦ διέθρεψε καὶ ἡ προφητεία τῶν ὀραμάτων ἀπετελέσθη καὶ τὸ βούλημα τοῦ θεοῦ, διὰ χρόνων καὶ οἰκονομίας πολλῆς τὴν πρόρρησιν εἰληφός. Ὁμοίως περὶ τοῦ Δαβίδ. ὁ θεὸς ἔχρισεν αὐτὸν εἰς βασιλέα διὰ Σαμουὴλ τοῦ προφήτου· καὶ ὅτε ἐχρίσθη, τότε ἔφυγε διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ ἀναιρεθῆναι. καὶ ποῦ ἡ χρῖσις τοῦ θεοῦ καὶ ποῦ ἡ ἐπαγγελία, ὡς πρὸς τὸ τάχος; μετὰ γὰρ τὸ χρισθῆναι τότε δεινῶς ἐθλίβετο, ἐν ἐρημίαις πελαζόμενος καὶ ὑστερούμενος ἕως ἄρτου καὶ εἰς ἔθνη καταφεύγων διὰ τὴν τοῦ Σαοὺλ πρὸς αὐτὸν ἐπιβουλήν γιγνομένην. ὃν ὁ θεὸς ἔχρισεν εἰς βασιλέα, τοιαύταις περιείχετο θλίψεις, εἶτα χρόνοις δοκιμασθεὶς καὶ θλιβεὶς καὶ πειρασθεὶς καὶ μακροθυμήσας, ἅπαξ πεπιστευκῶς τῷ θεῷ καὶ ἑαυτὸν πληροφορήσας ὅτι ὁ ἐποίησε διὰ τῆς τοῦ προφήτου χρῖσεως εἰς ἐμὲ καὶ ὃ εἶπεν ὁ θεὸς γενέσθαι περὶ ἐμοῦ, ἀναμφιβόλως γενέσθαι δεῖ. καὶ διὰ πολλῆς μακροθυμίας ὕστερον γέγονε τὸ τοῦ θεοῦ βούλημα, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Δαβὶδ μετὰ πολλὰς πείρας, καὶ τότε ἐφανερῶθη ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἡ χρῖσις ἢ διὰ τοῦ προφήτου γεγενημένη βεβαία καὶ ἀληθὴς ἀπεδείχθη. Ὁμοίως καὶ περὶ Μωϋσέως. ὁ θεὸς τοῦτον προγόνους καὶ προορίσας εἰς ἡγούμενον καὶ λυτρωτὴν τοῦ λαοῦ, υἱὸν ἐποίησε γενέσθαι θυγατρὸς Φαραώ, καὶ εἰς πλοῦτον βασιλικὸν καὶ εἰς δόξαν καὶ τρυφὴν ἠϋξήθη πάση σοφία παιδευθεὶς Αἰγυπτίων, καὶ ἀνδρωθεὶς καὶ γενόμενος μέγας ἠρνήσατο πάντα ἐκεῖνα, τὴν κακουχίαν καὶ τοὺς ὀνειδισμοὺς τοῦ Χριστοῦ «μᾶλλον ἐλόμενος» κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον «ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν»· καὶ φυγὰς Αἰγύπτου γεγωνῶς πόσον χρόνον ἐν ποιμαντικῇ διήγεν ἐργασία ὁ βασιλέως υἱὸς καὶ εἰς τοσαύτην

ἀπόλαυσιν καὶ τρυφήν βασιλικὴν ἀνατραφεῖς. καὶ οὕτως ὕστερον δόκιμος τῷ θεῷ καὶ πιστὸς διὰ τῆς πολλῆς μακροθυμίας εὐρεθεῖς, οἷα πολλοὺς πειρασμοὺς ὑπομείνας ἐγένετο λυτρωτὴς καὶ ἡγούμενος καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ θεὸς τοῦ Φαραῶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ προσηγορεύθη· δι' αὐτοῦ γὰρ Αἴγυπτον ἐμάστιξε καὶ τὰ μεγάλα θαυμάσια ὁ θεὸς δι' αὐτοῦ εἰς Φαραῶ ἐνεδείξατο καὶ τέλος ἐν θαλάσῃ τοὺς Αἰγυπτίους κατεπόντισεν. ἰδοὺ τὸ τοῦ θεοῦ βούλημα καὶ ἡ πρόθεσις μετὰ πόσους χρόνους ἀπεδείχθη καὶ μετὰ πόσας δοκιμασίας καὶ θλίψεις ἐτελέσθη. Ὅμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ. πρὸ πόσων χρόνων ἐπηγγείλατο ὁ θεὸς χαρίσασθαι υἱὸν καὶ οὐ παραυτὰ δέδωκεν, ἀλλὰ μεταξὺ πόσοις ἔτεσι δοκιμασίαι καὶ πειρασμοὶ πρὸς αὐτὸν γεγονάσιν. αὐτὸς δὲ μακροθύμως πάντα τὰ ἐπερχόμενα ὑπομείνας καὶ ἑαυτὸν τῇ πίστει πληροφορήσας ὅτι ὁ ἐπαγγειλάμενος ἀψευδῆς τυγχάνων πληρώσει τὸν ἑαυτοῦ λόγον καὶ οὕτως πιστὸς εὐρεθεῖς ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. Ὡσαύτως καὶ Νῶε πεντακοσιοστῷ ἔτει κελευσθεῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τὴν κιβωτὸν κατασκευάζειν ἐπαγγειλαμένου κατακλυσμὸν ἐπαγαγεῖν τῇ οἰκουμένη καὶ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐπαγαγόντος, ἑκατὸν ἔτη ἐμακροθύμησεν ἐν μηδενὶ διστάσας, ἄρα ποιεῖ ἄπερ εἶπεν ὁ θεὸς ἢ μὴ ποιεῖ, ἀλλὰ ἄπαξ τῇ πίστει πληροφορηθεῖς ὅτι ἄπερ ἐλάλησεν ὁ θεός, ἀναμφιβόλως γενέσθαι δεῖ. καὶ οὕτως δόκιμος τῇ προαιρέσει ἐν πίστει καὶ ὑπομονῇ καὶ μακροθυμίᾳ πολλῇ εὐρεθεῖς διεσώθη μόνος μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, τὴν ἐντολὴν καθαρῶς φυλάξας. Ταύτας δὲ τὰς ἀφορμὰς ἐκ τῶν γραφῶν ἠνέγκαμεν πρὸς τὸ ἀποδείξει, ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ τῆς χάριτος ἐν ἀνθρώπῳ γινομένη ἐνέργεια καὶ τὸ χάρισμα τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, ὅπερ πιστῇ ψυχῇ λαμβάνειν καταξιούται, μετὰ πολλοῦ ἀγῶνος καὶ ὑπομονῆς πολλῆς καὶ μακροθυμίας καὶ πειρασμῶν καὶ δοκιμασιῶν γίνεται, τῆς αὐτεξουσίᾳ προαιρέσεως διὰ πασῶν θλίψεων δοκιμαζομένης. καὶ ἐπὶ ἐν μηδενὶ τὸ πνεῦμα λυπήσῃ, ἀλλὰ τῇ χάριτι διὰ πασῶν ἐντολῶν σύμφωνος γένηται, τότε τῆς ἐκ τῶν παθῶν ἐλευθερίας τυχεῖν καταξιούται καὶ τῆς υἰοθεσίας τοῦ πνεύματος πλήρωσιν λαμβάνει καὶ τῆς ἐν μυστηρίῳ λαλουμένης σοφίας καὶ τοῦ πνευματικοῦ πλούτου καὶ τῆς συνέσεως τῆς μὴ οὔσης τοῦ κόσμου τούτου, ἧς οἱ ὄντως Χριστιανοὶ μέτοχοι γίνονται. διὸ καὶ πάντων ἀνθρώπων τῶν ἐχόντων τὸ τοῦ κόσμου πνεῦμα, φρονίμων, συνετῶν, σοφῶν, οὗτοι εἰς πάντα διαφέρουσιν. ὁ τοιοῦτος γὰρ πάντας ἀνθρώπους ἀνακρίνει κατὰ τὸ γεγραμμένον, γινώσκει ἕκαστον πόθεν λαλεῖ καὶ ποῦ ἔστηκε καὶ ἐν ποίοις μέτροις ἐστίν. αὐτὸν δὲ οὐδεὶς ἀνθρώπων τῶν ἐχόντων τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου γινώσκειν καὶ ἀνακρίνειν δύναται, εἰ μὴ μόνον ὁ τὸ ὅμοιον ἔχων ἐπουράνιον τῆς θεότητος πνεῦμα γινώσκει τὸν ὅμοιον, ὡς φησὶν ὁ ἀπόστολος· πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. ὁ τοιοῦτος πάντα τὰ τοῦ κόσμου πράγματα ἔνδοξα, πλοῦτον καὶ τρυφήν καὶ πᾶσαν ἀπόλαυσιν αὐτὴν τε τὴν γινῶσιν καὶ πάντα τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου βδελυκτὰ ἡγεῖται καὶ μισητὰ. Ὡσπερ γὰρ ὁ φλεγόμενος καὶ κατεχόμενος πυρετῷ, ὅπερ ἂν προσενέγκῃς αὐτῷ βρῶμα ἢ πόμα ἡδιστον, βδελύσσεται καὶ ἀποβάλλει διὰ τὸ πυρετῷ φλέγεσθαι αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ σφοδρῶς ἐνεργεῖσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ φλεγόμενοι τῷ ἐπουρανίῳ τοῦ πνεύματος ἱερῷ καὶ σεμνῷ πόθῳ καὶ τῷ ἔρωτι τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τὴν ψυχὴν τρωθέντες καὶ τῷ θείῳ καὶ ἐπουρανίῳ πυρί, ὃ ὁ κύριος ἐν τῇ γῆ ἤλθε βαλεῖν καὶ θέλει ἐν τάχει ἀναφθῆναι, σφοδρῶς ἐνεργούμενοι καὶ ἐκκαίόμενοι εἰς τὸν οὐρανίον τοῦ Χριστοῦ πόθον, ὡς προεῖρηται, πάντα τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου ἔνδοξα καὶ τίμια ἀπόβλητα καὶ μισητὰ λογίζονται διὰ τὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πῦρ τὸ συνέχον καὶ ἐκκαῖον καὶ φλέγον αὐτοὺς τῇ πρὸς τὸν θεὸν διαθέσει καὶ

τοῖς ἐπουρανίοις ἀγαθοῖς τῆς ἀγάπης· ἐξ ἧς ἀγάπης οὐδὲν τῶν ἐπουρανίων ἢ ἐπιγείων ἢ καταχθονίων χωρίσαι δυνήσεται τούτους, καθὼς ὁ ἀπόστολος ἐμαρτύρησε Παῦλος ὅτι τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; καὶ τὰ ἐξῆς. Τὴν δὲ κτήσιν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς καὶ τῆς ἐπουρανίου τοῦ πνεύματος ἀγάπης οὐκ ἐνδέχεται τινα εὐρεῖν, ἐὰν μὴ πάντων τῶν τοῦ αἰῶνος τούτου ἑαυτὸν ἀλλοτριώσας πρὸς τὴν ζήτησιν τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ἑαυτὸν ἐπιδῶ καὶ πασῶν ὑλικῶν μεριμνῶν καὶ περισπασμῶν γηίνων ὁ νοῦς ἐκτὸς γένηται, ἵνα περὶ τὸν ἕνα σκοπὸν ὅλος ἀσχοληθῆναι δυνηθῆ, διὰ πασῶν ἐντολῶν ταῦτα κατευθύνων, ἵνα ὅλη ἡ μέριμνα καὶ ἡ ζήτησις καὶ ὁ περισπασμὸς καὶ ἡ ἀσχολία τῆς ψυχῆς περὶ τὴν ἔρευναν τῆς νοερᾶς οὐσίας ἦ, πῶς αὐτὴν κοσμηθῆναι δεῖ ταῖς τῶν ἀρετῶν ἐντολαῖς καὶ τῷ ἐπουρανίῳ τοῦ πνεύματος κόσμῳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῆς τοῦ Χριστοῦ καθαρότητος καὶ ἁγιασμοῦ, ἵνα τις πᾶσιν ἀποταξάμενος καὶ πάντα ἑαυτοῦ περικόψας τὰ τῆς ὕλης καὶ γῆς ἐμπόδια, καὶ σαρκικῆς ἀγάπης ἢ προσπαθείας γονέων ἢ συγγενῶν ἐκτὸς γενόμενος, ἐν μηδενὶ ἐτέρῳ συγχωρήσῃ τῷ ἑαυτοῦ νῶ ἀσχοληθῆναι ἢ περισπασθῆναι, οἷον ἢ ἀρχῆ ἢ δόξῃ ἢ τιμαῖς ἢ φιλίαις σαρκικαῖς κόσμου ἢ ἐτέροις τισὶ φροντίσι γηΐναις· ἀλλ' ὅλος ἐξ ὅλου περὶ τὴν ζήτησιν τῆς νοερᾶς οὐσίας τῆς ψυχῆς τὴν μέριμναν καὶ θλίψιν ὁ νοῦς ἀναλάβῃ καὶ τῇ προσδοκίᾳ καὶ ἀναμονῇ τῆς τοῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσεως ὅλος ἐξ ὅλου ὑπομένῃ, καθὼς φησιν ὁ κύριος· ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πάλιν· «ζητεῖτε τὴν βασιλείαν καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν». Γένοιτο δέ, ἵνα οὕτως τις ἀγωνιζόμενος καὶ πάντοτε προσέχων ἑαυτῷ, ἦτοι ἐν εὐχῇ ἦτοι ἐν ὑπακοῇ ἦτοι ἐν ἔργῳ οἰωδήποτε κατὰ θεὸν γιγνομένῳ, τὸ σκότος τῶν πονηρῶν δυνάμεων ἀποφυγεῖν δυνηθῆ. ὁ γὰρ νοῦς τῆς ἑαυτοῦ ἐρεύνης καὶ τῆς πρὸς κύριον ζητήσεως ἐκτὸς μὴ γινόμενος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν κτήσασθαι δύναται οὕσαν ἐν ἀπωλείᾳ παθῶν, τῷ πρὸς κύριον αἰεὶ βία καὶ προθυμία αἰχμαλωτίζειν ἑαυτὸν καὶ αὐτῷ μόνῳ προσκολλᾶσθαι, καθὼς εἴρηται· αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως διὰ τοῦ τοιοῦτου ἀγῶνος καὶ πόθου καὶ ζητήσεως ὁ νοῦς καταξιοθῆ γενέσθαι μετὰ τοῦ κυρίου εἰς ἓν πνεῦμα, τῆς δωρεᾶς καὶ χάριτος τοῦ Χριστοῦ ἀναπαυσαμένης ἐν τῷ ἀγγελίῳ τῆς ψυχῆς, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν προευτρεπισαμένης αὐτῆς καὶ μὴ ἐνυβριζούσης τὸ τοῦ κυρίου πνεῦμα ἐν τοῖς ἰδίῳις θελήμασι καὶ τοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου ῥεμβασμοῖς ἢ δόξαις ἢ ἀρχαῖς ἢ ἰδιογνωμοσύναις ἢ ἡδοναῖς σαρκικαῖς καὶ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων συνδυασμοῖς καὶ κοινωνίαις. ἀγαπητὸν γὰρ εἰ ὅλη ἐξ ὅλου ἑαυτὴν τῷ κυρίῳ ἀναθεῖσα καὶ αὐτῷ μόνῳ προσκολλημένη καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ ἀνεπιλήστως ἐνδιατρίβουσα καὶ τὸ ἐπιφοιτήσασα καὶ ἐπισκιάσασα τοῦ Χριστοῦ πνεῦμα ἀξίως τιμήσασα καταξιοθῆ μετ' αὐτοῦ εἰς ἓν πνεῦμα καὶ μίαν κρᾶσιν γενέσθαι, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος· «ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνευμά ἐστιν»· ἐὰν δέ τις ἐκδῶ ἑαυτὸν εἰς μερίμνας ἢ δόξαν ἢ ἀρχὴν, ἢ τιμῶν ἀνθρωπίνων ἐπιμελήσεται καὶ ταῦτα ἐπιζητῆ καὶ ἐν γηΐνοις λογισμοῖς ἢ ψυχὴ ἀναφύρηται καὶ συγχέεται ἢ ἐν τινὶ τοῦ αἰῶνος τούτου δέδετα καὶ κεκράτηται, καὶ ποθῆ ἢ τοιαύτη ψυχὴ διαπερᾶσαι καὶ διαφυγεῖν καὶ ἐξελῆσαι τὸ σκότος τῶν παθῶν, εἰς ὃ κατέχεται ὑπὸ τῶν πονηρῶν δυνάμεων, οὐ δύναται διὰ τὸ ἀγαπᾶν καὶ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ σκοτούς καὶ τελείως μὴ μισεῖν τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς κακίας. Ἐτοιμάσωμεν οὖν ἑαυτοὺς ὅλη προαιρέσει καὶ ὅλῳ θελήματι πρὸς κύριον πορεύεσθαι καὶ Χριστοῦ ἀκόλουθοι γίνεσθαι, εἰς τὸ τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐπιτελεῖν καὶ μεμνήσθαι πασῶν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι αὐτάς, καὶ ὅλους ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ κόσμου χωρίσαντες αὐτῷ μόνῳ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἀναρτήσωμεν καὶ τὴν ἀσχολίαν καὶ μέριμναν καὶ ζήτησιν αὐτοῦ μόνου ἐν νῶ ἔχωμεν. εἰ δὲ καὶ διὰ τοῦ σώματος εἰς ἀσχολίαν ἐντολῶν καὶ διὰ θεὸν ὑπακοὴν ὀλίγον

ἀσχοληθῶμεν, ὁ νοῦς τῆς πρὸς κύριον ἀγάπης καὶ ζητήσεως καὶ πόθου μὴ χωριζέσθω, ὅπως τοιοῦτω νοῖ ἀγωνιζόμενοι καὶ ὀρθῶ φρονήματι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης διοδεύοντες καὶ πάντοτε ἑαυτοῖς προσέχοντες ἐπιτύχωμεν τῆς ἐπαγγελίας τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ λυτρωθῶμεν διὰ τῆς χάριτος ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ σκότους τῶν παθῶν, ὅφ' ὧν ἡ ψυχὴ ἐνεργεῖται, ἵνα τῆς αἰωνίου βασιλείας ἄξιοι γενώμεθα καὶ συναπολαῦσαι Χριστῶ ὅλους αἰῶνας καταξιωθῶμεν, δοξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ι.

1 Αἱ φιλαλήθεις καὶ φιλόθεοι ψυχαὶ αἱ τελείως τὸν Χριστὸν ἐνδύσασθαι ἐν πολλῇ ἐλπίδι καὶ πίστει ἐπιποθοῦσαι τῆς παρ' ἐτέρων ὑπομνήσεως οὐ τοσοῦτον χρῆζουσιν οὔτε τοῦ οὐρανίου πόθου καὶ τοῦ πρὸς κύριον ἔρωτος, κἂν ἐπὶ ποσὸν ἐλαττοῦσθαι ὑπομένουσιν, ἀλλ' ὅλαι ἐξ ὅλου τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ προσηλωμέναι πρὸς τὸν πνευματικὸν νυμφίον ὁσημέραι πνευματικῆς προκοπῆς ἐν ἑαυταῖς αἴσθησιν ἐπιγινώσκουσι. τετρωμένοι δὲ τῷ οὐρανίῳ πόθῳ καὶ ἔκπεινοι οὔσαι περὶ τὴν δικαιοσύνην τῶν ἀρετῶν, τὴν ἔκλαμψιν τοῦ πνεύματος ἐν ἐπιθυμίᾳ πολλῇ καὶ ἀκορέστῳ ἔχουσιν. εἰ δὲ καὶ θείων μυστηρίων διὰ τῆς πίστεως αὐτῶν ἐπίγνωσιν λαβεῖν ἀξιοῦνται εἴτε καὶ εὐφροσύνης ἐπουρανίου χάριτος μέτοχοι γίνονται, οὐ πεποίθασιν ἐν ἑαυταῖς οἰόμεναι εἶναι τι, ἀλλ' ὅσῳ πνευματικῶν χαρισμάτων καταξιοῦνται, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀκορέστως ἔχουσαι τοῦ οὐρανίου πόθου ἐμπόνως ἐπιζητοῦσι· καὶ ὅσον ἂν πνευματικῆς προκοπῆς ἐν ἑαυταῖς αἴσθησιν λάβωσι, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἔκπεινοι καὶ ἔκδιψοι εἰς τὴν μετάληψιν καὶ αὔξησιν τῆς χάριτος ὑπάρχουσι, καὶ ὅσῳ πνευματικῶς πλουτοῦσι, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὡς πενόμεναί εἰσι παρ' ἑαυταῖς, ἀκορέστως ἔχουσαι τῷ πνευματικῷ πόθῳ πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον, ὡς φησιν ἡ γραφή· «οἱ τρώγοντές με ἔτι πεινάσουσι, καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν». Αἱ τοιαῦται ψυχαὶ αἱ ἐμπύρως καὶ ἀκορέστως τὴν ἀγάπην πρὸς κύριον ἔχουσαι ἄξιοι τῆς αἰωνίου ζωῆς τυγχάνουσι· διὸ καὶ τῶν παθῶν τῆς ἀπολυτρώσεως καταξιοῦνται καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ ἀρρήτου καὶ μυστικῆς κοινωνίας ἐν πληρώματι χάριτος ἔκλαμψιν καὶ μετουσίαν τελείως κομίζονται. ὅσαι δὲ ἄνανδροι καὶ χαῦνοι ψυχαί, μὴ ζητοῦσαι ἀπεντεῦθεν, ὡς ἔτι ἐν σαρκὶ τυγχάνουσι, τὸν ἀγιασμόν τῆς καρδίας οὐκ ἐκ μέρους, ἀλλὰ τελείως δι' ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας δέξασθαι καὶ κοινωνῆσαι τῷ παρακλήτῳ πνεύματι ἐν τελειότητι μετὰ πάσης αἰσθήσεως καὶ πληροφορίας μὴ ἐλπίσασαι, καὶ τῶν παθῶν τῆς κακίας λυτρωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος μὴ ἐκδεξάμεναι ἢ πάλιν χάριτος θείας καταξιωθεῖσαι, εἰς ἀμεριμνίαν τινὰ καὶ ἄνεσιν, ὑπὸ τῆς κακίας κλεπτόμεναι, ἑαυτὰς ἐξέδωκαν ὡς ὅτι λαβοῦσαι τὴν χάριν τοῦ πνεύματος καὶ ἔχουσαι παράκλησιν τῆς χάριτος ἐν ἀναπαύσει καὶ πόθῳ καὶ γλυκύτητι πνευματικῇ. καὶ ἐπὶ τούτῳ πεποιθυῖαι ὑψοῦνται καὶ ἀμεριμνοῦσι, μὴ συντριβόμεναι τὴν καρδίαν καὶ τῷ φρονήματι μὴ ταπεινούμεναι μήτε οὔσαι εἰς τὸ τέλειον τῆς ἀπαθείας μέτρον μήτε πληρωθῆναι τελείως τῆς χάριτος ἐν πάσῃ σπουδῇ καὶ πίστει ἐκδεξάμεναι, ἀλλ' ἐπληροφορήθησαν καὶ ἐπανεπάησαν καὶ ἐναπέμειναν εἰς τὴν ὀλίγην τῆς χάριτος παράκλησιν, εἰς ἔπαρσιν μᾶλλον ἢπερ εἰς ταπείνωσιν προκόψασαι. αἱ τοιαῦται ψυχαὶ καὶ οὐπὲρ κατηξιώθησαν χαρίσματος, ὅτεδήποτε ἀπογυμνοῦνται διὰ τὴν ἀμελῆ καταφρόνησιν καὶ τὸν μάταιον τῆς οἰήσεως αὐτῶν τῦφον. Ψυχὴ γὰρ ἡ ἀληθῶς φιλόθεος καὶ φιλόχριστος κἂν μυρίας δικαιοσύνας ποιήσῃ, ὡς μηδὲν ἐργασαμένη οὕτως ἔχει παρ' ἑαυτῇ διὰ τὸν πρὸς κύριον ἀκόρεστον πόθον· κἂν νηστείας κἂν ἀγρυπνίας τὸ σῶμα καταδαπανήσῃ, ὡς μηδέπω ἀρξαμένη

πονείν περὶ τὰς ἀρετὰς διάκειται· κὰν χαρισμάτων τοῦ πνεύματος διαφόρων ἢ καὶ ἀποκαλύψεων καὶ μυστηρίων οὐρανίων τυχεῖν καταξιοθῆ, ὡς μηδὲν ἀκμὴν κεκτημένη ἐν ἑαυτῇ ἐστὶ διὰ τὴν ἄμετρον καὶ ἀκόρεστον πρὸς κύριον ἀγάπην. ἀλλὰ πᾶσαν ἡμέραν ἔκπεινος καὶ ἔκδιψος διὰ πίστεως καὶ ἀγάπης ἐν προσκαρτερήσει εὐχῆς εἰς τὰ τῆς χάριτος μυστήρια καὶ εἰς πᾶσαν κατάστασιν ἀρετῆς ἀκορέστως ἔχει, ἔρωτι πνεύματος οὐρανίῳ τετρωμένη καὶ πόθον ἔμπυρον διὰ τῆς χάριτος αἰεὶ ἐν ἑαυτῇ πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον ἀνακινουῖσα, ἐπιθυμοῦσα τελείως καταξιοθῆναι τῆς πρὸς αὐτὸν μυστικῆς καὶ ἀρρήτου ἐν ἀγιασμῶ πνεύματος κοινωνίας, ἀποκεκαλυμμένη τῷ τῆς ψυχῆς προσώπῳ καὶ ἐνατενίζουσα τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐν φωτὶ πνευματικῷ καὶ ἀνεκλαλήτῳ, ἀνακινωμένη τούτῳ ἐν πληροφορίᾳ πάσῃ, συμμορφιζομένη τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἐν ἐπιθυμίᾳ πολλῇ, τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον προσδοκῶσα πάντοτε καὶ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς σκοτίας τῶν παθῶν τελείαν λύτρωσιν δέξασθαι ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐν πληροφορίᾳ πιστεύουσα, ἵνα καθαρισθεῖσα διὰ τοῦ πνεύματος ψυχῇ καὶ σώματι ἀγιασθεῖσα καθαρὸν σκεῦος εἰς ὑποδοχὴν τοῦ ἐπουρανίου μύρου καὶ μονῆν τοῦ ἀληθινοῦ βασιλέως Χριστοῦ γενέσθαι καταξιοθῆ. καὶ τότε τῆς ἐπουρανίου ζωῆς ἀξία καθίσταται, οἰκητήριον καθαρὸν πνεύματος ἀγίου ἐντεῦθεν γενομένη. εἰς ταῦτα δὲ τὰ μέτρα ψυχὴν ἔλθειν οὔτε ὑφ' ἐν οὔτε ἀδοκιμάστως ἐστίν, ἀλλὰ διὰ πόνων πολλῶν καὶ ἀγώνων καὶ χρόνων καὶ σπουδῆς μετὰ δοκιμασίας καὶ πειρασμῶν ποικίλων τὴν πνευματικὴν αὐξήσιν καὶ προκοπὴν λαμβάνει ἕως τοῦ τελείου τῆς ἀπαθείας μέτρου, ἵνα εἰς πάντα πειρασμὸν ὑπὸ τῆς κακίας ἐπαγόμενον ὑπομένουσα προθύμως καὶ γενναίως τότε τῶν μεγάλων τιμῶν καὶ χαρισμάτων πνευματικῶν καὶ πλούτου οὐρανίου ἀξιοθῆ, καὶ οὕτως τῆς ἐπουρανίου βασιλείας γένηται κληρονόμος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΑ.

1 Τὸ πῦρ τὸ οὐράνιον τῆς θεότητος, ὅπερ δέχονται οἱ Χριστιανοὶ ἐντὸς αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ νῦν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, τοῦτο αὐτὸ τὸ ἐντὸς τῆς καρδίας αὐτῶν διακονοῦν, ὅταν ἀναλυθῆ τὸ σῶμα, ἐξώτερον γίνεται καὶ πάλιν συμπήσσει τὰ μέλη καὶ ποιεῖ ἀνάστασιν τῶν λελυμένων μελῶν. ὡσπερ γὰρ τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις πῦρ τὸ διακονοῦν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ αἰχμαλωτισμοῦ χωσθὲν ἦν ἐν λάκκῳ, καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο ἐν τῷ γενέσθαι εἰρήνην καὶ ἐπανελθεῖν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὡσπερ ἀνεκαινίσθη καὶ συνήθως διηκόνει, οὕτω καὶ νῦν τὸ πλησίον σῶμα, ὃ μετὰ τὸ λυθῆναι γίνεται βόρβορος, ἐργάζεται τὸ οὐράνιον πῦρ καὶ ἀνακαινίζει καὶ ἀνιστᾷ τὰ ἐφθαρμένα σώματα. τὸ γὰρ νῦν ἐσώτερον ἐν τῇ καρδίᾳ ἐνοικοῦν πῦρ τότε ἐξώτερον γίνεται καὶ ποιεῖ ἀνάστασιν τῶν σωμάτων. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ τὸ πῦρ ἐν τῇ καμίνῳ οὐκ ἦν θεϊκόν, ἀλλ' ἦν κτίσμα. οἱ δὲ τρεῖς παῖδες διὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτῶν ἐν τῷ φαινομένῳ πυρὶ ὄντες ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἶχον τὸ θεϊκόν καὶ οὐράνιον πῦρ ἐντὸς τῶν λογισμῶν διακονοῦν καὶ ἐνεργοῦν ἐν αὐτοῖς. καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο ἐφάνη ἐξώτερον αὐτῶν· ἀναμέσον γὰρ αὐτῶν ἔστη καὶ ἐπέιχε τὸ φαινόμενον πῦρ τοῦ μὴ καίειν καὶ βλάπτειν τι τοὺς δικαίους. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰσραήλ, ἐπειδὴ ὁ νοῦς αὐτῶν καὶ ὁ λογισμὸς ἐν προθέσει εἶχε τοῦ μακρυνθῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος καὶ εἰς εἰδωλολατρίαν τραπῆναι, ἠναγκάσθη Ἁαρὼν εἰπεῖν αὐτοῖς ἐνεγκεῖν τὰ σκευὴ τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ κόσμια. λοιπὸν ὁ χρυσὸς καὶ τὰ σκευὴ, ἅπερ ἐνέβαλον εἰς τὸ πῦρ, εἶδωλον ἐγένετο, καὶ ὡσπερ ἐμιμήσατο τὸ πῦρ τὴν προαίρεσιν αὐτῶν. τοῦτο δὲ θαυμαστὸν πρᾶγμα. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ πρόθεσιν ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν ἐβουλεύσαντο τὴν εἰδωλολατρίαν καὶ

τὸ πῦρ ὁμοίως τὰ ἐμβληθέντα σκεύη εἶδωλον εἰργάσατο, καὶ λοιπὸν ἐν τῷ φαινομένῳ εἰδωλολάτρησαν. ὡσπερ οὖν οἱ τρεῖς παῖδες δικαιοσύνην λογιζάμενοι ἐδέξαντο ἐν ἑαυτοῖς τὸ τοῦ θεοῦ πῦρ καὶ προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ ἐν ἀληθείᾳ, οὕτως καὶ νῦν αἱ πισταὶ ψυχαὶ δέχονται ἐκεῖνο τὸ θεϊκὸν καὶ ἐπουράνιον πῦρ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο μορφοῖ εἰκόνα ἐπουράνιον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ὡσπερ οὖν ἐμόρφωσε τὸ πῦρ τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ ἐγένετο εἶδωλον, οὕτως καὶ ὁ κύριος, ὃς μιμεῖται τῶν πιστῶν καὶ ἀγαθῶν ψυχῶν τὰς προαιρέσεις, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτῶν μορφοῖ εἰκόνα καινὴν ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει ἐξώτερον αὐτῶν φαίνεται καὶ δοξάζει τὰ σώματα αὐτῶν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. ἀλλ' ὄν τρόπον τὰ σώματα αὐτῶν ἐφθαρμένα εἰσὶ τέως ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ καὶ νεκρὰ καὶ λελυμένα, οὕτως εἰσὶ καὶ οἱ λογισμοὶ τινῶν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ ἐφθαρμένοι καὶ νεκροὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ κεχωσμένοι εἰς βόρβορον καὶ γῆν· ἀπώλετο γὰρ αὐτῶν ἡ ψυχὴ. ὡσπερ οὖν οἱ Ἰσραηλῖται ἔβαλον τὰ χρυσᾶ σκεύη εἰς τὸ πῦρ καὶ ἐγένετο εἶδωλον, οὕτω νῦν τοὺς καθαρὸς λογισμοὺς καὶ καλοὺς ἐπέδωκε τῇ κακίᾳ ὁ ἄνθρωπος, καὶ κατεχώσθησαν εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἀμαρτίας καὶ ἐγένοντο εἶδωλον. Καὶ πῶς τις, ἵνα αὐτοὺς ἐξεύρη καὶ διακρίνη καὶ ἐκβάλῃ ἐκ τοῦ ἰδίου πυρός; ὥδε λύχνου θεϊκοῦ χρεῖαν ἔχει ἡ ψυχὴ, πνεύματος ἀγίου τοῦ κοσμοῦντος τὸν ἐσκοτισμένον οἶκον, τοῦ φωτεινοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης τοῦ φωτίζοντος καὶ ἀνατέλλοντος εἰς τὴν καρδίαν· ὄπλου χρεῖαν ἔχει τοῦ νικῶντος τὸν πόλεμον. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χήρα ἡ ἀπολέσασα τὴν δραχμὴν πρῶτον ἤψε τὸν λύχνον, εἶτα ἐκόσμησε τὸν οἶκον, καὶ οὕτως κοσμηθέντος τοῦ οἴκου καὶ τοῦ λύχνου ἀφθέντος εὐρέθη ἡ δραχμὴ ἐν τῇ κόπρῳ καὶ ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ γῇ κεχωσμένη. καὶ νῦν ἡ ψυχὴ οὐ δύναται ἀφ' ἑαυτῆς εὐρεῖν τοὺς ἰδίους αὐτῆς διαλογισμοὺς καὶ χωρίσαι, ἀλλ' ὅταν ἀφθῇ ὁ λύχνος ὁ θεϊκός, ἄπει εἰς τὸν ἐσκοτισμένον οἶκον καὶ τότε βλέπει τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς, πῶς εἰσὶ κεχωσμένοι εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὸν βόρβορον τῆς ἀμαρτίας. ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ τότε βλέπει ἡ ψυχὴ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς καὶ ἄρχεται ἀνακαλεῖσθαι τοὺς ἐν τῇ κόπρῳ καὶ ῥυπαρίᾳ ἀναμειγμένους λογισμοὺς. ἀπώλεσε γὰρ τὴν εἰκόνα αὐτῆς ἡ ψυχὴ παραβάσα τὴν ἐντολήν. Ὡσπερ ἐὰν ἦ τις βασιλεὺς καὶ ἔχη ὑπαρξιν καὶ διακόνους ὑφ' ἑαυτὸν τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτῷ, συμβῆ δὲ τοῦτον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν παραληφθῆναι καὶ αἰχμαλωτισθῆναι· τούτου παραληφθέντος καὶ αἰχμαλωτισθέντος ἀνάγκη καὶ τοὺς διακόνους αὐτοῦ καὶ ὑπηρετάς ὀπίσω αὐτοῦ ἀκολουθεῖν, οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ ἐκτίσθη καθαρὸς ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς διακονίαν αὐτοῦ καὶ ταῦτα τὰ κτίσματα εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῷ ἐδόθη· κύριος γὰρ καὶ βασιλεὺς κατεστάθη πάντων τῶν κτισμάτων. ἀλλ' ἐξ οὗ ὁ λόγος ὁ πονηρὸς προσῆλθεν αὐτῷ καὶ προσωμίλησεν, αὐτὸς πρότερον διὰ τῆς ἔξωθεν ἀκοῆς ὑπεδέξατο αὐτόν, εἶτα διήλθεν αὐτοῦ διὰ τῆς καρδίας καὶ κατέσχεν αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν, καὶ οὕτω λοιπὸν αὐτοῦ παραληφθέντος συμπαρελήφθη καὶ ἡ διακονοῦσα καὶ ὑπηρετοῦσα αὐτῷ κτίσις, δι' αὐτοῦ γὰρ ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος καὶ πᾶσαν εἰκόνα τοῦ Ἀδὰμ ἠφάνισεν ἐκ τῆς ἐκείνου παρακοῆς, ὥστε τραπῆναι τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐλθεῖν εἰς προσκύνησιν δαιμόνων. ἰδοὺ γὰρ οἱ καρποὶ τῆς γῆς οἱ ὑπὸ τοῦ θεοῦ καλῶς κτισθέντες προσφέρονται τοῖς δαίμοσιν, ἄρτος καὶ οἶνος καὶ ἔλαιον, καὶ ζῶα ἐν τοῖς βωμοῖς αὐτῶν ἐπιτιθέασιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἔθυσαν τοῖς δαιμονίοις. Νῦν οὖν αὐτὸς ὁ πλάσας τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὸς ἔρχεται καὶ διαλύει πᾶσαν τὴν ἀναστροφήν τοῦ πονηροῦ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ ἐπιτελούμενα ἐν τοῖς λογισμοῖς καὶ ἀνακαινίζει καὶ μορφοῖ εἰκόνα ἐπουράνιον καὶ ποιεῖ καινὴν ψυχὴν, ἵνα γένηται πάλιν βασιλεὺς ὁ Ἀδὰμ τοῦ θανάτου καὶ κύριος τῶν κτισμάτων. καὶ ἐν τῇ σκιᾷ

δὲ τοῦ νόμου Μωϋσῆς σωτὴρ ἐπεκαλεῖτο τοῦ Ἰσραήλ· ἐξέβαλε γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς Αἰγύπτου. οὕτω καὶ νῦν ὁ ἀληθινὸς λυτρωτὴς Χριστὸς διέρχεται εἰς τὰ κρύφια τῆς ψυχῆς καὶ ἐκβάλλει ἐκ τῆς σκοτεινῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ βαρυτάτου ζυγοῦ καὶ τῆς πικρᾶς δουλείας. ἐντέλλεται οὖν ἡμῖν ὥστε ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ πτωχεῦσαι ἀπὸ πάντων τῶν φαινομένων καὶ μὴ ἔχειν μέριμναν γηϊνήν, ἀλλὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας στήκειν εἰς τὴν θύραν καὶ ἀπεκδέχεσθαι, πότε ὁ κύριος ἀνοίξει τὰς συγκεκλεισμένας καρδίας καὶ ἐπιχεῖ ἡμῖν τὴν δωρεὰν τοῦ πνεύματος. Εἶπεν οὖν ἀφιέναι χρυσόν, ἄργυρον, συγγένειαν, πωλῆσαι τὰ ὑπάρχοντα καὶ διαδοῦναι πτωχοῖς καὶ θησαυρίζειν αὐτὰ καὶ ζητεῖν εἰς τοὺς οὐρανοὺς· «ὅπου γὰρ ὁ θησαυρὸς σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου». ἦδει γὰρ ὁ κύριος ὅτι ἐντεῦθεν ὁ σατανᾶς κατισχύει τῶν λογισμῶν τοῦ καταφέρειν αὐτοὺς εἰς τὴν φροντίδα τῶν ὑλικῶν καὶ γηϊνῶν πραγμάτων. διὰ τοῦτο ὁ θεὸς προνοούμενος τῆς ψυχῆς σου εἶπεν ἀποτάξασθαι πᾶσιν, ἵνα καὶ ἄκων ἐπιζητήσης τὸν οὐράνιον πλοῦτον καὶ ἔχῃς τὴν καρδίαν σου πρὸς τὸν θεόν. ἐὰν γὰρ καὶ θελήσῃς ἐπιστραφῆναι πρὸς τὰ κτήματα, οὐδὲν εὐρίσκη τῶν φαινομένων κεκτημένος. θέλεις οὐ θέλεις· ὅπου ταῦτα ἐθησαύρισας καὶ ἀπέθου, ἀναγκάζῃ πέμψαι τὸν νοῦν σου πρὸς τὸν οὐράνιον· «ὅπου γὰρ ὁ θησαυρὸς σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου». Καὶ γὰρ ἐν τῷ νόμῳ ἐκέλευσεν ὁ θεὸς τῷ Μωϋσῇ, ἵνα ποιήσῃ, ὄφιν χαλκοῦν καὶ τοῦτον ὑψώσῃ καὶ προσπήξῃ εἰς τὸ ἀκρότατον τοῦ ξύλου· καὶ ὅσοι ὑπὸ τῶν ὄφρων ἐπλήσσοντο, προσέχοντες τῷ ὄφει τῷ χαλκῷ, ἰάσεως ἐτύγχανον. τοῦτο οἰκονομικῶς ἐγένετο, ἵνα οἱ κατεχόμενοι εἰς τὰς γηϊνας μερίμνας καὶ εἰς τὰς εἰδωλολατρίας καὶ εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ σατανᾶ καὶ εἰς πᾶσαν ἀσέβειαν διὰ τούτου τοῦ τρόπου μερικῶς πως ἀνακύψωσιν ἐπὶ τὰ ἄνω καὶ ἀναψύξαντες ἀπὸ τῶν κάτω προσέχωσιν ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνων προκόψωσιν εἰς τὸ ὑψηλότερον, καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν προκόπτοντες εἰς τὸ ὑψηλότερον καὶ ἀνώτερον γένος ἐπιγινώσκωσιν, ὅτι ἔστιν ὑψιστος παρὰ πᾶσαν τὴν κτίσιν. οὕτως καὶ σὲ ἐκέλευσε πτωχὸν γενέσθαι καὶ πάντα πωλήσαντα δοῦναι πτωχοῖς, ἵνα λοιπὸν κἂν θελήσῃς κάτω ρέψαι ἐπὶ τῆς γῆς, μὴ δυνηθῆς. ἐρευνήσας γὰρ εἰς τὴν καρδίαν σου ἄρχῃ μετὰ τῶν λογισμῶν σου διαλέγεσθαι· παρ' ὃ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲν ἔχομεν, ἄγωμεν πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅπου ἔχομεν τὸν θησαυρόν, ὅπου ἐπραγματευσάμεθα. ἄρχεται ὁ νοῦς σου ἀνανεῦναι πρὸς τὸ ὕψος, ἐπιζητεῖν τὰ ἀνώτερα καὶ προκόπτειν ἐν τούτῳ. Τί δέ ἐστιν· ὁ νεκρὸς ὄφιν ὁ προσπεπηγμένος εἰς τὸ ἀκρότατον τοῦ ξύλου ἰᾶτο τοὺς πεπληγμένους; ὁ νεκρὸς ὄφιν τοὺς ζῶντας ἐνίκα, ὥστε τύπος ἐστὶ τοῦ σώματος τοῦ κυρίου. τὸ σῶμα γὰρ ὃ ἔλαβεν ἐκ τῆς Μαρίας, ἀνήνεγκεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἐκρέμασε καὶ προσέπηξεν ἐπὶ τοῦ ξύλου, καὶ τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ ὄφιν ζῶντα καὶ ἔρποντα νεκρὸν σῶμα ἐνίκησε καὶ ἀπέκτεινεν. ὥδε θαῦμα μέγιστον, πῶς ὁ νεκρὸς ὄφιν τὸν ζῶντα ἀπέκτεινεν. ἀλλ' ὄν τρόπον ἐποίησε Μωϋσῆς καινὸν ἔργον (ὁμοίωμα τοῦ ζῶντος ὄφρος ἐποίησεν), οὕτως καὶ ὁ κύριος καινὸν ἔργον ἐκ τῆς Μαρίας ἐποίησε καὶ τοῦτο ἐνεδύσατο· ἀλλ' οὐκ ἤνεγκε τὸ σῶμα ἐξ οὐρανοῦ. τὸ πνεῦμα τὸ οὐράνιον ἐν τῷ Ἀδὰμ εἰσελθὼν εἰργάσατο καὶ τοῦτον συνεκέρασε τῇ θεότητι καὶ ἐνεδύσατο ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ ἐμόρφωσεν ἐν τῇ μήτρᾳ. ὥσπερ οὖν ὄφιν χαλκοῦς ἕως τοῦ Μωσέως οὐκ ἐκελεύσθη ὑπὸ τοῦ κυρίου ἐν κόσμῳ γενέσθαι, οὕτως οὐδὲ σῶμα καινὸν καὶ ἀναμάρτητον ἕως τοῦ κυρίου οὐκ ἐφάνη ἐν τῷ κόσμῳ. παραβάντος γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἐπὶ ὅλα τὰ τέκνα αὐτοῦ. ἐνίκησεν οὖν νεκρὸν σῶμα τὸν ζῶντα ὄφιν. Καὶ τοῦτο τὸ θαυμάσιον Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρία. τί δὲ λέγει ὁ ἀπόστολος; «ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν.» «ἡμῖν δὲ τοῖς σωζομένοις Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.»

ἐν γὰρ τῷ νεκρῷ σώματι ἢ ζωῇ· ὧδε ἢ ἀπολύτρωσις, ὧδε τὸ φῶς, ὧδε ἔρχεται πρὸς τὸν θάνατον καὶ διαλέγεται αὐτῷ ὁ κύριος καὶ προστάσσει τοῦ ἐκβαλεῖν ἐκ τοῦ ἄδου καὶ τοῦ θανάτου τὰς ψυχὰς καὶ ἀποδοῦναι αὐτῷ. ἰδοὺ οὖν οὗτος πρὸς ταῦτα ταρασσόμενος εἰσέρχεται πρὸς τοὺς διακόνους αὐτοῦ καὶ συνάγει πάσας τὰς δυνάμεις καὶ προφέρει ὁ ἄρχων τῆς πονηρίας τὰ χειρόγραφα καὶ λέγει· ἴδε οὗτοι ὑπήκουσαν τῷ λόγῳ μου· ἴδε ὅπου προσεκύνησαν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι. ὁ δὲ θεός, δικαιοκρίτης ὢν, κάκεϊ δείκνυσι τὸ δίκαιον αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὑπήκουσέ σοι ὁ Ἄδὰμ καὶ κατέσχευ αὐτοῦ πάσας τὰς καρδίας· ὑπήκουσέ σοι ἢ ἀνθρωπότης. τὸ ἐμὸν σῶμα τί ποιεῖ ὧδε; τοῦτο ἀναμάρτητόν ἐστιν. ἐκεῖνο τὸ σῶμα τοῦ πρώτου Ἄδὰμ ἐχρεώστησέ σοι, καὶ δικαίως αὐτοῦ κατέχεις τὰ χειρόγραφα. ἐμοὶ δὲ πάντες μαρτυροῦσιν ὅτι οὐχ ἡμαρτον· οὐ χρεωστῶ σοι οὐδέν. καὶ ὅτι υἱός εἰμι τοῦ θεοῦ, πάντες μοι μαρτυροῦσιν. ἐπάνω γὰρ τῶν οὐρανῶν ἐμαρτύρησε φωνὴ ἐλθοῦσα ἐπὶ τῆς γῆς· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε. Ἰωάννης μαρτυρεῖ· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ πάλιν ἡ γραφὴ· «ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν αὐτῷ», καὶ ὅτι «ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν». καὶ σὺ δὲ αὐτὸς ὁ σατανᾶς μαρτυρεῖς μοι λέγων· «οἶδά σε τίς εἶ, ὁ υἱός τοῦ θεοῦ», καὶ πάλιν· «τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες πρὸ καιροῦ βασανίσει ἡμᾶς;» τρεῖς μοι μαρτυροῦσιν· ὁ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν φωνὴν ἀφήσιν, οἱ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ σὺ αὐτός, ἐξαγοράζω οὖν τὸ σῶμα τὸ πραθέν σοι διὰ τοῦ πρώτου Ἄδὰμ, παραλύω σου τὰ χειρόγραφα. ἐγὼ γὰρ ἀπέδωκα τὰ χρεῖα τοῦ Ἄδὰμ σταυρωθεὶς καὶ κατελθὼν ἐν τῷ ἄδῃ. καὶ κελεύω σοι, Ἄιδη καὶ Σκότος καὶ Θάνατε, ἔκβαλε τὰς ἐγκεκλεισμένας ψυχὰς τοῦ Ἄδὰμ. καὶ οὕτω λοιπὸν αἱ πονηραὶ δυνάμεις τρομάξασαι ἀποδιδούσι τὸν ἐγκεκλεισμένον Ἄδὰμ. Ἄλλ' ὅταν ἀκούσης, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐρρύσατο τὰς ψυχὰς ἐκ τοῦ ἄδου καὶ τοῦ σκότους καὶ ὅτι κατήλθεν εἰς τὸν ἄδην ὁ κύριος καὶ ἐποίησεν ἔνδοξον ἔργον, μὴ μακρὰν ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι νομίσης. ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἐστὶ χωρητικὸς καὶ δεκτικὸς τοῦ πονηροῦ· κατέχει γὰρ ὁ θάνατος τὰς ψυχὰς τοῦ Ἄδὰμ καὶ ἐντὸς τοῦ σκότους εἰσὶν οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς ἐγκεκλεισμένοι. καὶ ὅταν ἀκούσης περὶ μνημείων, μὴ τὰ φαινόμενα λογίσῃ μόνον· μνημεῖον γὰρ καὶ τάφος ἢ καρδία σου ἐστίν. ὅταν γὰρ ὁ ἄρχων τῆς κακίας καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐκεῖ ἐμφωλεύωσι καὶ ὅταν τὰς τρίβους καὶ τὰς διόδους ἐκεῖ ποιῶνται, ὅπου ἐμπεριπατοῦσιν αἱ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ εἰς τὸν νοῦν σου καὶ εἰς τοὺς λογισμοὺς σου, οὐχὶ ἄδης καὶ τάφος καὶ μνημεῖον καὶ νεκρὸς εἶ τῷ θεῷ; ἐκεῖ γὰρ ὁ σατανᾶς ἀργύριον ἀδόκιμον ἐχάραξεν, ἐν τῇ ψυχῇ ταύτῃ ἔσπειρε σπέρματα πικρίας, ἐζύμωται ζύμη παλαιᾶ, βρῦει ἐκεῖ πηγὴ βορβόρου. ἔρχεται οὖν ὁ κύριος εἰς τὰς ἐπιζητούσας αὐτὸν ψυχὰς, εἰς τὸ βάθος τοῦ ἄδου τῆς καρδίας, κάκεϊ προστάσσει τῷ θανάτῳ λέγων· ἔκβαλε τὰς ἐγκεκλεισμένας ψυχὰς τὰς ἐμὲ ἐπιζητούσας, ἃς κατέχεις βιαίως. διαρρήσσει οὖν τοὺς βαρεῖς λίθους τοὺς ἐπικειμένους τῇ ψυχῇ, ἀνοίγει τὰ μνημεῖα, ἀνιστᾶ τὸν ἀληθινὸν νεκρὸν, ἐκβάλλει ἐκ τῆς σκοτεινῆς φυλακῆς τὴν ἐγκεκλεισμένην ψυχὴν. Ὅν τρόπον ἐὰν ἡ ἄνθρωπος δεδεμένος χεῖρας καὶ πόδας ἀλύσει, καὶ ἔλθῃ τις ὁ διαλύων αὐτοῦ τὰ δεσμὰ καὶ ἀφῆ αὐτὸν ἐλεύθερον περιπατεῖν ἐν ἀνεκτότητι, οὕτως τὴν δεδεμένην ψυχὴν ταῖς ἀλύσεσι τοῦ θανάτου λύει ὁ κύριος ἀπὸ τῶν δεσμῶν καὶ ἀφήσιν αὐτὴν καὶ ἐλευθεροῖ τὸν νοῦν τοῦ ἀκόπως ἐν ἀναπαύσει περιπατεῖν εἰς τὸν θεϊκὸν ἀέρα. ὡσπερ ἐὰν ἡ ἄνθρωπος ἐν πλησμονῇ ποταμοῦ ἐν μέσῳ, καὶ καταβυθισθεὶς ἐν τῷ ὕδατι κεῖται νεκρὸς πεπνιγμένος ἀναμέσον θηρίων δεινῶν· καὶ εἰ θελήσει ἄλλος ἄνθρωπος ἄπειρος τοῦ κολυμβᾶν διασῶσαι τὸν ἐμπεσόντα, καὶ αὐτὸς συναπόλλυται καὶ πνίγεται· λοιπὸν οὖν ὧδε ἐμπείρου κολυμβητοῦ καὶ τεχνίτου χρεῖα, ἵνα εἰσελθὼν εἰς τὸ βάθος

τοῦ κόλπου τοῦ ὕδατος ἐκεῖ καταδύση καὶ ἀνενέγκη τὸν καταπεποντισμένον καὶ ὄντα ἀναμέσον θηρίων· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὕδωρ ὅταν ἴδῃ ἔμπειρον καὶ εἰδότα πλέειν, βοηθεῖ τούτῳ καὶ ἀναφέρει αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἀνώτερα μέρη, οὕτως ἡ ψυχὴ εἰς ἄβυσσον σκότους καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ θανάτου καταποντισθεῖσα πέπνικται καὶ νεκρά ἐστὶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀναμέσον θηρίων δεινῶν. καὶ τίς δύναται εἰς τὰ ταμιεῖα ἐκεῖνα καὶ τὰ βάθη τοῦ ἄδου καὶ τοῦ θανάτου κατελθεῖν εἰ μὴ αὐτὸς ὁ τεχνίτης ὁ ἐργασάμενος τὸ σῶμα; αὐτὸς ἔρχεται εἰς τὰ δύο μέρη, εἰς τὸ βάθος τοῦ ἄδου καὶ πάλιν εἰς τὸν βαθὺν κόλπον τῆς καρδίας, ὅπου κατέχεται ἡ ψυχὴ ὑπὸ τοῦ θανάτου σὺν τοῖς λογισμοῖς αὐτῆς, καὶ ἀναφέρει ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ βυθοῦ τὸν νεκρωμένον Ἀδάμ. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ θάνατος διὰ τῆς γυμνασίας εἰς βοήθειαν γίνεται αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὡσπερ τὸ ὕδωρ τῷ κολυμβῶντι. Τί γὰρ δυσχερές ἐστὶ τῷ θεῷ εἰσελθεῖν εἰς τὸν θάνατον καὶ πάλιν εἰς τὸν βαθὺν κόλπον τῆς καρδίας κάκειθεν ἀνακαλέσασθαι τὸν νεκρωμένον Ἀδάμ; ἐν γὰρ τῷ φαινομένῳ αἰῶνί εἰσιν οἰκίαι καὶ οἰκοδομαί, ὅπου ἡ ἀνθρωπότης κατοικεῖ· καὶ εἰσιν, ὅπου θηρία, λέοντες ἢ δράκοντες καὶ ἄλλα ἰοβόλα θηρία. εἰ τοίνυν ὁ ἥλιος κτίσμα ὢν εἰσέρχεται πανταχόθεν διὰ τῶν θυρίδων ἢ τοι θυρῶν καὶ εἰς τὰ σπήλαια τῶν λεόντων καὶ εἰς τὰς ὀπὰς τῶν ἔρπετῶν, καὶ ἐξέρχεται καὶ οὐδὲν βλάπτεται, πόσω μᾶλλον ὁ θεὸς καὶ δεσπότης πάντων εἰσέρχεται εἰς τοὺς φωλεοὺς καὶ εἰς τοὺς οἴκους, ὅπου κατεσκήνωσεν ὁ θάνατος, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς κάκειθεν ρυόμενος τὸν Ἀδάμ οὐκ ἀδικεῖται ὑπὸ τοῦ θανάτου. καὶ ὁ ὑετὸς ἐξ οὐρανοῦ κατερχόμενος φθάνει κατέρχεσθαι εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς κάκειθεν τὰς ξηρανθείσας ρίζας ἀνύγρανε καὶ ἀνεκαίνισε καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ γέννημα καινόν. Ἄλλος ἐστὶν ὁ ἔχων ἀγῶνα καὶ θλίψιν καὶ πόλεμον πρὸς τὸν σατανᾶν. οὗτος συντετριμμένην ἔχει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· ἐν μερίμνῃ γὰρ ἐστὶ καὶ πένθει καὶ δάκρυσιν. εἰς δύο πρόσωπα στήκει ὁ τοιοῦτος. εἰ τοίνυν ἐν τοιούτοις πράγμασι στήκει οὗτος, εἰς τὸν πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἐστὶν ὁ κύριος καὶ φυλάσσει αὐτόν· ἐπιζητεῖ γὰρ σπουδαίως καὶ κρούει τὴν θύραν, πότε αὐτῷ ἀνοίγει. πάλιν δὲ εἰ φαίνεται σοι ἀδελφὸς ἀγαθός, ὧδε ὑπὸ τῆς χάριτός ἐστὶν ἐστηριγμένος. ὁ δὲ μὴ ἔχων θεμέλιον οὐκ ἔχει τοσοῦτον φόβον θεοῦ, οὐ συντέτριπται αὐτοῦ ἡ καρδία, οὔτε ἐστὶν ἐν φόβῳ οὔτε ἀσφαλίζεται αὐτοῦ τὴν καρδίαν καὶ τὰ μέλη τοῦ μὴ ἀτάκτως περιπατεῖν. οὗτος ἀκμὴν ἀπολελυμένην ἔχει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· οὕτω γὰρ εἰσηλθεν εἰς ἀγῶνα. ἄλλος οὖν ἐστὶν ὁ ἐν ἀγῶνι καὶ θλίψει καὶ ἄλλος ὁ μὴ εἰδὼς τί ἐστὶ πόλεμος. καὶ γὰρ τὰ σπέρματα ὅταν βληθῇ εἰς τὴν γῆν, θλίψιν ὑπομένει εἰς τοὺς πάγους, εἰς τὸν χειμῶνα, εἰς τὴν ψυχρότητα τῶν ἀέρων, καὶ ἐν τῷ δέοντι καιρῷ ἀναζωοποιεῖται τὸ γέννημα. Συμβαίνει δέ, ὅτι ὁ σατανᾶς διαλέγεται σοι ἐν τῇ καρδίᾳ· ἴδε πόσα κακὰ ἐποίησας, ἴδου πόσων μανιῶν πεπλήρωταί σου ἡ ψυχὴ, καὶ βεβαρημένος εἶ ἀπὸ ἀμαρτιῶν, ὅτι οὐκέτι δύνασαι σωθῆναι. ταῦτα δὲ ποιεῖ, ἵνα ἐνέγκῃ σε εἰς ἀπελπισμόν, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν εὐπρόσδεκτος ἢ μετάνοιά σου. ἐπειδὴ γὰρ παρεισηλθε διὰ τῆς παραβάσεως ἢ κακία, λοιπὸν καθ' ἐκάστην ὥραν διαλέγεται τῇ ψυχῇ ὡς ἀνθρώπος μετὰ ἀνθρώπου. ἀποκρίθητι αὐτῷ καὶ σὺ ὅτι ἔχω τὰς μαρτυρίας τοῦ κυρίου ἐγγράφως, καὶ ὅτι «οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ὡς τὴν μετάνοιαν καὶ τὸ ἀποστραφῆναι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ζῆν αὐτόν». διὰ τοῦτο γὰρ κατήλθεν αὐτός, ἵνα τοὺς ἀμαρτωλοὺς σώσῃ, τοὺς νεκροὺς ἀνεγείρῃ, τοὺς τεθανατωμένους ζωοποιήσῃ, τοὺς ἐν σκότει φωτίσῃ. ἀληθῶς γὰρ ἔλθων εἰς υἰοθεσίαν ἡμᾶς ἐκάλεσεν, εἰς πόλιν ἀγίαν εἰρηνευομένην, εἰς ζῶσαν, τὴν μηδέποτε ἀποθνήσκουσαν, εἰς δόξαν ἀφθαρτον. μόνον ἡμεῖς τῇ ἀρχῇ ἡμῶν δῶμεν τέλος ἀγαθόν, ἐμμείνωμεν τῇ πτωχείᾳ, τῇ ξενιτείᾳ, τῇ κακουχίᾳ, τῇ αἰτήσῃ τῇ πρὸς τὸν θεόν, μετὰ ἀναιδεΐας κρούοντες τὴν θύραν. ὡσπερ γὰρ ἐγγύς ἐστὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, οὕτως

ἐγγύτερος ὁ κύριος τοῦ ἐλθεῖν καὶ ἀνοῖξαι τὰς κεκλεισμένας θύρας τῆς καρδίας καὶ δωρήσασθαι ἡμῖν τὸν πλοῦτον τὸν οὐράνιον. ἀγαθὸς γάρ ἐστι καὶ φιλόανθρωπος, καὶ ἀψευδεῖς εἰσιν αὐτοῦ αἱ ἐπαγγελίαι, μόνον ἂν ὑπομείνωμεν ἕως τέλους ἐπιζητούντες αὐτόν. δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΒ.

1 Ὁ Ἄδὰμ τὴν ἐντολὴν παραβὰς κατὰ δύο τρόπους ἀπώλετο· ἓνα μὲν ὅτι ἀπώλεσε τὸ κτῆμα τὸ καθαρὸν τῆς φύσεως αὐτοῦ, τὸ ὠραῖον, τὸ «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» τοῦ θεοῦ· ἕτερον δὲ ὅτι ἀπώλεσεν αὐτὴν τὴν εἰκόνα, ἐν ἧ ἀπέκειτο αὐτῷ κατ' ἐπαγγελίαν ἢ ἐπουράνιος πᾶσα κληρονομία. ὥσπερ ἂν ἡ νόμισμα τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως ἔχον καὶ τοῦτο παραχαραγῆ, ὁ χρυσὸς τε ἀπώλετο καὶ ἡ εἰκὼν οὐ χρησιμεύει, τοιοῦτον ἔπαθε καὶ ὁ Ἄδὰμ· μέγας γὰρ πλοῦτος καὶ μεγάλη κληρονομία εὐτρέπιστο αὐτῷ. ὥσπερ ἂν ἡ χωρίον μέγα καὶ τοῦτο ἔχη προσόδους πολλὰς, ἐκεῖ ἄμπελος εὐθηνούσα, ἐκεῖ χῶραι εὐφοροῦσαι, ἐκεῖ ἀγέλαι, ἐκεῖ χρυσὸς καὶ ἄργυρος, οὕτως ἦν τίμιον τὸ χωρίον πρὸ τῆς παρακοῆς, αὐτὸ τὸ σκεῦος τοῦ Ἄδὰμ. ἀλλ' ἐπειδὴ κακὰ ἔσχε διανοήματα καὶ λογισμούς, ἀπώλετο ἀπὸ τοῦ θεοῦ. οὐ λέγομεν δὲ ὅτι ἀπώλετο τὸ ὄλον καὶ ἠφανίσθη καὶ ἀπέθανεν· ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀπέθανε, τῇ δὲ ἰδίᾳ φύσει ζῆ. ἰδοὺ γὰρ ὄλος ὁ κόσμος περιπατεῖ ἐν τῇ γῆ καὶ πραγματεύεται, ἀλλ' ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ θεοῦ βλέπει αὐτῶν τὸν νοῦν καὶ τὰς ἐνθυμήσεις, καὶ ὥσπερ εἶ βλέπει, καὶ παραβλέπει, καὶ οὐ ποιεῖ ἐν αὐτοῖς κοινωνίαν, ἐπειδὴ οὐδὲν εὐάρεστον τῷ θεῷ λογίζονται. ὥσπερ ἂν ὡσι πανδοχεῖα καὶ πορνεία καὶ τόποι, ὅπου ἀταξία γίνεται καὶ ἀσωτία· λοιπὸν οἱ θεοσεβεῖς παρερχόμενοι βδελύσσονται, καὶ βλέποντες οὐ βλέπουσιν· ὡς νεκρὰ γὰρ αὐτοῖς ἐστίν, οὕτω καὶ ὁ θεὸς ἐπὶ τοὺς ἀποστατήσαντας ἀπὸ τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἐντολῆς ἐπιβλέπει μὲν, ἀλλὰ παραβλέπει αὐτούς καὶ οὐ ποιεῖ ἐκεῖ κοινωνίαν οὔτε ἐπαναπαύεται εἰς τοὺς λογισμούς αὐτῶν ὁ κύριος. 20Ἐρώτησις: 20 πῶς τις δύναται εἶναι πτωχὸς τῷ πνεύματι, μάλιστα ὅταν αἰσθανθῆ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι μετετέθη καὶ προέκοψε καὶ ἦλθεν εἰς γνῶσιν καὶ σύνεσιν, ἢν τὸ πρότερον οὐκ εἶχεν; 20Ἀπόκρισις: 20 ἕως οὗ ταῦτά τις κτᾶται καὶ προκόπτει, οὐκ ἔστι πτωχὸς τῷ πνεύματι, ἀλλ' οἶται περὶ ἑαυτοῦ. ὅταν δὲ ἔλθῃ εἰς ταύτην τὴν σύνεσιν καὶ τὴν προκοπὴν, αὐτὴ ἡ χάρις διδάσκει αὐτὸν εἶναι πτωχὸν τῷ πνεύματι. Ἐρώτησις: τί δὲ ἐστὶν ἐρμηνεία τοῦ εἶναι πτωχὸν τῷ πνεύματι; Ἀπόκρισις: τὸ ὄντα τινὰ δίκαιον καὶ ἐκλεκτὸν θεοῦ μὴ ἠγεῖσθαι τι ἑαυτὸν εἶναι, ἀλλ' ἔχειν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐξουδενωμένην, ὡς μηδὲν εἰδότα ἢ ἔχοντα καίτοι εἰδότα καὶ ἔχοντα. τοῦτο δὲ ὡς φυσικὸν καὶ πηκτὸν γίνεται ἐν τῷ νοῦ τῶν ἀνθρώπων. οὐχ ὄρα; ὁ προπάτωρ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὢν ἐκλεκτὸς γῆν ἑαυτὸν καὶ σποδὸν ὠνόμαζε. καὶ ὁ Δαβὶδ χρισθεὶς εἰς βασιλέα θεὸν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τί λέγει; «σκώληξ εἰμὶ καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἐξουδένωμα λαῶν». Οἱ οὖν θέλοντες τούτων εἶναι συγκληρονόμοι καὶ συμπολίται τῆς πόλεως τῆς ἐπουρανίου καὶ συνδοξασθῆναι αὐτοῖς ταύτην ὀφείλουσιν ἔχειν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ μὴ οἶσθαι ἐν ἑαυτοῖς εἶναι τι, ἀλλ' ἔχειν συντετριμμένην τὴν καρδίαν. εἰ γὰρ καὶ διαφόρως εἰς ἕκαστον τῶν Χριστιανῶν ἐνεργεῖ ἡ χάρις καὶ διάφορα ἔχει μέλη, ὅμως δὲ μιᾶς εἰσι πόλεως οἱ πάντες, ὁμόψυχοι, ὁμόγλωττοι, ἐπιγινώσκοντες ἀλλήλους. ὥσπερ μέλη πολλὰ ἐστὶν ἐν σώματι, μία δὲ ψυχὴ ἐν πᾶσιν ἢ κινούσα ταῦτα, οὕτως ἐν πνεῦμα ἐνεργεῖ ἐν πᾶσι διαφόρως, μιᾶς δὲ εἰσι πόλεως, μιᾶς γλώσσης, μιᾶς ὁδοῦ· πάντες γὰρ οἱ δίκαιοι τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν διώδυσαν διωκόμενοι, κακουχούμενοι, ὄνειδιζόμενοι, ἐν αἰγείοις δέρμασι ζῶντες,

ἐν σπηλαίοις, ἐν ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀπόστολοι «ἕως τῆς ἄρτι ὥρας» φασὶ «καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνιτεύομεν καὶ ὄνειδιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν». ὧν οἱ μὲν ἀπεκεφαλίσθησαν, οἱ δὲ ἐσταυρώθησαν, ἄλλοι δὲ διαφόρως ἐθλίβησαν. αὐτὸς δὲ ὁ δεσπότης προφητῶν καὶ ἀποστόλων ὥσπερ ἐπιλαθόμενος τῆς θεϊκῆς δόξης πῶς διώδευσε, τύπος ἡμῖν γινόμενος. διὰ ὕβρεων στέφανον ἀκάνθινον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐφόρεσεν, ἐμπτύσματα ὑπέστη, ῥαπίσματα, σταυρόν. εἰ ὁ θεὸς οὕτως διώδευσεν ἐπὶ τῆς γῆς, ὀφείλεις καὶ σὺ μιμητῆς αὐτοῦ γενέσθαι· καὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι καὶ προφήται οὕτως διώδευσαν. καὶ ἡμεῖς, εἰ θέλομεν τῷ θεμελίῳ τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων ἐποικοδομηθῆναι, ὀφείλομεν μιμηταὶ αὐτῶν γενέσθαι. λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος ἐν πνεύματι ἁγίῳ· μιμηταὶ μου γίνεσθε καθὼς καγὼ Χριστοῦ. εἰ δὲ ἀγαπᾶς δόξας ἀνθρώπων καὶ προσκυνεῖσθαι θέλεις καὶ ἀνάπασιν ζητεῖς, ἐξετράπης τῆς ὁδοῦ. χρὴ γὰρ σε συσταυρωθῆναι τῷ σταυρωθέντι, συμπαθεῖν τῷ παθόντι, ἵνα οὕτω συνδοξασθῆς τῷ δοξασθέντι. ἀνάγκη γὰρ τὴν νύμφην συμπαθεῖν τῷ νυμφίῳ καὶ οὕτω γενέσθαι κοινωνὸν καὶ συγκληρονόμον Χριστοῦ. οὐκ ἐγχωρεῖ γὰρ ἄνευ παθημάτων καὶ τῆς τραχείας καὶ στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ εἰσελθεῖν τινα εἰς τὴν πόλιν τῶν ἁγίων καὶ ἀναπαῆναι καὶ συμβασιλεῦσαι τῷ βασιλεῖ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. 20'Ερώτησις:20 ἐπειδὴ εἶπες ὅτι καὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπουράνιον ἀπώλεσεν ὁ Ἀδάμ, οὐκοῦν εἰ ἐκοινώνησε τῇ εἰκόνι τῇ ἐπουρανίῳ, εἶχε πνεῦμα ἅγιον; 20'Απόκρισις:20 ἕως ὅτε ὁ λόγος τοῦ θεοῦ συνῆν αὐτῷ καὶ ἡ ἐντολή, εἶχε πάντα· αὐτὸς γὰρ ὁ λόγος ἦν αὐτῷ κληρονομία, αὐτὸς ἔνδυμα καὶ δόξα σκέπουσα αὐτοῦς, αὐτὸς διδασκαλία. ὑπετίθετο γὰρ αὐτῷ καλέσαι πάντα· τοῦτο εἶπε οὐρανόν, τοῦτο ἥλιον, τοῦτο σελήνην, τοῦτο γῆν, τοῦτο πτηνόν, τοῦτο θηρίον, τοῦτο δένδρον. καθὼς ἐδιδάσκετο, οὕτως καὶ ἔλεγεν. 20'Ερώτησις:20 αἴσθησιν εἶχε καὶ κοινωνίαν τοῦ πνεύματος; 20'Απόκρισις:20 αὐτὸς ὁ λόγος συνὼν πάντα ἦν αὐτῷ, εἴτε γνῶσις εἴτε αἴσθησις εἴτε κληρονομία εἴτε διδασκαλία. καὶ Ἰωάννης τί λέγει περὶ τοῦ λόγου; ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. ὁρᾶς ὅτι ὁ λόγος πάντα ἦν. εἰ δὲ καὶ ἕξωθεν συνῆν αὐτῷ δόξα, οὐ σκανδαλιζόμεθα ἐπὶ τούτῳ· καὶ γὰρ λέγει, ὅτι γυμνοὶ ἦσαν καὶ οὐκ ἔβλεπον ἀλλήλους, καὶ μετὰ τὸ παραβῆναι τὴν ἐντολήν τότε εἶδον ἑαυτοὺς γυμνοὺς καὶ ἠσχύνθησαν. 20'Ερώτησις:20 οὐκοῦν πρὸ τούτου ἦσαν ἀντὶ περιβολαίου ἐνδεδυμένοι δόξαν θεοῦ; 20'Απόκρισις:20 ὥσπερ ἐπὶ τῶν προφητῶν ἐνήργει τὸ πνεῦμα καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς καὶ ἔσωθεν αὐτῶν ἦν καὶ ἕξωθεν αὐτοῖς παρεφαίνετο, οὕτως καὶ εἰς τὸν Ἀδάμ. ὅτε ἠθέλε τὸ πνεῦμα, σὺν αὐτῷ ἦν καὶ ἐδίδασκε καὶ ὑπετίθετο· οὕτως εἶπέ, καὶ ἔλεγε. πάντα γὰρ ἦν ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ ἕως ὅτε ἐνέμενε τῇ ἐντολῇ, φίλος ἦν θεοῦ. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ ἐν τούτοις ὧν παρέβη τὴν ἐντολήν, ὁπότε καὶ οἱ πεπληρωμένοι πνεύματος ἁγίου ἔχουσι τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς καὶ ἔχουσι θέλημα τοῦ συμφωνῆσαι; οὕτως καὶ αὐτὸς συνὼν τῷ θεῷ ἐν παραδείσῳ ἀφ' ἑαυτοῦ ἰδίῳ θελήματι παρέβη καὶ ὑπήκουσε μέρει πονηρῷ. πλὴν καὶ μετὰ τὴν παράβασιν ἔσχε γνῶσιν. 20'Ερώτησις:20 ὁποῖαν; 20'Απόκρισις:20 ὥσπερ ὅταν συλληφθῇ ληστής εἰς δικαστήριον καὶ ἄρχηται κρίνεσθαι, λέγει αὐτῷ ὁ ἄρχων· ὅτε ἐποίησες τὰ κακά, οὐκ ἤδεις ὅτι συλληφθῆναι ἔχεις καὶ ἀποθανεῖν; ἐκεῖνος οὐ τολμᾷ εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἤδεν (οἶδε γάρ) καὶ τιμωρούμενος πάντα μνημονεύων ἐξομολογεῖται. καὶ ὁ πορνεύων οὐκ οἶδεν ὅτι κακῶς ποιεῖ; καὶ ὁ κλέπτων οὐκ οἶδεν ὅτι ἀμαρτάνει; οὕτως καὶ ἄνευ γραφῶν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ λογισμοῦ οὐκ οἶδασιν ὅτι θεὸς ἐστίν; ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη οὐ δύναται εἰπεῖν· οὐκ ἤδειμεν ὅτι θεὸς εἶ. λέγει γὰρ αὐτοῖς· διὰ τὰς γινομένας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ βροντὰς καὶ ἀστραπὰς οὐκ ἤδείτε, ὅτι ἐστὶ θεὸς διοικῶν τὴν κτίσιν; τί οὖν ἔκραζον οἱ δαίμονες; «σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. τί πρὸ καιροῦ ἤλθες βασανίσει ἡμᾶς;» καὶ

ἔτι ἐν τοῖς μαρτυρίοις λέγουσι· καίεις με, καίεις με. οὐκ ἤδεισαν οὖν τὸ ξύλον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ; ἢ παραβάσις τοῦ Ἀδάμ τὴν γνώσιν ἔδωκεν. ἕκαστος γὰρ ἄρχεται ἐπερωτᾶν ὡς ἐν τίνι ἦν ὁ Ἀδάμ καὶ τί ἔπραξεν; αὐτὸς γὰρ ὁ Ἀδάμ τὴν γνώσιν ἐδέξατο καλοῦ τε καὶ κακοῦ. λοιπὸν ἀκούομεν ἐκ τῶν γραφῶν, ὅτι ἐν τιμῇ καὶ ἐν καθαρότητι ἦν, καὶ παραβὰς τὴν ἐντολὴν ἐξεβλήθη τοῦ παραδείσου καὶ ὠργίσθη αὐτῷ ὁ θεός. λοιπὸν καὶ τὰ καλὰ αὐτοῦ μανθάνει καὶ τὰ κακὰ μαθὼν ἀσφαλίζεται ἑαυτόν, ἵνα μηκέτι ἀμαρτήσας ἐμπέσῃ εἰς κρίμα θανάτου. Γινώσκομεν δὲ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις τοῦ θεοῦ δι' αὐτοῦ οἰκονομεῖται· αὐτὸς γὰρ ἐποίησεν οὐρανόν, γῆν, ζῶα, ἔρπετά, θηρία, ἃ βλέπομεν· τὸν δὲ ἀριθμὸν ἀγνοοῦμεν. τίς γὰρ ἀνθρώπων οἶδεν, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεὸς ὁ ὢν ἐν πᾶσι, καὶ τοῖς ἐμβρύοις δὲ τῶν ζώων; οὐχὶ αὐτὸς ἐπίσταται τὰ ὄντα ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν; Παραλιπόντες οὖν ταῦτα μᾶλλον ζητήσωμεν ὡς καλοὶ ἔμποροι κληρονομίαν κτήσασθαι ἐπουράνιον καὶ τὰ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. μάθωμεν κτήσασθαι κτήματα ἅπερ συμπαραμένει ἡμῖν. ἐὰν γὰρ ἄρξη, ἄνθρωπος ὢν, ἐρευνᾶν τὸν λογισμὸν τοῦ θεοῦ καὶ λέγειν· εὐρόν τι καὶ κατέλαβον, εὐρεθήσεται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ὑπερβαίνων τὸν λογισμὸν τοῦ θεοῦ. ἐν τούτῳ δὲ πολὺ πλανᾶ, καὶ ὅσω θέλεις διὰ γνώσεως ἐρευνῆσαι καὶ εἰσελθεῖν, χωρεῖς εἰς βάθος καὶ οὐδὲν καταλαμβάνεις. αὐτὰς γὰρ τὰς ἐπισκέψεις τὰς γιγνομένας σοι τί ἐργάζεται καθ' ἡμέραν ἐν σοι; καὶ πῶς ἄρρητὰ ἐστὶ καὶ ἀκατάληπτα! ἢ μόνον δεξασθαι μετὰ εὐχαριστίας καὶ πιστεύειν; τὴν γὰρ σὴν ψυχὴν, ἐξ οὗ ἐγεννήθης καὶ ἕως ἄρτι, ἡδυνήθης γνωρίσαι; ἐπεὶ ἀπάγγελόν μοι ἀπὸ πρωῒ καὶ ἕως ὄψε τούτους βρύοντας ἐν σοὶ λογισμούς, εἰπέ μοι τὰς ἐνθυμήσεις τριῶν ἡμερῶν. ἀλλ' οὐ δύνασαι. εἰ οὖν τοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς σου καταλαβεῖν οὐκ ἡδυνήθης, τοὺς λογισμοὺς τοῦ θεοῦ καὶ τὸν νοῦν πῶς δύνασαι εὐρεῖν; Ἀλλὰ σὺ ὅσον εὐρίσκεις ἄρτον, φάγε καὶ ἄφες ὅλην τὴν γῆν, καὶ ἄπελθε εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ καὶ πίε ὅσον χρεῖαν ἔχεις, καὶ πάρελθε, καὶ μὴ ζητήσης πόθεν ἔρχεται ἢ πῶς ῥέει. σπούδασον θεραπευθῆναι τὸν πόδα ἢ τὸν πόνον τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, ἵνα ἴδῃς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. μὴ ζητήσης δὲ πόσον ἔχει φῶς ὁ ἥλιος ἢ πόσον ἀνατέλλει. ζῶον ὁ προχωρεῖ σοι εἰς χρῆσιν, λάβε. καὶ τί ἀπέρχη εἰς ὄρη καὶ ζητεῖς, πόσοι ἐκεῖ νέμονται ὄναγροι ἢ θηρία; καὶ τὸ παιδίον ὅτε προσέρχεται τῷ μαζῷ τῆς μητρός, λαμβάνει τὸ γάλα καὶ τρέφεται, οὐκ οἶδε δὲ ἐρευνᾶν τὴν ρίζαν ἢ τὴν πηγὴν, πόθεν οὕτως ἐπιρρέει· θηλάζει γὰρ τὸ γάλα καὶ τὸν ὄρρον ὅλον ἀποκενοῖ· καὶ πάλιν ἄλλη ὥρα μεστοῦται ὁ μαζός. τοῦτο οὐτε τὸ παιδίον οἶδεν οὐτε ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀπὸ ὄλων τῶν μελῶν τῆς μητρός ἐξέρχεται τὸ γάλα. εἰ ζητεῖς οὖν τὸν κύριον εἰς βάθος, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτόν. εἰ ζητεῖς εἰς ὕδωρ, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτόν ποιοῦντα σημεῖα. εἰ ζητεῖς αὐτόν ἐν λάκκῳ, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτόν ἐν μέσῳ δύο λεόντων φυλάσσοντα τὸν δίκαιον Δανιήλ. εἰ ζητεῖς αὐτόν εἰς πῦρ, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτόν βοηθοῦντα τοῖς δούλοις αὐτοῦ. εἰ ζητεῖς αὐτόν ἐν ὄρει, ἐκεῖ εὐρίσκεις αὐτόν μετὰ τοῦ Ἡλίου καὶ Μωσέως. πανταχοῦ οὖν ἐστὶ, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, εἴτε ἐν ἡμῖν· πανταχοῦ ἐστίν. οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ ἐγγύς σου ἐστὶ, καὶ ἔσωθέν σου ἐστὶ καὶ ἔξωθέν σου ἐστίν· ὅπου γὰρ θέλεις εἰς μακρὰς πατρίδας, ἐκεῖ ἐστὶν ὁ νοῦς σου· εἴτε ἐπὶ δυσμᾶς εἴτε ἐπὶ ἀνατολᾶς εἴτε εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐκεῖ εὐρίσκεται. Ζητήσωμεν οὖν προηγουμένως τὸν καυτῆρα τοῦ κυρίου καὶ τὴν σφραγίδα ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν. ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως, γινομένης τῆς ἀποτομίας τοῦ θεοῦ καὶ συναγομένων ὄλων τῶν φυλῶν τῆς γῆς ὅλου τοῦ Ἀδάμ, ὅταν καλέσῃ ὁ ποιμὴν τὴν ἰδίαν ποιμνὴν, ὅσοι ἔχουσι τὸν καυτῆρα, ἐπιγινώσκουσι τὸν ἴδιον ποιμένα, καὶ ὁ ποιμὴν τοὺς ἔχοντας τὴν ἰδίαν σφραγίδα γνωρίζει καὶ ἐπισυνάγει ἀπὸ πάντων τῶν ἔθνων. τῆς φωνῆς γὰρ αὐτοῦ ἀκούουσιν οἱ ἴδιοι καὶ ὑπάγουσιν ὀπίσω αὐτοῦ. εἰς δύο γὰρ

μέρη ἴσταται ὁ κόσμος, καὶ γίνεται μία ποιμήνη σκοτεινὴ ἢ χωροῦσα εἰς πῦρ αἰώνιον, καὶ μία πλήρης φωτὸς ἢ πρὸς τὴν οὐράνιον λήξιν ἀναγομένη. αὐτὸ οὖν ὁ νῦν κτώμεθα ἐν ταῖς ψυχαῖς, αὐτὸ ἐκεῖνο λάμπει καὶ φανεροῦται καὶ τὰ σώματα ἐνδύει δόξαν. ὡσπερ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς αἱ ῥίζαι κεχωσμένοι ἐν τῇ γῆ τοὺς ἰδίους καρποὺς καὶ τὰ ἴδια ἄνθη καὶ κάλλη ἐκβλαστάνουσι καὶ καρποφοροῦσι, καὶ φανεροῦνται αἱ καλαὶ ῥίζαι καὶ αἱ τὰς ἀκάνθας ἔχουσαι φανεραὶ γίνονται, οὕτως ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἕκαστος διὰ τοῦ ἰδίου σώματος ἄπερ ἔπραξεν, ἐμφανίζει, καὶ φανεροῦται τὰ τε καλὰ καὶ τὰ κακά. ἐκεῖ γὰρ ἔστι πᾶσα ἡ κρίσις καὶ ἡ ἀνταπόδοσις. ἔστι γὰρ ἄλλη τροφή παρὰ ταύτην τὴν φαινομένην καὶ ἔστιν ἄλλη τράπεζα ἐπουράνιος τροφή παρὰ ταύτην τὴν φαινομένην καὶ ἔστιν ἄλλη τράπεζα ἐπουράνιος παρὰ τὴν φαινομένην. καὶ γὰρ Μωϋσῆς ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος, ἡμέρας τεσσαράκοντα ἐνήστευεν· ἀνῆλθεν ἄνθρωπος, κατῆλθε θεὸν ἔχων. καὶ ἴδε, βλέπομεν ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἐὰν μὴ ὑποστηριχθῆ τὸ σῶμα βρώμασι, φθείρεται. καὶ αὐτὸς ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις νηστεύσας πλεῖον ὄλων ἐνδυναμώτερος κατῆλθεν· ἐτρέφετο γὰρ ὑπὸ θεοῦ καὶ ὠκονομεῖτο αὐτοῦ τὸ σῶμα ἄλλῃ τροφῇ ἐπουρανίῳ· ὁ γὰρ λόγος τοῦ θεοῦ τροφή αὐτῷ ἐγένετο καὶ εἶχε δόξαν εἰς τὸ πρόσωπον. τὸ γενόμενον τύπος ἦν. ἐκείνη γὰρ ἡ δόξα νῦν ἔσωθεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν λάμπει· ἀνιστάμενα γὰρ τὰ σώματα ἐν τῇ ἀναστάσει ἄλλῳ ἐνδύματι θεϊκῷ σκεπάζεται καὶ βρώσει ἐπουρανίῳ τρέφεται. 20'Ερώτησις:20 τί ἐστὶ «γυνὴ ἀκατακαλύπτω κεφαλῇ προσευχομένη»; 20'Απόκρισις:20 ἐπειδὴ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀποστόλων ἀφιεμένας εἶχον τὰς τρίχας ἀντὶ σκεπάσματος, διὰ τοῦτο ὁ κύριος καὶ οἱ ἀπόστολοι ἦλθον εἰς τὴν κτίσιν καὶ ἐσωφρόνισαν αὐτήν. πλήν ἡ γυνὴ κεῖται εἰς τύπον τῆς ἐκκλησίας. καὶ ὡσπερ εἰς τὸ φαινόμενον ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐκεῖνοι εἶχον ἐξηπλωμένας τὰς τρίχας ἀντὶ σκεπάσματος, οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία τὰ τέκνα αὐτῆς ἐνδύει καὶ περιβάλλει ἐνδύμασι θεϊκοῖς καὶ δεδοξασμένοις. καὶ εἰς τὸ παλαιὸν δὲ τῆς ἐκκλησίας Ἰσραὴλ μία ἦν ἡ συναγωγὴ καὶ ἐσκέπετο ὑπὸ τοῦ πνεύματος, καὶ ἦσαν ἀντὶ δόξης περιβεβλημένοι τὸ πνεῦμα, εἰ καὶ αὐτοὶ οὐκ ἐστοίχησαν. ἐκκλησία οὖν λέγεται καὶ ἐπὶ πολλῶν καὶ ἐπὶ μιᾶς ψυχῆς. αὐτὴ γὰρ ἡ ψυχὴ συνάγει ὅλους τοὺς λογισμοὺς καὶ ἔστιν ἐκκλησία τῷ θεῷ· ἡρμόσθη γὰρ εἰς κοινωνίαν ἡ ψυχὴ τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ καὶ κिरνᾶται τῷ ἐπουρανίῳ. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ πολλῶν νοεῖται καὶ ἐπὶ ἐνός. καὶ γὰρ ὁ προφήτης λέγει περὶ τοῦ Ἰσραὴλ· «εὐρόν σε ἔρημον καὶ γυμνὴν καὶ ἐνέδυσά σε» καὶ τὰ ἐξῆς, ὡς ἐπὶ ἐνός προσώπου εἶπεν. 20'Ερώτησις:20 τί ἐστὶν ὁ ἡ Μάρθα εἶπε τῷ κυρίῳ περὶ τῆς Μαρίας ὅτι ἐγὼ κάμνω εἰς πολλὰ καὶ αὕτη παρακαθέζεταί σοι; 20'Απόκρισις:20 ὁ ὠφείλεν εἰπεῖν ἡ Μαρία τῇ Μάρθᾳ, ὁ κύριος προλαβὼν εἶπεν αὐτῇ, ὅτι πάντα ἀφῆκεν ἐκείνη καὶ παρὰ τοὺς πόδας ἐκάθητο τοῦ κυρίου καὶ τὸν θεὸν εὐλόγει ὅλην τὴν ἡμέραν. ὁρᾷς προσεδρεῖαν ὑπὲρ ἀγάπης; ἵνα δὲ σαφέστερον ὁ λόγος τοῦ θεοῦ φωτισθῆ, ἄκουσον. εἶ τις ἀγαπᾷ τὸν Ἰησοῦν καὶ προσέχει αὐτῷ ὀρθῶς, καὶ οὐχ ἀπλῶς προσέχει, ἀλλὰ καὶ παραμένει ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἥδη καὶ ὁ θεὸς λογίζεται ἀντὶ τῆς ἀγάπης ἐκείνης δοῦναί τι ἐκείνῃ τῇ ψυχῇ, εἰ καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐκ οἶδε, τί μέλλει λαμβάνειν ἢ ποῖον μέρος μέλλει ὁ θεὸς διδόναι τῇ ψυχῇ. καὶ τῇ Μαρίᾳ γὰρ ἀγαπώσῃ αὐτὸν καὶ παρακαθεζομένη παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ οὐχ ἀπλῶς προσετέθη, ἀλλὰ δύναιμι τινα κρυφιαίαν ἐκ τῆς αὐτοῦ οὐσίας ἔδωκεν αὐτῇ. αὐτοὶ γὰρ οἱ λόγοι, οὓς ἐλάλει ὁ θεὸς μετὰ εἰρήνης τῇ Μαρίᾳ, πνεῦμα ἦσαν καὶ δύναιμι τις· καὶ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσερχόμενοι εἰς τὴν καρδίαν ἐγένοντο ψυχῇ εἰς ψυχὴν καὶ πνεῦμα εἰς πνεῦμα, καὶ δύναιμι θεϊκὴ ἐπληροῦτο εἰς τὴν καρδίαν αὐτῆς. ἐξ ἀνάγκης γὰρ ἐκείνη ἡ δύναιμι ὅπου καταλύσει, παραμόνως γίνεταί ὡς κτῆμα ἀναφαίρετον. διὰ τοῦτο ὁ κύριος εἰδὼς τί ἔδωκεν αὐτῇ, εἶπε· «Μαρία τὴν καλὴν μερίδα

ἐξελέξατο». μετὰ δὲ καιρὸν ἐκεῖνα ἃ ἐποίει προθύμως περὶ τὴν διακονίαν ἡ Μάρθα, ἤνεγκεν αὐτὴν εἰς τὸ χάρισμα ἐκεῖνο· καὶ αὐτὴ γὰρ ἐδέξατο δύναμιν θεϊκὴν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς. Καὶ τί θαυμαστόν, εἰ οἱ προσερχόμενοι τῷ κυρίῳ καὶ προσκολλώμενοι σωματικῶς ἐλάμβανον δύναμιν, ὅποτε οἱ ἀπόστολοι ἐλάλουν λόγον καὶ ἔπιπτεν ἐπὶ τοὺς πιστεύοντας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ὁ Κορνήλιος ἐκ τοῦ λόγου οὗ ἤκουσεν, ἔλαβε δύναμιν. πόσω μᾶλλον ὁ κύριος, ὅτε ἐλάλει λόγον τῇ Μαρίᾳ ἢ τῷ Ζακχαίῳ ἢ τῇ ἁμαρτωλῷ, ἣτις λύσασα τὰς τρίχας ἀπέμασσε τοὺς πόδας τοῦ κυρίου, ἢ τῇ Σαμαρεΐτιδι ἢ τῷ ληστῇ, ἐγίνετο δύναμις, καὶ συνεκεράσθη ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ νῦν οἱ ἀγαπῶντες τὸν θεὸν καὶ καταλιμπάνοντες πάντα καὶ τῇ εὐχῇ προσκαρτεροῦντες διδάσκονται ἐν κρυπτῷ, ἃ οὐκ οἶδασιν. αὐτὴ γὰρ ἡ ἀλήθεια κατὰ τὴν προαίρεσιν αὐτῶν φανεροῦται αὐτοῖς καὶ διδάσκει αὐτοὺς ὅτι «ἐγὼ εἶμι ἡ ἀλήθεια». Καὶ αὐτοὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι πρὸ τοῦ σταυροῦ παραμένοντες τῷ κυρίῳ ἔβλεπον σημεῖα μεγάλα, ὅπως τε λεπροὶ ἐκαθαρίζοντο καὶ νεκροὶ ἠγείροντο, οὐκ ἤδεισαν δὲ πῶς ἀναστρέφεται θεία δύναμις καὶ διακονεῖ ἐν καρδίᾳ, καὶ ὅτι ἔμελλον πνευματικῶς ἀναγεννᾶσθαι καὶ συγκιρνᾶσθαι τῇ ἐπουρανίῳ ψυχῇ καὶ γίνεσθαι καινὴ κτίσις. ἀλλὰ διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει, ἠγάπων τὸν κύριον. λοιπὸν ὁ κύριος ἔλεγεν αὐτοῖς· τί θαυμάζετε τὰ σημεῖα; κληρονομίαν μεγάλην δίδωμι ὑμῖν, ἣν οὐκ ἔχει ὅλος ὁ κόσμος. λοιπὸν αὐτοὶ ἐξενίζοντο εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἕως ὅτου ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ ἀνήνεγκε τὸ σῶμα ὑπὲρ ἡμῶν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν· καὶ τότε εἰσηλθε καὶ συνεκεράσθη ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὸ πνεῦμα τὸ παράκλητον. καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια φανεροῖ ἑαυτὴν εἰς τὰς ψυχὰς τὰς πιστάς, καὶ ἔρχεται ὁ ἐπουράνιος ἄνθρωπος μετὰ τοῦ ἀνθρώπου σου καὶ γίνεταί εἰς μίαν κοινωνίαν. ὅσοι οὖν εἰσιν εἰς διακονίαν καὶ προθύμως πάντα ποιοῦσι διὰ ζῆλον καὶ ἀγάπην θεοῦ, αὐτὸ ἐκεῖνο μετὰ καιρὸν τινα φέρει αὐτοὺς εἰς γνῶσιν αὐτῆς τῆς ἀληθείας· ὁ γὰρ κύριος φανεροῦται ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν καὶ διδάσκει αὐτοὺς τὴν ἀναστροφὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος. δόξα καὶ προσκύνησις τῷ πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ.

1 Πάντα τὰ φαινόμενα ἔκτισεν ὁ θεὸς καὶ ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις εἰς ἀνάπαυσιν καὶ τρυφήν, καὶ νόμον δικαιοσύνης ἔδωκεν αὐτοῖς. ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἄλλον καρπὸν ζητεῖ ὁ θεὸς καὶ ἄλλην δικαιοσύνην, τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, συνειδήσιν ἀγαθὴν, λόγους χρηστούς, ἐνθυμήσεις σεμνὰς καὶ ἀγαθὰς καὶ πάντα τὰ τῶν ἁγίων κατορθώματα. λέγει γὰρ ὁ κύριος· «ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ δύνασθε εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται· μὴ πορνεύσης. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μήτε ἐπιθυμήσης μήτε ὀργισθῆς». χρὴ γὰρ τὸν βουλούμενον φίλον καὶ ἀδελφὸν καὶ υἱὸν Χριστοῦ γενέσθαι περισσόν τι παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ποιεῖν, τουτέστιν αὐτὴν τὴν καρδίαν, αὐτὸν τὸν νοῦν ἀφιεροῦν καὶ τοὺς λογισμοὺς ἀνατείνειν πρὸς τὸν θεόν. καὶ οὕτως ὁ θεὸς δίδωσι κρυπτῶς ζωὴν καὶ βοήθειαν εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἑαυτὸν ἐμπιστεύει αὐτῇ. ὅτε γὰρ τὰ κρυπτά, τουτέστι τὸν νοῦν καὶ τοὺς λογισμοὺς, δίδωσι τῷ θεῷ μὴ ἀσχολούμενος μήτε ῥεμβόμενος ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ἑαυτὸν βιαζόμενος, τότε ὁ κύριος μυστηρίων ἀξιοῖ τοῦτον ἐν ἀγιότητι καὶ καθαρότητι πλείονι, καὶ τροφὴν ἐπουράνιον δίδωσιν αὐτῷ καὶ πόμα πνευματικόν. Ὡσπερ ἐὰν ἦ τις κεκτημένος πολλὴν περιουσίαν καὶ δούλους καὶ τέκνα, ἄλλην τροφὴν δίδωσι τοῖς δούλοις καὶ ἄλλην τοῖς ἰδίοις τέκνοις τοῖς ἐκ τοῦ σπέρματος γεγεννημένοις (ἐπειδὴ τὰ τέκνα κληρονομοῦσι τὸν πατέρα καὶ μετ' αὐτοῦ ἐσθίουσιν,

ἀφωμοιωμένα τῷ πατρὶ αὐτῶν), οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς δεσπότης πάντα αὐτὸς ἔκτισε καὶ τρέφει τοὺς πονηροὺς καὶ ἀχαρίστους, τὰ δὲ τέκνα, ἃ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ καὶ οἷς μετέδωκεν ἐκ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐμορφώθη ὁ κύριος, ἰδίαν ἀνάπαυσιν καὶ τροφήν καὶ βρῶσιν καὶ πόσιν παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ἐκτρέφει καὶ δίδωσιν αὐτοῖς ἀναστρεφόμενοι μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν Ἰησοῦ, ὡς φησὶν ὁ κύριος· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ, καὶ θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ. οἱ γὰρ ἔχοντες τὴν ἀληθινὴν κληρονομίαν ὡς υἱοὶ ἐκ πατρὸς ἐπουρανίου γεγεννημένοι εἰσὶ καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτῶν διάγουσιν, ὡς φησὶν ὁ κύριος· «ὁ δούλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ· ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα». εἶπερ οὖν καὶ ἡμεῖς βουλόμεθα ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐπουρανίου γεννηθῆναι, περισσόν τι παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ὀφείλομεν ποιεῖν, σπουδῆν, ἀγῶνα, ζῆλον, ἀγάπην, πολιτείαν ἀγαθὴν, ἐν πίστει καὶ φόβῳ εἶναι, ὡς βουλόμενοι τυχεῖν τηλικούτων ἀγαθῶν καὶ θεὸν κληρονομήσαι· «κύριος γὰρ μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου». καὶ οὕτως βλέπων ὁ κύριος τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ τὴν ὑπομονὴν ποιεῖ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ καθάρσας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου τοῦ ὄντος ἐν ἡμῖν ἀξίους τῆς βασιλείας καθίστησιν ἡμᾶς. δόξα τῇ εὐσπλαγχνίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ γενομένῃ εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΔ.

1 Πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ φαινόμενα ἔργα ἐπ' ἐλπίδι γίνονται εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῶν καμάτων, καὶ εἰ μὴ τις ἐν πάσῃ πληροφορία ἀπολαύσει τῶν πόνων, οὐδὲν ὠφελεῖται. καὶ γὰρ ὁ γεωργὸς σπεῖρει ἐπ' ἐλπίδι καρπῶν καὶ καμάτους ὑποφέρει διὰ τὴν προσδοκίαν («ἐπ' ἐλπίδι» φησὶν «ὁ ἄροτριῶν ἄροτριᾶ») καὶ ὁ λαμβάνων γυναῖκα ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἔχειν κληρονόμους καὶ ὁ ἔμπορος δίδωσιν ἑαυτὸν εἰς θάλασσαν καὶ θάνατον ἔτοιμον διὰ τὸ κέρδος. οὕτως καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ φωτισθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας δίδωσί τις ἑαυτόν, ἀναχωρῶν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων καὶ σχολάζων ἐν εὐχαΐς καὶ δεήσεσι, προσδεχόμενος τὸν κύριον, πότε ἐλθὼν ἐμφανίσει αὐτῷ ἑαυτὸν καὶ καθάρσει αὐτὸν ἐκ τῆς ἐνοικούσης αὐτῷ ἀμαρτίας. οὐκ ἐπελπίζει δὲ ἐπὶ τοῖς καμάτοις αὐτοῦ καὶ τῇ πολιτείᾳ, ἕως οὗ τύχη τῶν ἐλπιζομένων, ἕως οὗ ἐλθὼν ὁ κύριος οἰκίῃ ἐν αὐτῷ ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ ἐνεργείᾳ πνεύματος. καὶ ὅταν γεύσῃται τῆς χρηστότητος τοῦ κυρίου καὶ τοῖς καρποῖς τοῦ πνεύματος ἐντρύφήσῃ καὶ περιαιρεθῇ τὸ κάλυμμα τοῦ σκότους καὶ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ἐλλάμψῃ καὶ ἐνεργήσῃ ἐν χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ, τότε πληροφορεῖται ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν κύριον ἐν πολλῇ στοργῇ. ὡσπερ ἐκεῖ ὁ ἔμπορος κερδήσας χαίρει, ἀγῶνα δὲ ἔχει καὶ φόβον τὸν ἀπὸ τῶν ληστῶν καὶ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, μήπως χαννωθεὶς ἀπολέσῃ τὸν κάματον, ἕως οὗ καταξιωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἐν τῇ ἄνω Ἱερουσαλήμ. Παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν θεόν, ἵνα ἀποδύσῃ ἡμᾶς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνδύσῃ τὸν ἐπουράνιον Χριστὸν ἀπὸ τοῦ νῦν, ὅπως ἐν ἀγαλλιάσει τοῦ πνεύματος γενόμενοι καὶ οὕτως ὑπ' αὐτοῦ ὀδηγούμενοι ἐν πολλῇ γαλήνῃ ἐσόμεθα. φησὶ γὰρ ὁ κύριος, πληρῶσαι ἡμᾶς τῆς γεύσεως τῆς βασιλείας βουλόμενος· χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. καίτοι γε διὰ τῶν ἀποστόλων πολλοὺς οἶδε φωτίζειν· κτίσματα γὰρ ὄντες τοὺς ὁμοδούλους ἐξέτρεφον τῷ λόγῳ τῷ οὐρανίῳ, καὶ νοήματα νενεκρωμένα καὶ διεφθαρμένα διὰ τῆς καλῆς αὐτῶν ἀναστροφῆς καὶ διδασκαλίας ἀνεζωοποιῶν καὶ ἀνήγειρον. κτίσμα γὰρ ἕτερον κτίσμα ἐκτρέφει καὶ ζωοποιεῖ, ὡσπερ τὰ σπέρματα τοῦ σίτου ἢ τῶν κριθῶν τὰ νέφη, κτίσματα ὄντα· ὁ ὑετός τε καὶ ὁ ἥλιος

ζωοποιούσι κελευόμενα. Ὡσπερ δέ ἐστι φῶς διὰ θυρίδος εἰσερχόμενον, ὁ δὲ ἥλιος ὅλη τῇ οἰκουμένη τὰς ἀκτῖνας ἐπαφίησιν, οὕτως ἦσαν οἱ προφηταὶ τοῦ ἰδίου οἴκου μόνον φωστῆρες τοῦ Ἰσραήλ, οἱ δὲ ἀπόστολοι ἥλιοι ἦσαν ἐκλάμποντες τὰς ἀκτῖνας εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Ἔστι οὖν γῆ ἐν ἣ κατοικοῦσι τὰ τετράποδα, καὶ ἔστι γῆ ἐν τῷ ἀέρι, ἐν ἣ περιπατοῦσι καὶ ζῶσι τὰ ὄρνεα, καὶ ταῦτα ἐὰν θελήσωσιν ἐν τῇ γῆ στήναι ἢ περιπατῆσαι, ἔχουσι θηρευτὰς τοὺς κρατοῦντας αὐτά· καὶ ἔστι γῆ τῶν ἰχθύων, τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης· καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ τόπῳ ἐγεννήθη, καὶ γῆ καὶ ἀέρι, ἔχει ἐκεῖ τὴν διαγωγὴν καὶ τροφήν καὶ ἀνάπαυσιν. οὕτως ἔστι γῆ καὶ πατρὶς σατανική, οὗ διάγουσι καὶ ἐμπεριπατοῦσι καὶ ἐπαναπαύονται αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους καὶ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, καὶ ἔστι γῆ φωτεινὴ τῆς θεότητος, ὅπου ἐμπεριπατοῦσι καὶ ἐπαναπαύονται αἱ παρεμβολαὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων πνευμάτων. καὶ οὔτε ἡ σκοτεινὴ γῆ τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις ὄραθῆναι ἢ ψηλαφηθῆναι δύναται, οὔτε ἡ γῆ τῆς θεότητος ἢ φωτεινὴ ψηλαφᾶται ἢ ὄραται τοῖς σαρκικοῖς ὀφθαλμοῖς. τοῖς δὲ πνευματικοῖς φαίνεται τῷ ὀφθαλμῷ τῆς καρδίας, καὶ ἡ σατανικὴ τοῦ σκότους καὶ ἡ φωτεινὴ τῆς θεότητος. Ὡς δὲ ὁ λόγος τῶν ἔξωθεν λέγει· ἔστιν ὄρη πύρινα (ὅτι ἐκεῖ πῦρ ἐστι), καὶ ἔστιν ἐκεῖ ζῶα ὅμοια τῶν προβάτων· λοιπὸν οἱ θηρεύοντες αὐτὰ ποιοῦσι σιδηροῦς τροχοὺς καὶ βάλλουσι ἀγκίστρα καὶ πέμπουσιν εἰς τὸ πῦρ, ἐπειδὴ ἐκεῖνα τὰ ζῶα τὸ πῦρ ἔχει βρῶσιν, τὸ πῦρ ἔχει πόσιν, ἀνάπαυσιν, αὔξησιν, ζωὴν, ἀντὶ πάντων τὸ πῦρ αὐτοῖς ἐστι· καὶ ἐὰν ἐξενέγκῃς αὐτὰ εἰς ἄλλον ἀέρα, ἀπόλλυνται· καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτῶν ὅταν ῥυπωθῇ, εἰς τὸ ὕδωρ οὐ πλύνονται, ἀλλὰ εἰς τὸ πῦρ, καὶ γίνονται καθαρώτερα καὶ λευκότερα, οὕτως καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὸ ἐπουράνιον πῦρ ἐκεῖνο ἔχουσι βρῶσιν, ἐκεῖνο αὐτοῖς ἐστὶν ἀνάπαυσις, ἐκεῖνο καθαρίζει καὶ πλύνει καὶ ἁγιάζει αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἐκεῖνο φέρει αὐτοὺς εἰς αὔξησιν, ἐκεῖνο αὐτοῖς ἐστὶν ἀήρ καὶ ζωή. εἰ δὲ ἐκεῖθεν ἐξέλθωσιν, ἀπόλλυνται ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ὥσπερ ἐκεῖ τὰ ζῶα ἐξερχόμενα ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀποθνήσκουσι, ὥσπερ οἱ ἰχθύες ἀπὸ τῶν ὑδάτων· ὥσπερ τὰ τετράποδα ζῶα βαλλόμενα εἰς τὴν θάλασσαν πνίγεται, ὥσπερ τὰ πετεινὰ περιπατοῦντα εἰς τὴν γῆν κατέχεται ὑπὸ τῶν θηρευτῶν, οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ ἢ μὴ μένουσα ἐν τῇ γῆ ἐκείνῃ συμπνίγεται καὶ ἀπόλλυται· καὶ ἐὰν μὴ ἔχη τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ θεῖκόν ἀντὶ βρώσεως καὶ πόσεως καὶ ἐνδυμάτων καὶ καθαρισμοῦ καρδίας καὶ ἁγιασμοῦ ψυχῆς, κατέχεται ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ διαφθείρεται. ἡμεῖς δὲ ζητήσωμεν, εἰ ἐσπάρημεν ἐν τῇ ἀοράτῳ γῆ ἐκείνῃ καὶ ἐφυτεύθημεν ἐν τῇ ἐπουρανίῳ ἀμπέλῳ. δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΕ.

1 Ὡσπερ ἀνὴρ τις πλούσιος σφόδρα, βασιλεὺς ἔνδοξος, εἰ εὐδοκήσει ἐπὶ γυναικὶ πενιχρᾷ μηδὲν κεκτημένη εἰ μὴ μόνον τὸ ἴδιον αὐτῆς σῶμα, καὶ ταύτης ἐραστὴς γένηται καὶ βουληθῇ ἑαυτῷ νύμφην καὶ σύνοικον αὐτὴν ἀγαγέσθαι, κάκεινη λοιπὸν πᾶσαν εὖνοιαν ἐνδείκνυται τῷ ἀνδρὶ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἀποσώζουσα, ἰδοὺ ἡ πενιχρὰ ἐκείνη καὶ ἐνδεὴς ἢ μηδὲν κεκτημένη πάντων δέσποινα τυγχάνει τῶν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ὑπαρχόντων. ἐὰν δὲ τι παρὰ τὸ δέον καὶ ὀφειλόμενον πράξῃ καὶ μὴ ἀρμοζόντως ἀναστρέφῃται ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, τότε μετὰ ἀτιμίας καὶ ὕβρεως ἐκβάλλεται, τὰς δύο χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς θεῖσα, καθάπερ καὶ ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως αἰνίττεται περὶ γυναικὸς ἀνυποτάκτου καὶ μὴ χρησιμευούσης τῷ αὐτῆς ἀνδρὶ. καὶ τότε λοιπὸν ὀδύνην καὶ πένθος μέγιστον κτᾶται, λογιζομένη ἐξ οἴου πλούτου ἐξέπεσε καὶ οἶας δόξης ἐκτὸς γέγονεν ἀτιμασθεῖσα διὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτῆς. οὕτως καὶ ψυχὴ, ἣν ἂν μνηστεύσῃται

νύμφην ὁ ἔπουράνιος νυμφίος Χριστὸς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μυστικὴν καὶ θεϊαν κοινωνίαν, καὶ γεύσεται ἔπουρανίου πλούτου, ἐν πολλῇ σπουδῇ γνησίως ἀρέσκειν ὀφείλει τῷ αὐτῆς μνηστῆρι Χριστῷ καὶ τὴν τοῦ πνεύματος διακονίαν, ἣν ἐμπεπίστευται, δεόντως καὶ ἀρμοζόντως ἐκπληροῦν τῷ ἀρέσκειν τῷ θεῷ ἐν πᾶσι καὶ τὸ πνεῦμα ἐν μηδενὶ λυπεῖν καὶ τὴν καλὴν πρὸς αὐτὸν σωφροσύνην καὶ ἀγάπην προσηκόντως τηρεῖν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἔπουρανίου βασιλέως καλῶς ἀναστρέφεσθαι ἐν πάσῃ εὐνοίᾳ τῆς δοθείσης χάριτος. ἰδοὺ ἡ τοιαύτη ψυχὴ πάντων τῶν τοῦ κυρίου ἀγαθῶν δέσποινα καθίσταται, αὐτὸ τὸ ἔνδοξον τῆς θεότητος αὐτοῦ σῶμα αὐτῆς τυγχάνει. εἰ δὲ σφαλῆ τι καὶ παρὰ τὸ δέον πράξει ἐν τῇ διακονίᾳ αὐτῆς καὶ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ οὐ πράττει καὶ τῷ θελήματι αὐτοῦ οὐκ ἐξακολουθεῖ οὔτε συνεργὸς τῆς συνούσης τοῦ πνεύματος χάριτος γίνεσθαι, τότε μετὰ ὕβρεως ἀπρεπῶς ἀτιμάζεται καὶ ἀφορίζεται τῆς ζωῆς, ὡς ἀχρεία γενομένη καὶ ἀνεπιτήδειος τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἔπουρανίου βασιλέως. Καὶ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνη τῇ ψυχῇ λύπη καὶ ὀδύνη καὶ κλαυθμὸς πᾶσιν ἀγίοις καὶ νοεροῖς πνεύμασι γίνεσθαι· ἄγγελοι, δυνάμεις, ἀπόστολοι, προφήται, μάρτυρες κλαίουσιν ἐπ' αὐτῇ. ὡς περὶ γὰρ χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ, ὡς ὁ κύριος εἶπεν, ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι, οὕτως λύπη πολλὴ καὶ κλαυθμὸς ἐν τῷ οὐρανῷ γίνεσθαι ἐπὶ μιᾷ ψυχῇ ἀποπιπτούσῃ τῆς αἰωνίου ζωῆς. καὶ ὡς περὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ τὸν πλούσιον ἀνὴρ ἀποθάνῃ, μετὰ μελωδιῶν καὶ θρήνου καὶ κοπετοῦ ἐκκομίζεται τοῦ βίου ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν καὶ προσγενῶν καὶ φίλων καὶ γνωρίμων, οὕτως καὶ ἐπὶ τῇ ψυχῇ ἐκείνῃ πάντες οἱ ἅγιοι πενθοῦσι μετὰ θρήνων καὶ μελωδιῶν. Καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ τοῦτο ἡ γραφὴ αἰνίττεται λέγουσα· «πέπτωκε πίτυς, πενθεῖτε κέδροι». ὡς περὶ γὰρ ὁ Ἰσραὴλ ὅτε ἐδόκει εὐαρεστεῖν τῷ δεσπότῃ (εἰ καὶ μηδέποτε ὄν δεῖ τρόπον εὐηρέστῃ), στῦλον νεφέλης εἶχεν ἐπισκιάζοντα καὶ στῦλον πυρὸς καταυγάζοντα, θάλασσαν ἑώρα σχιζομένην ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ὕδωρ ἐκ πέτρας διαυγὲς ἐξερχόμενον. ἐπὶ δὲ ἐστρέφετο ὁ νοῦς αὐτῶν καὶ ἡ προαίρεσις ἀπὸ τοῦ θεοῦ, τότε ὄφεισε παρεδίδοντο καὶ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, ἐν αἰχμαλωσίαις δειναῖς ἀπαγόμενοι καὶ δουλείαις πικραῖς ἐξεταζόμενοι. τὸ αὐτὸ πάντως καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν γίνεται. τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῷ προφήτῃ Ἰεζεκιήλ μυστικῶς ἐμφαίνον τὸ πνεῦμα περὶ τῆς τοιαύτης ψυχῆς ὡς περὶ Ἱερουσαλήμ ἔλεγεν· «εὐρόν σε» φησὶν «ἐν τῇ ἐρήμῳ γυμνήν καὶ ἔλουσά σε ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς ἀκαθαρσίας σου καὶ ἐνέδυσά σε ἔνδυμα καὶ ψέλλια περιέθηκα ἐν ταῖς χερσί σου καὶ μανιάκια περὶ τὸν τράχηλόν σου καὶ ἐνώτια ἐν τοῖς ὠσί σου, καὶ ἐγένου μοι ὄνομαστὴ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. σεμίδαλιν καὶ ἔλαιον καὶ μέλι ἔφαγες, καὶ εἰς ὕστερον ἐπελάθου τῶν εὐεργεσιῶν μου καὶ ἐπορεύθης ὀπίσω τῶν ἐραστῶν σου καὶ ἐπόρνευσας ἐν αἰσχύνη». οὕτως καὶ ψυχῇ τῇ διὰ τῆς χάριτος ἐπιγνωσκουσῇ τὸν θεὸν τὸ πνεῦμα παραινεῖ, ἥτις καθαριθεῖσα ἀπὸ τῶν προτέρων ἀμαρτιῶν καὶ τοῖς τοῦ ἀγίου πνεύματος κοσμίαις κοσμηθεῖσα καὶ μεταλαβοῦσα θείας καὶ ἔπουρανίου τροφῆς, μὴ δεόντως δὲ ἐν πολλῇ γνώσει ἀναστρεφομένη καὶ ἀρμοζόντως μὴ τηροῦσα τὴν ὀφειλομένην τῷ ἔπουρανίῳ νυμφίῳ Χριστῷ εὐνοίαν καὶ ἀγάπην ἀπορρίπτεται καὶ ἐκβάλλεται τῆς ζωῆς, ἥς ποτε μέτοχος γέγονε. δύναται γὰρ ὁ σατανᾶς καὶ κατὰ τῶν ἐχόντων τοιαῦτα μέτρα ἐπαίρεσθαι καὶ ὑψοῦσθαι, καὶ κατὰ τῶν τὸν θεὸν ἐν χάριτι καὶ δυνάμει ἐπιγνόντων ἀκμὴν ἢ κακίαν ἐπαίρεται καὶ ἀγωνίζεται καταρράξει. ἀγωνιστέον τοίνυν καὶ παραφυλακτέον ἡμᾶς πάσῃ συνέσει «μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθαι», καθὼς γέγραπται. ὅσοι οὖν μέτοχοι τοῦ πνεύματος Χριστοῦ γεγόνατε, ἐν μηδενὶ πράγματι, μήτε ἐν μικρῷ μήτε ἐν μεγάλῳ, καταφρονητικῶς διατεθεῖτε καὶ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος μὴ ἐνυβρίσητε, ἵνα μὴ τῆς ζωῆς ἐκτὸς γένησθε, ἥς μέτοχοι ἤδη γεγόνατε. Καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ προσώπῳ λέξω. ὡς περὶ δοῦλος ἐὰν

εἰσέλθη ἐν παλατίῳ ὑπηρετῆσαι, τὰ σκεύη τῆς ὑπηρεσίας ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως ὑπαρχόντων λαμβάνει, αὐτὸς δὲ γυμνὸς εἰσέρχεται καὶ ἐν τοῖς τοῦ βασιλέως σκεύεσιν ὑπηρετεῖ τῷ βασιλεῖ· λοιπὸν ὧδε πολλῆς συνέσεως καὶ διακρίσεως χρεία, ἵνα μὴ τι παρὰ τὸ δέον διακονήσῃ, ἄλλα ἀντὶ ἄλλων ἐδέσματα εἰσαγαγὼν τῇ τοῦ βασιλέως τραπέζῃ, ἀλλὰ κατὰ ἀκολουθίαν τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἔσχατα παραθῆ σιτία· εἰ δὲ κατὰ ἄγνοιαν καὶ ἀδιακρισίαν μὴ διακονήσῃ τῷ βασιλεῖ καθεξῆς, κινδύνου καὶ θανάτου ἔνοχος τυγχάνει, οὕτως καὶ ψυχὴ ἐν τῇ χάριτι καὶ τῷ πνεύματι διακονοῦσα τῷ θεῷ πολλῆς διακρίσεως καὶ γνώσεως χρήζει, ὅπως μὴ τι σφαλῇ ἐν τοῖς τοῦ θεοῦ σκεύεσιν, ἤγουν τῇ τοῦ πνεύματος διακονίᾳ, τὴν ἰδίαν προαίρεσιν μὴ συμφωνοῦσαν τῇ χάριτι ἔχουσα. ἔστι γὰρ ἐν τῇ τοῦ πνεύματος διακονίᾳ κρυπτῶς ὑπὸ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἐπιτελουμένη καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις σκεύεσι, τουτέστι τῷ πνεύματι αὐτοῦ, διακονεῖσθαι τὸν κύριον ὑπὸ τῆς ψυχῆς. ἄνευ δὲ τῶν αὐτοῦ σκευῶν, τουτέστι τῆς χάριτος, ἀδύνατόν τινα τῷ θεῷ διακονῆσαι, τουτέστιν εὐαρεστῆσαι εἰς πάντα τὰ τοῦ θεοῦ θελήματα. καὶ ὅτε λάβῃ τὴν χάριν, καὶ τότε πολλῆς συνέσεως καὶ διακρίσεως χρεία, ἅπερ καὶ ταῦτα αὐτὸς δίδωσιν αὐτῇ ζητούσῃ παρὰ θεοῦ, ὅπως εὐαρέστως αὐτῷ διακονήσῃ ἐν τῷ πνεύματι ᾧ λαμβάνει, καὶ ἐν μηδενὶ κλαπῇ ὑπὸ τῆς κακίας καὶ σφαλῇ ὑπὸ ἀγνοίας καὶ ἀφοβίας καὶ ἀμελείας παρατραπέῖσα, καὶ παρὰ τὸ δέον τοῦ δεσποτικοῦ διαπραξαμένη θελήματος. ἐπεὶ τιμωρία καὶ θάνατος καὶ πένθος τῇ τοιαύτῃ ἔσται ψυχῇ, ὃ καὶ ὁ θεῖός φησιν ἀπόστολος· μὴ πῶς ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. ὄρᾳς, ἀπόστολος ὢν τοῦ θεοῦ οἶον εἶχε φόβον. παρακαλέσωμεν τοίνυν τὸν θεόν, ὅπως τὴν διακονίαν τοῦ πνεύματος κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα διακονήσωμεν ἐξαιρέτως, ὅσοι τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ ἐτύχομεν, καὶ μὴ τῇ καταφρονητικῇ συζῶμεν ἐννοίᾳ, ἵνα οὕτως εὐαρέστως αὐτῷ πολιτευσάμενοι καὶ πνευματικῇ λατρείᾳ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ λατρεύσαντες αὐτῷ τὴν αἰώνιον ζωὴν κληρονομήσωμεν. Ἀσθένειαν περικεῖται τις, καὶ συμβαίνει τινὰ μέλη ἔχειν αὐτὸν ὑγιῆ, ὀφθαλμὸν ἴσως ὄψεως ἢ τι ἕτερον, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ μέλη ἠφάνισται· ἔχει χεῖρα ὑγιῆ, ἀλλὰ τὸν πόδα ἠφάνισται. οὕτως ἔστι καὶ εἰς τὸ πνευματικόν· εἰκόσ τινα ἔχειν ὑγιῆ μέλη τοῦ πνεύματος τρία, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο τέλειός ἐστιν. ὄρᾳς πόσοι βαθμοὶ εἰσι καὶ μέτρα τοῦ πνεύματος, πῶς κατὰ μέρος διυλίζεται καὶ λεπτύνεται τὸ κακὸν καὶ οὐχ ἅπαξ. ὅλη ἡ πρόνοια καὶ οἰκονομία τοῦ κυρίου (καὶ τὸ ἀνατέλλειν τὸν ἥλιον, καὶ πάντα τὰ δημιουργήματα) διὰ τὴν βασιλείαν, ἣν μέλλουσι κληρονομεῖν οἱ ἐκλεκτοί, γεγόνασι, διὰ τὸ τὴν εἰρηνικὴν καὶ καθ' ὁμόνοιαν συστῆναι βασιλείαν. Ὁφείλουσιν οὖν οἱ Χριστιανοὶ εἰς πάντα ἀγωνίζεσθαι καὶ μήτε κρίνειν ὄλως τινά, μὴ πόρνην προεστῶσαν, μὴ ἀμαρτωλοὺς ἢ ἀτάκτους, ἀλλ' ἀπλῆ προαιρέσει καὶ καθαρῷ ὀφθαλμῷ πάντας ὁρᾶν, ἵν' ὑπάρχη τοῦτό τινα ὡς φυσικὸν καὶ πηκτόν, μηδένα ἐξουδενεῖν μήτε ἀνακρίνειν ἢ βδελύσσεσθαι ἢ ἔχειν αὐτοὺς ἐν διακρίσει. μονόφθαλμον ἐὰν ἴδῃς, μὴ διακριθῆς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀλλ' ὡς ὑγιεῖ αὐτῷ πρόσχες· τὸν ἔχοντα κυλλὴν τὴν χεῖρα ὡς μὴ κεκυλλωμένον. ἴδε τὸν χλωδὸν ὡς ὀρθόν, τὸν παραλυτικὸν ὡς ὑγιαίνοντα. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ καθαρότης τῆς καρδίας, ἵνα ἰδῶν τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἢ ἀσθενεῖς συμπαθήσῃ καὶ σπλαγχνισθῆς ἐπ' αὐτοῖς. συμβαίνει γὰρ καὶ ἀγίους κυρίου καθέζεσθαι εἰς θέατρα καὶ βλέπειν τὴν ἀπάτην τοῦ κόσμου· αὐτοὶ δὲ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον λαλοῦσι μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ κατὰ τὸν ἔξω ἄνθρωπον φαίνονται τοῖς ἀνθρώποις ὡς θεωροῦντες τὰ ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενα. Ἄλλην οὖν ἔχουσιν οἱ κοσμικοὶ ἐνέργειαν ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς πλάνης τοῦ φρονεῖν τὰ γήϊνα. οἱ δὲ Χριστιανοὶ ἄλλην ἔχουσι προαίρεσιν, ἄλλον νοῦν, ἄλλου αἰῶνός εἰσιν, ἄλλης πόλεως· πνεῦμα γὰρ θεοῦ κοινωνεῖ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, καὶ καταπατοῦσι τὸν ἀντικείμενον. γέγραπται γάρ· ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος·

οί γὰρ θεοσεβεῖς πάντων εἰσὶ δεσπότες. πάλιν δὲ οἱ χαῦνοι τῇ πίστει καὶ ἁμαρτωλοὶ ὄλων εἰσὶ δούλοι, καὶ πῦρ αὐτοὺς καίει καὶ λίθος καὶ ξίφος ἀποκτένει, καὶ τελευταῖον δαίμονες αὐτῶν κατακυριεύουσιν. 20'Ερώτησις:20 εἰ ἐν τῇ ἀναστάσει ὅλα τὰ μέλη ἀνίστανται; 20'Απόκρισις:20 τῷ θεῷ πάντα εὐκολὰ ἐστὶ, καὶ οὕτως ἐπηγγείλατο ἄνθρωπινῃ δὲ ἀσθενείᾳ καὶ λογισμῷ ὡσπερ ἀδύνατον τοῦτο καταφαίνεται. ὡσπερ γὰρ ἀπὸ τοῦ χοῦ καὶ τῆς γῆς λαβῶν ὁ θεὸς ὡς ἄλλην τινὰ φύσιν κατεσκεύασε τὴν τοῦ σώματος, μὴ ἔοικυῖαν τῇ γῆ, καὶ γένη πολλὰ ἐποίησεν οἷον τρίχας καὶ δέρμα καὶ ὀστέα καὶ νεῦρα· καὶ ὄν τρόπον βαλλομένη ραφίς εἰς πῦρ ἀλλάσσει τὴν χροάν καὶ μεταβάλλεται εἰς πῦρ (μέντοι γε ἡ φύσις τοῦ σιδήρου οὐκ ἀνηρέθη, ἀλλὰ συνέστηκεν), οὕτως καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει ὅλα τὰ μέλη ἀνίστανται καὶ θριξὶ οὐκ ἀπόλλυται, καθὼς γέγραπται, καὶ ὅλα γίνονται φωτειδῆ, ὅλα εἰς φῶς καὶ πῦρ βάπτονται καὶ μεταβάλλονται· ἀλλ' οὐχ, ὡς τινες λέγουσιν, ἀναλύεται καὶ γίνεται πῦρ καὶ οὐκέτι ὑφέστηκεν ἡ φύσις. Πέτρος γὰρ Πέτρος ἐστὶ καὶ Παῦλος Παῦλος καὶ Φίλιππος Φίλιππος· ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει καὶ ὑποστάσει μένει, πεπληρωμένος τοῦ πνεύματος, εἰ δὲ λέγεις, ὅτι ἀνελύθη ἡ φύσις, οὐκέτι Πέτρος ἢ Παῦλος, ἀλλὰ πάντη καὶ πανταχοῦ ὁ θεός, καὶ οὔτε οἱ εἰς γένναν ἀπερχόμενοι αἰσθονται τῆς κολάσεως οὔτε οἱ εἰς βασιλείαν τῆς εὐεργεσίας. ὡσπερ ἴνα ἡ παράδεισος ἔχων παντοῖα δένδρα καρποφόρα καὶ ἡ ἐκεῖ ἄπιος ἢ μῆλον καὶ ἄμπελος ἔχουσα τὸν καρπὸν καὶ τὰ φύλλα, συμβῆ δὲ τὸν παράδεισον καὶ ὅλα τὰ δένδρα καὶ τὰ φύλλα μεταβληθῆναι καὶ ἀλλαγῆναι εἰς ἄλλην φύσιν καὶ γενέσθαι τὰ πάντα φωτειδῆ, οὕτως καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀλλάσσονται ἐν τῇ ἀναστάσει καὶ γίνονται τὰ μέλη αὐτῶν ἅγια καὶ φωτειδῆ. Οἱ οὖν τοῦ θεοῦ ἄνθρωποι ὀφείλουσιν εὐτρεπίσαι ἑαυτοὺς εἰς ἀγῶνα καὶ ἄθλησιν. ὡσπερ δὲ νεανίας γενναῖος τὰς ἐπιφερομένας πληγὰς καὶ τὴν πάλην βαστάζει καὶ ἀντιτίπτει, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλουσι φέρειν τὰς θλίψεις τὰς τε ἔξωθεν καὶ τοὺς ἔνδοθεν πολέμους, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς τυπτόμενοι νικῆσωσιν· ἡ γὰρ ὁδὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ οὕτως ἐστίν. ὅπου γὰρ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκεῖ ἐπακολουθεῖ ὁ διωγμὸς καὶ ἡ πάλη. ὁρᾷς τοὺς προφήτας, πῶς ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων δι' ὅλου, εἰς οὓς ἐνήργει τὸ πνεῦμα. ὁρᾷς πῶς ὁ κύριος, ὅστις ἐστὶν ὁδὸς καὶ ἀλήθεια, οὐχ ὑπὸ ἄλλου ἔθνους ἐδιώχθη, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἰδίων, ὑπὸ τῆς ἰδίας φυλῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐδιώχθη καὶ ἐσταυρώθη· ὁμοίως καὶ οἱ ἀπόστολοι. ἐξ οὗ γὰρ ὁ σταυρὸς μετῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ παράκλητον καὶ ἐχώρησεν εἰς τοὺς Χριστιανούς, λοιπὸν οὐδεὶς Ἰουδαίων ἐδιώχθη, ἀλλὰ Χριστιανοὶ ἐμαρτύρησαν. διὸ οὐκ ὀφείλουσι ξενίζεσθαι· ἀνάγκη γὰρ διώκεσθαι τὴν ἀλήθειαν. 20'Ερώτησις:20 τινὲς λέγουσιν ὅτι ἔξωθεν ἐπεισέρχεται τὸ κακόν, καὶ ἐὰν θέλῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐ δέχεται, ἀλλ' ἀποπέμπεται αὐτό. 20'Απόκρισις:20 ὡσπερ ὁ ὄφις ἔξωθεν λαλήσας τῇ Εὐᾶ διὰ τὴν ὑπακοὴν ἔνδοθεν ὑπεισῆλθεν, οὕτω καὶ νῦν διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπεισέρχεται ἡ ἁμαρτία ἔξω οὔσα. ἔχει γὰρ ἐξουσίαν καὶ παρρησίαν εἰσερχεσθαι ἡ ἁμαρτία εἰς τὴν καρδίαν· οἱ γὰρ λογισμοὶ οὐκ εἰσὶν ἔξωθεν ἀλλ' ἔνδοθεν ἐκ τῆς καρδίας. λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος· «βούλομαι τοὺς ἄνδρας προσεύχεσθαι χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν πονηρῶν». εἰσὶ γὰρ λογισμοὶ ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς καρδίας κατὰ τὸ εὐαγγέλιον. ἄπελθε εἰς εὐχὴν καὶ ἐπίσκεψαί σου τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν καὶ θέλησον τὴν εὐχὴν σου καθαρὰν ἀναπέμψαι τῷ θεῷ καὶ βλέπε ἐκεῖ, εἰ οὐδὲν ἐστὶ τὸ ἐμποδίζον, εἰ γίνεται εὐχὴ καθαρὰ, εἰ ἡσχόληταί σου ὁ νοῦς περὶ τὸν κύριον, ὄν τρόπον τοῦ γεωργοῦ περὶ τὴν γεωργίαν, τοῦ ἀνδρὸς περὶ τὴν γυναῖκα, τοῦ ἐμπόρου περὶ τὴν ἐμπορίαν· εἰ κλίνεις τὰ γόνατά σου εἰς εὐχὴν καὶ τοὺς λογισμοὺς σου ἄλλοι μὴ διαρπάζουσιν. Ἀλλὰ λέγεις ὅτι ὁ κύριος ἐλθὼν διὰ τοῦ σταυροῦ κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ οὐκέτι ἐστὶν ἔσω. ἀλλ' ὡσπερ ἐὰν ἡ

στρατιώτης καὶ ἀποθῆται τὸ ἄρμα αὐτοῦ εἰς οἰκίαν τινός, ὅτε θέλει ἐξουσίαν ἔχει εἰσιέναι καὶ ἐξιέναι ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, οὕτως καὶ ἡ ἁμαρτία ἔχει ἐξουσίαν διαλογίζεσθαι ἐν τῇ καρδίᾳ. γέγραπται γάρ· «εἰσήλθεν ὁ σατανᾶς εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα». εἰ δὲ λέγεις, ὅτι διὰ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ κατεκρίθη ἡ ἁμαρτία καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα οὐκέτι ἔχει νομὴν τὸ κακὸν τοῦ διαλογίζεσθαι ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀγνοεῖς ὅτι ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου μέχρι τοῦ νῦν ὅσοι ἐβαπτίσθησαν καὶ πονηρὰ ποτε ἐλογίσθησαν; ἢ οὐκ εἰς κενοδοξίαν τινὲς αὐτῶν ἢ πορνείαν ἢ γαστριμαργίαν ἐτράπησαν; ἀλλὰ ὅλοι οἱ κοινωνοῦντες τῇ ἐκκλησίᾳ κοσμικοὶ ἄμωμον καὶ καθαρὰν ἔχουσι τὴν καρδίαν; ἢ εὐρίσκομεν ὅτι καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα πολλὰ ἁμαρτία γίνονται καὶ πολλοὶ ἁμαρτάνουσιν; ἔχει οὖν νομὴν καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα εἰσελθεῖν ὁ ληστής καὶ πράττειν ἃ θέλει. γέγραπται γάρ· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεὸν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου. ἀλλὰ λέγεις ὅτι ἀγαπῶ καὶ ἔχω πνεῦμα ἅγιον. ἔχεις τὴν μνήμην καὶ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν καῦσιν πρὸς τὸν κύριον; νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐκεῖ ἀποδέδεσαι; καὶ εἰ μὲν ἔχεις τοιαύτην ἀγάπην, καθαρὸς εἶ; εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, ζήτησον ἔτι, ὅταν ἔλθωσιν ἀπὸ τῶν γηίνων πραγμάτων καὶ ἀπὸ τῶν αἰσχυρῶν καὶ πονηρῶν λογισμῶν, εἰ μὴ πρὸς ταῦτα ὑποκλίνῃ, ἀλλὰ πάντοτε εἰς ἀγάπην καὶ πόθον θεοῦ ἔλκεται σου ἡ ψυχὴ. οἱ γὰρ λογισμοὶ τοῦ κόσμου κατασπῶσι τὸν νοῦν εἰς τὰ ἐπίγεια καὶ φθαρτά, καὶ οὐκ ἐῷσιν ἀγαπήσαι θεὸν ἢ μνημονεῦσαι τοῦ κυρίου. Καὶ πολλάκις ἀπέρχεται εἰς προσευχὴν ὁ ἰδιώτης καὶ κλίνει γόνυ καὶ εἰσέρχεται ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς ἀνάπαυσιν, καὶ ὅσον σκάπτει καὶ βαθύνει, ῥήσεται τὸ τεῖχος τῆς κακίας τὸ ἀνθιστάμενον καὶ εἰσέρχεται εἰς ὄρασιν καὶ σοφίαν, ὅπου οὐ φθάνουσι δυνάσται ἢ σοφοὶ ἢ ῥήτορες καταλαβεῖν ἢ γνῶναι τὴν λεπτότητα τοῦ νοῦς αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἀσχολεῖται εἰς θεῖα μυστήρια. καὶ γὰρ ἄπειρος τοῦ δοκιμάζειν μαργαρίτας οὐκ οἶδε διατιμήσασθαι τούτους διὰ τὸ ἄπειρον αὐτὸν τυγχάνειν. οἱ οὖν Χριστιανοὶ τὰ ἔνδοξα τῆς γῆς βδελύσσονται καὶ ἡγοῦνται ταῦτα ὡς κοπρίαν πρὸς ἐκείνην τὴν σύγκρισιν τῆς μεγαλειότητος τῆς ἐνεργούσης ἐν αὐτοῖς. 20'Ερώτησις:20 εἰ δύναται πεσεῖν ἄνθρωπος ἔχων χάρισμα; 20'Απόκρισις:20 ἐὰν ἀμελήσῃ, πίπτει. οἱ γὰρ πολέμοιοι οὐδέποτε ἀργοῦσιν οὔτε ὀκνοῦσι πολεμοῦντες. πόσω μᾶλλον σὺ οὐκ ὀφείλεις παύσασθαι ἀπὸ τῆς ζητήσεως τῆς πρὸς θεόν; πολλὴ γάρ σοι ζημία γίνεταί ἀμελοῦντι, εἰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μυστηρίῳ τῆς χάριτος δοκεῖς ἐξετάζεσθαι. 20'Ερώτησις:20 εἰ παραμένει ἡ χάρις μετὰ τὸ πεσεῖν; 20'Απόκρισις:20 ὁ θεὸς θέλει τὸν ἄνθρωπον εἰς ζωὴν πάλιν ἀγαγεῖν καὶ προτρέπεται ἐπὶ τὸ πάλιν προσκλαῦσαι καὶ μετανοῆσαι τὸν ἄνθρωπον, εἰ δὲ καὶ παραμείνης ἐπὶ τῷ πάλιν σὲ ποιῆσαι ἀσφαλέστερον ἐργάτην, μετανοοῦντα ἐφ' οἷς πάλαι ἐπλημμέλησας. 20'Ερώτησις:20 εἰ τοῖς τελείοις ἐπίκειται θλίψις ἢ πόλεμος, ἢ τὸ ὄλον ἀμεριμνοῦσιν; 20'Απόκρισις:20 ὁ πόλεμος κατ' οὐδενὸς παύεται πολεμῶν· ὁ σατανᾶς γὰρ ἄσπλαγχνός ἐστι καὶ μισάνθρωπος, διὸ καὶ παντὶ ἀνθρώπῳ πολεμεῖν οὐκ ὀκνεῖ· ἀλλ' οὐ τοῖς αὐτοῖς μέτροις φαίνεται πᾶσιν ἐπιών. καὶ γὰρ ἔπαρχοι καὶ κόμητες φόρους διδῶσι τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' οὗτος θαρρῶν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ καὶ τῷ χρυσῷ καὶ τῷ ἀργύρῳ ὡς ἐκ τῶν περισσευμάτων αὐτοῦ ποιεῖται τὰς συντελείας, μὴ ζημίαν ἡγούμενος. ὡσπερ γὰρ ὁ ποιῶν ἐλεημοσύνην οὐδέποτε ἡγεῖται ζημίαν, οὕτω καὶ ὁ σατανᾶς ὡς ἐκ παρέργου ταῦτα ἡγεῖται. ἔστι δὲ πτωχὸς «λειπόμενος τροφῆς ἐφημέρου»· οὗτος μαστίζεται καὶ βασανίζεται, μὴ δυνάμενος ἐκεῖνο τὸ συντέλεσμα ἀποπληρῶσαι· καὶ ἔστι ξέομος καὶ βασανιζόμενος χαλεπῶς καὶ οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ ἔστιν ἄλλος, ὅτι ἀπὸ μιᾶς φάσεως κελεύεται ἀποκεφαλισθῆναι καὶ ἀπόλλυται. οὕτως καὶ εἰς τοὺς Χριστιανούς. εἰσὶν ἰσχυρῶς πολεμούμενοι καὶ ξέομοι ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἔτι εἰς τοὺς πολέμους στερεοῦνται καὶ σοφίζονται καταφρονοῦντες τῆς ἐναντίας δυνάμεως,

καὶ οὐκ ἔχουσι κίνδυνον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ὅτι ἄπτωτοὶ εἰσι καὶ ἀσφαλίζονται περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας διὰ τὸ πολλάκις γεγυμνασθαι ἐν τῷ πολέμῳ τῆς κακίας καὶ ἐμπείρους γεγενῆσθαι· ἔχοντες δὲ τὸν θεὸν μεθ' ἑαυτῶν ὀδηγοῦνται καὶ ἀναπαύονται. ἄλλοι δὲ μηδέπω γυμνασθέντες εἰς μίαν θλίψιν ἔαν ἐμπέσωσι καὶ ἐπικινηθῆ ἡ πόλεμος, εὐθέως καταπίπτουσιν εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ὡσπερ οἱ διοδεύοντες ἐν πόλει, θέλοντες ἰδεῖν τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτῶν καὶ γνωρίμους, εἰ καὶ πολλοῖς συναντῶσιν ἐν ταῖς ἀγοραῖς, οὐκ ἐμποδίζονται ὑπ' αὐτῶν· ἔχουσι γὰρ σκοπὸν τοῦ τοῖς φίλοις ἐντυχεῖν· καὶ ὅταν ἔξωθεν κρούσωσι τὴν θύραν καὶ καλέσωσι, χαίροντες ἀνοίγουσιν οἱ ἀγαπητοὶ αὐτῶν· εἰ δὲ ἀπομείνωσιν ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ χλευάζονται ἢ τοι ἐπέχονται ἀπὸ τῶν ἀπαντῶντων, ἀποκλείεται ἡ θύρα καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς ἀνοίγει, οὕτω καὶ οἱ πρὸς τὸν δεσπότην ἡμῶν Χριστὸν τὸν ὄντως ἀγαπητὸν ἐπειγόμενοι φθάσαι τῶν ἄλλων ἀπάντων ὀφείλουσι καταφρονεῖν καὶ ὑπερορᾶν. ὃν δὲ τρόπον οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ παλάτιον πρὸς τὸν βασιλέα, κόμητες μὲν ὄντες ἢ ἑπαρχοὶ, ὑπὸ φόβον πολὺν εἰσι, πῶς τὰς ἀποκρίσεις δώσουσι καὶ μὴ ἐν τῇ ἀπολογία πταίσαντες εἰς λόγον καὶ τιμωρίαν ὑποβληθῶσιν· ἄγροικοι δὲ καὶ ἰδιῶται ὄντες οἱ μηδέποτε θεασάμενοι ἄρχοντα ἐν ἀμεριμνία διάγουσιν, οὕτω δὲ καὶ ὁ κόσμος οὗτος ὁ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ βασιλέων ἕως πτωχῶν τὴν τοῦ Χριστοῦ δόξαν ἀγνοοῦντες τὴν μεριμναν ἔχουσι περὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων· οὐ ταχέως δὲ τις μέμνηται τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως. οἱ δὲ εἰσερχόμενοι τῷ λογισμῷ εἰς τὸ «βῆμα τοῦ Χριστοῦ», ὅπου ἐστὶν ὁ θρόνος αὐτοῦ, καὶ κατέναντι αὐτοῦ διὰ παντὸς ὄντες ὑπὸ φόβον καὶ τρόμον εἰσὶν αἰεὶ τοῦ μή τι σφαλῆναι περὶ τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς. Καὶ ὡσπερ οἱ πλούσιοι τῆς γῆς ὅταν πολλοὺς καρποὺς εἰσενέγκωσιν εἰς τὰς ἀποθήκας αὐτῶν, πάλιν ἐργάζονται καθ' ἑκάστην ἡμέραν πλεῖον, ἵνα εὐπορῶσι καὶ μὴ ἐλλείπωνται· εἰ δὲ θαρρήσουσι τῷ ἐναποκειμένῳ ταῖς ἀποθήκαις πλούτῳ καὶ ἀμελήσουσι μὴ ἐπισυνάγοντες ἕτερον, ἀλλὰ καταναλίσκοντες τὰ ἀποκείμενα, ταχέως εἰς πενίαν καὶ πτωχείαν ἐπίπτουσιν· ὅθεν προσοδεύομενοι καὶ εἰσφέροντες ὀφείλουσι κάμνειν καὶ ἐπισυνάγειν, ἵνα μὴ ὑστερηθῶσιν, οὕτως ἐστὶν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ τὸ γεύσασθαι τινα τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ· γεύσασθε γὰρ φησι καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος. ἔστι δὲ ἡ γεῦσις αὕτη ἐνεργητικὴ ἐν πληροφορίᾳ δύναμις πνεύματος διακονοῦσα ἐν καρδίᾳ. ὅσοι γὰρ υἱοὶ εἰσι τοῦ φωτὸς καὶ τῆς διακονίας τῆς καινῆς διαθήκης ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἀγίῳ, οὗτοι παρὰ ἀνθρώπων οὐδὲν μανθάνουσι· θεοδίδακτοι γὰρ εἰσιν. αὕτη γὰρ ἡ χάρις ἐπιγράφει ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τοὺς νόμους τοῦ πνεύματος. οὐκ ὀφείλουσιν οὖν εἰς τὰς γραφὰς μόνον τὰς διὰ μέλανος γεγραμμένας πληροφορεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πλάκας τῆς καρδίας ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἐγγράφει τοὺς νόμους τοῦ πνεύματος καὶ τὰ ἐπουράνια μυστήρια. ἡ γὰρ καρδία ἡγεμονεύει καὶ βασιλεύει ὅλου τοῦ σωματικοῦ ὀργάνου, καὶ ἐπὶ ἀν κατάσχη τὰς νομὰς τῆς καρδίας ἡ χάρις, βασιλεύει ὅλων τῶν μελῶν καὶ τῶν λογισμῶν· ἐκεῖ γὰρ ἐστὶν ὁ νοῦς καὶ ὅλοι οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἡ προσδοκία αὐτῆς, διὸ καὶ διέρχεται ἡ χάρις εἰς ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος. οὕτως πάλιν ὅσοι εἰσὶν υἱοὶ τοῦ σκότους, βασιλεύει τῆς καρδίας ἡ ἁμαρτία καὶ διέρχεται εἰς ὅλα τὰ μέλη («ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί») καὶ οὕτως ὑπεκχεομένη σκοτίζει τὸν ἄνθρωπον. Οἱ δὲ μὴ λέγοντες εἶναι τὸ κακὸν σύντροφον καὶ συναυξάνον τῷ ἄνθρωπῳ, μήτε μεριμνήσωσι περὶ τῆς αὔριον μήτε ἐπιθυμήσωσι· καιρῷ γὰρ τινι ἐπαύσατο ἐν αὐτοῖς ἐνοχλοῦν τὸ κακόν, τινὰ ἐπιθυμίαν ὑποβάλλον, ὥστε ἐν ὄρκῳ διαβεβαιοῦσθαι τὸν ἄνθρωπον ὅτι οὐκέτι ἐπανίσταται μοι τὸ τοιοῦτον πάθος. καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν κατεκάη τῇ ἐπιθυμίᾳ, ὥστε εὐρεθῆναι αὐτὸν πρὸς ἐπὶ τούτοις καὶ ἐπίορκον. ὡσπερ γὰρ δι' ὀχετοῦ διέρχεται ὕδωρ, οὕτω καὶ διὰ τῆς καρδίας καὶ τῶν

λογισμῶν ἢ ἀμαρτία. ὅσοι δὲ τοῦτο ἀναιροῦσιν, ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀμαρτίας μὴ θελούσης θριαμβεῦσθαι ἐλέγχονται καὶ χλευάζονται· σπουδάζει γὰρ τὸ κακὸν λανθάνειν καὶ κρύπτεσθαι ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰ οὖν ἀγαπᾷ τις τὸν θεόν, καὶ αὐτὸς συγκιρνᾷ τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην· πιστευθεὶς δὲ ἅπαξ ὑπ' αὐτοῦ προστιθεῖ τούτῳ τὴν ἐπουράνιον πίστιν, καὶ γίγνεται διπλοῦς ὁ ἄνθρωπος. ὅσα οὖν ἐκ τῶν μελῶν σου προσφέρεις αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν ἰδίων ὅμοια μελῶν συγκιρνᾷ τῇ ψυχῇ σου, ἵνα ἦς πάντα καθαρῶς ποιῶν καὶ ἀγαπῶν καὶ προσευχόμενος. μεγάλου γὰρ ἀξιώματός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ἴδε πόσος ἐστιν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς ὁ κύριος, εἰ μὴ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ μόνῳ ἐπαναπαύεται. τιμιώτερος οὖν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ πάντα τὰ δημιουργήματα, τάχα δὲ τολμήσω λέγειν ὅτι μὴ μόνον τῶν ὀρατῶν δημιουργημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀοράτων ἤγουν τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων. οὐ γὰρ περὶ Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ τῶν ἀρχαγγέλων εἶπεν ὅτι «ποιήσωμεν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν», ἀλλὰ περὶ τῆς νοερᾶς οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἀθανάτου λέγω ψυχῆς. καὶ γὰρ γέγραπται ὅτι «παρεμβολαὶ ἀγγέλων κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν». Τὰ μὲν οὖν κτίσματα τὰ φαινόμενα φύσει τινὶ ἀμεταβλήτῳ δέδεται. ὁ οὐρανὸς ἅπαξ τέτακται, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, ἡ γῆ[, καὶ οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς ὁ κύριος]· ἀλλ' οὐδὲ παρ' ὃ ἐκτίσθησαν μετατραπήναι δύνανται οὔτε ἔχουσι θέλημα. σὺ δὲ διὰ τοῦτο εἶ «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» θεοῦ, ἐπειδὴ ὡσπερ ὁ θεὸς αὐτεξούσιός ἐστι καὶ ὁ θέλει ποιεῖ (ἐὰν θέλῃ, κατὰ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ πέμψει τοὺς δικαίους εἰς γέενναν καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς εἰς βασιλείαν· ἀλλ' οὐχ αἰρεῖται οὐδὲ καταδέχεται τοῦτο· δικαιοκρίτης γὰρ ἐστιν ὁ κύριος), οὕτως καὶ σὺ αὐτεξούσιος εἶ καί, ἐὰν θέλῃς, ἀπολέσθαι. τρεπτῆς φύσεως εἶ· εἰ θέλεις βλασφημῆσαι, ποιῆσαι φάρμακα καὶ ἀποκτεῖναί τινα, οὐδεὶς σοὶ ἀντίκειται ἢ κωλύει σε. εἰ θέλει τις, ὑποτάσσεται τῷ θεῷ καὶ διοδεύει τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ κρατεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν· ὁ γὰρ νοῦς οὗτος ἀντίπαλός ἐστιν, ἐπικρατεῖν δυνάμενος ἐρρωμένῳ λογισμῷ τὰς τῆς κακίας ὁρμὰς καὶ ἐπιθυμίας αἰσχροῦς. Εἰ γὰρ ἐν οἰκίᾳ μεγάλη, ὅπου ἐστὶ χρυσώματα καὶ ἀργυρώματα καὶ ἐσθῆς διάφορος, χρυσός τε καὶ ἄργυρος, νεανίσκοι καὶ νεάνιδες διατρίβοντες ἄγχουσι τὸν ἑαυτῶν νοῦν (εἰ καὶ ἡ φύσις διὰ τὴν σύνοικον ἀμαρτίαν πάντων ἐπιθυμεῖ) καὶ διὰ τὸν ἀνθρώπινον φόβον τῶν δεσπότην ἐπέχουσι τὰς ὁρμὰς τῶν ἐπιθυμιῶν, πόσῳ μᾶλλον ὅπου ἐστὶ φόβος θεοῦ, ἀντιμάχεσθαι καὶ ἀντιπράττειν ὀφείλει τῇ συνούσῃ κακίᾳ· τὰ γὰρ δυνατὰ σοὶ προσέταξεν ὁ θεός. ἡ μὲν οὖν τῶν ἀλόγων ζῶων φύσις δετὴ ἐστίν. οἷον ἡ τοῦ ὄφρατος φύσις πικρά ἐστὶ καὶ ἰοβόλος, ὅλοι οὖν οἱ ὄφρατοι τοιοῦτοί εἰσιν. ὁ λύκος ἀρπάζειν εἴωθεν, ὅλοι οἱ λύκοι τῆς αὐτῆς εἰσι φύσεως. τὸ ἀρνίον ἀφελὲς ὄν ἀρπάζεται, ὅλα τὰ ἀρνία τῆς αὐτῆς εἰσι φύσεως. ἡ περισσότερὰ ἄδολός ἐστι καὶ ἀκέραιος, ὅλα αἱ περισσότεραὶ τῆς αὐτῆς εἰσι φύσεως. ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐχ οὕτως ἐστίν. εἷς ἐστὶν ὡς λύκος ἀρπάζων καὶ εἷς ἐστὶν ὡς ἀρνίον ἀρπαζόμενος· ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τῆς ἀνθρωπότητος ἀμφοτέρω γίγνεται. ἔστι τις μὴ ἀρκούμενος τῇ ἰδίᾳ γυναικί, ἀλλὰ καὶ πορνεύων· καὶ ἔστιν ἄλλος, ὅτι οὐκ ἔα οὐδὲ ἐπιθυμίαν ἀνελεῖν ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ. ἔστι τις διαρπάζων τὰ τοῦ πλησίον· καὶ ἔστιν ἄλλος διὰ θεοσεβείαν καὶ τὰ ἴδια διαδιδούς. ὁρᾷς πῶς τρεπτὴ ἐστὶν αὕτη ἡ φύσις. ἔστιν ἐπὶ τὸ κακὸν ῥέπουσα καὶ ἔστιν ἐπὶ τὸ καλὸν αὐθις· καὶ δι' ἀμφοτέρων ἐπιτηδεύεις ἔχει νεῦσαι πρὸς ἃς βούλεται πράξεις. δεκτικὴ οὖν ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ καλοῦ τε καὶ τοῦ κακοῦ, ἥτοι θείας χάριτος ἥτοι ἐναντίας δυνάμεως, ἀλλ' οὐκ ἀναγκαστικῆ. Ἐπειδὴ τὸ πρὶν αὐτὸς ὁ Ἀδὰμ ἐν καθαρότητι ὦν ἐβασίλευε τῶν λογισμῶν αὐτοῦ· ἀφ' οὗ δὲ παρέβη τὴν ἐντολήν, ὄρη δυσβάστακτα ἐπίκειται τῷ νῶ αὐτοῦ, καὶ οἱ τῆς κακίας λογισμοὶ παραμιγνέτες ὅλοι ὡς ἴδιοι αὐτοῦ ἐγένοντο καὶ οὐδὲ εἷς αὐτοῦ ἰδιός ἐστιν, ἐπειδὴ

κατέχονται ὑπὸ τῆς κακίας. λοιπὸν ὀφείλεις ζητῆσαι λύχνον ἵνα ἀφθῆ, καὶ εὖρης τοὺς καθαρὸς λογισμούς· οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ φυσικοί, οὐς ἐποίησεν ὁ κύριος. Οἱ ἀνατραφέντες εἰς θάλασσαν ἔμαθον κολυμβᾶν, καὶ ὅταν ἐπαναστῶσι κλύδωνες καὶ κύματα, οὐ ξενίζονται· οἱ δὲ ἀσυνήθεις τούτων καὶ μικρᾶς ζάλης ἐπελθούσης δειλιῶσι καὶ καταποντίζονται. οὕτως εἰσιν οἱ Χριστιανοί. ὥσπερ νοῦς τριετοῦς παιδίου οὐ δύναται χωρῆσαι ἢ καταλαβεῖν νοῦν τελείου σοφιστοῦ, ἐπειδήπερ ἐν μέσῳ παρῆλθε πολὺς τις χρόνος, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὡς βρέφη νήπια τὸν κόσμον κατανοοῦσιν, ἀφορῶντες εἰς τὸ μέτρον τῆς χάριτος· ξένοι γὰρ εἰσι τοῦ αἰῶνος τούτου. ἡ δὲ πόλις αὐτῶν καὶ ἡ ἀνάπαυσις ἄλλη ἐστίν. ἔχουσι γὰρ οἱ Χριστιανοὶ τὴν παράκλησιν τοῦ πνεύματος, δάκρυα καὶ πένθος καὶ στεναγμόν, καὶ αὐτὰ τὰ δάκρυα τρυφῆ αὐτοῖς ἐστίν· ἔχουσι δὲ καὶ φόβον ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιᾶσαι. καὶ οὕτως εἰσιν ὡς ἄνθρωποι βασιλεύοντες εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τὸ αἷμα αὐτῶν, μὴ θαρροῦντες ἑαυτοῖς ἢ οἰόμενοι τι εἶναι, ἀλλ' ὄντες ἐξουδενωμένοι καὶ ἀποδοκιμασμένοι παρὰ πάντας ἀνθρώπους. Ὡσπερ ἐὰν ἦ βασιλεὺς καὶ πτωχῶ τινι παράθῃται τὸν ἑαυτοῦ θησαυρόν· ὁ παραλαβὼν φυλάξει οὐκ ἔχει αὐτὸν ὡς ἴδιον, ἀλλ' ὁμολογεῖ πάντοτε τὴν πτωχείαν αὐτοῦ, μὴ τολμῶν διασκορπίσαι ἐκ τοῦ ἀλλοτρίου θησαυροῦ. τοῦτο γὰρ ἐνθυμεῖται πάντοτε ὡς οὐ μόνον ἀλλότριός ἐστιν ὁ θησαυρός, ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς δυνάστης παρέθετό μοι αὐτὸν καὶ ὅταν θέλῃ λαμβάνει αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ, οὕτως ἑαυτοὺς ὀφείλουσιν ἠγεῖσθαι καὶ οἱ ἔχοντες τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ταπεινοφρονεῖν καὶ ὁμολογεῖν τὴν πτωχείαν αὐτῶν. ὥσπερ γὰρ ὁ πτωχὸς ὁ λαβὼν τὴν παραθήκην τοῦ θησαυροῦ παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐὰν πεποιθῶς ἐπὶ τῷ ἀλλοτρίῳ θησαυρῷ ὡς ἰδίῳ πλούτῳ ἐπαρθῆ καὶ τῦφον λάβῃ ἢ καρδία αὐτοῦ, αἶρει ἀπ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς τὸν θησαυρόν αὐτοῦ, καὶ μένει ὁ ἐσχηκὼς αὐτὸν ἐν παρακαταθήκῃ οἷος ἦν πρὸ τούτου πτωχός, οὕτως καὶ οἱ ἔχοντες τὴν χάριν ἐὰν ἐπαρθῶσι καὶ τῦφον λάβωσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, αἶρει ἀπ' αὐτῶν ὁ κύριος τὴν χάριν αὐτοῦ, καὶ μένουσι τοιοῦτοι οἷοι ἦσαν πρὸ τοῦ λαβεῖν τὴν χάριν παρὰ κυρίου. Ἀλλὰ πολλοὶ καίτοι συνούσης τῆς χάριτος κλεπτόμενοι ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας οὐκ οἶδασιν. ὥσπερ ἐὰν ἦ νεωτέρα ἐν οἴκῳ τινί, ὁμοίως καὶ νεώτερος· καὶ λοιπὸν κολακευομένη ὑπ' ἐκείνου αὕτη συνθῆται αὐτῷ, μοιχᾶται καὶ ἀπόβλητος γίνεται, οὕτω καὶ ὁ δεινὸς ὄφις τῆς ἀμαρτίας σύνεστι τῇ ψυχῇ γαργαλίζων καὶ προτρεπόμενος, καὶ ἐὰν συνθῆται, κοινωνεῖ ἢ ἀσώματος ψυχῇ τῇ ἀσώματῳ κακίᾳ τοῦ πνεύματος, τουτέστι πνεῦμα πνεύματι κοινωνεῖ, καὶ μοιχεύει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὁ συντιθέμενος καὶ καταδεχόμενος τὸν λογισμόν τοῦ πονηροῦ. τὸ οὖν μέτρον τοῦ ἀγῶνός σου τοῦτό ἐστιν, ἵνα μὴ μοιχεύσης ἐν τοῖς λογισμοῖς, ἀλλ' ἵνα ἀντιστῆς τῷ νῶ καὶ ἔσωθεν ποιήσης πόλεμον καὶ ἀγῶνα καὶ μὴ ὑπακούσης μηδὲ συνηδυνθῆς τῇ κακίᾳ ἐν τοῖς λογισμοῖς. καὶ ἐὰν ταύτην τὴν ἐτοιμασίαν εὖρη ὁ κύριος ἐν σοί, ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ παραλαμβάνει σε ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Ἔστι γὰρ τινὰ πράγματα ἃ οἰκονομεῖ ὁ κύριος, ἵνα μὴ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ποιήσῃ τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς κλήσεως αὐτοῦ· καὶ ἔστι τινὰ πράγματα, ἃ οὕτως οἰκονομεῖ κατὰ παραχώρησιν, ἵνα δοκιμασθῆ καὶ γυμνασθῆ ὁ ἄνθρωπος, ἵνα ἀποδειχθῆ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου. οἱ γὰρ ἐν θλίψεσι καὶ πειρασμοῖς ὄντες ἐὰν ὑπομείνωσιν, οὐκ ἀποτυγχάνουσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. οἱ οὖν Χριστιανοὶ ἐν τοῖς θλιβεροῖς πράγμασιν οὐκ ἄχθονται ἢ λυποῦνται. ἐὰν ἐν πενίᾳ ἢ κακουχίᾳ ἐξετασθῶσιν, οὐκ ὀφείλουσι ξενίζεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον συνηδύνεσθαι τῇ πτωχείᾳ καὶ ἠγεῖσθαι ἀντὶ πλούτου, τὴν νηστείαν ἀντὶ τρυφῆς, τὴν ἀτιμίαν καὶ ἀδοξίαν ἀντὶ δόξης. πάλιν δὲ ἐὰν ἐμπέσωσιν εἰς πράγματα ἔνδοξα ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἅπερ προτρέπεται αὐτοὺς εἰς ἀνάπαυσιν σαρκικὴν ἢ πλοῦτον ἢ δόξαν ἢ τρυφήν, ὀφείλουσι μὴ συνηδύνεσθαι τούτοις,

ἀλλ' ἀποφεύγειν ὡς ἀπὸ πυρός. Εἰς τὸ φαινόμενον, ἐὰν ἐλάχιστον ἔθνος ἐπικινήθῃ τῷ βασιλεῖ πρὸς πόλεμον, οὐ κάμνει πολεμῶν αὐτός, ἀλλ' ἀποστέλλει στρατιώτας μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, καὶ ποιοῦνται τὸν πόλεμον. ἐὰν δὲ ἔθνος μέγιστον ἢ τὸ ἐπικινήθῃ δυνάμενον ἐκπορθῆσαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἀναγκάζεται αὐτός ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς ἐν τῷ παλατίῳ καὶ τοῖς στρατοπέδοις αὐτοῦ ἀπελθεῖν καὶ συγκροτῆσαι τὸν πόλεμον. βλέπε οὖν σου τὸ ἀξίωμα, ὅτι ὁ θεὸς ἐκινήθη μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοπέδου, τῶν ἀγγέλων λέγω καὶ τῶν ἀγίων πνευμάτων, εἰς σὴν πρεσβείαν δι' ἑαυτοῦ ἐλθῶν, ἵνα σε λυτρώσῃται ἐκ τοῦ θανάτου. ἀσφάλισαι οὖν σεαυτὸν καὶ ἐννοήθητι, οἷα πρόνοια διὰ σὲ γεγένηται. Ὑποδείγματι δὲ βιωτικῶ κεκρήμεθα, ὡς ἐν βίῳ. ὥσπερ ἂν ἦ βασιλεὺς καὶ εὕρη τινὰ ἐνδεῆ ἔχοντα πάθη, καὶ μὴ ἐπαισχυνηθῇ αὐτόν, ἀλλὰ φαρμάκοις ἰαματικοῖς θεραπεύσῃ αὐτοῦ τὰ τραύματα καὶ ἀπενέγκῃ αὐτόν εἰς τὸ ἑαυτοῦ παλάτιον καὶ ἐνδύσῃ αὐτόν τὴν πορφυρίδα καὶ τὸ διάδημα καὶ ποιήσῃ αὐτόν κοινωνὸν τῆς τραπέζης αὐτοῦ, οὕτως καὶ ὁ ἐπουράνιος βασιλεὺς Χριστὸς ἐλθὼν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔχοντα πάθη ἰάσατο καὶ ἐποίησε κοινωνὸν τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ τραπέζης, καὶ τοῦτο οὐ βιασάμενος τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀλλὰ προτρεψάμενος αὐτόν εἰς τὴν τοιαύτην ἴσθησι τιμῆν. καὶ γὰρ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γέγραπται ὅτι ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτοῦ δούλους ὁ κύριος, καλῶν τοὺς θέλοντας, δηλώσας αὐτοῖς ὅτι «τὸ ἄριστον ἡτοίμασται»· αὐτοὶ δὲ οἱ κεκλημένοι παρητήσαντο λέγοντες, ὅς μὲν «ἡγόρασα» φησὶ «ζεύγη βοῶν», ἄλλος «γυναῖκα ἡρμოსάμην». ὁρᾷς ὅτι ὁ κλήτωρ ἔτοιμος, οἱ δὲ κληθέντες ἀντεῖπον. ἄρα αὐτοὶ ἑαυτῶν αἴτιοι γεγόνασι. τοσοῦτον οὖν ἐστὶ τὸ ἀξίωμα τῶν Χριστιανῶν. βλέπε ὅτι ὁ κύριος ἡτοίμασεν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν καὶ καλεῖ αὐτοὺς εἰσελθεῖν, αὐτοὶ δὲ οὐ θέλουσι. Πρὸς τὸ δόγμα οὖν ὃ μέλλουσι κληρονομεῖν (τοῦτο ἂν τις εἴποι), εἰ ἕκαστος, ἀφ' οὗ ἐκτίσθη ὁ Ἄδὰμ ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, ἐπολέμει πρὸς τὸν σατανᾶν καὶ ὑπέμεινε τὰς θλίψεις, οὐδὲν μέγα ἐποίει πρὸς τὴν δόξαν, ἣν μέλλει κληρονομεῖν· συμβασιλεύει γὰρ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας μετὰ τοῦ Χριστοῦ. δόξα τῷ οὕτως ἀγαπήσαντι τὴν τοιαύτην ψυχὴν, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν χάριν αὐτοῦ ἔδωκε καὶ ἐνεπίστευσε τῇ ψυχῇ. δόξα τῇ μεγαλωσύνῃ αὐτοῦ. Κατὰ τὰ φαινόμενα πράγματα ἰδοὺ πάντες οἱ καθεζόμενοι ἀδελφοὶ μίαν εἰκόνα ἔχομεν καὶ ἐν πρόσωπον τοῦ Ἄδὰμ. ἄρα καὶ εἰς τὸ κρυπτόν καὶ εἰς τὰ ἐνδότατα πράγματα μία ἐστὶν ἡ προαίρεσις πάντων καὶ μία καρδία; πάντες ἄρα ἐν ἑσμεν ἀγαθοὶ καὶ θεοσεβεῖς; ἢ ἄρα εἰσὶ τινες ἐξ ἡμῶν, ὅτι οἱ μὲν κοινωνοῦσι Χριστῷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, οἱ δὲ τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς δαίμοσι, καὶ ὅλοι ὡς εἷς φαινόμενοι ὁμοῦ καθεζόμεθα, ἐν πρόσωπον τοῦ Ἄδὰμ πάντες ἔχομεν; ὁρᾷς πῶς ἄλλο τί ἐστὶν ἢ νοερὰ οὐσία, ὃ ἔσω ἄνθρωπος, παρὰ τὸν ἔξω. ὅτι εἷς φαινόμεθα οἱ πάντες· καὶ οἱ μὲν μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων εἰσὶν, οἱ δὲ μετὰ τοῦ σατανᾶ καὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων. εἰ οὖν ἡ καρδία βάθος τι ἔχει ἀπέραντον, ἐκεῖ εἰσὶ τρίκλινοι καὶ κοιτῶνες, θύραι καὶ πρόθυρα, καὶ διακονίαι πολλαὶ καὶ διεξοδοί· ἐκεῖ ἐστὶ τὸ ἐργαστήριον τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, ἐκεῖ ἐστὶν ὁ θάνατος, ἐκεῖ ἐστὶν ἡ ζωὴ, ἐκεῖ ἐστὶν ἡ ἀγαθὴ ἐμπορία καὶ ἡ ἐναντία. Ὡσπερ ἐὰν ἦ παλάτιον μέγιστον καὶ τοῦτο ἐρημωθῇ καὶ πληρωθῇ πάσης δυσωδίας καὶ νεκρῶν πολλῶν, οὕτω καὶ τὸ παλάτιον τοῦ Χριστοῦ ἡ καρδία ἐστὶ καὶ γέμει πάσης ἀκαθαρσίας καὶ ὄχλων πολλῶν πονηρῶν πνευμάτων. χρὴ οὖν τοῦτο ἀνακτισθῆναι καὶ ἀνοικοδομηθῆναι καὶ εὐτρεπισθῆναι τὰ ταμιεῖα καὶ τὰ κουβούκλια· ἐκεῖ γὰρ ὁ βασιλεὺς Χριστὸς μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀγίων πνευμάτων ἔρχεται ἐπαναπαῆναι καὶ οἰκῆσαι καὶ ἐμπεριπατῆσαι καὶ θεῖναι τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν. Λέγω δὴ, ὥσπερ ἐὰν ἦ πλοῖον ἔχον πολλὴν κατασκευὴν, ἐκεῖ ὁ κυβερνήτης διοικεῖ τοὺς πάντας καὶ οἰκονομεῖ, τοῖς μὲν ἐπιπλήττων, ἄλλους δὲ ὀδηγῶν, οὕτως ἐστὶ καὶ ἡ καρδία ἔχουσα

τὸν νοῦν κυβερνήτην, τὴν συνείδησιν ἐλέγχουσαν, λογισμοὺς κατηγοροῦντας καὶ ἀπολογουμένους· λέγει γάρ· μεταξύ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων. ὁρᾷς ὅτι ἡ συνείδησις οὐ συγκρῦβει τοὺς τοιοῦτους λογισμοὺς τοὺς ὑπακούοντας τῇ ἀμαρτίᾳ, ἀλλ' εὐθὺς ἐλέγχει· οὐ ψεύδεται γάρ. ἐπεὶ τί εἶπη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ; ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως μαρτύρεται ὡς πάντοτε ἐλέγχουσα. ὡσπερ ἐὰν ἦ ἄρμα καὶ ἡνία, τὰ ζῶα καὶ πᾶσα ἡ κατασκευὴ ὑπὸ ἓνα ἡνιοχόν ἐστι· λοιπὸν ὅτε θέλει ἐκεῖνος, ὄξυτάτῃ ὀρμῇ φέρεται ὑπὸ τοῦ ἄρματος, ὅτε δὲ θέλει, ἐπέχει αὐτό· πάλιν ὅπου θέλει μεταστρέφει αὐτό, ἐκεῖ αὐτῷ συνέρχεται· ὅλον οὖν τὸ ἄρμα ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡνιοχοῦντος κεῖται, οὕτως καὶ ἡ καρδιά ἔχει πολλοὺς λογισμοὺς φυσικοὺς συνδεδεμένους αὐτῇ, καὶ ὁ νοῦς ἐστι καὶ ἡ συνείδησις ἐπιτιμῶσα καὶ κατευθύνουσα τὴν καρδίαν καὶ διῦπνίζουσα τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς βρύνοντας ἐν τῇ καρδίᾳ. μέλη γὰρ πολλὰ ἔχει ἡ ψυχὴ, κἂν μία ἐστίν. Ἄφ' οὗ γὰρ παρέβη ὁ Ἀδὰμ τὴν ἐντολήν, ἐπεισελθὼν ὁ ὄφις δεσπότης γέγονε τοῦ οἴκου καὶ ὡς ψυχὴ ἑτέρα μετὰ τῆς ψυχῆς ἐστι. λέγει γὰρ ὁ κύριος· «πᾶς ὅστις οὐκ ἀρνεῖται ἑαυτὸν καὶ οὐ μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐκ ἔστι μου μαθητής» καὶ· «ὁ ἀγαπῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν». ἐπεὶ ἡ ἀμαρτία ἐπεισελθοῦσα τῇ ψυχῇ μέλος αὐτῆς γέγονε καὶ αὐτῷ τῷ σωματικῷ ἀνθρώπῳ κεκόλληται, καὶ βρύνουσι πολλοὶ καὶ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ ἐν τῇ καρδίᾳ. ὁ οὖν ποιῶν τὰ θελήματα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰ θελήματα τῆς καρδίας ποιεῖ, ἐπειδὴ συμπλέκεται καὶ συγκέκρται τῇ ψυχῇ. ὁ οὖν ὑποτάσσων τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ καὶ ὀργιζόμενος ἑαυτῷ καὶ ταῖς συνούσαις αὐτῷ ἐπιθυμίαις, οὗτος ἐστίν ὡς ὁ ὑποτάσσων πόλιν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ οὗτος καταξιούται ἐλθεῖν εἰς μέτρα ἀγαθὰ πνεύματος καὶ ἀπολαμβάνει διὰ τῆς θείας δυνάμεως τὸν καθαρὸν ἄνθρωπον καὶ γίνεταί ἑαυτοῦ μειζότερος· ἀποθεοῦται γὰρ λοιπὸν ὁ τοιοῦτος καὶ γίνεταί υἱὸς θεοῦ, λαμβάνων τὸ οὐράνιον σίγγον ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ. οἱ γὰρ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ χρίονται τὸ ἀγιαστικὸν ἔλαιον καὶ γίνονται ἀξιωματικοὶ καὶ βασιλεῖς. Ἔχει γὰρ τὴν φύσιν ὁ ἄνθρωπος τοιαύτην, καὶ ὁ ὢν ἐν βάθει τῆς κακίας καὶ δουλεύων τῇ ἀμαρτίᾳ τοῦ τραπῆναι ἐπὶ τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ δεδεμένος πνεύματι ἀγίῳ καὶ μεμεθυμένος εἰς τὰ ἐπουράνια ἔχει ἐξουσίαν τοῦ τραπῆναι ἐπὶ τὸ κακόν. ὡσπερ ἴνα ἡ γυνὴ ἰμάτια ῥακώδη περιβεβλημένη, λιμώσσουσα, ἐρρυπωμένη, καὶ αὕτη μετὰ πολλοῦ καμάτου ἔλθῃ εἰς ἀξίωμα βασιλικὸν καὶ ἐνδύσῃται πορφύραν καὶ στέφανον καὶ γένηται νύμφη βασιλέως, αὕτη μέμνηται τῆς προτέρας ῥυπαρίας καὶ ἔχει θέλημα ἐπανελθεῖν εἰς τὸ ἀρχαῖον, ἀλλ' οὐχ αἰρεῖται εἰς τὴν προτέραν αἰσχύνην ἐλθεῖν· μωρὸν γάρ ἐστι. καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ γευσάμενοι τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ καὶ μέτοχοι ὄντες τοῦ πνεύματος ἐὰν μὴ ἀσφαλίσωνται, κατασβέννυνται καὶ γίνονται χεῖρους οὗ ἦσαν, κοσμικοὶ ὄντες. οὐχ ὅτι ὁ θεὸς τρεπτός ἐστι καὶ ἀσθενής ἢ τὸ πνεῦμα σβέννυται, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι οὐ συμφωνοῦσι τῇ χάριτι. διὰ τοῦτο ἐκτρέπονται καὶ πίπτουσιν εἰς μυρία κακά. οἱ γὰρ γευσάμενοι ἐκείνης τῆς δωρεᾶς ἔχουσι τὰ ἀμφοτέρα συνόντα αὐτοῖς, χαρὰν καὶ παράκλησιν, φόβον καὶ τρόμον, ἀγαλλίασιν καὶ πένθος. πενθοῦσι γὰρ ἑαυτοὺς καὶ ὅλον τὸν Ἀδὰμ, ἐπειδὴ μία ἐστὶν ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὰ δάκρυα τῶν τοιούτων ἄρτος ἐστὶ καὶ τὸ πένθος γλυκύτης καὶ ἀνάπαυσις. Ἐὰν δὲ ἴδῃς τινὰ ἐπλημένον καὶ τετυφωμένον ὡς μέτοχον ὄντα χάριτος, οὗτος ἐὰν καὶ σημεῖα ποιῆσῃ καὶ νεκροὺς ἐγείρῃ, μὴ ἔχη δὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐξουδενωμένην καὶ ἡ πτωχὸς τῷ πνεύματι καὶ βδελυκτός, κλέπτεται ὑπὸ τῆς κακίας καὶ οὐκ οἶδε, καὶ εἰ ποιεῖ σημεῖα, οὐκ ἔστιν αὐτῷ πιστεῦσαι· τὸ γὰρ σημεῖον τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦτό ἐστι, τὸ ὄντα τινὰ δόκιμον τοῦ θεοῦ σπουδάζειν λανθάνειν ἀνθρώπους· καὶ εἰ ἔχει ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως, κρύπτειν αὐτοὺς καὶ πάντοτε λέγειν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐμὸν, ἄλλος μοι

παρέθετο τὸν θησαυρὸν τοῦτον, ἐγὼ γὰρ πτωχὸς εἰμι, καὶ ὅτε θέλει, λαμβάνει αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ. εἰ δέ τις λέγει· πλούσιός εἰμι, ἀρκεῖ, ἐκτησάμην, οὐκέτι χρήζω, ὁ τοιοῦτος οὐκ ἔστι Χριστιανός, ἀλλὰ σκευὸς ἔστι τῆς πλάνης καὶ τοῦ διαβόλου. ἡ γὰρ ἀπόλαυσις τοῦ θεοῦ ἀκόρεστός ἐστι, καὶ ὅσον αὐτοῦ γεύεται τις καὶ ἐσθίει, τοσοῦτον ἔκπεινος γίγνεται. καὶ τὴν καῦσιν καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὸν θεὸν ἔχουσιν ἀκατάσχετον οἱ τοιοῦτοι· καὶ ὅσω σπουδάζουσι προκόπτειν καὶ ἐπιπορίζειν, τοσοῦτον ἑαυτοὺς ἡγοῦνται πτωχοὺς, ὡς ἐνδεεῖς καὶ μηδὲν κεκτημένους. τοῦτο γὰρ λέγουσιν ὅτι οὐκ εἰμι ἄξιος, ἵνα οὗτος ὁ ἥλιος ἐπιλάμψῃ μοι. τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὕτη ἡ ταπεινώσις. εἰ δέ τις λέγει ὅτι ἀρκοῦμαι καὶ πεπλήρωμαι, οὗτος πλάνος ἐστὶ καὶ ψεύστης. Ὡσπερ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἐδοξάσθη, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος καὶ μετεμορφώθη εἰς τὴν θεϊκὴν δόξαν καὶ εἰς τὸ φῶς τὸ ἄπειρον, οὕτω καὶ τὰ σώματα τῶν ἀγίων δοξάζεται καὶ ἐξαστράπτει. ὡς γὰρ ἔσωθεν ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ οὕσα ἐφηπλώθη τῷ σώματι αὐτοῦ καὶ ἐξέλαμψε, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῖς ἀγίοις ἡ ἔσωθεν οὕσα τοῦ Χριστοῦ δύναμις ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἔξωθεν εἰς τὰ σώματα αὐτῶν ὑπερεκχεῖται. καὶ γὰρ ἐκ τῆς αὐτοῦ οὐσίας καὶ φύσεως ἀπὸ τοῦ νῦν μετέχουσιν ἐν τῷ νῷ αὐτῶν. γέγραπται γάρ· «ὁ τε ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἑνός» καὶ δόξαν ἦν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς. ὡσπερ ἀπὸ ἑνός πυρὸς ἄπτονται λύχνοι πολλοί, ἀνάγκη καὶ τὰ σώματα τῶν ἀγίων, μέλη Χριστοῦ ὄντα, τὸ αὐτὸ γίνεσθαι ὅπερ ἐστὶν ὁ Χριστός. 20'Ερώτησις:20 πῶς ἀνώτεροι γίνονται οἱ Χριστιανοὶ τοῦ πρώτου Ἀδάμ; ἐκεῖνος γὰρ ἀθάνατος ἦν καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἄφθαρτος· οἱ δὲ ἀποθνήσκουσι καὶ φθείρονται. 20'Απόκρισις:20 ὁ ἀληθινὸς θάνατος ἔνδον ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ κέκρυπται, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔσω νενέκρωται. εἴ τις οὖν μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν κατὰ τὸ κρυπτόν, οὗτος ἀληθῶς εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆ καὶ οὐκ ἀποθνήσκει. ἀλλ' εἰ καὶ τὰ σώματα τῶν τοιούτων λύεται πρὸς καιρὸν, ἐγείρεται αὐθις ἐν δόξῃ· ἡγιασμένα γὰρ εἰσιν. ὕπνον οὖν λέγομεν καὶ κοίμησιν τῶν Χριστιανῶν τὸν θάνατον. εἰ δὲ ἀθάνατος ἦν ὁ ἄνθρωπος καὶ κατὰ τὸ σῶμα ἄφθαρτος, βλέπων ὁλος ὁ κόσμος τὸ παράδοξον τοῦ πράγματος, ὅτι μὴ φθείρονται τὰ σώματα τῶν Χριστιανῶν, ἀνάγκη τινὶ λοιπόν, ἀλλ' οὐχ ἐκουσίᾳ γνώμῃ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἂν ἤρχετο. ἀλλ' ἵνα φανῆ καθάπαξ καὶ διαμείνῃ τὸ αὐτεξούσιον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὁ θεὸς ἔδωκε τῷ ἀνθρώπῳ, τούτου ἔνεκεν οἰκονομικῶς τὰ πράγματα διοικεῖται καὶ γίγνεται λύσις σωματῶν, ἵν' ἐν τῷ θελήματι τοῦ ἀνθρώπου ἢ τὸ τραπῆναι αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν. οὔτε γὰρ ὁ τέλειος εἰς τὸ κακόν καὶ βαθὺς εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ ποιῶν ἑαυτὸν σκευὸς τοῦ διαβόλου, ὑφ' οὗ τὸ ὄλον κατεκυριεύθη, ἀνάγκη τινὶ δέδεται, ἀλλ' ἔχει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γενέσθαι σκευὸς ἐκλογῆς καὶ ζωῆς. ὁμοίως πάλιν οἱ μεμεθυσμένοι εἰς τὴν θεοότητα, καίτοι πεπληρωμένοι καὶ δεδεμένοι πνεύματι ἀγίῳ οὐκ ἀνάγκη τινὶ κεκράτηνται, ἀλλ' ἔχουσι τὸ αὐτεξούσιον τοῦ τραπῆναι αὐτοὺς καὶ ποιεῖν ὃ θέλουσιν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον. 20'Ερώτησις:20 κατὰ μέρος λεπτύνεται τὸ κακόν καὶ ἐκριζοῦται, καὶ προκόπτει εἰς τὴν χάριν, ἢ εὐθέως, εἰ τύχοι ἐπισκοπῆς, ἐκριζοῦται τὸ κακόν; 20'Απόκρισις:20 καθάπερ τὸ ἔμβρυον ἐν τῇ μήτρᾳ οὐκ εὐθέως πηγνυται εἰς ἄνθρωπον, ἀλλὰ κατὰ μέρος γίγνεται εἰκὼν καὶ γεννᾶται, οὐκ ἤδη δὲ ἐστὶ τέλειος ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐξάνει ἐν ἔτεσι πολλοῖς καὶ γίγνεται ἀνὴρ· ἔτι δὲ ὡσπερ τὰ σπέρματα τῶν κριθῶν ἢ τοῦ σίτου οὐκ εὐθέως βαλλόμενα εἰς τὴν γῆν ῥιζοῖ, ἀλλὰ παρέρχονται χειμῶνες καὶ ἄνεμοι καὶ τότε τῷ δέοντι καιρῷ γίνονται στάχυες, καὶ ὁ φυτεύων ἄπιον οὐκ εὐθέως μεταλαμβάνει τῶν καρπῶν, ὡσαύτως καὶ τοῖς πνευματικοῖς (ὅπου τοσαύτη σοφία καὶ λεπτότης) κατὰ μικρὸν ὁ ἄνθρωπος αὐξάνει καὶ γίνεται εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας, οὐχ ὡς τινες λέγουσιν· ἔνδυσαι, ἔκδυσαι. ὁ θέλων μαθεῖν γράμματα ἀπέρχεται πρῶτον καὶ

μανθάνει τὰ σημεῖα, καὶ ὅταν γένηται ἐκεῖ πρῶτος, ἀπέρχεται εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ ἔστιν ὅλων ἔσχατος. πάλιν ἐκεῖ ὅταν γένηται πρῶτος, ἀπέρχεται πρὸς τὴν σχολὴν τῶν γραμματικῶν καὶ ἔστι πάλιν ἐκεῖ ὅλων ἔσχατος ἀρχάριος. εἶτα ὅταν γένηται σχολαστικός, ὅλων τῶν δικολόγων ἀρχάριος καὶ ἔσχατός ἐστι. πάλιν ὅταν ἐκεῖ γένηται πρῶτος, τότε γίνεται ἡγεμών· καὶ ὅτε γένηται ἄρχων, λαμβάνει ἑαυτῷ βοηθὸν τὸν συγκάθεδρον. εἰ οὖν τὰ φαινόμενα τοσαύτας ἔχει προκοπὰς, πόσω μᾶλλον τὰ ἐπουράνια μυστήρια ἔχει προκοπὰς καὶ βαθμούς πολλοὺς αὐξάνει· καὶ τότε διὰ πολλῆς γυμνασίας καὶ πολλῶν πειρατηρίων ὁ διαφυγὼν γίνεται τέλειος. Οἱ γὰρ Χριστιανοὶ οἱ γευσάμενοι τῆς χάριτος ἐξ ἀληθείας καὶ τὸ σημεῖον ἔχοντες τοῦ σταυροῦ ἐν τῷ νῷ καὶ τῇ καρδίᾳ, οὗτοι ἀπὸ βασιλέων ἕως πτωχῶν κοπρίαν καὶ δυσωδίαν ἡγοῦνται τὰ πάντα καὶ οὗτοι δύνανται εἰδέναι, ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ὁ γήϊνος καὶ οἱ θησαυροὶ τοῦ βασιλέως καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δόξα καὶ οἱ τῆς σοφίας λόγοι ἐν φαντασίᾳ τινὶ εἰσι, μὴ ἔχοντα στερεὰν βάσιν, ἀλλὰ παρερχόμενα. καὶ εἴ τί ἐστιν ὑπὸ τὸν οὐρανόν, τούτοις ἐστὶν εὐκαταφρόνητα. διὰ τί; ὅτι ξένα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν, τὰ μὴ ὄντα μήτε εἰς θησαυροὺς βασιλέων μήτε εἰς σοφίαν λόγων μήτε εἰς δόξαν κοσμικὴν καὶ ἀξιώματα ἢ πλοῦτον οἷον ἐκεῖνοι ἐκτήσαντο, τὸν κύριον καὶ κτίστην πάντων ἔχοντες ἐν τῷ ἐνδοτάτῳ ἀνθρώπῳ, κτῆμα τὸ μὴ παρερχόμενον, ἀλλὰ παραμένον. Οἱ γὰρ Χριστιανοὶ τιμίαν οἶδασι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ πάντα τὰ δημιουργήματα· μόνος γὰρ ὁ ἄνθρωπος «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» θεοῦ ἐγένετο. ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς πόσον ἐστὶν ὑπερμεγέθης καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κτίσματα τίμια καὶ μεγάλα τὰ σκευὴ αὐτῶν. ὁ δὲ ἄνθρωπος ὑπὲρ πάντα τὰ σκευὴ τίμιός ἐστιν, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν μόνον εὐδόκησεν ὁ κύριος, καὶ τὰ κήτη δὲ τῆς θαλάσσης καὶ τὰ ὄρη καὶ τὰ θηρία εἰς τὸ φαινόμενον μείζονά εἰσι τοῦ ἀνθρώπου. βλέπε οὖν σου τὸ ἀξίωμα, πῶς εἶ τίμιος. ὅτι ὑπὲρ ἀγγέλους ἐποίησέ σε ὁ θεός, ὅποτε καὶ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ εἰς σὴν πρεσβείαν καὶ λύτρωσιν παρεγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ θεὸς οὖν καὶ οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν σὴν σωτηρίαν ἦλθον. βασιλεὺς γάρ, υἱὸς βασιλέως συμβούλιον ἐποίησατο μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἀπεστάλη ὁ λόγος καὶ σὰρκα ἐνδυσάμενος καὶ κρύψας τὴν ἑαυτοῦ θεότητα, ἵνα διὰ τοῦ ὁμοίου τὸ ὅμοιον σώσῃ, ἔθηκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. τοσαύτη ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐστὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον· ἡρετίσατο ὁ ἀθάνατος σταυρωθῆναι διὰ σέ. βλέπε οὖν πῶς «ὁ θεὸς ἠγάπησεν τὸν κόσμον, ὅτι τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν ἔδωκεν ὑπὲρ αὐτῶν»· «πῶς οὐχὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται;» καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν». δείκνυσι δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τοὺς ἀγγέλους λειτουργοὺς εἶναι τῶν ἀγίων. καὶ γὰρ Ἡλίας ὅτε ἦν εἰς τὸ ὄρος καὶ ἦλθον κατ' αὐτοῦ οἱ ἀλλόφυλοι, τὸ παιδίον ἔλεγε· πολλοὶ ἔρχονται καθ' ἡμῶν καὶ ἡμεῖς μόνον ἐσμέν· τότε ἀποκρίνεται Ἡλίας· οὐχ ὄρας παρεμβολὰς καὶ πλήθη ἀγγέλων μεθ' ἡμῶν κύκλῳ βοηθούντων ἡμῖν; ὄρας ὅτι ὁ δεσπότης καὶ τὰ πλήθη τῶν ἀγγέλων σύνεστι τοῖς δούλοις αὐτοῦ. πόση οὖν ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ πῶς τετίμηται ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅτι ὁ θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι ταύτην ἐπιζητοῦσιν εἰς κοινωνίαν ἰδίαν καὶ εἰς βασιλείαν. ὁ δὲ σατανᾶς καὶ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ταύτην ἐπιζητοῦσιν εἰς τὸ ἴδιον μέρος. Ὡς γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις ὁ βασιλεὺς οὐ διακονεῖται ὑπὸ ἀγγελιαίων ἀνθρώπων, ἀλλ' ὑπὸ ὠραίων καὶ καλῶς πεπαιδευμένων, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐπουράνιον παλάτιον ἐκεῖνοι διακονοῦσι τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ οἱ ἄμωμοι, οἱ ἀνεπίληπτοι, οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν. καὶ ὥσπερ ἐν τῷ παλατίῳ ὠραῖαι κόραι καὶ μὴ ἔχουσαι μῶμόν τινα, εὐειδέσταται, ἐκεῖναι εἰς κοινωνίαν βασιλέων ἀπέρχονται, οὕτως καὶ εἰς τὸ πνευματικόν· ψυχὰι αἱ ἐν πᾶσι τρόποις ἀγαθοῖς κεκοσμημέναι, αὗται κοινωνοῦσι τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ. Εἰς τὸ φαινόμενον, ὅπου ἀπέρχεται ἄρχων μεῖναι,

καὶ συμβῆ ἑκείνην τὴν οἰκίαν ἔχειν ἀκαθαρσίαν τινά, εὐτρεπίζεται καὶ διακόσμησις πολλή γίνεται καὶ ἀρώματα ἐκχεῖται, πόσω μᾶλλον ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς, εἰς ὃν ὁ κύριος ἀναπαύεται, πολλῆς διακοσμήσεως χρήζει, ἵνα δυνηθῆ ἐκεῖ εἰσελθεῖν καὶ ἀναπαῆναι ὁ ἄσπιλος καὶ ἄμωμος· εἰς γὰρ τοιαύτην καρδίαν ὁ θεὸς καὶ ὅλη ἡ ἐπουράνιος ἐκκλησία ἐπαναπαύεται. Ἐν τοῖς φαινόμενοις, ἐὰν ἔχη πατὴρ κτήματα, ἔχη δὲ καὶ διαδήματα καὶ λίθους τιμίους, ταῦτα εἰς οἴκους ἀποθέτους κρύπτει καὶ ταμιεύεται τῷ ἀγαπητῷ αὐτοῦ υἱῷ κἀκεῖνῳ δίδωσιν αὐτά. οὕτως καὶ ὁ θεὸς τὴν ἑαυτοῦ κτῆσιν μετὰ τῶν ἰδίων τιμίων ἐνεπίστευσε τῇ ψυχῇ. Εἰς τὸ φαινόμενον, ἐὰν ἦ πόλεμος καὶ ἔλθῃ βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατοπέδου ἐπὶ τὸ πολεμῆσαι καὶ ὑπάρχη τὸ μέρος αὐτοῦ ἔλαττον ἢ ἀσθενέστερον, εὐθέως «ἀποστέλλει πρεσβείαν ἐρωτῶν τὰ πρὸς εἰρήνην»· εἰ δὲ ἔθνος μέγιστον πρὸς ἔθνος ἴσον ἢ καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς βασιλέα (λέγω δὴ ὁ Περσῶν καὶ ὁ Ῥωμαίων), ἀνάγκη πᾶσα τοὺς δύο βασιλεῖς κινηθῆναι μετὰ τῶν στρατοπέδων ὄλων. βλέπε οὖν οἶον σου ἐστὶ τὸ ἀξίωμα, ὅτι ὁ θεὸς ἐκινήθη μετὰ τῶν ἰδίων στρατοπέδων (λέγω δὴ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν πνευμάτων) συμβαλεῖν τῷ ἀντικειμένῳ, ἵνα σε λυτρώσῃται ἐκ τοῦ θανάτου. ὁ θεὸς οὖν παρεγένετο διὰ σέ. Ὡσπερ ἐὰν ἦ βασιλεὺς καὶ εὖρη πτωχόν τινα ἔχοντα λέπραν εἰς ὅλα τὰ μέλη, καὶ μὴ ἐπαισχυνθῆ, ἀλλ' ἐπιθῆ φάρμακα ἐν τοῖς τραύμασιν αὐτοῦ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὰς πληγὰς καὶ εἰς τράπεζαν βασιλικὴν ἀπαγάγῃ αὐτὸν καὶ περιθῆ αὐτῷ πορφύραν καὶ ποιήσῃ αὐτὸν βασιλέα, οὕτως καὶ ὁ θεὸς ἐποίησε τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων· ἀπέπλυνεν αὐτῶν τὰ τραύματα καὶ ἰάσατο αὐτοὺς καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἐπουράνιον νυμφῶνα. μέγα οὖν ἐστὶ τὸ ἀξίωμα τῶν Χριστιανῶν τοσοῦτον, ὡς μηδὲ σύγκρισιν ἔχειν. Εἰ δὲ μετεωρισθῆ καὶ κλαπῆ ὑπὸ τῆς κακίας, ἔοικε τοιοῦτω τινί, ὡσπερ ἐὰν ἦ πόλις μὴ ἔχουσα τεῖχος, καὶ οἱ ληστὰι εἰσέρχονται δι' αὐτῆς ὅθεν θέλουσι, μὴ ἐμποδιζόμενοι, καὶ ἐρημοῦσι καὶ ἐμπυρίζουσιν αὐτήν, οὕτως ἀμελοῦντός σου καὶ μὴ ἑαυτῷ προσέχοντος ἐπείσρχονται τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας καὶ ἀφανίζουσι καὶ ἐρημοῦσι τὸν νοῦν, σκορπίζοντες τοὺς λογισμοὺς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον. Πολλοὶ γὰρ περὶ τὰ ἔξωθεν ἀκριβευόμενοι καὶ ἐπιστήμην ἀσκοῦντες καὶ βίου ὀρθοῦ ἐπιμελούμενοι τοῦτο νομίζουσιν εἶναι τὸ τέλειον, μὴ ἐγκύπτοντες εἰς τὴν καρδίαν καὶ ὀρῶντες τὰ ἐκεῖ συνεχόντα τὴν ψυχὴν κακά. ἐπειδὴ κατὰ τὸν τῆς κακίας ἐσώτερον νοῦν ρίζα ἐστὶν ἐν τοῖς μέλεσι, καὶ ὁ ληστής ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐστὶ, τουτέστιν ἡ ἐναντία δύναμις. ἀντιστατικὴ οὖν καὶ νοερά ἐστὶ· καὶ ἐὰν μὴ τις θῆ ἀγῶνα κατὰ τῆς ἀμαρτίας, κατὰ μέρος ὑπεκχεομένη ἢ ἔσω κακία διὰ τὸν πλεονασμὸν φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς φανεράς ἀμαρτίας ἐπὶ τὸ κατεργάζεσθαι αὐτάς. τὸ γὰρ κακὸν ὡσπερ πηγῆς ὀφθαλμὸς ἐστὶ, πάντοτε βρῦον. καὶ σὺ οὖν γίνου ἐπὶ τῷ ἐπισχεῖν τὰ ρεύματα τῆς κακίας, ἵνα μὴ εἰς μυρία κακὰ ἐμπίπτων ὡς θαμβούμενος ἦς. Ὅν τρόπον ἐὰν ἦ τις εὐγενής, ἀμέριμος, πλούσιος, καὶ τοῦτον οἱ διάκονοι τοῦ ἄρχοντος καὶ οἱ ταξεῖται ἀρπάσωσιν ἀποφέροντες, πρὸς αὐτὸν λέγοντες ὅτι κατηγορήθης ἐπὶ ἐγκλήματι, καὶ θανάτῳ ὑπόκεισαι. λοιπὸν ἐκ τῆς φήμης τοῦ φόβου ἀπώλεσεν αὐτοῦ πάσας τὰς ἐνθυμήσεις καὶ ὡσπερ τεθαμβημένος ἐστίν. ὑπολάμβανε οὖν οὕτως καὶ περὶ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας. ὁ γὰρ φαινόμενος κόσμος ἀπὸ βασιλέων ἕως πτωχῶν ἐν θορύβῳ εἰσὶ καὶ ἀκαταστασία καὶ μάχη, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν οἶδε τὴν αἰτίαν, ἡγουν φαινόμενον τὸ κακὸν τὸ παρεισελθὸν διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ, τὸ κέντρον τοῦ θανάτου. ἡ γὰρ ἀμαρτία ἡ παρεισελθοῦσα, δύναμις τις οὐσα λογικὴ τοῦ σατανᾶ καὶ οὐσία, ἐνέσπειρε τὰ κακὰ πάντα, ἐπειδὴ λεληθότως εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸν νοῦν ἐνεργεῖ καὶ μάχεται τοῖς λογισμοῖς. οὐκ ἴσασι δὲ οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἀπὸ ἀλλοτρίας τινὸς δυνάμεως ἐλαυνόμενοι ταῦτα πράττουσιν, ἀλλὰ νομίζουσι φυσικὰ ταῦτα εἶναι καὶ ἀπὸ ἰδίας φρονήσεως ταῦτα ποιεῖν. οἱ δὲ τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ

ἔχοντες ἐν αὐτῷ τῷ νῶ καὶ τὸν φωτισμὸν αὐτοῦ, ἴσασι πόθεν ταῦτα κινεῖται. πάσχει γὰρ ὁ κόσμος πάθος κακίας καὶ οὐκ οἶδεν. Καὶ ἔστι πῦρ ἀκάθαρτον, ὅπερ ἀνάπτει τὴν καρδίαν, καὶ οὕτως διατρέχει εἰς ὅλα τὰ μέλη καὶ προτρέπεται τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀσελγείας καὶ μυρία κακά. οἱ οὖν γαργαλιζόμενοι καὶ συνηδόμενοι ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ ἐπιτελοῦσι τὴν πορνείαν, καὶ οὕτως νεμομένου τοῦ κακοῦ καταπίπτουσι καὶ εἰς φανεράν πορνείαν. τὸ αὐτὸ νόει καὶ περὶ τῆς φιλαργυρίας, κενοδοξίας, τύφου, ζήλου, θυμοῦ· ὡσπερ ὅταν τις κληθῆ εἰς ἄριστον καὶ παρατεθῆ αὐτῷ ἐδέσματα πολλά. λοιπὸν ἡ ἀμαρτία ὑποβάλλει πάντων ἄψασθαι, καὶ οὕτως ἡ ψυχὴ συνηδομένη βαρύνεται. ὄρη γὰρ δυσβάστακτά ἐστι τὰ πάθη, ὧν ἐν μέσῳ ποταμοὶ δρακόντων καὶ ἰοβόλων θηρίων καὶ ἔρπετων. ὡσπερ ἔάν ἦ κῆτος καὶ καταπίῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ κοιλίᾳ, οὕτω καὶ ἡ ἀμαρτία καταπίνει τὰς ψυχάς. φλόγες πυρός εἰσι καίουσαι καὶ βέλη πεπυρωμένα τοῦ πονηροῦ· λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος· «πρὸς τὸ δυνηθῆναι ἡμᾶς τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι». ἐνεμήθη γὰρ τὸ κακὸν καὶ τεθεμελίωται περὶ τὴν ψυχὴν. οἱ δὲ φρόνιμοι, ὅταν ἐπαναστῆ τὰ πάθη, οὐχ ὑπακούουσιν, ἀλλ' ὀργίζονται ταῖς κακαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἐχθροὶ ἑαυτῶν γίνονται. ὁ γὰρ σατανᾶς πολὺ θέλει ἐπαναπαῆναι τῇ ψυχῇ καὶ ἐφαπλωθῆναι, καὶ θλίβεται καὶ στενοχωρεῖται μὴ ὑπακουούσης τῆς ψυχῆς. εἰσὶ δὲ τινες κρατούμενοι ὑπὸ θείας δυνάμεως, ὅτι ἐὰν ἴδωσί τινα μετὰ γυναικὸς νέον, οὗτοι εἰ καὶ διαλογίζονται τινα, ὅμως οὐ μαινεται ὁ νοῦς αὐτῶν οὔτε ἐπιτελεῖ ἔνδον ἀμαρτίαν· ἀλλ' οὕτω ἔστι τῷ τοιοῦτῳ θαρσῆσαι. εἰσὶ δὲ ἄλλοι, εἰς οὓς τελείως πέπαιται καὶ κατεσβέσθη καὶ ἐξηράνθη· ἀλλὰ τὰ μέτρα ταῦτα τῶν μεγάλων εἰσίν. Ὡσπερ οἱ ἔμποροι γυμνοὶ κατέρχονται εἰς βυθὸν θαλάσσης, εἰς θάνατον τοῦ ὕδατος, ἵνα ἐκεῖ εὔρωσι μαργαρίτας εἰς στέφανον ποιοῦντας βασιλικὸν καὶ πορφύραν, οὕτως καὶ οἱ μονάζοντες γυμνοὶ ἐξέρχονται τοῦ κόσμου καὶ κατέρχονται εἰς βυθὸν θαλάσσης τῆς κακίας καὶ εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ σκότους καὶ ἀπὸ τῶν βαθέων λαμβάνουσι καὶ ἀναφέρουσι τιμίους λίθους προχωροῦντας εἰς στέφανον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐπουράνιον, εἰς αἰῶνα καινὸν καὶ πόλιν φωτεινὴν καὶ δῆμον ἀγγελικόν. Ὡσπερ ἐν τῇ σαγήνῃ πολλὰ εἶδη ἰχθύων ἐμπίπτει, καὶ τὰ ἀχρηστότερα πάλιν εὐθέως εἰς θάλασσαν ρίπτουσι, οὕτως καὶ ἡ σαγήνη τῆς χάριτος ἐφαπλοῦται ἐπὶ πάντας καὶ ζητεῖ ἀνάπαυσιν, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οὐχ ὑπακούουσι· διὰ τοῦτο πάλιν εἰς αὐτὸν τὸν βόθυνον τοῦ σκότους καταρρίπτονται. Ὡσπερ γὰρ ὁ χρυσὸς ἀπὸ πολλῆς ἄμμου πλυνόμενος εὐρίσκεται, καὶ ταῦτα ἐλάχιστα ὡς κεγχρίδες, οὕτως καὶ ἀπὸ πολλῶν ὀλίγοι εἰσὶ δόκιμοι. Καὶ γὰρ οἱ ἔχοντες τὸ ἔργον τῆς βασιλείας φανεροὶ εἰσι καὶ οἱ κοσμοῦντες τὸν λόγον αὐτῶν φαίνονται. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἠρτυμένοι τῷ ἄλατι τῷ ἐπουρανίῳ φαίνονται καὶ οἱ ἐκ τῶν θησαυρῶν τοῦ πνεύματος λαλοῦντες· φαίνεται τὰ σκευῆ, ἐν οἷς ὁ θεὸς εὐδοκεῖ καὶ δίδωσι τὴν ἑαυτοῦ χάριν. καὶ ἄλλοι μετὰ πολλῆς ὑπομονῆς δέχονται τὴν ἀγιαστικὴν δύναμιν, καθὼς ὁ κύριος θέλει πολυτρόπως. ὁ οὖν λαλῶν, εἰ μὴ ἦ ὀδηγούμενος ὑπὸ φωτὸς οὐρανοῦ καὶ σοφίας, οὐ δύναται πληροφορεῖν τὸν ἐκάστου νοῦν, ἐπειδὴ πολλαὶ εἰσὶν αἱ προαιρέσεις, οἱ μὲν ἐν πολέμῳ, ἄλλοι ἐν ἀναπαύσει. ὡσπερ ὅταν ἦ πόλις ἠρημωμένη, καὶ θελήσῃ τις ταύτην ἀνακτίσαι, εὐθέως τὰ καταρρεύσαντα καὶ πεσόντα τελείως καταβάλλει καὶ οὕτως ἄρχεται σκάπτειν καὶ ἐν τῷ σκάμματι τοὺς θεμελίους τιθέναι καὶ προβάλλεσθαι τὴν οἰκοδομὴν, οὐδέπω δὲ ἐστὶν οἰκία· καὶ ὁ θέλων παράδεισον ποιῆσαι εἰς τόπους ἐρήμους καὶ δυσώδεις, πρῶτον ἄρχεται καθαρίζειν καὶ φραγμὸν περιτιθέναι καὶ ἐτοιμάζειν ὄχετους καὶ οὕτως φυτεύει, καὶ αὐξοῦνται τὰ φυτά, ἵνα οὕτως μετὰ πολὺν χρόνον ἐνέγκῃ καρπούς ὁ παράδεισος, οὕτως καὶ αἱ προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὴν παράβασιν κεχερσωμένα εἰσὶ καὶ ἠρημωμένα καὶ

ἀκανθώδεις· εἶπε γὰρ ὁ θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ· «ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ». χρεια οὖν καμάτου καὶ κόπου πολλοῦ, ἵνα τις ζητήσῃ καὶ ἀποθῆται τὸν θεμέλιον, ἕως ὅτε ἔλθῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων πῦρ καὶ ἄρξῃται περικαθαίρειν τὰς ἀκάνθας· καὶ οὕτως ἄρχονται ἀγιάζεσθαι, δοξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΣ΄.

1 Πᾶσαι αἱ νοεραὶ οὐσίαι, λέγω δὴ ἀγγέλων καὶ ψυχῶν καὶ δαιμόνων, ἀκέραιοι καὶ ἀπλούστατοι ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἐκτίσθησαν. τὸ δὲ τινὰς ἐξ αὐτῶν τραπήναι εἰς τὸ κακὸν ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου προσεγένετο αὐτοῖς· ἰδίῳ γὰρ θελήματι ἐξετράπησαν τοῦ προσήκοντος λογισμοῦ. εἰ δὲ φαμεν οὕτως ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ κτισθῆναι, ἄδικον κριτὴν λέγομεν τὸν θεὸν πέμποντα εἰς πῦρ τὸν σατανᾶν. εἰσὶ γὰρ τινες τῶν αἰρετικῶν λέγοντες ὕλην ἄναρχον καὶ ὕλην ρίζαν, καὶ ρίζαν δύναμιν καὶ ἰσοδυναμίαν. πρὸς τοῦτο οὖν ἔχεις εὐλόγως ἀντιθεῖναι ὅτι ποία ἐστὶ λοιπὸν ἡ νικῶσα δύναμις; ἀνάγκη δὲ ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ. λοιπὸν οὐκέτι ἐστὶν ἰσόχρονος ἢ ἰσοδύναμος ὁ ἠττώμενος. οἱ λέγοντες ἐνυπόστατον τὸ κακὸν οὐδὲν ἴσασι. θεῶ γὰρ οὐδὲν ἐστὶ κακὸν ἐνυπόστατον κατὰ τὸ ἀπαθὲς αὐτοῦ καὶ θεϊκόν. ἡμῖν δὲ ἐστὶν ἐνεργοῦν ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ αἰσθήσει, πάσας ἐπιθυμίας ῥυπαρὰς ὑποβάλλον. οὐ συνεκράθη δὲ οὕτως, ὃν τρόπον τινὲς λέγουσι τὴν μῆξιν τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ὥς ἐστὶν ἐν μιᾷ χώρᾳ ὁ σῖτος καθ' ἑαυτὸν καὶ τὰ ζιζάνια καθ' ἑαυτά· ὥς ἐστὶν ἐν οἴκῳ ὁ ληστής κατ' ἰδίαν καὶ ὁ οἰκοδεσπότης κατ' ἰδίαν. Ἔστι πηγὴ ῥέουσα ὕδωρ καθαρὸν καὶ ὑπόκειται βόρβορος· ὅταν ταράξῃ τις τὸν βόρβορον, ὅλη ἡ πηγὴ θολοῦται. οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ ὅταν ταράσσῃται, θολοῦται καὶ κινᾶται τῇ κακίᾳ, καὶ ἐν τῇ γίνεται ὁ σατανᾶς μετὰ τῆς ψυχῆς (πνεύματα ἀμώτερα), κατὰ τὴν πορνείαν ἢ τὸν φόνον· διὰ τοῦτο ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά ἐστι. πλήν ἐν ἄλλῃ ὥρᾳ καθ' ἑαυτὴν ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἐνυπόστατος, μεταμελουμένη ἐφ' οἷς ἔπραξε, καὶ κλαίει καὶ εὐχεται καὶ μνημονεύει θεοῦ. εἰ γὰρ πάντοτε ἦν ἡ ψυχὴ βεβυθισμένη εἰς τὸ κακόν, πῶς ἠδύνατο ταῦτα πράττειν, τοῦ σατανᾶ μηδέποτε θέλοντος εἰς μετάνοιαν ἔρχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους; ἄσπλαγχνος γὰρ ὑπάρχει. καὶ ἡ γυνὴ κατὰ τὸ συντίθεσθαι τῷ ἀνδρὶ ἐν μετ' αὐτοῦ. ἄλλῃ δὲ ὥρᾳ κεχωρισμένοι εἰσίν, ὅτι πολλάκις ὁ εἷς αὐτῶν ἀποθνήσκει καὶ ὁ ἕτερος ζῆ. τοιοῦτόν τί ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἐν πνεῦμα γίνονται· «ὁ κολλώμενος γὰρ τῷ κυρίῳ ἐν πνευμά ἐστι». τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν καταποθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐν αὐτῇ τῇ χάριτι. εἰσὶ δὲ τινες ἔχοντες γεῦσιν θεοῦ, ἔτι ἐνεργούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ξενίζονται ἄπειροι ὄντες· ὅτι μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ θεοῦ ἐνεργοῦσι λογισμοὶ εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ· οἱ ἐν αὐτοῖς δὲ γηράσαντες οὐ ξενίζονται. καὶ ὥσπερ οἱ ἔμπειροι γεωργοὶ ἐκ τῆς πολλῆς συνηθείας, ὅτε γένηται εὐφορία, οὐ τελείως ἀμεριμνοὶ εἰσιν, ἀλλ' ἐκδέχονται καὶ λιμὸν καὶ στενοχωρίαν, οὔτε δὲ πάλιν ὅταν καταλάβῃ αὐτοὺς λιμὸς ἢ στενοχωρία, ἐπὶ πολὺ ἀπελπίζουσι, γνωρίζοντες τὴν μεταβολήν, οὕτως καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. ὅταν πειρασμοῖς ποικίλοις περιπέσῃ ἡ ψυχὴ, οὐ ξενίζεται οὔτε ἀπελπίζει, ἐπειδὴ οἶδεν ὅτι κατὰ συγχώρησιν ἀφίεται δοκιμασθῆναι καὶ παιδευθῆναι ὑπὸ τῆς κακίας· οὔτε δὲ πάλιν ὅτε ἐν πλούτῳ πολλῷ ἐστὶ καὶ ἀναπαύσει ἀμεριμνεῖ, ἀλλ' ἐκδέχεται τὴν μεταβολήν. καὶ ὁ ἥλιος, σῶμα καὶ δημιούργημα ὢν, καταλάμπων δὲ εἰς τόπους δυσώδεις ἔνθα ἐστὶ βόρβορος καὶ ἀκαθαρσίαι, οὐδὲν βλάπτεται ἢ μολύνεται, πόσω μᾶλλον τὸ καθαρὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, συνὸν τῇ ψυχῇ ἔτι ἐνεργουμένη ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, οὐδὲν συμπεριλαμβάνει ἀπ' αὐτῶν· καὶ γὰρ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ

κατέλαβε. Καὶ ὅτε οὖν ἐν βάθει ἐστὶ καὶ πλουτεῖ τῇ χάριτι ὁ ἄνθρωπος, ἔστι λείψανον ἔτι παρ' αὐτῷ τῆς κακίας, ἔχει τὸν ἀντιλήπτορα βοηθοῦντα αὐτῷ. ὅταν οὖν τις ἐν θλίψεσιν ἢ καὶ παθῶν τρικυμίας, οὐκ ὀφείλει ἀπελπίσαι· ἐπὶ πλεῖον γὰρ οὕτω παχύνεται ἢ ἀμαρτία καὶ ἐπεισέρχεται. ὅταν δὲ ἔχη τις πάντοτε τὴν ἐλπίδα τοῦ θεοῦ, ὡς περ λεπτύνεται καὶ ἐξυδαροῦται τὸ κακόν. τὸ οὖν εἶναι τινὰ παραλελυμένους ἢ λελωβημένους, πυρέσσοντας καὶ ἀσθενοῦντας, τοῦτο ἐκ τῆς ἀμαρτίας προσεγένετο· αὕτη γὰρ ῥίζα ἐστὶ πάντων τῶν κακῶν, καὶ τὰ πάθη δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῶν κακῶν διαλογισμῶν ἐξ αὐτῆς εἰσιν. ὡς περ ἐὰν ἢ πηγὴ ῥέουσα καὶ ἔχη τοὺς παρακειμένους τόπους διϋγρούς καὶ νοτερούς, θερμῆς δὲ γενομένης καὶ αὕτη καὶ οἱ ἔγγιστα τόποι ξηραίνονται, οὕτως καὶ εἰς τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ, εἰς οὓς πλεονάζει ἡ χάρις, ξηραίνει τὴν τοῦ πονηροῦ ἐπιθυμίαν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν φυσικὴν, ἐπειδὴ νῦν οἱ τοῦ θεοῦ ἄνθρωποι μειζότεροι γίνονται τοῦ πρώτου Ἀδάμ. Ὁ θεὸς ἀπερίγραπτός ἐστι καὶ ἀκατάληπτος, πανταχοῦ ἐπιφαινόμενος, καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ὑποκάτω τῆς ἀβύσσου, καὶ οὐχὶ κατὰ μετάβασιν, ὃν τρόπον οἱ ἄγγελοι κατερχόμενοι ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· ἔστι γὰρ ἐν οὐρανῷ καὶ ἔστιν ὧδε. ἀλλ' ἐρεῖς μοι· πῶς δύναται ὁ θεὸς ἐν τῇ γέννη εἶναι ἢ πῶς δύναται ἐν τῷ σκότει εἶναι ἢ ἐν τῷ σατανᾷ ἢ ἐν τόποις, ὅπου ἐστὶ δυσωδία; ἀποκρίνομαί σοι κἀγὼ ὅτι ἀπαθὴς ἐστὶ καὶ πάντα περιέχει· ἀπερίγραπτος γὰρ ἐστὶ, καὶ ὁ σατανᾶς ὢν κτίσμα αὐτοῦ δεσμεῖται. τὸ δὲ ἀγαθὸν οὔτε ῥυποῦται οὔτε σκοτίζεται. εἰ δὲ οὐ λέγεις αὐτὸν περιέχειν τὰ πάντα καὶ τὴν γένναν καὶ τὸν σατανᾶν, ποιεῖς αὐτὸν περίγραπτον εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐστὶν ὁ πονηρός, ἵνα ζητῶμεν ἄλλον ἀνώτερον αὐτοῦ· ἀνάγκη γὰρ τὸν θεὸν πανταχοῦ εἶναι. διὰ δὲ τὸ μυστήριον τῆς θεότητος καὶ τὴν λεπτότητα ἐν αὐτῷ περιεχόμενον τὸ σκότος οὐ καταλαμβάνει αὐτὸν οὔτε δύναται τὸ κακὸν μετέχειν τῆς καθαρότητος, εἰ καὶ ἐν αὐτῷ ἐστὶ. τῷ οὖν θεῷ οὐδὲν κακὸν ἐνυπόστατον, ἐπεὶ οὐδὲν ἀδικεῖται. Ἡμῖν δὲ ἐστὶ κακὸν διὰ τὸ οἰκεῖν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐνεργεῖν, ὑποβάλλον λογισμοὺς πονηροὺς καὶ ῥυπαροὺς καὶ μὴ συγχωροῦν καθαρῶς προσεύχεσθαι, ἀλλ' αἰχμαλωτίζον τὸν νοῦν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον. ἐνδέδεται οὖν τὰς ψυχὰς, ἠψατο δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ὀστέων καὶ μυελῶν. ὡς περ οὖν ἐστὶν εἰς τὸν ἀέρα ὁ σατανᾶς καὶ ὁ θεὸς παρῶν ἐκεῖ οὐδὲν ἀδικεῖται, οὕτως καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἐστὶν ἡ ἀμαρτία· ὁμοίως δὲ καὶ χάρις θεοῦ σύνεστι μὴδὲν ἀδικουμένη. ὡς περ ἐὰν ἢ δοῦλος ἐγγὺς τοῦ δεσπότη αὐτοῦ, οὗτος πάντοτε ἔγγιστα αὐτοῦ ὢν ὑπὸ φόβον ἐστὶ, μὴδὲν ἄνευ αὐτοῦ διαπραττόμενος, οὕτως καὶ ἡμεῖς τῷ δεσπότη Χριστῷ τῷ καρδιογνώστη τοὺς λογισμοὺς ἡμῶν ἀνατιθέμενοι καὶ φανεροῦν ὀφείλομεν καὶ ἔχειν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποιθήσιν ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτός μου ἐστὶ πλοῦτος καὶ αὐτός μου ἐστὶ πατήρ, αὐτός μου ἐστὶ δόξα. πάντοτε οὖν ἐν τῇ συνειδήσει ὀφείλεις ἔχειν τὴν μέριμναν καὶ τὸν φόβον. ἐὰν δὲ καὶ τις μὴ ἔχη τὴν χάριν τοῦ θεοῦ πεφυτευμένην καὶ πεπηγμένην ἐν ἑαυτῷ, ὡς τε νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὡς φυσικὸν εἶναι προσκεκολλημένον τῇ ψυχῇ τὸ καθ' ὥραν ὀδηγοῦν αὐτὸν καὶ διὑπνίζον καὶ ὑπορθοῦν εἰς τὰ ἀγαθὰ, ἵνα γοῦν τὴν μέριμναν ἔχη, τὸν φόβον, τὸν πόνον ὡς φυσικὸν καὶ ἄτρεπτον, τὸν συντριμμὸν τῆς καρδίας πάντοτε πεπηγμένον. Ὡς περ δὲ μέλισσα κρυπτῶς ἐργαζομένη τὸ κηρίον ἐν τῷ κοσκίνῳ οὕτως καὶ ἡ χάρις κρυπτῶς ἐργάζεται ἐν ταῖς καρδίαις τὴν ἑαυτῆς ἀγάπην καὶ μεταβάλλει ἀπὸ πικρότητος εἰς γλυκύτητα, ἀπὸ τραχύτητος εἰς λειότητα. ὡς περ δὲ ἀργυροκόπος καὶ ἀναγλυφάριος ἀναγλύφων δίσκον κατὰ μέρος σκεπάζει ἅπερ γλύφει διάφορα ζῶδια· ἐπὶ δὲ τελέσει, τότε φανεροῖ αὐτὸν ἐξαστράπτοντα τῷ φωτί, οὕτως καὶ ὁ κύριος, ὁ ἀληθινὸς τεχνίτης, ἀναγλύφει τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ ἀνακαινίζει ἐν μυστηρίῳ, ἕως οὗ ἐκδημήσωσιν ἐκ τοῦ σώματος, καὶ τότε φαίνεται τῆς ψυχῆς τὸ

κάλλος. οἱ γὰρ θέλοντες σκεύη κατασκευάσαι καὶ ἐνυφᾶναι ζῶδια πρῶτον κηροπλαστοῦσι, καὶ οὕτως ἐκχέουσι καθ' ὁμοιότητα ἐκείνου, ὥστε τὸ ἔργον κατ' ἐκεῖνο ἀποτελεσθῆναι τὸ σχῆμα, οὕτως καὶ ἡ ἁμαρτία πνεῦμα οὔσα, εἰκόνα ἔχει καὶ μεταβάλλεται εἰς μορφὰς πολλὰς. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ζῶδιόν ἐστὶ τι, ἔχον εἰκόνα καὶ μόρφωσιν· ὁμοίωμα γὰρ ἐστὶ τοῦ ἔξω ἀνθρώπου ὁ ἔσω. μέγα οὖν ἐστὶ τὸ σκεῦος καὶ τίμιον, ἐπειδὴ ἀπὸ πάντων τῶν κτισμάτων ἐκεῖ εὐδόκησεν ὁ κύριος. καὶ οἱ μὲν ἀγαθοὶ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς εἰκόνασι λίθοις τιμίοις καὶ μαργαρίταις, οἱ δὲ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ μεμεστωμένοι εἰσὶν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας καὶ δυσωδίας. Οἱ οὖν Χριστιανοὶ ἄλλου αἰῶνός εἰσιν, υἱοὶ Ἀδὰμ τοῦ ἐπουρανίου, γέννημα καινόν, τέκνα πνεύματος ἁγίου, ἀδελφοὶ Χριστοῦ φωτεινοὶ ὅμοιοι τῷ πατρὶ αὐτῶν Ἀδὰμ τῷ πνευματικῷ καὶ φωτεινῷ, ἐκείνης τῆς πόλεως, ἐκείνου τοῦ γένους, ἐκείνης τῆς δυνάμεως. οὐκ εἰσι τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ ἄλλου κόσμου εἰσὶν· αὐτὸς γὰρ λέγει· «οὐκ ἐστε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Ἄλλ' ὥσπερ ἔμπορος ἀπὸ πολλῶν μονῶν ἀπερχόμενος καὶ πολυπλασιάζων αὐτοῦ τὴν ἐμπορίαν, ἀποστέλλει πρὸς τοὺς ἰδίους ἐπὶ τῷ κτισθῆναι αὐτῷ οἴκους, παραδείσους, ἐνδύματα ἀναγκαῖα· καὶ ὅταν ἀναλύσῃ εἰς τὰ ἴδια, τότε πλοῦτον πολὺν ἐπιφέρεται, μετὰ πολλῆς δὲ χαρᾶς προσδέχονται αὐτὸν οἱ ἴδιοι αὐτοῦ καὶ προσγενεῖς, οὕτω καὶ τοῖς πνευματικοῖς. εἴ τινας ἐμπορεύονται τὸν ἐπουράνιον πλοῦτον, ἴσασι οἱ συμπολιταί, τουτέστι τὰ πνεύματα τῶν ἁγίων καὶ τῶν ἀγγέλων, καὶ θαυμάζουσι λέγοντες· εἰς μέγαν πλοῦτον εἰσῆλθον οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν οἱ ἐπὶ τῆς γῆς. ἔχοντες οὖν οὗτοι μεθ' ἑαυτῶν τὸν κύριον ἐν τῇ ἀναλύσει, ἐν μεγάλῃ χαρᾷ ἔρχονται πρὸς τοὺς ἄνω, καὶ δέχονται αὐτοὺς οἱ τοῦ κυρίου ἐκεῖ εὐτρεπίσαντες αὐτοῖς οἴκους καὶ παραδείσους καὶ ἐνδύματα ὀλολαμπρὰ καὶ πολυτελῆ. Νήψεως οὖν ἐν πᾶσι χρεῖα, ἵνα μὴ καὶ ἂν δοκοῦμεν ἔχειν ἀγαθὰ, πρὸς βλάβην ἡμῶν γένωνται. καὶ γὰρ οἱ χρηστοὶ κατὰ φύσιν ἐὰν μὴ ἀσφαλίσωνται, κατὰ μικρὸν δι' αὐτῆς τῆς χρηστότητος ὑποσύρονται, καὶ οἱ ἔχοντες σοφίαν δι' αὐτῆς τῆς σοφίας κλέπτονται. δεῖ οὖν ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσι συγκεκρασμένον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τὸ χρηστὸν μετὰ τοῦ ἀποτόμου, τὸ σοφὸν μετὰ διακρίσεως, τὸν λόγον μετὰ τοῦ ἔργου, τὸ ὅλον πεποιθέναι ἐπὶ κύριον καὶ μὴ ἐφ' ἑαυτόν. ἡ γὰρ ἀρετὴ διὰ πολλῶν εἰδῶν ἀρτύεται, ὥσπερ ἔδεσμά τι τῶν ἀναγκαίων διὰ κονδίου ἢ ἐτέρου τινός, καὶ τοῦτο οὐ μόνον διὰ μέλιτος ἀλλὰ καὶ πεπέρεως, καὶ οὕτως εὐρίσκεται χρήσιμον. Οἱ λέγοντες μὴ εἶναι τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ οὕτως εἰσὶν ὡς ὑπὸ πλημμύρας ὑδάτων πολλῶν καταπεποντισμένοι καὶ τοῦτο μὴ ὁμολογοῦντες, ἀλλὰ λέγοντες· ἦχον ὑδάτων ἠκούσαμεν. οὕτω καὶ αὐτοὶ καταπεποντισμένοι ὑπὸ τοῦ βυθοῦ τῶν κυμάτων τῆς κακίας οὐ λέγουσιν εἶναι ἐν τῷ νῷ καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν τὴν ἁμαρτίαν. Ἄλλοι οὖν εἰσιν οἱ λόγον μὲν ἔχοντες καὶ λαλοῦντες, μὴ ἠρτυμένοι δὲ τῷ ἐπουρανίῳ ἅλατι, καὶ διηγοῦνται περὶ τραπέζης βασιλικῆς μηδὲν φαγόντες ἢ κτησάμενοι. ἄλλος δὲ ἐστὶν ὁ θεασάμενος αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ ἀνοιγόντων αὐτῷ θησαυρῶν, εἰσελθῶν καὶ κληρονομήσας καὶ φαγῶν καὶ πιῶν ἐκ τῶν ἐδεσμάτων ἐκείνων τῶν πολυτελῶν. Ὡσπερ ἐὰν ἡ μήτηρ ἔχουσα υἱὸν μονογενῆ, εὐειδέστατον, σοφόν, πᾶσι κεκοσμημένον ἀγαθοῖς, ἐφ' ᾧ ἔχει πάσας τὰς ἐλπίδας· καὶ συμβῆ τοῦτον ταφῆναι ὑπ' αὐτῆς, λοιπὸν προσγίνεται αὐτῇ πόνος ἄπαιστος καὶ πένθος ἀπαραμύθητον, οὕτως καὶ ὁ νοῦς ὡς ἀποθανούσης ἀπὸ θεοῦ τῆς ψυχῆς ὀφείλει πένθος ἀναλαβεῖν καὶ δάκρυα, πόνον ἄπαιστον, συντετριμμένην ἔχειν καρδίαν, ὑπὸ φόβον εἶναι καὶ μέριμναν, ἔχειν δὲ καὶ τὴν πείναν καὶ δίψαν τοῦ ἀγαθοῦ πάντοτε. τὸν τοιοῦτον λοιπὸν διαδέχεται χάρις θεοῦ καὶ ἐλπίς, καὶ οὐκέτι ἐστὶν ἐν τῷ τοιοῦτῳ πένθει, ἀλλὰ χαίρει ὡς ὁ εὐρῶν θησαυρόν, καὶ πάλιν τρέμει, μήπως ἀπολέσῃ

αὐτόν· ἐπέρχονται γὰρ οἱ λησταί. Ὡσπερ ἐάν τις εἰς πολλὰς λειτουργίας καὶ ζημίας ἐμπεσὼν μετὰ πολλοῦ καμάτου διαφύγη καὶ μετὰ ταῦτα εὖρη περιουσίαν μεγάλην καὶ ὑπόστασιν πολλήν, καὶ οὐκέτι δέδοικε ζημίαν διὰ τὸν πλεονάσαντα πλοῦτον, οὕτως καὶ οἱ πνευματικοί, πρῶτον διελθόντες ἐν πολλοῖς πειρασμοῖς καὶ φοβεροῖς τόποις, εἶτα χάριτος πληρωθέντες καὶ μεμεστωμένοι τῶν ἀγαθῶν, οὐκέτι δεδοίκασι τοὺς θέλοντας αὐτοὺς συλῆσαι, ἐπειδὴ ὁ πλοῦτος οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ὀλίγος. ἔχουσι δὲ καὶ φόβον, οὐ τῶν ἀρχαρίων τῶν φοβουμένων τὰ πονηρὰ πνεύματα, ἀλλὰ φόβον καὶ μέριμναν, πῶς διοικήσουσι τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς πνευματικὰ χαρίσματα. ἔχει δὲ ὁ τοιοῦτος ἐξουδενωμένον ἑαυτὸν παρὰ πάντας ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀτάκτους ἀνθρώπους, καὶ ὅσον εἰς ἄβυσσον τῆς χάριτος τοῦ φωτός ἔστι, τοσοῦτον ἑαυτὸν ἔχει πένητα καὶ πτωχὸν ἐν πᾶσι παρὰ πάντας ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸν τοιοῦτον λογισμόν ἐμφυτευθέντα ὡς φυσικόν, καὶ ὅσον εἰσέρχεται εἰς γνῶσιν θεοῦ, τοσοῦτον ἔχει ἑαυτὸν ἰδιώτην, καὶ ὅσον μανθάνει, ὡς μηδὲν εἰδώς ἔστι. ταῦτα δὲ ἡ χάρις διακονοῦσα ὡς φυσικὰ ἐν τῇ ψυχῇ ἀπεργάζεται. Ὡσπερ ἐὰν ἡ παιδίον ὑπὸ νεανίσκου βασταζόμενον, καὶ ὁ βαστάζων αὐτὸ περιφέρει ὅπου θέλει, οὕτω καὶ ἡ κατὰ βάθους ἐνεργουμένη χάρις βαστάζει τὸν νοῦν καὶ ἀναφέρει εἰς τοὺς οὐρανοὺς, εἰς τὸν τέλειον κόσμον, εἰς τὴν αἰώνιον κατάπαυσιν. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ χάριτί εἰσι μέτρα καὶ ἀξιώματα. ἄλλος ἔστιν ὁ στρατηλάτης ἔχων παρρησίαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἄλλος ἔστιν ὁ ἡγεμῶν. Ὡσπερ οἶκος πεπληρωμένος καπνοῦ ὑπερεκχεῖ τοῦτον καὶ εἰς τὸν ἔξω ἀέρα, οὕτως κἂν τῇ ψυχῇ μεμεστωμένη ἢ κακία ὑπερεκχεῖται ἔξωθεν καὶ ἐπιτελεῖ καρπούς. Ὡς οἱ ἐγκεχειρισμένοι ἀρχὰς ἐπαρχότητος ἢ θησαυρῶν βασιλικῶν πάντα τὸν χρόνον ἐν μερίμνῃ εἰσί, μήπως ἄρα προσκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, οὕτω καὶ οἱ ἐμπιστευθέντες ἔργον πνευματικὸν ἀεὶ ἐν μερίμνῃ εἰσί, καὶ ἔχοντες ἀνάπαυσιν ὡσπερ οὐκ εἰσιν ἀναπεπαυμένοι. Ἡ βασιλεία γὰρ τοῦ σκότους ἢ ἐπεισελθοῦσα τῇ πόλει, τουτέστι τῇ ψυχῇ, καὶ οἱ διακατέχοντες βάρβαροι τὰς νομὰς αὐτῆς ἐξωθοῦνται ἀπ' αὐτῆς. ἀποστέλλει γὰρ ὁ βασιλεὺς Χριστὸς εἰς ἐκδίκησιν τῆς πόλεως καὶ δεσμεῖ τοὺς τυράννους, καὶ στρατηγίαν ἐπουράνιον καὶ παράταξιν πνευμάτων ἀγίων ἐκεῖ κατοικίζει, ὡσπερ εἰς πατρίδα ἰδίαν. Καὶ λοιπὸν φαίνει ὁ ἥλιος ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ διατρέχουσιν εἰς ὅλα τὰ μέλη, καὶ ἔστιν ἐκεῖ λοιπὸν βαθεῖα εἰρήνη βασιλεύουσα. ὁ δὲ ἀγὼν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἀθλησις καὶ ἡ δοκιμασία καὶ ἡ πρὸς θεὸν εὐνοία τότε φαίνεται, ὅτε τῆς χάριτος ὑποστελλομένης ἀνδρίσεται καὶ βοήσει πρὸς τὸν θεόν. Ἀλλὰ σὺ ἀκούων, ὅτι εἰσὶ ποταμοὶ δρακόντων καὶ στόματα λεόντων καὶ δυνάμεις αἱ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν σκοτειναὶ καὶ πῦρ φλέγον καὶ καχλάζον ἐν τοῖς μέλεσιν, ὡς οὐδὲν ἠγῆ, μὴ εἰδὼς ὅτι ἐὰν μὴ δέξη τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι τοῦ σώματος, κατέχουσί σου τὴν ψυχὴν, μὴ ἐώντές σε ἀνελεθεῖν εἰς τοὺς οὐρανοὺς; ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς ψυχῆς ἀκούων, πῶς ἔστι τιμία ἢ νοερὰ οὐσία, οὐ συνιεῖς ὅτι οὐκ εἶπε περὶ ἀγγέλων, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τό· «ποιήσωμεν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν», καὶ ὅτι «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρέρχεται», σὺ δὲ εἰς ἀθανασίαν ἐκλήθης, εἰς υἰοθεσίαν, εἰς ἀδελφότητα, εἰς νύμφην βασιλέως; ἐν γὰρ τοῖς φαινομένοις πάντα τὰ τοῦ νυμφίου τῆς νύμφης εἰσί, καὶ πάντα τὰ τοῦ κυρίου ὅσα εἰσίν, ἐμπιστεύει σοι. ἦλθε γὰρ εἰς πρεσβείαν σὴν δι' ἑαυτοῦ, ἵνα σε ἀνακαλέσῃται. καὶ σὺ οὐ νοεῖς οὐδὲ συνῆκας τὴν εὐγένειάν σου; δικαίως ὁ πνευματοφόρος πενθεῖ σου τὴν πτώσιν λέγων· ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΖ.

1 Οί τέλειοι Χριστιανοί οί καταξιοθέντες ἔλθειν εἰς μέτρα τελειότητος καὶ γενέσθαι ἐγγύτατοι βασιλέως, οὗτοι τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ πάντοτε ἀφιερωμένοι εἰσίν. ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν προφητῶν τὸ χρῖσμα ἦν ὄλων τιμιώτερον, ἐπειδὴ εἰς βασιλεῖς καὶ προφήτας ἐχρίοντο, οὕτω νῦν οἱ πνευματικοὶ τὸ ἐπουράνιον χρῖσμα χριόμενοι γίνονται Χριστοὶ κατὰ χάριν, ὥστε εἶναι αὐτοὺς βασιλεῖς καὶ προφήτας ἐπουρανίων μυστηρίων. οὗτοί εἰσι καὶ υἱοὶ καὶ κύριοι καὶ θεοί, δεδεμένοι, ἠχμαλωτισμένοι, βεβυθισμένοι, ἐσταυρωμένοι, ἀφιερωμένοι. εἰ γὰρ τὸ χρῖσμα τοῦ ἐλαίου, ὅπερ ἦν φυτοῦ φαινομένου καὶ ξύλου ὄρατοῦ, τσαύτην εἶχε δύναμιν, ὥστε τοὺς χριόμενους ἀναντιρρήτως ἀξίωμα λαμβάνειν (ἦν γὰρ κεκυρωμένον, ὥστε καθίστασθαι αὐτοὺς βασιλεῖς· ὁ καὶ Δαβὶδ χρισθεὶς εὐθέως διωγοῖς περιέπεσε καὶ ἐθλίβετο καὶ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐγένετο βασιλεύς), πόσω μᾶλλον ὅσοι χρίονται κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον τὸ ἀγιαστικὸν καὶ χαροποιὸν «ἐλαίον τῆς ἀγαλλιᾶσεως», τὸ οὐράνιον καὶ πνευματικόν, δέχονται τὸ σίγνον τῆς βασιλείας ἐκείνης τῆς ἀφθάρτου καὶ ἀτίδιου δυνάμεως, τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ παράκλητον (ἀκούει δὲ παράκλητον διὰ τὸ παρακαλεῖν καὶ χαροποιεῖν τοὺς ἐν θλίψεσιν ὄντας). Οὗτοι ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκ τοῦ φυτοῦ τοῦ ἐπουρανοῦ χριόμενοι καταξιοῦνται ἔλθειν εἰς μέτρα τῆς τελειότητος, τῆς βασιλείας λέγω καὶ τῆς υἰοθεσίας, ὄντες συμμύσται ἐπουρανοῦ βασιλέως, ἔχοντες παρρησίαν πρὸς τὸν παντοκράτορα, εἰσερχόμενοι εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ (ἔνθα οἱ ἄγγελοι καὶ τὰ πνεύματα τῶν ἁγίων), καὶ ἔτι ὄντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. μήπω γὰρ τὴν τελείαν κληρονομίαν λαβόντες τὴν εὐτρεπισμένην αὐτοῖς ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι, ἀσφαλεῖς εἰσιν ἀπὸ τοῦ ἀρραβῶνος, οὗ ἐδέξαντο νῦν ὡς ἤδη ἐστεφανωμένοι καὶ βασιλεύοντες, καὶ οὐ ξενίζονται μέλλοντες συμβασιλεύειν Χριστῷ ἐπὶ τῷ πλεονασμῷ καὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ πνεύματος. διὰ τί; ἐπειδὴ ὄντες ἔτι ἐν σαρκὶ εἶχον τὸν νόστον ἐκείνον τῆς γλυκύτητος καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐκείνην τῆς δυνάμεως. Ὅν γὰρ τρόπον ὅταν ἦ τις φίλος βασιλέως σχολάζων τῷ παλατίῳ, γνωρίζων τὰ μυστήρια καὶ ὁρῶν αὐτοῦ τὴν πορφύραν, συμβῆ δὲ τοῦτον γενέσθαι βασιλέα καὶ στεφανωθῆναι, οὐ ξενίζεται οὔτε πτοεῖται, ἐπειδὴ ἐν πολλῷ χρόνῳ ἐνεγυμνάσθη εἰς τὰ μυστήρια τοῦ παλατίου (οὐ γὰρ ἐνδέχεται τινα τῶν ἀγγελιμαίων καὶ ιδιωτῶν καὶ ξένων τοῦ μυστηρίου εἰσελθεῖν καὶ βασιλεύσαι εἰ μὴ τοὺς ἐμπείρους καὶ πεπαιδευμένους), οὕτως καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι μέλλοντες βασιλεύειν οὐ ξενίζονται, ἤδη προεγνωκότες τὰ μυστήρια τῆς χάριτος. ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἄνθρωπος παρέβη τὴν ἐντολήν, ὁ διάβολος ὅλην τὴν ψυχὴν ἐκάλυψε καλύμματι σκοτεινῷ. λοιπὸν οὖν ἔρχεται ἡ χάρις καὶ ἀπεκδύεται ὅλον τὸ σκέπασμα, ὥστε λοιπὸν τὴν ψυχὴν καθαρὰν γενομένην καὶ ἀπολαβοῦσαν τὴν ἰδίαν φύσιν, τὸ κτίσμα τὸ ἄμωμον καὶ καθαρὸν, πάντοτε λοιπὸν καθαρῶς ἐν τοῖς καθαροῖς ὀφθαλμοῖς τὴν δόξαν τοῦ φωτὸς τοῦ ἀληθινοῦ καθορᾶν καὶ τὸν ἀληθινὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐξαστράπτοντα ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ. Ὡσπερ γὰρ ἐν τῇ συντελείᾳ περιαιρουμένου τοῦ στερεώματος λοιπὸν οἱ δίκαιοι ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ τῷ φωτὶ καὶ τῇ δόξῃ διάγουσι μηδὲν ἕτερον ὁρῶντες, ἢ καθὼς ὁ Χριστὸς ἐν δόξῃ ἐστὶ πάντοτε ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, οὕτως καὶ οὗτοι ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς ἐκείνον τὸν αἰῶνα ἀρπαχθέντες καὶ αἰχμαλωτισθέντες πάντα τὰ ἐκεῖ κάλλη καὶ τὰς θαυματουργίας ὁρῶσιν. ἡμεῖς γὰρ ἐπὶ γῆς ὄντες ἐν οὐρανοῖς ἔχομεν τὸ πολίτευμα, εἰς ἐκείνον τὸν κόσμον ἔχοντες τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν πολιτείαν κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. ὡσπερ γὰρ ὁ φαινόμενος ὀφθαλμὸς καθαρὸς ὢν καθαρῶς ὁρᾷ πάντοτε τὸν ἥλιον, οὕτως καὶ ὁ νοῦς τελειῶς καθαρισθεὶς πάντοτε ὁρᾷ τὴν δόξαν τοῦ φωτὸς τοῦ

Χριστοῦ καὶ σύνεστι τῷ κυρίῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὃν τρόπον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου συναφθὲν τῇ θεότητι πάντοτε σύνεστι τῷ ἁγίῳ πνεύματι. ἀλλὰ ταῦτα τὰ μέτρα οὐκ εὐθέως καταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι, εἰ μὴ διὰ καμάτου καὶ θλίψεως καὶ ἀγῶνος πολλοῦ. Εἰσὶ γάρ τινες, ὅτι σύνεστιν αὐτοῖς ἡ χάρις ἐνεργοῦσα καὶ ἀναπαύουσα, σύνεστι δὲ καὶ ἡ κακία ἔνδον, καὶ τὰ δύο πολιτεύματα εἰς μίαν ἐνεργεῖ καρδίαν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους. ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς μοι· τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ «τίς συγκατάθεσις ναῶ θεοῦ μετὰ εἰδώλων;» ἀποκρίνομαι σοὶ κἀγὼ τὸ αὐτό· «τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος» ἢ ποῦ [γὰρ] τὸ θεῖον φῶς ἐπισκοτίζεται ἢ θολοῦται; καὶ τὸ ἀμίαντον καὶ καθαρὸν ποῦ μαιίνεται; γέγραπται γάρ· καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε. μονοτρόπως οὖν οὐ χρὴ τὰ πράγματα νοεῖσθαι οὔτε μονομερῶς. εἰς τοσοῦτον γὰρ τινες ἀναπαύονται ἐν τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι, ὅτι ἀνδρειότεροι γίνονται τῆς συνούσης αὐτοῖς κακίας, καὶ ἔχοντες εὐχὴν καὶ ἀνάπαυσιν πολλὴν πρὸς τὸν θεόν, ἄλλῃ ὥρᾳ ἐνεργοῦνται ὑπὸ λογισμῶν πονηρῶν καὶ κλέπτονται ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἔτι ὄντες ἐν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ· οἱ δὲ ἑλαφροὶ καὶ ἰδιῶται μερικῶς ἐνεργούσης ἐν αὐτοῖς τῆς χάριτος νομίζουσι μηκέτι εἶναι τὴν ἀμαρτίαν. οἱ δὲ ἔχοντες διάκρισιν καὶ ὄντες φρόνιμοι οὐ τολμῶσιν ἀρνήσασθαι ὅτι ἔχοντες τὴν χάριν τοῦ θεοῦ οὐκ ἐνεργούμεθα ὑπὸ αἰσchrῶν καὶ ῥυπαρῶν λογισμῶν. πολλὰ γὰρ εὔρομεν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι τοσαύτην εὐρον χαρὰν καὶ χάριν, ὥστε ἐν πέντε καὶ ἕξ ἔτεσι λέγειν αὐτοῖς ὅτι ἐξηράνθη ἡ ἐπιθυμία· καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἐνόμισαν ἠλευθερωσθαι ἀπ' αὐτῆς, ἐγκρυσβεῖσα ἡ κακία ἐπεκινήθη αὐτοῖς καὶ κατεκαύθησαν τῇ ἐπιθυμίᾳ, ὥστε ξενίξεσθαι αὐτοῖς καὶ λέγειν ὅτι μετὰ τοσοῦτον χρόνον πόθεν ἡμῖν ἐπανεστὴ τοσαύτη κακία; οὐδεὶς οὖν τῶν ἐχεφρόνων τολμᾷ εἰπεῖν ὅτι συνούσης μοι τῆς χάριτος τὸ ὅλον ἠλευθέρωμαι τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ τὰ δύο πρόσωπα ἐν τῷ νῶ ἐνεργεῖται. οἱ γὰρ ἄπειροι τῶν πραγμάτων, μικρὸν τι ἐνεργησάσης εἰς αὐτοῖς τῆς χάριτος, νομίζουσιν ὅτι ἤδη ἐνίκησαν καὶ εἰσὶ Χριστιανοὶ τέλειοι. ἐγὼ δὲ οὕτως φημὶ τὰ πράγματα εἶναι, ὥσπερ ὅταν ἦ ἐν οὐρανῷ ἡλῖος ἐν καθαρῷ ἀέρι καταλάμπων, καὶ ἔλθῃσιν περὶ αὐτὸν νεφέλαι καὶ καλύπτωσιν αὐτὸν καὶ παχύνωσιν τὸν ἀέρα, οὐδὲν ἠδίκηται αὐτὸς ἐνδότερος ὢν ἐκ τοῦ φωτὸς αὐτοῦ καὶ τῆς ἰδίας ὑποστάσεως, οὕτως εἰσὶν οἱ μὴ τελείως καθαρισθέντες· ὄντες δὲ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι καὶ κατεχόμενοι ἐν βάθει ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἔχουσι τὰ φυσικὰ κινήματα καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῖς ἐρρωμένους πρὸς τὸν θεόν, καίτοι μὴ ὄντες τοῦ ἀγαθοῦ ὀλοτελῶς. οὕτως πάλιν οἱ κατεχόμενοι ἐν βάθει ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ μέρους (τῆς χάριτος λέγω) ἔτι εἰσὶ δοῦλοι καὶ ὑποχείριοι τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς καὶ τῷ μέρει τῆς κακίας. Πολλῆς οὖν χρεια διακρίσεως, ἵνα διὰ πείρας τις γνῶ ταῦτα τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον. λέγω δὲ σοι, ὅτι καὶ οἱ ἀπόστολοι ἔχοντες τὸν παράκλητον ὀλοτελῶς οὐκ ἦσαν ἀμέριμοι· συνῆν γὰρ τῇ χαρᾷ καὶ τῇ ἀγαλλιάσει φόβος καὶ τρόμος ἐξ αὐτῆς τῆς χάριτος, οὐ τοῦ μέρους τῆς κακίας. ἀλλ' αὕτη ἡ χάρις ἠσφαλιζέτο αὐτοῖς, ἵνα μὴ κἂν εἰς μικρὸν τι ἐκτραπῶσιν. ὥσπερ γὰρ εἴ τις βιζάκιον λίθου ρίψας εἰς τεῖχος, οὐδὲν ἔβλαψεν ἢ παρεκίνησε τὸ τεῖχος· ἢ ὥσπερ βέλος ἀποστελλόμενον κατὰ τοῦ φοροῦντος κλίβανον οὐδὲν ἠδίκησεν ἢ τὸν σίδηρον ἢ τὸ σῶμα (ἀντικρούει γὰρ καὶ ἀντιπίπτει), οὕτως εἰ καὶ προσήγγιζέ τι μέρος κακίας τοῖς ἀποστόλοις, οὐκ ἔβλαπτεν αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἦσαν ἐνδεδυμένοι τὴν τελείαν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. καὶ οὔτοι δὲ αὐτοὶ τέλειοι ὄντες εἶχον τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐπεργάσασθαι τὰς δικαιοσύνας. Ἐπειδὴ οὖν τινες λέγουσιν, ὅτι μετὰ τὴν χάριν ἀμεριμνία ἐστὶ τῆς ψυχῆς, ὁ θεὸς καὶ ἐν τοῖς τελείοις ἐπιζητεῖ τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς, εἰς διακονίαν τοῦ πνεύματος, ὅπως συμφωνήσωσι· λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος· τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε. τινὲς μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς οὐκ ἤθελον ἐπιβαρεῖς ἄλλοις γίνεσθαι,

τινές δὲ ἑαυτοῖς ἐστοίχουν, ἄλλοι δὲ λαμβάνοντες παρὰ κοσμικῶν διεδίδουσαν τοῖς πτωχοῖς· τοῦτο δὲ ἀξιώτερον ἐστίν. οἱ μὲν γὰρ ἔχοντες τὴν χάριν τὸ ἑαυτῶν μόνον μεριμνῶσιν, ἄλλοι δὲ καὶ ἐτέρας ψυχὰς ὠφελῆσαι σπουδάζουσιν· οὗτοι πολλῶ ἐκείνων ὑπερέχουσιν. ἄλλοι δὲ τὴν χάριν ἔχοντες ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ τὰ σώματα αὐτῶν παραδιδόασιν εἰς ὕβρεις καὶ πάθη· πάλιν οὗτοι ἐκείνων ἀνώτεροί εἰσιν. τινές ἀρετὴν μετιόντες θέλουσι κομπάζειν καὶ τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, λέγοντες Χριστιανοὶ εἶναι καὶ μετέχειν πνεύματος ἁγίου, ἄλλοι δὲ κρύπτειν ἑαυτοὺς καὶ ἀπὸ συντυχίας ἀνθρώπων σπουδάζουσιν· οὗτοι πολλῶ ἐκείνων ὑπερέχουσιν. ὁρᾷς πῶς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τελειότητι εὐρίσκεται εὐνοία πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ φυσικοῦ θελήματος ἐπιτελουμένη, ἀνωτέρα καὶ πλεονάζουσα. Ὡσπερ εἴ τις πενιχρὰ ἐνδύματα περιβεβλημένος ἐν ὁράματι ἑαυτὸν ἴδῃ πλούσιον, ἀναστὰς δὲ ἐξ ὕπνου πάλιν ἴδῃ ἑαυτὸν πένητα καὶ γυμνόν, οὕτως καὶ οἱ λόγον πνευματικὸν λαλοῦντες τῇ ἀκολουθίᾳ δοκοῦσι λαλεῖν, μὴ ἔχοντες δὲ τὸ ἔργον τῶν λόγων ἐν γέυσει τινὶ καὶ δυνάμει καὶ πληροφορίᾳ ἐν τῷ νῷ κεκυρωμένον· ἐν φαντασίᾳ τινὶ στήκουσιν. ἢ ὡσπερ γυνὴ ἔχουσα ὀλοσηρικὰ καὶ μαργαρίτας περιβεβλημένη εἰς πορνεῖον προέστηκεν, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡ καρδία αὐτῶν πορνεῖόν ἐστίν ἀκαθάρτων πνευμάτων, καὶ λαλεῖν θέλουσι περὶ δικαιοσύνης μὴ παρακύψαντες εἰς τὰ πράγματα. Ὡσπερ γὰρ οὐκ ἔστι δυνατὸν ἰχθὺν ἄνευ ὕδατος ζῆσαι ἢ ἄνευ ποδῶν περιπατῆσαί τινα ἢ ἄνευ ὀφθαλμῶν ἰδεῖν φῶς ἢ ἄνευ γλώσσης λαλεῖν ἢ ἄνευ ὠτῶν ἀκούειν, οὕτως ἄνευ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς θείας δυνάμεως οὐκ ἔστι γινώσκειν μυστήρια καὶ σοφίαν θεοῦ ἢ εἶναι τινα πλούσιον καὶ Χριστιανόν. οὗτοι γὰρ εἰσι σοφοὶ καὶ πολεμισταὶ καὶ ἀνδρεῖοι καὶ φιλόσοφοι θεοῦ οἱ ὀδηγούμενοι καὶ ποιμαίνοντες κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὑπὸ τῆς θεϊκῆς δυνάμεως. οἱ γὰρ φιλόσοφοι τῶν Ἑλλήνων λόγους μανθάνουσι, καὶ ἄλλοι εἰσὶν «ἰδιῶται τῷ λόγῳ», εὐφραίνοντες καὶ ἀγαλλιώντες ἐπὶ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι, ἄνδρες θεοσεβεῖς, διακρίνωμεν οὖν ποιοὶ εἰσι βελτίονες. «ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει» φησὶ «ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ»· οὐκ ἐν λόγῳ, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει. Τὸ οὖν εἰπεῖν τινα ὅτι ὁ ἄρτος οὗτος ἀπὸ σίτου γεγένηται, εὐκόλον ἐστὶ· πῶς δὲ λεπτῶς κατασκευάζεται καὶ πέττεται ἄρτος, χρὴ εἰπεῖν. τὸ οὖν λαλῆσαι περὶ ἀπαθείας καὶ τελειότητος εὐκόλον· πείρα δὲ διελθεῖν εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς τελειότητος ὀλίγων ἐστί. τὸ γὰρ εὐαγγέλιον ἐν συντόμῳ ἀπεφήνατο· «μὴ ὀργισθῆς, μὴ ἐπιθυμήσῃς· ἐάν τις σε ῥάπισῃ εἰς τὴν σιαγόνα, παράθες καὶ τὴν ἄλλην· ἐάν τις κρίνῃ ἄραί σου τὸ ἱμάτιον, δὸς αὐτῷ καὶ τὸν χιτῶνα». ὁ δὲ ἀπόστολος ἐπακολουθῶν, πῶς χρὴ κατὰ μικρὸν τὸ ἔργον τῆς καθάρσεως μετὰ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας γίνεσθαι, διδάσκει, πρῶτον γαλακτοτροφῶν ὡς νηπίους, εἶτα φέρων εἰς αὐξήσιν καὶ τελειότητα· εἶπε γὰρ τὸ εὐαγγέλιον γενέσθαι ἀπὸ ἐρέας στιχάριον· ὁ δὲ ἀπόστολος ἐμήνυσε τὴν λεπτότητα πῶς κατασκευάζεται. Οἱ οὖν λόγους πνευματικῶς λαλοῦντες ἄνευ τῆς γεύσεως τοιούτῳ τινὶ εἰκόσιν, ὡσπερ ἵνα τις ἐπιβαλόντος καύσωνος διδοεὺ ἔν πεδίῳ ἐρήμῳ, καὶ ὦν ἔκδιψος διαγράφη πηγὴν ῥέουσαν ὕδωρ, σκιογραφῶν ἑαυτὸν πίνοντα, ὁπότε τὰ χεῖλη αὐτοῦ κατεξήρανται καὶ ἡ γλῶσσα ἐκ τῆς καταλαβούσης δίψης· ἢ ἵνα τις λαλήσῃ περὶ μέλιτος ὅτι γλυκύ ἐστι, μὴ γευσάμενος δὲ οὐκ οἶδε τὴν δύναμιν τῆς γλυκύτητος, οὕτως καὶ οἱ λόγον λαλοῦντες περὶ τελειότητος καὶ ἀγαλλιασμοῦ ἤτοι ἀπαθείας, μὴ ἔχοντες δὲ ἐνεργεῖα καὶ πληροφορία τὰ πράγματα· οὐχ ὡς λαλοῦσιν, οὕτως εἰσὶν ἅπαντα. ὅταν γὰρ ὁ τοιοῦτος καταξιοθῆ ποτε μερικῶς ἐν ἔργῳ εὐρεθῆναι, διακρίνει καθ' ἑαυτὸν ὅτι οὐ καθὼς ὑπελάμβανον οὕτως εὔρον· ἄλλως γὰρ ἐλάλουν καὶ ἄλλως τὸ πνεῦμα ἐργάζεται. Ὁ γὰρ Χριστιανισμὸς βρῶσις ἐστὶ καὶ πόσις· καὶ ὅσω τις ἐσθίει ἀπ' αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἡδύτητος ἐπὶ πλεῖον ἐρεθίζεται ὁ νοῦς,

ἀκατάσχετος καὶ ἀκόρεστος ὑπάρχων καὶ ἀπλήστως ἐπιζητῶν καὶ ἐσθίων. ἢ ὡσπερ ἐὰν ἦ τις διψῶν καὶ ἐπιδοθῇ αὐτῷ πόμα γλυκύ, εἶτα ἀρξάμενος τῆς γεύσεως σφοδρότερος ἐγγίξῃ τῷ ποτῷ μειζρόνως ἐκκαϊόμενος, καὶ σχεδὸν ἄπαυστός ἐστιν ἢ γεῦσις τοῦ πνεύματος, ὡς τοιοῦτω τινὶ ἀπεικάζεσθαι. καὶ ταῦτα οὐ λόγοι φιλοῖ· ἐργασία γάρ ἐστι τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν μυστηρίῳ διακονοῦσα τῷ νῷ. νομίζουσι δέ τινες ὅτι ἀπεχόμενοι γυναικὸς καὶ πάντων τῶν φαινομένων ἤδη ἅγιοι εἰσιν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστίν. ἔτι γὰρ ἢ κακία ἐν τῷ νῷ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ζῆ καὶ ἐπαίρεται. οὗτος δέ ἐστιν ἅγιος ὁ καθαρθεὶς καὶ ἁγιασθεὶς κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. ὅπου γὰρ ἢ ἀλήθεια ἀνακύπτει, ἐκεῖ μάχεται ἢ πλάνη σπουδάζουσα καλύψαι καὶ θολῶσαι. Ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐκράτουν τὴν ἱερωσύνην, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔθνους ἐδιώκοντο καὶ ἐθλίβοντο, ἐπειδὴ εἰστήκεισαν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, Ἐλεάζαρος καὶ οἱ Μακκαβαῖοι. νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ καταπετάσματος ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτῶν τὸ πνεῦμα, λοιπὸν ὧδε ἀπεκαλύφθη καὶ ἐνεργεῖ ἢ ἀλήθεια. πάλιν οὖν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔθνους διώκονται. ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔθνους ἐδιώκοντο καὶ ἐθλίβοντο, ἵνα γένωνται μάρτυρες οἱ φιλαλήθεις. πῶς γὰρ φανήσεται ἢ ἀλήθεια, εἰ μὴ ἔχοι τοὺς ὑπεναντίους, ψευδεῖς ὄντας καὶ κατὰ ἀληθείας τρέχοντας; εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς βαστάζοντες πάθη καὶ θλίψεις, πολλῆς δὲ χρήζουσιν ἀσφαλείας, ἵνα μὴ πέσωσιν. εἷς γὰρ τις τῶν ἀδελφῶν συννευχόμενός τινι ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ θείας δυνάμεως, καὶ ἀρπαχθεὶς εἶδε τὴν ἄνω πόλιν Ἰερουσαλὴμ καὶ εἰκόνας φωτεινὰς καὶ φῶς ἄπειρον, καὶ ἤκουσε φωνῆς λεγούσης· οὗτός ἐστιν ὁ τόπος τῆς καταπαύσεως τῶν δικαίων. καὶ μετὰ μικρὸν φυσιωθεὶς καὶ νομίσας περὶ ἑαυτοῦ ἑωρακέναι, μετὰ τοῦτο εὐρέθη ἐμπεσὼν εἰς τὰ ἄδυτα καὶ βαθύτατα τῆς ἀμαρτίας, εἰς μυρία κακά. εἰ οὖν ὁ ἐσώτερος καὶ ὑψηλὸς ἔπεσε, πῶς δύναται λέγειν ὁ τυχὼν ὅτι νηστεύων καὶ ξενιτεύων καὶ διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα ἤδη ἅγιός εἰμι, οὐ γὰρ ἢ ἀποχὴ τῶν κακῶν αὕτη ἐστίν ἢ τελείωσις, ἀλλ' εἰ εἰσηλθεὶς εἰς τὸν νοῦν τὸν ἠφανισμένον καὶ ἀπέκτεινας τὸν ὄφιν τὸν κατώτερον τοῦ νοῦ καὶ βαθύτερον τῶν λογισμῶν, εἰς τὰ λεγόμενα ταμιεῖα καὶ ἀποθήκας τῆς ψυχῆς φωλεύοντα καὶ φονεύοντά σε (ἄβυσσος γάρ ἐστίν ἢ καρδία)· εἰ τοίνυν ἐκεῖνον ἐφόνευσας, καὶ πᾶσαν τὴν ἐν σοὶ ἀκαθαρσίαν ἐξέβαλες. ὅλοι γὰρ οἱ φιλόσοφοι καὶ ὁ νόμος καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ ἢ τοῦ σωτῆρος ἔλευσις περὶ καθαρότητος τὸν λόγον ποιοῦνται. πᾶς γὰρ ἀνθρώπων, εἴτε Ἰουδαίων εἴτε Ἑλλήνων, ἀγαπᾷ τὴν καθαρότητα, εἰ καὶ οὐ δύνανται καθαρεύειν. χρή οὖν ἐπιζητῆσαι, πῶς καὶ διὰ τίνων δύναται τὸ καθαρὸν τῆς καρδίας γενέσθαι. οὐδαμῶς ἐτέρωθεν εἰ μὴ διὰ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντος· αὐτὸς γάρ ἐστιν «ἡ ὁδός, ἢ ζωὴ, ἢ ἀλήθεια», ἢ θύρα, ὁ μαργαρίτης, «ὁ ζῶν καὶ οὐράνιος ἄρτος». καὶ οὐκ ἐγχωρεῖ τινα ἄνευ ἐκείνης τῆς ἀληθείας ἀλήθειαν γινῶναι ἢ σωθῆναι. ὡσπερ οὖν εἰς τὸν ἔξω ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰ φαινόμενα πράγματα ἀπετάξω πᾶσι καὶ διέδωκας τὴν ὑπαρξίν σου, οὕτω καὶ ἐν τῇ σοφίᾳ τῇ κοσμικῇ εἰ γινῶσιν ἔχεις καὶ λόγων ἰσχύν, ἀπορρίψασθαι πάντα ὀφείλεις καὶ μηδὲν ἠγήσασθαι, ἴν' οὕτω δυνηθῆς τῇ «μωρία τοῦ κηρύγματος» οἰκοδομηθῆναι, ὅπερ κήρυγμά ἐστιν ἢ ἀληθῆς σοφία, οὐκ ἔχουσα κόμπον λόγων, ἀλλὰ δύναμιν δι' ἁγίου σταυροῦ ἐνεργουμένην. δόξα τῇ ὁμοουσίῳ τριάδι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΗ.

1 Εἷ τις ἐν τῷ κόσμῳ πλούσιος σφόδρα τυγχάνει καὶ θησαυρὸν ἀπόκρυφον κέκτηται, ἐκ τοῦ θησαυροῦ καὶ πλούτου οὐπὲρ ἔχει πάντα ὅσα θέλει κτᾶται, καὶ οἷα βούλεται ἐν τῷ κόσμῳ ἐξαίρετα κτήματα εὐχερῶς ἐπισυνάγει τῷ θησαυρῷ, πεποιοῦσθε ὅτι δι' αὐτοῦ πᾶσαν κτήσιν ἢ ἂν βούληται εὐκόλως κτᾶται. οὕτως καὶ οἱ ζητοῦντες

παρὰ θεοῦ καὶ εὐρόντες καὶ ἔχοντες τὸν ἐπουράνιον τοῦ πνεύματος θησαυρόν, αὐτὸν τὸν κύριον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἐλλάμποντα, πᾶσαν δικαιοσύνην ἀρετῶν καὶ πᾶσαν κτῆσιν ἀγαθότητος τῶν ἐντολῶν τοῦ κυρίου ἐκ τοῦ θησαυροῦ τοῦ ἐν αὐτοῖς ὄντος Χριστοῦ ἐπιτελοῦσι καὶ δι' αὐτοῦ πλείονα πλοῦτον οὐράνιον ἐπισυνάγουσι. διὰ γὰρ τοῦ ἐπουρανίου θησαυροῦ πᾶσαν ἀρετὴν δικαιοσύνης κατεργάζονται, πεποιθότες ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ ἐν αὐτοῖς πλούτου πνευματικοῦ, καὶ εὐκόλως πᾶσαν δικαιοσύνην καὶ ἐντολὴν τοῦ κυρίου διὰ τοῦ ἀοράτου τῆς χάριτος ἐν αὐτοῖς πλούτου ἐργάζονται. φησὶ δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος· «ἔχοντες τὸν θησαυρόν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι», τουτέστιν ὄν ἐν σαρκὶ ὄντες κτήσασθαι ἐν ἑαυτοῖς κατηξιώθησαν, τὴν ἀγιαστικὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος, καὶ πάλιν· ὅς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἀγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις. ὁ οὖν εὐρὼν καὶ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν ἐπουράνιον τοῦτον τοῦ πνεύματος θησαυρόν, πᾶσαν δικαιοσύνην ἐντολῶν καὶ πᾶσαν ἐργασίαν ἀρετῶν ἀμώμως καὶ καθαρῶς ἐν τούτῳ κατεργάζεται, ἀβιάστως λοιπὸν καὶ εὐκόλως. Παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν θεὸν καὶ ἐκζητήσωμεν καὶ δεηθῶμεν αὐτοῦ, ἵνα τὸν θησαυρόν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ χαρίσῃται ἡμῖν, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ πάσαις ἀμώμως καὶ καθαρῶς ἀναστραφῆναι δυνηθῶμεν καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ πνεύματος πᾶσαν καθαρῶς καὶ τελειῶς ἀποπληρῶσαι διὰ τοῦ ἐπουρανίου θησαυροῦ, ὅς ἐστι Χριστός. ὁ γὰρ πένης καὶ γυμνὸς καὶ πτωχὸς καὶ λιμώττων ἐν κόσμῳ οὐδὲν δύναται κτήσασθαι, τῆς πενίας αὐτὸν συνεχούσης· ὁ δὲ ἔχων θησαυρόν, ὡς προεῖρηται, εὐχερῶς οἶα βούλεται κτήματα καὶ ἀνωδύνως κτᾶται. οὕτως καὶ ψυχὴ ἢ γυμνὴ καὶ ἔρημος ἀπὸ κοινωνίας πνεύματος καὶ ὑπὸ τὴν δεινὴν πτωχείαν τῆς ἀμαρτίας οὐσα οὐδὲν δύναται κἂν θέλῃ, τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος τῆς δικαιοσύνης ἐξ ἀληθείας ποιῆσαι πρὸ τῆς μεταλήψεως τοῦ πνεύματος. Ὅμως βιάζεσθαι χρὴ ἕκαστον ἑαυτὸν εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ κυρίου, ἵνα καταξιωθῆ λαβεῖν καὶ εὐρεῖν τὸν ἐπουράνιον τοῦ πνεύματος θησαυρόν, ὥστε ἀκοπιάστως καὶ εὐχερῶς δυνηθῆναι ποιῆσαι πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου ἀμώμως καὶ καθαρῶς, ἄς πρὶν μετὰ βίας οὐκ ἠδύνατο κατορθῶσαι. πένης γὰρ καὶ γυμνὸς ἀπὸ κοινωνίας πνεύματος ὑπάρχων, πῶς ἠδύνατο τοιαῦτα πνευματικὰ κτήματα κτήσασθαι ἄνευ θησαυροῦ καὶ πλούτου πνευματικοῦ; ἢ δὲ εὐροῦσα ψυχὴ τὸν κύριον διὰ ζητήσεως πνεύματος καὶ πίστεως καὶ ὑπομονῆς πολλῆς, τὸν ἀληθινὸν θησαυρόν, τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος κατεργάζεται, ὡς προεῖρηται, εὐχερῶς· πᾶσάν τε δικαιοσύνην καὶ ἐντολὰς τοῦ κυρίου, ἄς ἐντείλατο, τὸ πνεῦμα ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ποιεῖ καθαρῶς καὶ τελειῶς καὶ ἀμώμως. Ἡ πάλιν ἐτέρῳ ὑποδείγματι χρῆσώμεθα. ὥσπερ ἐάν τις ἦ πλούσιος καὶ ποιήσῃ δεῖπνον πολυτελές· ἐκ τοῦ πλούτου αὐτοῦ καὶ θησαυροῦ οὐπερ ἔχει ἀναλίσκεται καὶ οὐ δέδοικε, μὴ τινος αὐτῷ ἐνδεήσῃ πλοῦτον ἔχοντι μέγαν, καὶ οὕτως εὐφραίνει τοὺς δαιτυμόνας πολυτελῶς καὶ λαμπρῶς τοὺς κληθέντας ὑπ' αὐτοῦ, διάφορα καὶ καινότερα παρέχων αὐτοῖς ἐδέσματα. ὁ δὲ πένης καὶ ἐνδεὴς πλούτου ἐὰν βουληθῆ δεῖπνον κατασκευάσαι τισί, πάντα κυχρᾶται, καὶ αὐτὰ τὰ σκεύη καὶ ἱμάτια καὶ ἄλλα εἶδη, καὶ εἶθ' οὕτως μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι τοὺς κληθέντας ὡς ἐν δεῖπνῳ πένητος, ὕστερον ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποδίδωσιν, ὅθεν ἐχρήσατο σκεῦος ἀργυροῦν ἢ ἱμάτιον ἢ ἕτερον εἶδος· καὶ οὕτως ἐκάστῳ ἀποδοθέντων πάντων αὐτὸς πένης καὶ γυμνὸς ἀπομένει, μὴ ἔχων ἴδιον πλοῦτον ἐξ οὗ εὐφραίνεσθαι δύναται. οὕτως καὶ οἱ πλούσιοι τῷ πνεύματι τῷ ἀγίῳ, ἔχοντες τὸν πλοῦτον τὸν ἐπουράνιον ἐν ἀληθείᾳ καὶ κοινωνίαν πνεύματος ἐν ἑαυτοῖς, ἐπὶ τισὶ λαλῶσι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τισὶ κοινωνῶσι λόγων πνευματικῶν καὶ εὐφρᾶναι ψυχὰς θελήσωσιν, ἐκ τοῦ ἰδίου πλούτου καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου θησαυροῦ οὗ κέκτηνται ἐν ἑαυτοῖς, ἐξ αὐτοῦ λαλοῦσι καὶ ἐξ αὐτοῦ εὐφραίνουσι τὰς

ψυχὰς τῶν ἀκουόντων τὸν πνευματικὸν λόγον, καὶ οὐ δεδοίκασι, μὴ ἐνδεήσῃ αὐτοῖς· ὅτι κέκτηνται ἐν ἑαυτοῖς θησαυρὸν οὐράνιον ἀγαθωσύνης, ἐξ οὗ προφέρουσι καὶ εὐφραίνουσι τοὺς πνευματικῶς ἐστιωμένους. ὁ δὲ πένης καὶ μὴ κεκτημένος ἐκ τοῦ πλούτου τοῦ Χριστοῦ μήτε ἔχων πλοῦτον πνευματικὸν ἐν τῇ ψυχῇ, τὸν βρύοντα πᾶσαν ἀγαθωσύνην λόγων τε καὶ ἔργων καὶ ἐνθυμημάτων θείων καὶ μυστηρίων ἀλαλήτων, εἰ καὶ βούλεται οὗτος λόγον ἀληθείας λαλεῖν καὶ εὐφραίνειν τινὰς τῶν ἀκουόντων, ἀλλ' ἐν δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μὴ κεκτημένος ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ μόνον ἀπομνημονεύων καὶ κιχρῶμενος λόγους ἐξ ἐκάστης γραφῆς ἢ παρὰ πνευματικῶν ἀνδρῶν ἀκούσας καὶ διηγούμενος καὶ διδάσκων, ἴδου ἄλλους μὲν δοκεῖ εὐφραίνειν καὶ ἄλλοι ἀπολαύουσι τῶν λόγων· μετὰ δὲ τὸ διηγῆσθαι αὐτόν, ἕκαστος λόγος πρὸς τὰ ἴδια, ἀφ' ὧν ἤρθη, ἀπέρχεται καὶ αὐτὸς πάλιν γυμνὸς ἀπομένει καὶ πένης, μὴ ἔχων ἴδιον θησαυρὸν πνεύματος, ἀφ' οὗ προφέρει καὶ ὠφελεῖ καὶ εὐφραίνει ἑτέρους, αὐτὸς πρῶτος μὴ εὐφραϊνόμενος μηδὲ ἀγαλλιῶμενος τῷ πνεύματι. Διὰ τοῦτο χρὴ πρῶτον ζητῆσαι παρὰ θεοῦ ἐν πόνῳ καρδίας καὶ πίστει, ἵνα δῶ ἡμῖν εὐρεῖν τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, τὸν ἀληθινὸν θησαυρὸν τοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐν δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ πνεύματος. καὶ οὕτως πρότερον ὠφέλειαν ἐν ἑαυτοῖς καὶ σωτηρίαν καὶ ζωὴν αἰώνιον εὐρόντες, τὸν κύριον, τότε καὶ ἄλλους, ὡς δυνατὸν καὶ ἐφικτὸν ἐστίν, ὠφελήσωμεν, ἀπὸ τοῦ ἔνδον θησαυροῦ τοῦ Χριστοῦ προφέροντες πᾶσαν ἀγαθωσύνην λόγων πνευματικῶν καὶ μυστηρίων ἐπουρανίων ποιούμενοι διήγησιν. οὕτως γὰρ εὐδόκησεν ἡ ἀγαθότης τοῦ θελήματος τοῦ πατρὸς τοῦ κατοικῆσαι ἐν παντὶ τῷ πιστεύοντι καὶ αἰτουμένῳ αὐτόν· «ὁ γὰρ ἀγαπῶν με» φησὶν «ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτόν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν», καὶ πάλιν· «ἐλευσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ μου καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν». οὕτως ἡ ἄπειρος χρηστότης τοῦ πατρὸς ἠθέλησεν, οὕτως ἡ ἀεννόητος ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ εὐδόκησεν, οὕτως ἡ ἄρρητος ἀγαθότης τοῦ πνεύματος ἐπηγγείλατο. δόξα τῇ ἀρρήτῳ εὐσπλαχνίᾳ τῆς ἀγίας τριάδος. Οἱ γὰρ καταξιωθέντες «τέκνα γενέσθαι θεοῦ» καὶ ἐκ πνεύματος ἁγίου «ἄνωθεν γεννηθῆναι» καὶ τὸν Χριστὸν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ἐλλάμποντα καὶ ἀναπαύοντα αὐτούς, ἐν ποικίλοις καὶ διαφόροις τρόποις τοῦ πνεύματός εἰσιν ὀδηγούμενοι, καὶ ἀοράτως ἐν τῇ καρδίᾳ ἐν ἀναπαύσει πνευματικῇ ὑπὸ τῆς χάριτος ἐνεργούμενοι. πρόσωπα δὲ ἐκ τῶν φαινομένων ἐν κόσμῳ ἀπολαύσεων ἐνέγκωμεν, τὰς ἐν ψυχῇ ἀναστροφὰς τῆς χάριτος ἐκ παραδειγμάτων μερικῶς ὑποδεικνύντες. ἔστιν ὅτε γίνονται ὡς ἐν βασιλικῷ δεῖπνῳ εὐφραϊνόμενοι καὶ ἀγαλλιῶντες ἀγαλλιάσει καὶ εὐφροσύνῃ ἀνεκλαλήτῳ· ἄλλη ὥρα εἰσὶν ὥσπερ νύμφη συναναπαυομένη ἐν κοινωνίᾳ τῷ νυμφίῳ αὐτῆς ἀναπαύσει θεϊκῇ. ἄλλοτε γίνονται ὥσπερ ἄγγελοι ἀσώματοι, ἐν τοσαύτῃ κουφότητι καὶ ἐλαφρότητι ὄντες μετὰ τοῦ σώματος. ἄλλοτε εἰσὶν ὥσπερ ἐν μέθῃ ποτοῦ εὐφραϊνόμενοι καὶ μεθύοντες τῷ πνεύματι μέθην θείαν μυστηρίων πνευματικῶν. ἄλλοτε εἰσὶν ὡς ἐν κλαυθμῷ καὶ ὀδυρμῷ ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, καὶ δεόμενοι ὑπὲρ ὅλου τοῦ Ἀδάμ πένθος καὶ κλαυθμὸν ἀναλαμβάνουσιν ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐκκαίόμενοι. ἄλλοτε ἐν τοσαύτῃ ἀγαλλιάσει καὶ ἀγάπῃ ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐκκυροῦνται, ὡς, εἰ δυνατόν, πάντα ἄνθρωπον ἐν τοῖς ἰδίῳις σπλάγχνοις ἐμβαλεῖν, μὴ διακρίνοντες κακὸν ἀπὸ ἀγαθοῦ. ἄλλοτε τοσοῦτον ταπεινοῦνται ὑποκάτω παντὸς ἀνθρώπου ἐν ταπεινοφροσύνῃ τοῦ πνεύματος, ὡς ἑαυτοὺς πάντων ἐσχατωτέρους καὶ ἐλάττους νομίζειν. ἄλλοτε ἐν χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ ὑπὸ τοῦ πνεύματος καταποθοῦνται. ἄλλοτε εἰσὶν ὥσπερ τις δυνατὸς λαβῶν πανοπλίαν βασιλικήν, καὶ κατελθὼν ἐν πολέμῳ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ἰσχυρῶς καταγωνίσεται τούτους νικήσας· ὁμοίως γὰρ καὶ πνευματικὸς

λαμβάνει ὄπλα ἐπουράνια τοῦ πνεύματος καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς κατέρχεται καὶ πολεμεῖ καὶ ὑποτάσσει αὐτοὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἄλλοτε ἐν πολλῇ τινι ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ καὶ εἰρήνῃ ἡ ψυχὴ ἀναπαύεται, εἰς μόνην πνευματικὴν ἡδονὴν καὶ ἀνάπαυσιν ἄρρητον οὔσα καὶ εὐθηνίαν. ἄλλοτε ἐν συνέσει τινὶ καὶ σοφίᾳ ἀρρήτῳ καὶ γνώσει πνεύματος ἀνεξερευνητοῦ ὑπὸ τῆς χάριτος σοφίζεται, ἅπερ διὰ γλώσσης καὶ στόματος λαλῆσαι ἀδύνατον. ἄλλοτε ὡσπερ εἰς τῶν ἀνθρώπων γίνεταί. οὕτω ποικίλως ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις ἀναστρέφεται καὶ πολυτρόπως ὁδηγεῖ τὴν ψυχὴν, ἀναπαύουσα κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, καὶ γυμνάζει αὐτὴν διαφόρως, ἵνα τελείαν καὶ ἄμωμον καὶ καθαρὰν τῷ ἐπουρανίῳ πατρὶ ἀποκαταστήσῃ. Ταῦτα δὲ τὰ προειρημένα τοῦ πνεύματος ἐνεργήματα μεγάλων μέτρων εἰσὶ τῶν ἐγγὺς τῆς τελειότητος ὄντων· αἱ γὰρ προειρημένα τῆς χάριτος ποικίλαι ἀναπαύσεις διαφόρως μὲν λαλοῦνται, ἀδιαλείπτως δὲ εἰς αὐτοὺς ἐνεργοῦνται, ἐνέργειαν ἐνεργείας διαδεχομένης. ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ πνεύματος καταντήσῃ, τελείως πάντων τῶν παθῶν ἀποκαθαρισθεῖσα καὶ τῷ παρακλήτῳ πνεύματι διὰ τῆς ἀρρήτου κοινωνίας ἐνωθεῖσα καὶ ἀνακραθεῖσα, καὶ καταξιοθῆ πνεῦμα γενέσθαι, συγκεκραμένη τῷ πνεύματι, τότε ὅλη φῶς, ὅλη ὀφθαλμὸς, ὅλον πνεῦμα, ὅλον χαρὰ, ὅλον ἀνάπαυσις, ὅλον ἀγαλλίασις, ὅλον ἀγάπη, ὅλον σπλάγχνα, ὅλον ἀγαθότης καὶ χρηστότης γίνεται. ὡσπερ γὰρ ἐν ἀβύσσῳ θαλάσσης λίθος πανταχόθεν ὕδατι περιέχεται, οὕτως οὗτοι παντὶ τρόπῳ πνεύματι ἀγίῳ ἀνακεκραμένοι ἀφωμοίωται τῷ Χριστῷ, τὰς ἀρετὰς τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος ἀτρέπτως ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ὄντες ἄμωμοι καὶ ἄσπιλοι καὶ καθαροί. διὰ γὰρ τοῦ πνεύματος καταρτισθέντες, πῶς δύνανται καρποὺς ἔξωθεν κακίας προαγαγεῖν; ἀλλὰ πάντοτε διὰ πάντων οἱ καρποὶ τοῦ πνεύματος ἐν αὐτοῖς διαλάμπουσι. Παρακαλέσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τὸν θεὸν καὶ πιστεύσωμεν ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐλπίδι πολλῇ, ἵνα δῶ ἡμῖν τὴν ἐπουράνιον χάριν τῆς δωρεᾶς τοῦ πνεύματος, ἵνα καὶ ἡμᾶς αὐτὸ τὸ πνεῦμα κυβερνήσῃ καὶ ὁδηγήσῃ εἰς πᾶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ ἀναπαύσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ ποικιλότητι τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης κυβερνήσεως καὶ τοῦ γυμνασμοῦ τῆς χάριτος καὶ προκοπῆς πνευματικῆς καταξιοθῶμεν εἰς τὴν τελειότητα τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ φθάσαι, ὡς φησὶν ὁ ἀπόστολος· «ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ», καὶ ἄλιν· μέχρι καταντήσομεν οἱ πάντες εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. ἐπηγγείλατο ὁ κύριος πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ καὶ αἰτουμένοις ἐν ἀληθείᾳ δωρησασθαι τὰ μυστήρια τῆς ἀρρήτου κοινωνίας τοῦ πνεύματος. καὶ ἡμεῖς οὖν ὀλοτελῶς ἑαυτοὺς τῷ κυρίῳ ἀναθέντες τῶν προειρημένων ἀγαθῶν τυχεῖν σπεύσωμεν. ψυχῇ καὶ σώματι ἀφιερωθέντες καὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ προσηλωθέντες, ἄξιοι τῆς αἰωνίου βασιλείας γενώμεθα, δοξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἄγιον πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΘ.

1 Ὁ βουλόμενος προσελθεῖν τῷ κυρίῳ καὶ ζωῆς αἰωνίου καταξιοθῆναι καὶ κατοικητήριον τοῦ Χριστοῦ γενέσθαι καὶ πνεύματος ἀγίου πληρωθῆναι, ἵνα τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ δυνηθῆ ποιῆσαι καθαρῶς καὶ ἀμώμως, οὕτως ὀφείλει ἄρξασθαι· πρῶτον πιστεύειν τῷ κυρίῳ βεβαίως καὶ ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν ἐξ ὅλου τοῖς λόγοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ καὶ ἀποτάξασθαι τῷ κόσμῳ κατὰ πάντα, ἵνα μὴ περὶ τι τῶν φαινομένων ὅλως ὁ νοῦς ἀσχολῆται, καὶ εἰς τὴν εὐχὴν πάντοτε χρῆ αὐτὸν προσκαρτερεῖν ἐν πίστει προσδοκίας τοῦ κυρίου, τὴν ἐπίσκεψιν καὶ βοήθειαν αὐτοῦ πάντοτε ἐκδεχόμενον, τὸν σκοπὸν τοῦ νοῦς αὐτοῦ εἰς τοῦτο ἔχοντα διὰ παντός.

εἶτα βιάζεσθαι χρῆ ἑαυτὸν εἰς πᾶν ἀγαθὸν καὶ εἰς πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου, διὰ τὴν συνοῦσαν αὐτῷ ἁμαρτίαν, οἷον βιαζέσθω ἑαυτὸν εἰς τὸ ταπεινοφρονεῖν ἐνώπιον παντὸς ἀνθρώπου καὶ ἑαυτὸν ἐλάττω ἡγεῖσθαι καὶ χεῖρονα, μὴ ζητῶν τιμὴν ἢ ἔπαινον ἢ δόξαν ἀνθρώπων παρά τινος, καθὼς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γέγραπται, ἀλλὰ μόνον τὸν κύριον ἀεὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, αὐτῷ βουλόμενος ἀρέσκειν μόνω· εἰς τὴν πραότητα τῆς καρδίας, ὡς φησιν ὁ κύριος· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁμοίως εἰς τὸ εἶναι ἐλεήμονα, χρηστὸν, εὖσπλαγχνον, ἀγαθόν, ὅση δύναμις ἑαυτὸν ἐθιζέτω, ὡς φησιν ὁ κύριος· «γίνεσθε ἀγαθοὶ καὶ χρηστοί, καθὼς καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν», καὶ πάλιν φησὶν· «ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε», καὶ πάλιν· «βιάζεσθε, βιασταὶ γὰρ ἀρπάζουσι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» καί· ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας. ἐπὶ πᾶσι τὴν τοῦ κυρίου ταπεινώσιν καὶ τὴν πολιτείαν καὶ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀναστροφήν ὡσπερ ὑπογραμμὸν ἐν πάσῃ μνήμῃ ἀληθαργῆτῳ ἔχέτω. ταῖς εὐχαῖς προσκαρτερεῖτω, διὰ παντὸς δεόμενος καὶ πιστεύων, ἵνα ἐλθὼν ὁ κύριος ἐνοικήσῃ ἐν αὐτῷ καὶ καταρτίσῃ καὶ δυναμώσῃ αὐτὸν ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ, καὶ ἵνα αὐτὸς ὁ κύριος γένηται κατοικητήριον τῆς ψυχῆς, καὶ οὕτως ἂ νῦν μετὰ βίας ἀκουούσης τῆς καρδίας ποιεῖ, ἐκουσίως πράξῃ ποτέ, ἐθίζων ἑαυτὸν διὰ παντὸς εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τοῦ κυρίου μνημονεύων ἀεὶ καὶ προσδοκῶν αὐτὸν ἐν πολλῇ ἀγάπῃ. τότε θεωρῶν ὁ κύριος τὴν τοιαύτην προαίρεσιν καὶ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ σπουδήν, πῶς βιάζεται ἑαυτὸν εἰς μνήμην τοῦ κυρίου καὶ εἰς τὸ ἀγαθὸν ἀεὶ, καὶ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ πραότητα καὶ ἀγάπην ἄγχει καὶ μὴ θέλουσαν τὴν καρδίαν, καὶ ἄγει ὅση δύναμις αὐτῷ μετὰ βίας, ποιεῖ μετ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ λυτροῦται αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ καὶ τῆς ἐνοικούσης ἁμαρτίας, πνεύματος ἀγίου ἐμπιπλῶν αὐτόν. καὶ οὕτω λοιπὸν ἄνευ βίας καὶ καμάτου ποιεῖ πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου ἐξ ἀληθείας (μᾶλλον δὲ ὁ κύριος ποιεῖ ἐν αὐτῷ τὰς ἰδίας ἐντολάς) καὶ τοὺς καρπούς τοῦ πνεύματος τότε καρποφορεῖ καθαρῶς. Χρῆ δὲ πρότερον προσελθόντα τινὰ τῷ κυρίῳ οὕτω βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὸ ἀγαθὸν, καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας, προσδοκῶντα διὰ παντὸς ἐν πίστει ἀδιστακτῶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀγάπην μὴ ἔχοντα ἀγάπην, βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὴν πραότητα μὴ ἔχοντα πραότητα, βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὸ οἰκτεῖρειν καὶ ἐλεήμονα ἔχειν καρδίαν, βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὸ καταφρονεῖσθαι, εἰς τὸ καταφρονούμενον μακροθυμεῖν καὶ ἐξουδενούμενον ἢ ἀτιμαζόμενον μὴ ἀγανακτεῖν, κατὰ τὸ εἰρημένον· μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὴν εὐχὴν μὴ ἔχοντα εὐχὴν πνευματικὴν. καὶ οὕτως ὁ θεὸς θεωρῶν τὸν οὕτως ἀγωνιζόμενον καὶ βία ἑαυτὸν ἄγχοντα μὴ θελούσης τῆς καρδίας, δίδωσιν εὐχὴν ἀληθινὴν πνεύματος, δίδωσιν ἀγάπην ἀληθινὴν, πραότητα ἀληθείας, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα ἀληθινὴν καὶ ἀπαξαπλῶς πληροῖ αὐτὸν τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος. Εἰ δέ τις εἰς τὴν εὐχὴν μόνην ἑαυτὸν βιάζεται, μὴ ἔχων εὐχὴν, ἵνα σχῆ εὐχὴν χάριτος, εἰς δὲ τὴν πραότητα καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ ἀγάπην καὶ τὰς λοιπὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου ἑαυτὸν οὐ βιάζεται, οὔτε μέριμναν καὶ πόνον καὶ ἀγῶνα ἔχει ἐκεῖνα κατορθῶσαι, ὅσον τὸ ἐκ προαιρέσεως καὶ αὐτεξουσίῳ θελήματος, ἐνίοτε δίδονται αὐτῷ εὐχὴ χάριτος ἐν ἀναπαύσει καὶ εὐφροσύνῃ ἐκ τοῦ πνεύματος μερικῶς κατὰ τὸ αἴτημα αὐτοῦ. τοῖς δὲ τρόποις ὁμοίος ἐστὶ καθ' ὃ καὶ πρὶν ἦν· οὐκ ἔχει πραότητα, ὅτι οὐκ ἐζήτησε πόνω, καὶ προευτρέπισεν ἑαυτὸν οὕτως γενέσθαι· οὐκ ἔχει ταπεινοφροσύνην, ἐπειδὴ οὐκ ἤτησε καὶ ἑαυτὸν οὐκ ἐβίασατο εἰς τοῦτο· οὐκ ἔχει ἀγάπην πρὸς πάντας, ἐπειδὴ περὶ τούτου μέριμναν καὶ ἀγῶνα οὐκ ἔσχεν ἐν τῇ αἰτήσει τῆς εὐχῆς καὶ αὐτῇ τῇ ἐπιτηδεύσει τοῦ ἔργου· οὐκ ἔχει

πίστιν καὶ πεποιθήσιν πρὸς τὸν θεόν, ἐπειδὴ οὐκ ἔγνωκεν ἑαυτὸν, οὐκ ἔδοκίμασε μὴ ἔχειν, καὶ ἐπόνησεν ἐν θλίψει ζητῶν παρὰ κυρίου σχεῖν τὴν πρὸς αὐτὸν βεβαίαν πίστιν καὶ πεποιθήσιν ἀληθινὴν. Χρὴ γὰρ ἕκαστον ὡσπερ εἰς τὴν εὐχὴν βιάζεται ἑαυτὸν καὶ ἄγχει μὴ θελούσης τῆς καρδίας, οὕτως καὶ εἰς τὴν πεποιθήσιν, οὕτως καὶ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, οὕτως εἰς τὴν ἀγάπην, οὕτως εἰς τὴν πραότητα, ἀκεραιότητά τε καὶ ἀπλότητα, οὕτως εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν κατὰ τὸ γεγραμμένον μετὰ χαρᾶς, οὕτως βιάζεσθαι εἰς τὸ ἑαυτὸν ἐξουθενεῖν καὶ πτωχὸν καὶ ἔσχατον λογίζεσθαι, οὕτως εἰς τὸ μὴ ὀμιλεῖν τὰ μὴ ὄντα χρήσιμα, ἀλλ' ἀεὶ τὰ τοῦ θεοῦ μελετᾶν καὶ λαλεῖν στόματι καὶ καρδίᾳ, οὕτως εἰς τὸ μὴ θυμοῦσθαι καὶ κραυγάζειν, κατὰ τὸ εἰρημένον· «πᾶσα πικρία καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ». εἰς πάντας τοὺς τοῦ κυρίου τρόπους, εἰς πᾶσαν ἄσκησιν ἀρετῆς καὶ πολιτείας ἀγαθῆς καὶ καλῆς, εἰς πᾶσαν ἀναστροφὴν ἀγαθότητος, εἰς πᾶσαν ταπεινοφροσύνην πραότητος, εἰς τὸ μὴ ἐπαίρεσθαι καὶ ὑψηλοφρονεῖν καὶ φυσιοῦσθαι καὶ λαλεῖν κατὰ τινος, εἰς ταῦτα πάντα ὀφείλει βιάζεσθαι ἑαυτὸν ὁ θέλων εὐδοκιμηῆσαι καὶ εὐαρεστῆσαι Χριστῷ, ἴν' οὕτως ὁ κύριος, ἰδὼν αὐτοῦ τὴν προθυμίαν καὶ προαίρεσιν τοῦ οὕτως εἰς πᾶσαν ἀγαθότητα καὶ ἀπλότητα καὶ χρηστότητα καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ ἀγάπην καὶ εὐχὴν ἄγχιοντος ἑαυτὸν καὶ ἄγοντος μετὰ βίας, δώσει αὐτῷ ἑαυτὸν ὅλον, αὐτὸς ὁ κύριος ποιῶν ἐξ ἀληθείας ταῦτα πάντα καθαρῶς ἐν αὐτῷ, ἀκόπως καὶ ἀβιάστως, ἃ πρὶν οὐδὲ μετὰ βίας φυλάξαι ἠδύνατο διὰ τὴν ἐν αὐτῷ οἰκοῦσαν ἁμαρτίαν. καὶ γίνεται αὐτῷ τὰ τῆς ἀρετῆς πάντα ἐπιτηδεύματα ὡς φύσις. τὸ λοιπὸν γὰρ ἐλθὼν ὁ κύριος καὶ γενόμενος ἐν αὐτῷ (καὶ αὐτὸς ἐν τῷ κυρίῳ), αὐτὸς ποιεῖ ἐν αὐτῷ τὰς ἰδίας ἐντολὰς ἄνευ καμάτου, πληρῶν αὐτὸν τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος. Εἰ δὲ εἰς εὐχὴν μόνον βιάζεται τις ἑαυτὸν, ἕως οὗ λάβῃ χάρισμα παρὰ θεοῦ, εἰς ταῦτα δὲ τὰ προειρημένα ὁμοίως ἑαυτὸν οὐ βιάζεται καὶ ἄγχει καὶ ἐθίζει, οὐ δύναται ἐξ ἀληθείας καθαρῶς καὶ ἀμώμως αὐτὰ ποιῆσαι. ἀλλ' οὕτω χρὴ προευτρεπίζειν ἑαυτὸν ὅσον δυνατόν εἰς τὸ ἀγαθόν· ἐνίοτε γὰρ γίνεται πρὸς αὐτὸν ἡ θεία χάρις αἰτοῦντα καὶ δεόμενον· ἀγαθὸς γὰρ καὶ χρηστός ἐστὶν ὁ θεὸς καὶ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτὸν δίδωσι τὰ αἰτήματα αὐτῶν. μὴ ἔχων δὲ μήτε ἐθίσας μήτε προευτρεπίσας ἑαυτὸν εἰς τὰς προειρημένους ἀρετάς, εἴγε λάβῃ, ἀπόλλει τὴν χάριν ἣν ἔλαβε, καὶ πίπτει ὑψηλοφρονήσας ἢ οὐ προκόπτει καὶ αὖξει ἐν τῇ χάριτι τῇ πρὸς αὐτὸν γενομένην, ἐπειδὴ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ κυρίου ἐκ προαιρέσεως ἑαυτὸν οὐ δίδωσι. τὸ γὰρ κατοικητήριον καὶ ἡ ἀνάπαυσις τοῦ πνεύματος ἢ ταπεινοφροσύνη ἐστίν, ἢ ἀγάπη τε καὶ πραότης καὶ αἰλοπαὶ τοῦ κυρίου ἐντολαί. Ὄφείλει οὖν ὁ βουλούμενος ἐξ ἀληθείας εὐαρεστῆσαι τῷ θεῷ καὶ δέξασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον τοῦ πνεύματος χάριν καὶ αὖξῆσαι καὶ τελειωθῆναι ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ βιάζεσθαι ἑαυτὸν καὶ μὴ θέλουσαν τὴν καρδίαν ὑποτάσσειν κατὰ τὸ εἰρημένον· «διὰ τοῦτο πρὸς πάσας τὰς ἐντολὰς σου κατωρθούμην, πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα». ὡσπερ γὰρ τις εἰς τὴν προσκαρτέρησιν τῆς εὐχῆς βιάζεται ἑαυτὸν καὶ ἄγχει, ἕως οὗ τοῦτο κατορθώσῃ, ὁμοίως ἐὰν θέλῃ, καὶ εἰς πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα βιάζεται ἑαυτὸν καὶ ἄγχει καὶ ἐθίζει ἕθος ἀγαθόν· καὶ οὕτως αἰτούμενος καὶ δεόμενος τοῦ κυρίου διὰ παντὸς καὶ τυχὼν τῆς αἰτήσεως καὶ μεταλαβὼν γεύσεως θεοῦ καὶ πνεύματος ἁγίου μέτοχος γενόμενος, αὖξιν ποιεῖ καὶ θάλλειν τὸ χάρισμα τὸ δοθὲν αὐτῷ, ἀναπαυόμενος ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ αὐτοῦ, ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῇ πραότητι. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα χαρίζεται αὐτῷ ταῦτα καὶ διδάσκει αὐτὸν ἀληθινὴν εὐχὴν, ἀληθινὴν ἀγάπην, ἀληθινὴν πραότητα, ἃ προεβιάσατο καὶ ἐζήτησε καὶ ἐμερίμνησε καὶ ἐμελέτησε καὶ ἐδόθη αὐτῷ· καὶ οὕτως αὖξῆσας καὶ τελειωθείς ἐν θεῷ κληρονόμος τῆς βασιλείας γενέσθαι καταξιούται. ὁ γὰρ ταπεινὸς

οὐδέποτε πίπτει. πόθεν γὰρ πεσεῖν ἔχει ὑποκάτω πάντων ὧν; μεγάλη ταπεινώσις ἡ ὑψηλοφροσύνη, καὶ μεγάλη ὑψωσις καὶ τιμιότης καὶ ἀξίωμα ἡ ταπεινοφροσύνη. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν βιασώμεθα καὶ ἄγξωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας, καὶ εἰς τὴν πραότητα καὶ εἰς τὴν ἀγάπην, δεόμενοι καὶ παρακαλοῦντες τὸν θεὸν ἐν πίστει καὶ ἐλπίδι καὶ ἀγάπῃ ἀδιαλείπτως, ἐν προσδοκίᾳ τοιαύτῃ καὶ σκοπῷ, ἵνα ἀποστείλῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, ἵνα εὐξώμεθα καὶ προσκυνήσωμεν τῷ θεῷ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐν ἡμῖν εὔζηται, ἵνα αὐτὸ τὸ πνεῦμα διδάξῃ ἡμᾶς εὐχὴν ἀληθινήν, ἣν νῦν καὶ βιαζόμενοι οὐκ ἔχομεν ταπεινοφροσύνην ἀληθινήν, ἣν νῦν καὶ μετὰ βίας οὐ δυνάμεθα ποιεῖν, σπλάγχνα οἰκτιρῶν, χρηστότητα καὶ πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου διδάξῃ ἡμᾶς ποιῆσαι ἐξ ἀληθείας ἀκόπως καὶ ἀβιάστως, ὡς αὐτὸ τὸ πνεῦμα οἶδε πληροῦν ἡμᾶς τῶν καρπῶν αὐτοῦ· καὶ οὕτως τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ πληρωθεισῶν ὑφ' ἡμῶν διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τοῦ μόνου γινώσκοντος τὸ θέλημα τοῦ κυρίου καὶ τελειώσαντος ἡμᾶς τοῦ πνεύματος εἰς ἑαυτὸ καὶ τελειωθέντος εἰς ἡμᾶς καθαρισθέντος ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ καὶ σπίλου τῆς ἁμαρτίας, ὡσπερ νύμφας καλὰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν καθαρὰς καὶ ἀμώμους παραστήσῃ τῷ Χριστῷ, ἀναπαυομένων ἡμῶν ἐν θεῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀναπαυομένου τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ καὶ τῷ ἔλεει καὶ τῇ ἀγάπῃ, ὅτι εἰς τοιαύτην τιμὴν καὶ δόξαν κατηξίωσε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· υἱοὺς πατρὸς ἐπουρανίου κατηξίωσεν αὐτοὺς καὶ ἰδίους ἀδελφοὺς προσηγόρευσεν. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Κ.

1 Εἴ τις γυμνὸς ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ἐνδύματος τοῦ θεϊκοῦ καὶ ἐπουρανίου, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις (καθὼς εἴρηται· εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ), κλαιέτω καὶ παρακαλείτω τὸν κύριον, ἵνα λάβῃ τὸ ἐξ οὐρανοῦ πνευματικὸν ἔνδυμα, ἵνα ἀμφιασθῇ τὴν ἀπὸ θείας ἐνεργείας γεγυμνωμένην ψυχὴν, ὅτι πολλὴν αἰσχύνην ἀτιμίας παθῶν περιβέβληται ὁ μὴ ἐνδεδυμένος τὸ τοῦ πνεύματος ἔνδυμα. ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις ἐάν τις γυμνὸς ᾖ, ἐν πολλῇ αἰσχύνῃ καὶ ἀτιμίᾳ ἐστὶ, καὶ φίλοι φίλους ἀποστρέφονται γυμνοὺς καὶ γνήσιοι ἰδίους, καὶ τέκνα ἰδόντα γεγυμνωμένον πατέρα ἔστρεψαν τὰς ἑαυτῶν ὄψεις τοῦ μὴ ἐνατενίσαι γυμνῷ τῷ σώματι τοῦ πατρὸς, καὶ ὀπισθοφανῶς ἀπελθόντες ἐπεκάλυψαν αὐτὸν καὶ οὕτως ἐπέστρεψαν τὰς ὄψεις, οὕτω καὶ ὁ θεὸς ἀπέστραπτει τὰς ψυχὰς τὰς μὴ ἐνδεδυμένας τὸ τοῦ πνεύματος ἔνδυμα ἐν πληροφορίᾳ, τοὺς μὴ ἐνδεδυμένους τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ. Αὐτὸς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος θεασάμενος ἑαυτὸν γυμνὸν ἠσχύνθη· τσαύτη ἀτιμία τῇ γυμνότητι πρόσσεστιν. εἰ οὖν ἐπὶ τῶν σωματικῶν τσαύτην αἰσχύνην δείκνυσιν ἡ γυμνότης, πόσω μᾶλλον ἡ γυμνὴ ἀπὸ θείας δυνάμεως ψυχὴ ἢ μὴ φοροῦσα καὶ ἡμφιεσμένη τὸ ἄρρητον καὶ ἄφθαρτον καὶ πνευματικὸν ἔνδυμα, αὐτὸν τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀληθείᾳ, πλείονα αἰσχύνην καὶ ἀτιμίαν παθῶν περιβέβληται, καὶ πᾶς τις ὧν γυμνὸς ἀπὸ τῆς θείας ἐκείνης δόξης οὕτως ὀφείλει ἑαυτὸν ἐπαισχύνεσθαι καὶ γινώσκειν τὴν ἀτιμίαν αὐτοῦ, ὡσπερ σωματικῶς Ἀδὰμ ἠσχύνετο γυμνὸς ὧν· κἂν ἐποίησεν ἑαυτῷ ἐκ συκῆς φύλλων περίβλημα, ὅμως τὴν αἰσχύνην ἐφόρει, τὴν πτωχείαν καὶ γυμνητείαν ἑαυτοῦ ἐπιγινώσκων. Αἰτεῖτω οὖν ἡ τοιαύτη ψυχὴ παρὰ τοῦ διδόντος καὶ ἀμφιεννύοντος δόξαν Χριστοῦ ἐν φωτὶ ἀρρήτῳ, μὴ ποιοῦσα ἑαυτῇ ἱμάτιον λογισμῶν ματαίων, δοκῆσει ἰδίας δικαιοσύνης ἀπατωμένη καὶ νομίζουσα ἔχειν ἄμφιον σωτηρίου. εἴ τις γὰρ ἐν τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἴσταται δικαιοσύνη, μὴ ἐκδεχόμενος τὴν τοῦ θεοῦ

δικαιοσύνην (ήτις ἐστὶν ὁ κύριος, «ὄς» φησὶν «ἐγενήθη ἡμῖν δικαιοσύνη καὶ ἀπολύτρωσις»), ματαίως καὶ κενῶς κοπιᾷ. πᾶσα γὰρ ἡ οἴησις τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης φανεροῦται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ὡς φησὶν Ἡσαΐας ὁ προφήτης· «ἐγενήθη πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης». αἰτήσωμεν οὖν καὶ δεηθῶμεν τοῦ θεοῦ ἐνδύσασθαι τὸ ἱμάτιον τοῦ σωτηρίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸ ἄρρητον φῶς· ὃν φορέσασαι ψυχαὶ οὐκ ἀποδυσθήσονται εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀλλ' ἐν τῇ ἀναστάσει καὶ τὰ σώματα αὐτῶν δοξασθήσονται ὑπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτός, οὗ περιβέβληνται ἀπὸ τοῦ νῦν αἱ πισταὶ καὶ εὐγενεῖς ψυχαὶ, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος· ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν. δόξα τῇ ἀρρήτῳ εὐσπλαγχνίᾳ καὶ τῷ ἀφράστῳ ἐλέει αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ὡσπερ ἡ αἰμορροοῦσα γυνὴ πιστεύσασα ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀψαμένη τοῦ κρασπέδου τοῦ κυρίου εὐθέως ἰάσεως ἔτυχε καὶ ἐξηράνθη ἡ ῥύσις τῆς ἀκαθάρτου πηγῆς τοῦ αἵματος, οὕτω πᾶσα ψυχὴ ἔχουσα τὸ ἀνίατον τραῦμα τῆς ἀμαρτίας, τὴν πηγὴν τῶν ἀκαθάρτων καὶ πονηρῶν διαλογισμῶν, ἐὰν προσέλθῃ τῷ Χριστῷ καὶ δεηθῇ πιστεύσασα ἐν ἀληθείᾳ, ἰάσεως σωτηρίου τυγχάνει ἐκ τῆς ἀνιάτου πηγῆς τῶν παθῶν, καὶ ξηραίνεται ἐκλείπουσα ἡ πηγὴ ἐκείνη ἢ τοὺς ἀκαθάρτους λογισμοὺς βρῦουσα διὰ τῆς δυνάμεως Ἰησοῦ μόνου. ἄλλω δέ τι ἰάσασθαι τὸ τραῦμα τοῦτο ἀδύνατον. Οὕτως γὰρ ἐπετήδευσεν ὁ ἐχθρὸς ἐν τῇ τοῦ Ἀδὰμ παραβάσει, ὥστε τραυματίσαι καὶ σκοτίσαι τὸν ἕσω ἄνθρωπον, τὸν ἡγεμόνα νοῦν τὸν ὀρώντα θεόν. διέβλεψαν λοιπὸν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὰ κακὰ καὶ τὰ πάθη, ἀποκλεισθέντες τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν. οὕτως οὖν ἐτραυματίσθη, ὥστε μηδενὶ δυνατὸν εἶναι ἰάσασθαι, εἰ μὴ μόνῳ τῷ κυρίῳ· τούτῳ μόνῳ δυνατὸν ἐστίν. αὐτὸς γὰρ ἐλθὼν ἤρε τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, τουτέστι τὴν ἀκάθαρτον πηγὴν τῶν διαλογισμῶν τῆς ψυχῆς ἐξήρανε. ὡσπερ γὰρ ἐκείνη ἢ αἰμορροοῦσα πάντα τὰ ἑαυτῆς δαπανήσασα τοῖς ἰατροῦσιν ἐπαγγελλομένοις, παρ' οὐδενὸς ἐθεραπεύθη τούτων, ἕως οὗ προσήγγισε τῷ κυρίῳ, πιστεύσασα ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀψαμένη τοῦ κρασπέδου αὐτοῦ, καὶ οὕτως εὐθέως ἦσθετο τῆς ἰάσεως καὶ ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος, οὕτω τὴν ψυχὴν τραυματισθεῖσαν ἐξ ἀρχῆς τραῦμα ἀνίατον παθῶν κακίας οὐδεὶς οὔτε δικαίων οὔτε πατέρων οὔτε προφητῶν οὔτε πατριαρχῶν ἴσχυσε θεραπεῦσαι. Μωϋσῆς ἦλθεν, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη ἴασιν παντελῆ δοῦναι. ἱερεῖς, δῶρα, ἀποδεκατώσεις, σαββατισμοί, νεομηνίαι, βαπτίσματα, θυσίαι, ὀλοκαυτώσεις καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ δικαιοσύνη ἐπετελεῖτο ἐν τῷ νόμῳ, καὶ ἡ ψυχὴ ἰαθῆναι καὶ καθαρισθῆναι ἀπὸ τῆς ἀκαθάρτου ῥύσεως τῶν κακῶν λογισμῶν οὐκ ἠδυνήθη, καὶ πᾶσα ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς θεραπεῦσαι αὐτὴν οὐκ ἴσχυσεν, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ σωτὴρ, ὁ ἀληθινὸς ἰατρὸς ὁ δωρεὰν ἰώμενος, ὁ ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων λύτρον δούς. αὐτὸς μόνος τὴν μεγάλην καὶ σωτήριον λύτρωσιν καὶ ἴασιν τῆς ψυχῆς ἐποίησεν. αὐτὸς ἠλευθέρωσεν αὐτὴν ἐκ τῆς δουλείας καὶ ἐξήγαγεν αὐτὴν ἐκ σκοτίας, ἰδίῳ φωτὶ δοξάσας αὐτήν. αὐτὸς ἐξήρανε τὴν ἐν αὐτῇ πηγὴν τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν· ἰδοὺ γὰρ φησὶν ὁ ἄμνος τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οὐ γὰρ ἠδύνατο τὰ ἴδια ἐκ γῆς φάρμακα, τουτέστι τὰ ἑαυτῆς δικαιώματα μόνον, θεραπεῦσαι καὶ ἰάσασθαι αὐτὴν ἐκ τῆς τηλικαύτης ἀοράτου πληγῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς οὐρανόθεν καὶ θείας φύσεως τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου πνεύματος, διὰ τούτου τοῦ φαρμάκου μόνου ἠδυνήθη ἰάσεως τυχεῖν ὁ ἄνθρωπος καὶ ζωῆς ἐφικέσθαι, καθαρισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν καρδίαν. ἀλλ' ὡσπερ ἐκεῖ ἡ γυνὴ κἂν ἰαθῆναι οὐκ ἠδυνήθη καὶ τετραυματίστο, ἀλλ' ὅμως πόδας εἶχε τοῦ ἐλθεῖν πρὸς τὸν κύριον καὶ ἐλθοῦσα τυχεῖν ἰάσεως· ὁμοίως καὶ ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος κἂν ὑπερβῆναι οὐκ ἠδύνατο καὶ ἐλθεῖν πρὸς τὸν κύριον διὰ τὸ μὴ βλέπειν, ἀλλ' ὄξυτέραν

ἀγγέλων ἀπέστειλε τὴν φωνὴν (ἔλεγε γάρ· υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με), καὶ οὕτω πιστεύσας ἰάσεως ἔτυχεν, ἐλθόντος τοῦ κυρίου πρὸς αὐτὸν καὶ διαβλέψαι ποιήσαντος, οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ κἂν τετραυμάτισται τραύμασι παθῶν ἀτιμίας κἂν τετύφλωται ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀμαρτίας, ἀλλ' ὅμως ἔχει θέλημα τοῦ βοῆσαι καὶ καλέσαι Ἰησοῦν, ἵνα αὐτὸς ἐλθὼν λύτρωσιν αἰώνιον ποιήσῃ τῇ ψυχῇ. Ὡσπερ γὰρ εἰ μὴ ἐκεῖνος ὁ τυφλὸς ἐβόησε καὶ ἡ αἰμορροῦσα προσῆλθε τῷ κυρίῳ, οὐκ ἂν ἐτύγχανον ἰάσεως, οὕτως ἐὰν μὴ τις ἐκ τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ ὅλης προαιρέσεως ἔλθῃ πρὸς τὸν κύριον καὶ μετὰ πληροφορίας πίστεως δεηθῇ, ἰάσεως οὐ τυγχάνει. διὰ τί γὰρ ἐκεῖνοι πιστεύσαντες ἰῶντο εὐθέως, ἡμεῖς δὲ οὕτω διεβλέψαμεν ἐξ ἀληθείας καὶ οὐκ ἰάθημεν ἐκ τῶν κρυφίων παθῶν, καίτοι μᾶλλον ὁ κύριος φροντίδα ποιεῖται ὑπὲρ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς ἢ περ τοῦ σώματος; ἦτις ἐὰν διαβλέψῃ κατὰ τὸν λέγοντα· ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, οὐκέτι εἰς τὸν αἰῶνα τυφλωθήσεται καὶ ἰαθεῖσα οὐκέτι τραυματισθήσεται. εἰ γὰρ ἐπιμέλειαν τῶν φθαρτῶν σωμάτων ὁ κύριος ἐποιήσατο ἐλθὼν ἐπὶ τῆς γῆς, πόσω μᾶλλον τῆς ἀθανάτου καὶ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ πεποιημένης ψυχῆς. ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπιστίαν ἡμῶν, διὰ τὴν διχοστασίαν ἡμῶν, διὰ τὸ μὴ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης καρδίας μήτε ἐξ ἀληθείας αὐτῷ πιστεύειν, οὐδέπω τῆς πνευματικῆς ἰάσεως καὶ σωτηρίας ἐτύχομεν. πιστεύσωμεν οὖν αὐτῷ καὶ προσέλθωμεν ἐν ἀληθείᾳ, ἵνα ἐν τάχει τὴν ἀληθινὴν ἴασιν ἐν ἡμῖν ποιήσῃ. ἐπηγγείλατο γὰρ διδόναι «τοῖς αἰτουῦσιν αὐτὸν πνεῦμα ἅγιον» καὶ τοῖς κρούουσιν ἀνοίγειν καὶ τοῖς ζητοῦσιν εὐρίσκεσθαι, καὶ ἀψευδῆς ἐστὶν ὁ ἐπαγγειλάμενος. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ.

1 Ὁ βουλόμενος εὐαρεστῆσαι θεῷ ἐξ ἀληθείας καὶ κατ' ἀλήθειαν τῷ ἐναντίῳ μέρει τῆς κακίας ἀπεχθανόμενος πρὸς δύο ἀθλήσεις καὶ πρὸς δύο ἀγῶνας ἔχει τὴν πάλην· ἐν τε τοῖς φαινομένοις τοῦ βίου τούτου πράγμασι περισπασμῶν γηϊνῶν ἀφιστάμενος καὶ ἀγάπης δεσμῶν κοσμικῶν καὶ παθῶν τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐν τοῖς κρυπτοῖς πρὸς αὐτὰ τὰ τῆς πονηρίας ἀπομαχόμενος πνεύματα, περὶ ὧν ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν· οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Κατὰ δύο γὰρ τρόπους καὶ δεσμοὺς ἐδέθη ὁ ἄνθρωπος, παραβὰς τὴν ἐντολὴν καὶ ἐξορισθεὶς ἀπὸ τοῦ παραδείσου, ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἐν τοῖς βιωτικοῖς πράγμασι καὶ ἐν τῇ τοῦ κόσμου ἀγάπῃ ἡγουν τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καὶ παθῶν, πλοῦτου καὶ δόξης καὶ κτημάτων, γυναικὸς καὶ τέκνων, συγγενείας, πατρίδων, τόπων, ἐνδυμάτων καὶ ἀπαξιαπλῶς πάντων τῶν φαινομένων, ἀφ' ὧν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ κελεύει αὐτὸν λυθῆναι ἰδίᾳ προαιρέσει. ἐπειδὴ εἰς πάντα τὰ φαινόμενα ἐκουσίως ἕκαστος δέδεται, ἵνα τούτων πάντων ἑαυτὸν λύσας καὶ ἐλευθερώσας δυνηθῇ τελείως τῆς ἐντολῆς ἐγκρατῆς γενέσθαι. καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ δὲ περιτετριγχῶται καὶ περιπέφρακται καὶ περιτετείχισται καὶ δέδεται ἀλύσει σκότους ἢ ψυχῆ ὑπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων, μὴ δυναμένη ὡς θέλει ἀγαπᾶν τὸν κύριον καὶ ὡς θέλει πιστεύειν καὶ ὡς θέλει προσεύξασθαι. παντὶ γὰρ ἡ ἐναντιότης ἐν τοῖς φανεροῖς καὶ ἐν τοῖς κρυπτοῖς ἀπὸ τῆς παραβάσεως τοῦ πρώτου ἀνθρώπου εἰς ἡμᾶς κατήντησεν. Ἐπὶ τὴν τοίνυν ἀκούσας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀγωνίσηται καὶ ἀπορρίψῃ τὰ τοῦ βίου πράγματα καὶ δεσμοὺς κόσμου, καὶ πάσας τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς ἀρνήσεται λύσας ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, τότε προσκαρτερῶν τῷ κυρίῳ καὶ σχολάζων δύναται γινῶναι, ὅτι ἔστιν ἐν τῇ καρδίᾳ ἄλλη πάλη, ἄλλη ἐναντίωσις κρυπτῆ καὶ ἄλλος πόλεμος λογισμῶν πνευμάτων

πονηρίας, καὶ ἄλλος ἀγὼν πρόκειται. καὶ οὕτως δύνανται παραμένων καὶ ἐπικαλούμενος τὸν κύριον ἐν πίστει ἀδιστάκτω καὶ ὑπομονῇ πολλῇ, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ἐκδεχόμενος τυχεῖν ἐκεῖθεν τῆς ἔνδοθεν λυτρώσεως τῶν δεσμῶν καὶ τριγῶν καὶ φραγμῶν καὶ σκότους πνευμάτων πονηρίας, ἅπερ εἰσὶν αἱ τῶν κρυπτῶν παθῶν ἐνέργειαι. Οὗτος δὲ ὁ πόλεμος διὰ χάριτος καὶ δυνάμεως θεοῦ καταργεῖσθαι δύνανται. δι' ἑαυτοῦ γὰρ τις ῥύσασθαι ἑαυτὸν τῆς ἐναντιότητος καὶ πλάνης τῶν λογισμῶν καὶ παθῶν ἀοράτων καὶ μηχανῶν τοῦ πονηροῦ ἀδυνατεῖ. εἰ δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις τις ἐνέχεται τοῦ κόσμου τούτου πράγμασι καὶ δεσμοῖς ποικίλοις γηϊνοῖς ἐμπέπλεκται καὶ τοῖς πάθεσι τῆς κακίας συναπάγεται, οὐδὲ ἐπιγινώσκει ὅτι ἔστιν ἄλλη πάλη καὶ πυκτὴ καὶ πόλεμος ἔνδον. γένοιτο γὰρ, ἵνα ὅταν τις ἄρῃ ἑαυτὸν ἀγωνισάμενος καὶ λύσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων τῶν φαινομένων δεσμῶν κοσμικῶν καὶ ὑλικῶν πραγμάτων καὶ ἡδονῶν σαρκικῶν, καὶ ἄρξηται τῷ κυρίῳ προσκαρτερεῖν κενῶν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου, κὰν τότε δυνηθῇ ἐπιγινῶναι τὴν ἔνδον πάλην τῶν παθῶν ἀυλιζομένην καὶ τὸν ἔνδον πόλεμον καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς. ἐὰν μὴ γὰρ, ὡς προέφημεν, ἀγωνισάμενος ἀρνήσεται τὸν κόσμον καὶ λύσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν γηϊνῶν ἐπιθυμιῶν ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ὅλος ἐξ ὅλου θέλῃ προσκολλᾶσθαι τῷ κυρίῳ, οὐκ ἐπιγινώσκει τῶν κρυπτῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας τὴν πλάνην καὶ τὰ κρυπτὰ τῆς κακίας πάθη, ἀλλ' ἔστιν ἀλλότριος ἑαυτοῦ, ὡς οὐκ οἶδε τραύματα καὶ πάθη ἔχων κρυπτὰ καὶ ἀγνοῶν· ἔτι δὲ εἰς τὰ φαινόμενα δέδεται καὶ εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα ἐνέχεται ἐκόν. Ὁ γὰρ ἀρνησάμενος κατὰ ἀλήθειαν τὸν κόσμον καὶ ἀγωνισάμενος καὶ ἀπορρίψας ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ φορτίον τῆς γῆς καὶ τῶν ματαίων ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν σαρκικῶν καὶ δόξης καὶ ἀρχῆς καὶ τιμῶν ἀνθρωπίνων, ἄρας ἑαυτὸν καὶ ἐξ ὅλης καρδίας τούτων ἀπαγαγών, ὁπότε καὶ εἰς τοῦτον τὸν φανερόν ἀγῶνα ὁ κύριος κρυπτῶς βοηθεῖ, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀρνήσεως τοῦ θελήματος τοῦ κόσμου, καὶ σταθεῖς εἰς τὴν τοῦ κυρίου λατρείαν καὶ προσκαρτερήσας ὅλος ἐξ ὅλου (σώματι καὶ ψυχῇ λέγω), ἐκεῖνος εὕρισκει ἐναντιότητα καὶ πάθη κρυπτὰ καὶ δεσμοὺς ἀοράτους καὶ πόλεμον ἀφανῆ καὶ ἀγῶνα καὶ ἄθλησιν κρυπτῆν· καὶ οὕτως δεηθεὶς τοῦ κυρίου καὶ λαβὼν ὅπλα ἐξ οὐρανοῦ τοῦ πνεύματος, ἅπερ κατέλεξεν ὁ μακάριος ἀπόστολος, τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου καὶ τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, καὶ διὰ τούτων ὀπλισάμενος δυνησεται «στῆναι πρὸς τὰς κρυπτὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου» ἐν ταῖς ἐνεστώσαις πονηρίαις· ἅπερ ὅπλα διὰ πάσης προσευχῆς καὶ προσκαρτερήσεως καὶ δεήσεως καὶ νηστείας, τὸ δὲ πᾶν διὰ τῆς πίστεως πορισάμενος, τὸν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας καὶ κοσμοκράτορας πόλεμον καταγωνίσασθαι δυνησεται, καὶ οὕτως νικήσας τὰς ἐναντίας δυνάμεις διὰ τῆς συνεργίας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἰδίας ἐν πάσαις ἀρεταῖς σπουδῆς, τῆς αἰωνίου ζωῆς ἄξιος γενήσεται, δοξάζων πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ.

1 Ὅταν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σώματος ψυχὴ ἀνθρώπου, μυστήριον τι μέγα ἐκεῖ ἐπιτελεῖται. ἐὰν γὰρ ἦ ὑπεύθυνος ἐν ἀμαρτίαις, ἔρχονται χοροὶ δαιμόνων καὶ ἄγγελοι ἀριστεροί, καὶ δυνάμεις σκότους παραλαμβάνουσι τὴν ψυχὴν ἐκείνην καὶ κρατοῦσιν εἰς τὸ ἴδιον μέρος. καὶ οὐκ ὀφείλει τις ἐπὶ τούτοις ξενίζεσθαι. εἰ γὰρ ζῶν καὶ ὦν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ὑπετάγη καὶ ὑπήκουσε καὶ δούλος ἐγένετο αὐτοῖς, πόσω μᾶλλον ὅταν ἐξέρχηται ἐκ τοῦ κόσμου, κατέχεται καὶ κρατεῖται ὑπ' αὐτῶν. ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τοῦ ἀγαθοῦ ὀφείλεις νοῆσαι, ὅτι οὕτως ἔχει τὰ πράγματα· καὶ γὰρ τοῖς ἀγίοις δούλοις τοῦ θεοῦ ἀπὸ

τοῦ νῦν εἰσιν ἄγγελοι παραμένοντες καὶ πνεύματα ἅγια κυκλοῦντα αὐτοὺς καὶ φυλάττοντα, καὶ ὅταν ἐξέλθωσιν ἀπὸ τοῦ σώματος, οἱ χοροὶ τῶν ἀγγέλων παραλαμβάνουσιν αὐτῶν τὰς ψυχὰς εἰς τὸ ἴδιον μέρος, εἰς τὸν καθαρὸν αἰῶνα, καὶ οὕτως αὐτοὺς προσάγουσι τῷ κυρίῳ.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ.

1 Ὁ μαργαρίτης ὁ μέγας καὶ πολύτιμος καὶ βασιλικὸς ὁ εἰς διάδημα βασιλικὸν προχωρῶν βασιλέως μόνου χρήζει, καὶ βασιλεὺς μόνος τὸν μαργαρίτην τοῦτον δύναται φορεῖν· ἄλλω δὲ ἀνθρώπῳ φορεῖν τὸν τοιοῦτον μαργαρίτην οὐκ ἔξεστιν. οὕτως ἐὰν μή τις γεννηθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ καὶ θεϊκοῦ πνεύματος, καὶ γένος ἐπουράνιον καὶ βασιλικὸν γένηται καὶ τέκνον θεοῦ (κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι), τὸν ἐπουράνιον καὶ πολυτίμητον μαργαρίτην, τὴν εἰκόνα τοῦ φωτός, τοῦ φωτὸς τοῦ ἀλαλήτου, ἣτις ἐστὶν ὁ κύριος, οὐ δύναται φορέσαι, βασιλέως υἱὸς μὴ γενόμενος. οἱ γὰρ ἔχοντες καὶ φοροῦντες τὸν μαργαρίτην συζῶσι καὶ συμβασιλεύουσι Χριστῷ εἰς τοὺς αἰῶνας· οὕτως γὰρ εἶπεν ὁ ἀπόστολος· καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. Ὡσπερ γὰρ ἵππος, ἕως μὲν ἂν ἐν ταῖς ὕλαις τοῖς ἀγρίοις ζῶις συννέμηται, ἀνυπότακτος ἀνθρώποις ἐστίν· ἐπὶ δὲ πρὸς τὸ ἡμερωθῆναι κρατηθῆ, περιτιθέασιν αὐτῷ βαρὺν χαλινόν, ἕως οὗ μάθη εὐτάκτως καὶ ὀρθῶς περιπατεῖν. εἶτα γυμνάζεται ὑπὸ ἐμπείρου καθιστοῦ, ἵνα καὶ εἰς πόλεμον εὐχρηστος γένηται· εἶτα ἐνδύουσιν αὐτὸν ὄπλα, τὸν θώρακα λέγω καὶ τὰ κατάφρακτα, καὶ πρῶτον χαλινὸν κρεμῶσι καὶ συσσείουσι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ συνεθισθῆναι καὶ μὴ ἀποπτυρῆναι. καὶ οὕτως διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ ἐπιβάτου μανθάνει πολεμεῖν ἐχθροῖς· χωρὶς γὰρ ἐπιβάτου καὶ θώρακος ἵππος πολεμεῖν οὐ δύναται. ἐπὶ δὲ μάθη καὶ συνεθισθῆ εἰς τὸν πόλεμον, ὅταν ὀσφρανθῆ καὶ ἀκούσῃ φωνὴν πολέμου, αὐτὸς ἐτοίμως ἔρχεται ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς, ὥστε καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς φωνῆς πτόησιν ἐμποιήσῃ τοῖς πολεμίοις. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ, ἀπὸ τῆς παραβάσεως οὕσα ἀγρία καὶ ἀνυπότακτος ἐν ἐρημίᾳ τοῦ κόσμου πελάζεται μετὰ θηρίων, τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, τὴν διακονίαν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἔχουσα. ὅταν δὲ ἀκούσῃ λόγον θεοῦ καὶ πιστεύσῃ, χαλιναγωγουμένη ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀποτίθεται τὸ ἄγριον ἦθος καὶ τὸ σαρκικὸν φρόνημα, ἡνιοχουμένη ὑπὸ τοῦ ἐπιβάτου Χριστοῦ. εἶτα εἰς θλίψιν καὶ δαμασμὸν καὶ στενοχωρίαν ἔρχεται εἰς τὸ δοκιμασθῆναι αὐτήν, ἵνα κατ' ὀλίγον ἡμερωθῆ ὑπὸ τοῦ πνεύματος, ἐκλείψουσης κατ' ὀλίγον καὶ ἀφανιζομένης τῆς ἐν αὐτῇ ἁμαρτίας. καὶ οὕτως ἡ ψυχὴ ἐνδουμένη τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου καὶ τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος διδάσκειται πολεμεῖν τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς. καὶ οὕτως ὀπλισαμένη τῷ τοῦ κυρίου πνεύματι ἀγωνίζεται πρὸς τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, καὶ τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ σβέννυσι· χωρὶς γὰρ τῶν τοῦ πνεύματος ὄπλων οὐκ ἀνέρχεται εἰς παράταξιν. ἔχουσα δὲ τὰ ὄπλα τοῦ κυρίου, ὅταν ἀκούσῃ καὶ αἰσθηταὶ σφοδρῶν πολέμων, «ἐν ἀλαλάγματι καὶ κραυγῇ ἐκπορεύεται», καθὼς ἐν τῷ Ἰωβ εἴρηται· ὅτι καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς φωνῆς τῆς δεήσεως αὐτῆς προσπίπτουσιν οἱ ἐχθροί, καὶ οὕτως ἀγωνισαμένη καὶ νικήσασα διὰ τοῦ πνεύματος τὸν πόλεμον, νικηφόρους στεφάνους ἐπιφέρει μετὰ παρρησίας πολλῆς, καὶ οὕτως συναναπαύεται τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ.

1 Ἐοίκασιν οἱ Χριστιανοὶ ἐμπόροις μέγιστα κέρδη ἐμπορευομένοις. ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνοι ἐκ τῆς γῆς τὰ γῆϊνα κέρδη ἐπισυνάγουσιν, οὕτως οὗτοι τῆς ἑαυτῶν καρδίας ἐσκορπισμένους τοὺς λογισμοὺς ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ διὰ πασῶν ἀρετῶν καὶ διὰ τῆς τοῦ πνεύματος δυνάμεως ἐπισυλλέγουσιν ἐκ πάσης τῆς γῆς, ἣτις ἐστὶ μέγιστη καὶ ἀληθινὴ ἐμπορία. ὁ κόσμος γὰρ οὗτος τῷ κόσμῳ τῷ ἄνω ἐναντιοῦται καὶ ὁ αἰὼν οὗτος τῷ ἄνω αἰῶνι ἀντίκειται. δεῖ τοίνυν τὸν Χριστιανὸν κατὰ τὰς ἀγίας γραφὰς ἀρνησάμενον τὸν κόσμον μετατεθῆναι καὶ μεταβῆναι τῷ νῶ ἐκ τούτου τοῦ αἰῶνος, ἐν ᾧ ἔγκειται καὶ δελεάζεται ὁ νοῦς ἀπὸ τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, εἰς αἰῶνα ἕτερον καὶ τῷ φρονήματι εἰς τὸν ἄνω τῆς θεότητος κόσμον εἶναι, καθὼς εἴρηται· ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. Τοῦτο δὲ οὐδαμῶς δύναται κατορθωθῆναι, εἰ μὴ ἡ ψυχὴ πιστεύσει ἐξ ὅλης καρδίας τῷ κυρίῳ, ἀρνησαμένη τὸν αἰῶνα τοῦτον. καὶ ἡ δύναμις τοῦ θεϊκοῦ πνεύματος ἐπισυνάξει δύναται τὴν ἐσκορπισμένην καρδίαν ἐν ὅλῃ τῇ γῆ εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἀγάπην, καὶ εἰς τὸν αἰώνιον κόσμον τὸ φρόνημα μεταθεῖναι. ἀπὸ γὰρ τῆς τοῦ Ἀδάμ παραβάσεως ἐσκορπίσθησαν ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον, συμμιγέντες ὑλικοῖς καὶ γῆϊνοῖς λογισμοῖς. ἀλλ' ὡσπερ ὁ Ἀδάμ παραβάς ζύμην κακίας παθῶν εἰς ἑαυτὸν ὑπεδέξατο, καὶ οὕτως κατὰ μετοχὴν οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες καὶ πᾶν τὸ γένος Ἀδάμ ἐκείνης τῆς ζύμης μετέσχε· καὶ λοιπὸν κατὰ προκοπὴν καὶ αὐξήσιν εἰς τοσοῦτον ἠύξησεν ἐν τοῖς ἀνθρώποις τὰ πάθη τῆς ἀμαρτίας, ὥστε ἕως πορνειῶν καὶ ἀσελγειῶν καὶ εἰδωλολατριῶν καὶ φόνων καὶ ἐτέρων ἀτοπημάτων χωρῆσαι, ἕως οὗ ἐζυμώθη τῇ κακίᾳ ἡ ἀνθρωπότης· καὶ εἰς τοσοῦτον ἠύξησεν ἐν ἀνθρώποις τὸ κακόν, ὡς νομίζειν μήτε εἶναι θεόν, ἀλλὰ λίθοις ἀψύχοις προσκυνῆσαι, μήτε κἂν ἕως ἐννοίας θεὸν λαμβάνειν δύνασθαι (εἰς τοσοῦτον ἐζύμωσεν ἡ τῆς κακίας τῶν παθῶν ζύμη τὸ γένος τοῦ παλαιοῦ Ἀδάμ), τὸν αὐτὸν τρόπον εὐδόκησεν ὁ κύριος ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ αὐτοῦ παθεῖν ὑπὲρ πάντων καὶ ἀγοράσαι αὐτοὺς τῷ ἰδίῳ αἵματι καὶ ζύμην ἐπουράνιον ἀγαθότητος ἐνθεῖναι ταῖς πισταῖς ψυχαῖς ταπεινωθείσαις ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ οὕτω λοιπὸν κατὰ προκοπὴν καὶ αὐξήσιν πᾶσαν δικαιοσύνην ἐντολῶν καὶ πάσας ἀρετὰς ἐν αὐτοῖς ἐπιτελέσαι, ἕως οὗ ζυμωθῶσιν εἰς ἐν ἐν τῷ ἀγαθῷ καὶ γένωνται μετὰ τοῦ κυρίου εἰς ἐν πνεῦμα κατὰ τὸ λόγιον Παύλου, κακίας καὶ πονηρίας μηδὲ μέχρις ἐννοίας ἐλθεῖν δυναμένης ἐν τῇ ἐζυμωμένη ψυχῇ ὅλη ἐξ ὅλου τῷ θείῳ πνεύματι, καθὼς εἴρηται· «ἡ ἀγάπη οὐ λογίζεται τὸ κακόν» καὶ τὰ ἀκόλουθα. ἄνευ δὲ τοῦ προζυμίου τοῦ ἐπουρανοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ θεοῦ πνεύματος δύναμις, ζυμωθῆναι ἐν τῇ χρηστότητι τοῦ κυρίου καὶ καταντῆσαι ψυχὴν εἰς ζωὴν ἀδύνατον, ὡσπερ οὐδὲ τὸ γένος τοῦ Ἀδάμ εἰς τοσαύτην κακίαν καὶ πονηρίαν ἐκτραπῆναι ἠδύνατο, εἰ μὴ τὸ τῆς κακίας προζύμιον, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀμαρτία, ὑπεισηλθεν αὐτῷ, λογικὴ τις οὕσα καὶ νοερά δύναμις τοῦ σατᾶν. Ὡσπερ γὰρ ἐὰν τις ἄλευρα φυράσῃ, μὴ βάλῃ δὲ προζύμιον, ὅσον ἂν δοκῇ ἐπιμελεῖσθαι καὶ μεταβάλλειν καὶ κατεργάζεσθαι, ἄζυμόν ἐστὶ τὸ φύραμα καὶ ἀνεπιτήδειον εἰς βρώσιν· ἐπὶ δὲ βληθῆ ἡ ζύμη, ἔλκει πρὸς ἑαυτὴν ὅλον τὸ τοῦ ἀλεύρου φύραμα καὶ ἀπεργάζεται ὅλον ζύμην, καθάπερ καὶ ὁ κύριος παρείκασε τὴν βασιλείαν εἰπών· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυσεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον· ἢ ὡσπερ ἐὰν ἦ κρέα, καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῶν ἐπιμέλειαν ποιήσῃται τις, μὴ ἀλίση δὲ ἄλας τὸ τῶν σκωλήκων ἀναιρετικὸν καὶ δυσωδίας ἀφανιστικόν, ὅζει καὶ σέσηπται τὰ κρέα καὶ ἀχρήσιμα γεγένηται τοῖς ἀνθρώποις, τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπόθου μοι πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα κρέας εἶναι καὶ ἄζυμα, τὸ δὲ ἄλας καὶ τὸ προζύμιον ἐξ ἐτέρου αἰῶνος νόει τὴν θείαν

φύσιν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἔὰν οὖν μὴ μιγῆ καὶ βληθῆ εἰς τὴν ταπεινωθεῖσαν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἐκείνου τοῦ αἰῶνος καὶ ἐξ ἐκείνης τῆς πατρίδος ἢ ἐπουράνιος τοῦ πνεύματος ζύμη καὶ τὸ ἀγαθὸν τῆς θεότητος ἅγιον ἄλλας, οὐ μὴ μεταλλαγῆ ἢ ψυχῆ ἀπὸ τῆς δυσωδίας τῆς κακίας οὐδ' οὐ μὴ ζυμωθῆ ἀπὸ τῆς βαρύτητος καὶ ἀζυμότητος τῆς πονηρίας. Ὅσα γὰρ ἀφ' ἑαυτῆς ἢ ψυχῆ δοκεῖ ποιεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἐπιτηδεύειν, τῇ ἰδίᾳ δυνάμει μόνον ἐπεριδομένη καὶ οἰομένη δύνασθαι τελείαν τὴν κατόρθωσιν δι' ἑαυτῆς ἄνευ τῆς συνεργίας τοῦ πνεύματος κατεργάσασθαι, πολὺ πλανᾶται. οὐ χρησιμεύει γὰρ εἰς τοὺς οὐρανίους τόπους, οὐ χρησιμεύει τῇ βασιλείᾳ ἢ ἀφ' ἑαυτῆς καὶ δι' ἑαυτῆς μόνον ἄνευ τοῦ πνεύματος οἰομένη τὴν τελείαν καθαρότητα κατορθῶσαι. ἔὰν γὰρ μὴ προσέλθῃ τῷ θεῷ ὁ ὑπὸ τῶν παθῶν ἐνεργούμενος ἄνθρωπος, ἀρνησάμενος τὸν κόσμον, καὶ πιστεύσῃ ἐν ἐλπίδι καὶ ὑπομονῇ δέξασθαι ξένον τι τῆς ἰδίας φύσεως ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἐνστάξῃ τῇ ψυχῇ ἄνωθεν ὁ κύριος ζωῆν θεότητος, οὐ μὴ αἴσθηται ζωῆς ἀληθινῆς ὁ τοιοῦτος οὐδ' οὐ μὴ ἀνανήψῃ ἐκ τῆς μέθης τῆς ὕλης οὐδ' οὐ μὴ ἀυγάσῃ ὁ φωτισμὸς τοῦ πνεύματος ἐν τῇ ἐσκοτισμένῃ ψυχῇ καὶ λάμψῃ ἐν αὐτῇ ἡμέραν ἁγίαν καὶ ἐκ τοῦ βαθυτάτου ὕπνου τῆς ἀγνοίας ἐξυπνισθῆ καὶ οὕτως ἐξ ἀληθείας ἐπιγνῶ θεὸν διὰ δυνάμεως θεοῦ καὶ ἐνεργείας χάριτος. Ἐὰν γὰρ μὴ οὕτως καταξιωθῆ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς πίστεως τοῦ λαβεῖν χάριν, ἀνεπιτήδειός ἐστι καὶ ἀνεύθετος τῇ βασιλείᾳ. καὶ πάλιν δεξάμενος τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, ἐν μηδενὶ παρατρεπόμενος καὶ τὴν χάριν μὴ ἐνυβρίζων δι' ἀμελείας καὶ κακοπραγίας καὶ οὕτως ἐπὶ χρόνοις ἀγωνισάμενος μὴ λυπήσῃ τὸ πνεῦμα, δυνήσεται τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπιτυχεῖν. ὥσπερ γὰρ τις αἰσθάνεται τῶν ἐνεργειῶν τῆς κακίας ἐκ τῶν παθῶν (θυμοῦ λέγω καὶ ἐπιθυμίας καὶ φθόνου καὶ βάρους καὶ πονηρῶν λογισμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀτοπημάτων), οὕτως αἰσθάνεσθαι ὀφείλει τῆς χάριτος καὶ δυνάμεως τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς ἀρεταῖς (ἀγάπη λέγω καὶ χρηστότητι καὶ ἀγαθότητι καὶ χαρᾷ καὶ ἐλαφρότητι καὶ ἀγαλλιάσει θεία), ἵνα ἐξομοιωθῆναι δυνηθῆ καὶ συγκερασθῆναι τῇ ἀγαθῇ καὶ θεία φύσει καὶ τῇ χρηστῇ καὶ ἀγία τῆς χάριτος ἐνεργείᾳ. κατὰ προκοπὴν δὲ καὶ αὔξησιν δοκιμαζομένη χρόνοις καὶ καιροῖς ἢ προαίρεσις, εἰ συννεοῦται πάντοτε τῇ χάριτι καὶ εὐάρεστος εὐρίσκεται, γίνεται ὅλη ἐξ ὅλου κατὰ προκοπὴν ἐν πνεύματι, καὶ οὕτω λοιπὸν ἀγία καὶ καθαρὰ διὰ τοῦ πνεύματος ἐξεργασθεῖσα τῆς βασιλείας ἀξία καθίσταται. δόξα καὶ προσκύνησις τῷ ἀχράντῳ πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ.

1 Οἷς ἐνυπάρχει ὁ θεῖος νόμος οὐκ ἐν μέλανι καὶ γράμμασιν ἐγγεγραμμένος, ἀλλ' ἐν καρδίαις σαρκίνας ἐμπεφυτευμένος, οὗτοι τοὺς τῆς διανοίας ὀφθαλμοὺς φωτισθέντες καὶ αἰεὶ ὀρεγόμενοι οὐ τῆς αἰσθητῆς καὶ βλεπομένης ἐλπίδος, ἀλλὰ τῆς ἀοράτου καὶ νοητῆς, περιγίνεσθαι τῶν τοῦ πονηροῦ σκανδάλων ἰσχύουσιν, οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀηττήτου δυνάμεως. οἱ δὲ μὴ λόγῳ θεοῦ τετιμημένοι μήτε νόμῳ θεῖῳ πεπαιδευμένοι, εἰκῆ φυσιοῦμενοι, οἴονται διὰ τοῦ ἰδίου αὐτεξουσίου καταργεῖν τὰς ἀφορμὰς τῆς ἀμαρτίας τῆς διὰ μόνου τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ μυστηρίου κατακρινομένης. τὸ γὰρ ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου δυνάμει αὐτεξουσίον ἐπὶ τῷ ἀντιστῆναι τῷ διαβόλῳ κεῖται, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ δύνασθαι ἔχειν παντελῶς τὸ κράτος κατὰ τῶν παθῶν· «ἐὰν γὰρ μὴ ὁ κύριος οἰκοδομήσῃ» φησὶν «οἶκον καὶ φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων καὶ κοπιᾷ ὁ οἰκοδομῶν». Ἀμήχανον γὰρ «ἐπιβῆναι ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον καὶ καταπατήσαι λέοντα καὶ δράκοντα», μὴ πρότερον, καθ' ὅσον δυνατὸν

άνθρωπῳ, ἐκκαθάραντα ἑαυτὸν καὶ δυναμωθέντα παρὰ τοῦ εἰπόντος τοῖς ἀποστόλοις· «ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν δύνάμιν πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύνάμιν τοῦ ἔχθρου». εἶπερ γὰρ ἴσχυεν ἡ τῆς ἀνθρωπότητος φύσις ἐκτὸς τῆς πανοπλίας τοῦ ἁγίου πνεύματος στήναι πρὸς τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαβόλου, οὐκ ἂν εἴρητο ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου· ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει, καὶ πάλιν· ὃν ὁ κύριος ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ. διὸ δὴ καὶ προσετάχθημεν δέεσθαι τοῦ κυρίου· μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ἔαν γὰρ μὴ διὰ τῆς κρείττονος βοήθειας ῥυσθέντες τῶν πεπυρωμένων βελῶν τοῦ πονηροῦ καταξιώθωμεν τῆς υἰοθεσίας, εἰς μάτην πολιτευόμεθα, ὡς πόρρω τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ τυγχάνοντες. ὁ τοίνυν βουλόμενος μέτοχος γενέσθαι τῆς θείας δόξης καὶ ὡσπερ ἐν κατόπτρῳ τὴν Χριστοῦ μορφήν ὄραν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ἑαυτοῦ, ὀφείλει ἀκορέστῳ στοργῇ καὶ ἀπλήστῳ διαθέσει ἐξ ὅλης καρδίας καὶ δυνάμεως νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ζητεῖν τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ ἀντίληψιν ἐν δυνάμει, ἥς ἀμήχανον μετασχεῖν, εἰ μὴ, ὡς προεῖπον, ἀπόσχοιτό τις πρότερον τῆς ἡδυπαθείας τοῦ κόσμου, τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἐναντίας δυνάμεως, ἣτις φωτὸς ἄλλοτρία ἐστὶ καὶ ἐνέργεια πονηρίας, ἀγαθῆς ἐνεργείας ἀνοίκειός ἐστι καὶ πάντῃ ἀπεξενωμένη. Τοιγαροῦν εἰ βούλει μαθεῖν, τίνος ἔνεκεν κτισθέντες ἐν τιμῇ καὶ κατοικισθέντες ἐν παραδείσῳ τελευταῖον συμπαραβλήθημεν τοῖς ἀνοήτοις κτήνεσι καὶ ὠμοιώθημεν αὐτοῖς, ἀποπετωκότες τῆς ἀχράντου δόξης, γίνωσκε ὅτι διὰ τῆς παρακοῆς δοῦλοι τῶν τῆς σαρκὸς παθῶν γενόμενοι ἀπεκλείσαμεν ἑαυτοὺς τῆς μακαρίας χώρας τῶν ζώντων, καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ γενόμενοι ἔτι ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος καθεζόμεθα, καὶ διὰ τὸ ἔτι ἐν Αἰγύπτῳ ἡμᾶς κατέχεσθαι οὕπῳ ἐκληρονομήσαμεν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τὴν ῥέουσιν γάλα καὶ μέλι. οὕπῳ συνεφυράθημεν τῇ ζύμῃ τῆς εἰλικρινείας, ἀλλ' ἔτι ἐσμέν ἐν τῇ τῆς πονηρίας ζύμῃ. οὕπῳ ἔρραντίσθη ἡμῶν ἡ καρδιά τῷ αἵματι τοῦ θεοῦ, ἔτι γὰρ τὸ «πέταυρον τοῦ ἄδου» καὶ τὸ ἄγκιστρον τῆς κακίας ἐμπέπηκται αὐτῇ. οὕπῳ ἀπειλήσαμεν τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου τοῦ Χριστοῦ, ἔτι γὰρ τὸ κέντρον τοῦ θανάτου ἐγκατερρίζεται ἡμῖν. οὕπῳ ἐνεδυσάμεθα «τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν ὁσιότητι», ἐπειδὴ οὕπῳ ἀπεδυσάμεθα τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. οὕπῳ φορέσαντες τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ, «σύμμορφοι τῆς δόξης αὐτοῦ» γεγόναμεν. οὕπῳ προσεκυνήσαμεν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ θεῷ διὰ τὸ βασιλεύειν «τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῷ θνητῷ ἡμῶν σώματι». οὕπῳ ἔθεασάμεθα τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου, ἔτι γὰρ ὑπὸ τῆς σκοτομήνης ἐνεργοῦμεθα. οὕπῳ ἐνεδυσάμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός, ἐπειδὴ οὕπῳ ἀπεδυσάμεθα τὰ τοῦ σκότους ὄπλα τε καὶ βέλη καὶ ἔργα. οὕπῳ μετεμορφώθημεν τῇ ἀνακαινίσει τοῦ νοός, ἔτι γὰρ συσχηματιζόμεθα τῷ αἰῶνι τούτῳ ἐν τῇ «τοῦ νοός ματαιότητι». οὕπῳ Χριστῷ συνεδοξάσθημεν διὰ τὸ μὴ συμπαθεῖν ἡμᾶς αὐτῷ. οὕπῳ τὰ στίγματα αὐτοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φέρομεν γενόμενοι ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ· ἔτι γὰρ ἐν τοῖς σαρκικοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἐσμέν. οὕπῳ «κληρονόμοι θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ» γεγόναμεν· ἔτι γὰρ πνεῦμα δουλείας ἡμῖν ἐνυπάρχει καὶ οὐχ υἰοθεσίας. οὕπῳ γεγόναμεν ναὸς θεοῦ καὶ οἰκητήριον πνεύματος ἁγίου· ἔτι γὰρ ἐσμεν ναὸς εἰδώλων καὶ δοχεῖον πνευμάτων πονηρίας διὰ τὴν ἐπὶ τὰ πάθη ὄρμην. ὄντως γὰρ οὕπῳ τοῦ τρόπου τὸ ἀκέραιον καὶ τὴν τῆς διανοίας λαμπρότητα ἐκτησάμεθα. οὕπῳ κατηξιώθημεν τοῦ ἀδόλου καὶ λογικοῦ γάλακτος καὶ τῆς νοητῆς αὐξήσεως. οὕπῳ ἡμῖν «ἡμέρα διηύγασεν οὔτε ἑωσφόρος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἀνέτειλεν». οὕπῳ συνεκράθημεν τῷ ἡλίῳ τῆς δικαιοσύνης οὔτε ταῖς αὐγαῖς αὐτοῦ συνηστράψαμεν. οὕπῳ ἀπειλήσαμεν τὴν τοῦ κυρίου ὁμοίωσιν οὔτε γεγόναμεν τῆς

«θείας φύσεως κοινωνοί». οὕτω γεγόναμεν ἄδολος πορφύρα βασιλική οὔτε ἀνόθευτος εἰκὼν θεϊκή. οὕτω ἐτρώθημεν τῷ θείῳ ἔρωτι οὔτε ἐπλήγημεν ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἀγάπης τοῦ νυμφίου. οὕτω τὴν ἄφραστον κοινωνίαν ἐγνωρίσαμεν οὔτε τὴν ἐν ἁγιασμῷ δύναμιν καὶ εἰρήνην ἐπέγνωμεν. καὶ ἵνα συνελὼν πάντα εἶπω, οὕτω ἐσμέν γένος ἐκλεκτόν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ἐπειδὴ ἔτι ἐσμέν ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν. πῶς δὲ οὐκ ὄφεις οἱ μὴ ἐν τῇ ὑπακοῇ τοῦ θεοῦ εὐρισκόμενοι, ἀλλ' ἐν τῇ διὰ τοῦ ὄφειος γενομένη παρακοῇ; Ἐπὶ τούτοις τοίνυν πῶς μὲν ἀξίως ὀδύρωμαι τὴν συμφορὰν, οὐχ εὐρίσκω. πῶς δὲ ἐκβοήσας δακρύσω πρὸς τὸν δυνάμενον ἐξελάσαι τὴν ἐν ἐμοὶ ἀυλιζομένην πλάνην, ἀγνοῶ. πῶς δὲ ἄσω τὴν ὥδην κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρία; πῶς θρηνήσω τὴν Ἱερουσαλήμ; πῶς ἀποφύγω τὴν μοχθηρὰν δουλείαν τοῦ Φαραῶ; πῶς καταλίπω τὴν αἰσχρὰν παροικίαν; πῶς ἀρνήσομαι τὴν πικρὰν τυραννίδα; πῶς ἐξέλθω ἐκ γῆς Αἰγύπτου; πῶς περάσω τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν; πῶς παρέλθω τὴν μεγάλην ἔρημον; πῶς μὴ ἀπόλωμαι δηχθεὶς ὑπὸ τῶν ὄφειων; πῶς νικήσω τοὺς ἀλλοφύλους; πῶς ἐξολοθρεύσω τὰ ἐν ἐμοὶ ἔθνη; πῶς δέξομαι ἐν ταῖς ἐμαῖς πλαξὶ τὰ λόγια τοῦ θεοῦ νόμου; πῶς ὄψομαι τὸν ἀληθινὸν στῦλον τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος νεφέλης; πῶς ἀπολαύσω τοῦ μάννα τῆς αἰδίου τρυφῆς; πῶς πῖω τὸ ἐκ τῆς ζωοποιῦ πέτρας ὕδωρ; πῶς παρέλθω τὸν Ἰορδάνην εἰσελθὼν εἰς τὴν ἀγαθὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας; πῶς ἴδω τὸν ἀρχιστράτηγον κυρίου, ὃν ἰδὼν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ πεσὼν παραχρῆμα προσεκύνησεν; ἐὰν γὰρ μὴ διὰ τούτων πάντων γενόμενος ἐξολοθρεύσω τὰ ἐν ἐμοὶ ἔθνη, οὐ μὴ εἰσελθὼν καταπαύσω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ θεοῦ οὐδὲ μὴ μέτοχος γένωμαι τῆς βασιλείας δόξης. Τοιγαροῦν σπούδασον ἄμωμον τέκνον θεοῦ γενέσθαι καὶ εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, «ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσηλθε Χριστός». σπούδασον ἀπογραφῆναι ἐν τῇ ἐν οὐρανοῖς ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν πρωτοτόκων, ὅπως εὐρεθῆς ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ ὑψίστου. σπούδασον εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, τὴν εἰρηνευομένην Ἱερουσαλήμ καὶ ἀνωτάτην, ἔνθα καὶ ὁ παράδεισος. Τούτων γὰρ τῶν θαυμαστῶν καὶ μακαρίων παραδειγμάτων οὐχ ἐτέρως πως καταξιωθήσῃ, εἰ μὴ καταφέρεις δάκρυα ἡμέρας καὶ νυκτὸς κατὰ τὸν λέγοντα· λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω. οὐ γὰρ ἀγνοεῖς ὅτι οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι; διό φησιν ὁ προφήτης μετὰ παρρησίας· τῶν δακρύων μου μὴ παρασιωπήσῃς, καὶ πάλιν· «ἔθου τὰ δάκρυά μου ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ σου» καὶ· «ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός», καὶ ἐν ἐτέρῳ ψαλμῷ· τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων. τὸ γὰρ ὄντως «ἐκ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας» προχεόμενον δάκρυον ἐν γνώσει ἀληθείας μετὰ καὶ πυρώσεως σπλάγχνων βρῶσίς ἐστι ψυχῆς χορηγουμένη ἐκ τοῦ ἐπουρανίου ἄρτου, οὗ προηγουμένως μετέσχε Μαρία καθεσθεῖσα πρὸς τοῖς ποσὶ τοῦ κυρίου καὶ δακρύνουσα κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος· φησὶ γάρ· Μαρία τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς. ὦ τῶν πολυτίμων ἐκείνων μαργαριτῶν ἐν τῇ ἐπιρροῇ τῶν μακαρίων δακρύων. ὦ τῆς εὐθείας ἐκείνης καὶ εὐπειθοῦς ἀκοῆς. ὦ τῆς ἀνδρείας καὶ σοφῆς διανοίας. ὦ ὀξύτης πνεύματος κυρίου, ἔρωτος σφοδρῶς πρὸς τὸν ἄχραντον νυμφίον ἐπαγομένου. ὦ κέντρον πόθου ψυχῆς πρὸς τὸν θεὸν λόγον. ὦ σύντομος κοινωνία νύμφης πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφίον. Μίμησαι ταύτην ὡς τέκνον, μίμησαι πρὸς μηδὲν ἕτερον ἀφορῶσα, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν εἰπόντα· «πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἠθελον εἰ ἤδη ἀνήφθῃ»· ἔστι γὰρ πύρωσις τοῦ πνεύματος ἢ ἀναζωπυροῦσα τὰς καρδίας. διότι τὸ αὔλον καὶ θεῖον πῦρ φωτίζει μὲν ψυχὰς καὶ δοκιμάζειν εἴωθεν ὡσπερ ἄδολον χρυσὸν ἐν καμίνῳ, κακίαν δὲ ἀναλίσκειν ὡσπερ

ἀκάνθας καὶ καλάμην. «ὁ γὰρ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστί», διδούς «ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσιν αὐτὸν ἐν φλογὶ πυρὸς καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ αὐτοῦ». τοῦτο τὸ πῦρ ἐνήργησεν ἐν τοῖς ἀποστόλοις, ἠνίκα ἐλάλουν γλώσσαις πυρίναις. τοῦτο τὸ πῦρ διὰ τῆς φωνῆς Παῦλον περιλάμψαν, τὴν μὲν διάνοιαν αὐτοῦ ἐφώτισε, τὴν δὲ αἴσθησιν τῆς ὄψεως αὐτοῦ ἠμαύρωσεν· οὐ γὰρ χωρὶς σαρκὸς εἶδεν ἐκείνου τοῦ φωτὸς τὴν δύναμιν. τοῦτο τὸ πῦρ ὤφθη Μωϋσῆ ἐν τῇ βάτῳ. τοῦτο τὸ πῦρ ἐν εἶδει ὀχήματος Ἠλίαν ἐκ τῆς γῆς ἤρπασε. τούτου τοῦ πυρὸς τὴν ἐνέργειαν ζητῶν ὁ μακάριος Δαβὶδ ἔλεγε· δοκίμασόν με, κύριε, καὶ πείρασόν με, πύρωσον τοὺς νεφρούς μου καὶ τὴν καρδίαν μου. τοῦτο τὸ πῦρ τὴν καρδίαν Κλεόπα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐθέρμανε, λαλοῦντος τοῦ σωτῆρος μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὅθεν καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα τούτου τοῦ πυρὸς τῆς λαμπρότητος μετέχουσι κατὰ τὸ εἰρημένον· ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον. τοῦτο τὸ πῦρ τὴν ἐν τῷ ἔνδον ὀφθαλμῷ δοκὸν κατακαῖον καθαρὸν τὸν νοῦν ἀποκαθίστησιν, ἵνα ἀπολαβὼν τὸ κατὰ φύσιν διορατικὸν ὄρα εἰς τὸ διηνεκὲς τὰ τοῦ θεοῦ θαυμάσια κατὰ τὸν λέγοντα· «ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου». τοῦτο τοιγαροῦν τὸ πῦρ δαιμόνων ἐστὶ φυγαδευτήριον καὶ ἀμαρτίας ἀναιρετικόν, ἀναστάσεως δὲ δύναμις καὶ ἀθανασίας ἐνέργεια, ψυχῶν ἀγίων φωτισμὸς καὶ λογικῶν δυνάμεων σύστασις. τοῦτο τὸ πῦρ ἐυζώμεθα καὶ εἰς ἡμᾶς φθάσαι, ἵνα πάντοτε ἐν φωτὶ περιπατοῦντες μηδέποτε κἂν πρὸς βραχὺ προσκόψωμεν πρὸς λίθον τοὺς πόδας ἡμῶν, ἀλλ' «ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ φαινόμενοι λόγον ζωῆς ἐπέχωμεν» ἀϊδίου, ἵνα ἀπολαύοντες ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ θεοῦ σὺν τῷ κυρίῳ ἀναπαυσώμεθα ἐν ζωῇ, δοξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, ὧν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Κς'.

1 Μὴ ἀπλῶς τῇ νοερᾷ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ προσχῆς, ἀγαπητέ, τίμιόν τι σκευὸς ἐστὶν ἢ ἀθάνατος ψυχὴ. ἴδε πόσος ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς ὁ θεός, εἰ μὴ μόνον εἰς σέ. βλέπε σοῦ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν εὐγένειαν, ὅτι μὴ δι' ἀγγέλων, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ ἦλθεν ὁ κύριος εἰς σὴν πρεσβείαν, ὥστε σέ τὸν ἀπολωλότα ἀνακαλέσασθαι, τὸν τετραυματισμένον, καὶ ἀποδοῦναί σοι τὴν πρώτην πλάσιν τοῦ καθαροῦ Ἀδάμ. δεσπότης γὰρ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κάτω, καὶ διακριτικὸς παθῶν καὶ δαιμόνων ἀλλότριος, καθαρὸς ἀπὸ ἀμαρτίας, «εἰκὼν καὶ ὁμοίωμα» θεοῦ, διὰ δὲ τῆς παραβάσεως ἀπολωλώς ἐστὶ καὶ τετραυματισμένος καὶ νεκρωμένος· ἠμαύρωσε γὰρ τὸν νοῦν ὁ σατανᾶς. ἐν τινι οὕτως ἐστὶ καὶ ἐν τινι ζῆ καὶ διακρίνει καὶ ἔχει θέλημα. 20'Ερώτησις:20 οὐχὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου ἐρχομένου καὶ ἡ φυσικὴ ἐπιθυμία συνεκρίζουται μετὰ τῆς ἀμαρτίας; 20'Απόκρισις:20 προεῖπον ὅτι καὶ ἡ ἀμαρτία συνεκρίζουται, καὶ ἀπολαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν πρώτην πλάσιν τοῦ καθαροῦ Ἀδάμ. οὕτως μέντοι διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς πνευματικῆς ἔρχεται εἰς τὰ μέτρα τοῦ πρώτου Ἀδάμ καὶ μείζων αὐτοῦ γίνεται· ἀποθεοῦται γὰρ ὁ ἄνθρωπος. 20'Ερώτησις:20 εἰ ὁ σατανᾶς μέτρῳ ἐπαφίεται ἢ ὡς θέλει πολεμεῖ; 20'Απόκρισις:20 αὐτοῦ ἡ ὁρμὴ οὐ μόνον εἰς τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς εἰδωλόατρας καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. εἰ οὖν παρεχωρεῖτο ὡς θέλει πολεμεῖν, πάντας ἂν ἠφάνισε. διὰ τί; ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ τὸ θέλημα τοῦτό ἐστιν. ὥσπερ δὲ ὁ κεραμεὺς βάλλει τὰ σκεύη καὶ μέτρῳ ὑποκαίει τὴν κάμινον, οὐ πλέον ἵνα μὴ ὀπτηθέντα ὑπὲρ τὸ δέον ψοφήσῃ, οὐκ ἔλαττον ἵνα μὴ ἔνωμα ὄντα ἀπόληται· καὶ εἰ ὁ ἀργυροκόπος καὶ χρυσοχόος μέτρῳ βάλλει τὸ πῦρ, ἐὰν γὰρ πλεονάσῃ τὸ πῦρ, λύεται ὁ χρυσὸς καὶ ὁ

ἄργυρος καὶ ἐξυδαροῦται καὶ ἀπόλλυται· καὶ εἰ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς οἶδεν ἐπιμετρῆν τὰ βάρη τῷ κτήνει καὶ τῷ καμήλῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ζώων, ὡς δύναται κατὰ ἀναλογίαν τὰ βάρη βαστάσαι, πόσω μᾶλλον ὁ θεός, ὡς οἶδε τὰ σκεύη τῶν ἀνθρώπων, οὕτως ἐπαφίησι καὶ τὴν ἐναντίαν δύναμιν διαφόρως. ὥσπερ δὲ μία οὔσα ἡ γῆ, ἡ μὲν ἐστὶ τραχώδης, ἡ δὲ λεπτόγεως, καὶ ἄλλη μὲν ἐπιτηδεύει εἰς φυτεῖαν ἀμπελῶνος, ἄλλη δὲ εἰς σπόρον σίτου καὶ κριθῶν, οὕτως εἰσὶ διάφοροι καὶ αὐταὶ τῶν καρδιῶν καὶ τῶν προαιρέσεων τῶν ἀνθρώπων· οὕτω καὶ τὰ χαρίσματα ἄνωθεν ἐπιδίδονται· ᾧ μὲν δίδεται διακονία λόγου, ᾧ δὲ διάκρισις, ἄλλῳ χαρίσματα ἰαμάτων. οἶδε γὰρ ὁ θεός, πῶς τις δύναται οἰκονομῆσαι, καὶ οὕτως ἐπιδίδωσι τὰ χαρίσματα διάφορα. ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς πολέμους μέτρῳ τινί, ὡς δύναται ὑποδέξασθαι καὶ ὑπομῆναι, οὕτως ἐπαφίεται αὐτοῖς ἡ ἐναντία δύναμις.

20'Ερώτησις:20 εἰ δεξάμενός τις τὴν θεῖαν δύναμιν καὶ μερικῶς ἀλλοιωθεὶς μένει ἐν τῇ φύσει; 20'Απόκρισις:20 ἵνα τὸ θέλημα καὶ μετὰ τὴν χάριν δοκιμασθῇ, ποῦ ῥέπει καὶ συμφωνεῖ, μένει ἐν τῇ ταυτότητι ἡ φύσις, ὁ σκληρὸς ἐν τῇ σκληρότητι καὶ ὁ κοῦφος ἐν τῇ κουφότητι. συμβαίνει δὲ ὅτι ἰδιώτης ὢν τις ἀναγεννᾶται πνευματικῶς καὶ μεταβάλλεται εἰς σοφίαν καὶ γνωρίζεται αὐτῷ ἀπόκρυφα μυστήρια, καὶ ἰδιώτης ἐστὶ τῇ φύσει. ἄλλος ἀπὸ φύσεως σκληρὸς ὢν δίδωσιν ἑαυτοῦ τὸ θέλημα εἰς τὴν θεοσεβειαν καὶ δέχεται αὐτὸν ὁ θεός, μένει δὲ ἡ φύσις ἐν τῇ σκληρότητι καὶ εὐδοκεῖ εἰς αὐτὸν ὁ θεός. ἄλλος ἐστὶ χρηστῶν ἠθῶν, ἐπιεικής, ἀγαθός, δίδωσιν ἑαυτὸν τῷ θεῷ καὶ δέχεται μὲν αὐτὸν ὁ κύριος. μὴ ἐμμένοντα δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις οὐκ εὐδοκεῖ, ἐπειδὴ ἡ φύσις ὅλη τοῦ Ἀδάμ τρεπτή ἐστὶν ἐπὶ τὸ καλὸν καὶ ἐπὶ τὸ κακόν, δεκτικὴ τοῦ κακοῦ, ἀλλ' εἰ θέλει οὐκ ἀποτελεσματικὴ. ὥσπερ σωματίον γραφόμενόν ἐστὶ διαφόρως· ἠθέλησας ἔγραψας, πάλιν ἀπήλειψας, δέχεται γὰρ τὸ σωματίον πᾶσαν γραφήν, οὕτως καὶ ὁ σκληρὸς ἔδωκεν αὐτοῦ τὸ θέλημα πρὸς τὸν θεόν, ἐτράπη εἰς τὸ ἀγαθόν, ἐδέχθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ θεὸς ἵνα δείξη τὰ ἑαυτοῦ σπλάγχνα, πάντας δέχεται, πᾶσαν προαίρεσιν. οἱ ἀπόστολοι εἰς ἡν ἂν πόλιν εἰσῆρχοντο, ἐποίουν τινὰ χρόνον καὶ ἐκ τῶν κακουμένων τινὰς ἰώντο, τινὰς δὲ οὐ· ἤθελον δὲ αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι πάντας τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ζωοποιεῖν καὶ τοὺς κακουμένους εἰς υἰεῖαν φέρειν, καὶ ὀλοτελῶς οὐκ ἐγένετο αὐτῶν τὸ θέλημα· οὐ γὰρ ἐπετρέπετο αὐτοῖς ὅσα ἤθελον ποιεῖν. ὁμοίως καὶ ὁ Παῦλος ὅτε ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ ἐθνάρχου, εἰ ἤθελεν ἡ σὺν αὐτῷ χάρις, ἐποίει τὸν ἐθνάρχη ἀπολιθωθῆναι καὶ τὸ τεῖχος διαρραγῆναι, ἄνθρωπος ἔχων παράκλητον· ἀλλὰ διὰ σαργάνης χαλᾶται ὁ ἀπόστολος, καὶ ποῦ ἡ συνοῦσα θεῖα δύναμις; ταῦτα οἰκονομικῶς ἐγένετο, εἷς τινα πράγματα ποιεῖν αὐτοὺς σημεῖα καὶ θαυμάσια καὶ εἷς τινα ἀσθενεῖν αὐτούς, ἵνα ἐν τούτοις διακριθῇ ἡ πίστις τῶν ἀπίστων καὶ τῶν πιστῶν, καὶ τὸ αὐτεξούσιον δοκιμασθῇ καὶ φανερωθῇ, εἶγε εἰς τὰ ἀσθενέστερα μέρη τινὲς οὐ σκανδαλίζονται. εἰ γὰρ πάντα ὅσα ἤθελον ἐποίουν οἱ ἀπόστολοι, ἀναγκαστικῆς δυνάμει ἐφύτευον τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν θεοσεβειαν διὰ τὰ σημεῖα, καὶ οὐ τὸ αὐτεξούσιον καὶ οὐκέτι πίστις καὶ ἀπιστία· ὁ γὰρ Χριστιανισμὸς λίθος ἐστὶ προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδαλίου. Πλὴν τὸ περὶ τοῦ Ἰώβ γεγραμμένον οὐκ ἔστιν ἀπλῶς, πῶς ἐξητήσατο αὐτὸν ὁ σατανᾶς· οὐ γὰρ ἠδύνατο ἄνευ ἐπιτροπῆς ἀφ' ἑαυτοῦ τι ποιῆσαι. ἀλλὰ τί λέγει τῷ κυρίῳ ὁ διάβολος; δός μοι αὐτὸν εἰς χεῖρας, εἰ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογῆσει. οὕτως καὶ νῦν ὁ αὐτὸς Ἰώβ ἐστὶ καὶ ὁ αὐτὸς θεὸς καὶ ὁ αὐτὸς διάβολος. ἐν ὧσιν οὖν τυγχάνει τις τῆς ἀντιλήψεως θεοῦ καὶ ἔστι πρόθυμος καὶ ζέων τῇ χάριτι, ἐξαιτεῖται αὐτὸν ὁ σατανᾶς καὶ λέγει τῷ κυρίῳ· ἐπειδὴ βοηθεῖς αὐτῷ καὶ ἀντιλαμβάνεις αὐτοῦ, δουλεύει σοι. ἄφες αὐτὸν καὶ παράδος μοι, εἰ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογῆσει. λοιπὸν ὡς ὅτι παρακαλεῖται ἡ ψυχὴ, ἡ χάρις ὑποστέλλει καὶ παραδίδεται ἡ ψυχὴ πειρασμοῖς. ἔρχεται οὖν ὁ διάβολος ἐπιφέρων μυρία κακά, ἀπελπισμόν,

ἀπόγνωσιν, διαλογισμούς πονηρούς, θλίβων τὴν ψυχὴν, ἵνα χαινώσῃ καὶ ἀλλοτριώσῃ ταύτην τῆς ἐλπίδος τοῦ θεοῦ. Ἡ δὲ φρονίμη ψυχὴ ἐν τοῖς κακοῖς οὕσα καὶ ἐν τῇ θλίψει, οὐκ ἀπελπίζει, ἀλλὰ κρατεῖ ὃ κρατεῖ, καὶ ὅσα ἂν ἐπενέγκῃ αὐτῇ διὰ μυρίων πειρασμῶν, ὑπομένουσα λέγει· ἐὰν καὶ ἀποθάνω, ἐγὼ αὐτὸν οὐκ ἀφίω. καὶ τότε ἐὰν ὑπομείνῃ εἰς τέλος ὁ ἄνθρωπος, ἄρχεται ὁ κύριος διαλέγεσθαι τῷ σατανᾶ· ὄρα, πόσα κακὰ καὶ θλίψεις ἐπήνεγκες αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπήκουσε σοί, ἀλλ' ἐμοὶ δουλεύει καὶ ἐμὲ φοβεῖται; τότε καταισχύνεται ὁ διάβολος καὶ οὐκέτι ἔχει τι εἰπεῖν. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἰώβ, εἰ ἤδει ὅτι εἰς τοὺς πειρασμοὺς ἐμπροσθέν μὲλλει ὑπομένειν καὶ μὴ ἠτᾶσθαι, οὐκ ἂν ἐζητήσατο αὐτόν, ἵνα μὴ καταισχυθῆ. οὕτως καὶ νῦν εἰς τοὺς ὑπομένοντας θλίψεις καὶ πειρασμοὺς καταισχύνεται ὁ σατανᾶς καὶ μετανοεῖ, ὅτι μηδὲν ἤνυσεν. ἄρχεται γὰρ ὁ κύριος λόγον αὐτῷ ποιεῖν· ἴδε παρεχώρησά σοι, ἴδε ἐπέτρεψά σοι πειράσαι αὐτόν. μή τι ἠδυνήθη; μὴ ὑπήκουσέ σοι; 20 Ἐρώτησις: 20 εἰ ἄρα ὅλους τοὺς λογισμοὺς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ νοήματα οἶδεν ὁ σατανᾶς; 20 Ἀπόκρισις: 20 εἰ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ σύνεστι καὶ οἶδε τὰ αὐτοῦ, καὶ σὺ εἴκοσιν ἐτῶν ὑπάρχων οἶδας τὰ τοῦ πλησίον, ἄρα αὐτὸς ὁ σατανᾶς ἀπὸ γενετῆς συνών σοι οὐκ οἶδε τοὺς διαλογισμοὺς σου; ἔξακιςχιλίων γὰρ ἤδη ἐστὶν ἐτῶν. καὶ οὐ λέγομεν αὐτόν πρὸ τοῦ πειράσαι τὸν ἄνθρωπον εἰδέναι, τί μὲλλει ποιεῖν. πειράζει γὰρ ὁ πειράζων, οὐκ οἶδε δέ, εἰ ὑπακούει αὐτῷ ἢ μὴ ὑπακούει, ἕως ἂν τὸ θέλημα δοῦλον δῶ ἢ ψυχὴν. οὔτε πάλιν λέγομεν, ὅτι ὅλους τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας καὶ τὰς ἐνθυμήσεις οἶδεν ὁ διάβολος. Ὡσπερ γὰρ ἐὰν ἦ δένδρον καὶ ἔχη κλάδους πολλοὺς καὶ πολλὰ μέλη· πρὸς λόγον δύο ἢ τρεῖς κλάδους τοῦ δένδρου δύναται τις κατασχεῖν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ πολλοὺς ἔχει κλάδους καὶ πολλὰ μέλη. λοιπὸν εἰσὶ τινες κλάδοι λογισμῶν καὶ νοημάτων καὶ κατέχει αὐτοὺς ὁ σατανᾶς, καὶ εἰσὶν ἄλλοι λογισμοὶ καὶ νοήματα μὴ κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. ἐν τινι γὰρ ἰσχυρότερόν ἐστι τὸ μέρος τῆς κακίας ἐν τῷ βρῦειν τοὺς λογισμοὺς· ἐν τινι πάλιν ὁ λογισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπερνικᾷ, λαμβάνων βοήθειαν καὶ λύτρωσιν παρὰ θεοῦ καὶ ἀντιλέγων τῇ κακίᾳ· ἐν τινι κεκράτηται καὶ ἐν τινι ἔχει θέλημα. προσέρχεται γὰρ, ἔστιν ὅτε τῷ θεῷ ζέων, καὶ οἶδεν ὁ σατανᾶς καὶ βλέπει, ὅτι κατ' αὐτοῦ ποιεῖ, καὶ οὐ δύναται ἐπισχεῖν τὸν ἄνθρωπον. διὰ τί; ἐπειδὴ ἔχει θέλημα τοῦ βοῆσαι πρὸς τὸν θεόν, ἔχει φυσικοὺς καρποὺς τοῦ ἀγαπήσαι θεόν, τοῦ πιστεῦσαι, τοῦ ἐπιζητήσαι καὶ προσελθεῖν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις ὁ γεωργὸς ἐργάζεται τὴν γῆν, πλὴν εἰ καὶ ἐργάσεται, χρήζει ἄνωθεν ὑετῶν καὶ ὄμβρων· ἐὰν γὰρ μὴ βρέξῃ ἄνωθεν, οὐδὲν ὠφέλησεν ὁ γεωργὸς ἐργασάμενος τὴν γῆν. οὕτως καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν εἰς δύο πρόσωπα νοεῖται τὰ πράγματα. χρὴ οὖν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ προαιρέσεως γεωργῆσαι τὴν γῆν τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ πονῆσαι. ζητεῖ γὰρ ὁ θεὸς τὸν πόνον καὶ κάματον καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀνθρώπου. ἀλλ' ἐὰν μὴ ἄνωθεν ἐπιφανῆ οὐράνια νέφη καὶ ὑετοὶ χάριτος, οὐδὲν ὠφέλησεν ὁ γεωργὸς καμῶν. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ σημεῖον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅσα ἂν κάμη καὶ ὅσας ἂν ποιήσῃ δικαιοσύνας, ὡς μηδὲν ποιήσας διακεῖσθαι καὶ νηστεύων λέγειν· οὐκ ἐνήστευσα εὐχόμενος, οὐκ ἠϋξάμην παραμένων τῇ εὐχῇ, οὐ παρέμεινα, καὶ ἀκμὴν ἀρχὴν ἔχω τοῦ ἀσκεῖν καὶ κάμειν. κἂν δίκαιός ἐστι παρὰ θεῷ, ὀφείλει λέγειν· ἐγὼ οὐκ εἰμι δίκαιος οὔτε κάμνω, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἄρχομαι. ὀφείλει δὲ ἔχειν καθ' ἡμέραν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὴν προσδοκίαν τῆς μελλούσης βασιλείας καὶ ἀπολυτρώσεως, καὶ λέγειν· ἐὰν σήμερον οὐκ ἐλυτρώθην, αὔριον λυτροῦμαι. ὡς γὰρ ὁ φυτεύων ἄμπελον πρὶν ἢ ἐνάρξασθαι τοῦ καμάτου, ἔχει τὴν χαρὰν ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν ἐλπίδα, καὶ προδιαγράφει ἐν τῷ νῷ οἴνεῶνας καὶ ψηφίζει προσόδους, μήπω γενομένου οἴνου, καὶ οὕτως ἀναδέχεται τὸν κάματον, ἢ γὰρ ἐλπίς καὶ ἡ προσδοκία ποιεῖ αὐτὸν προθύμως κάμειν καὶ τέως ἐκ τοῦ οἴκου πολλὰς

δαπάνας σκορπίζει· ὁμοίως καὶ ὁ οἰκοδομῶν οἶκον καὶ ὁ γεωργῶν πρῶτον ἐκ τῶν ἰδίων πολλὰ σκορπίζει διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μελλούσης προσόδου, οὕτω κἀνταῦθα ἐὰν μὴ τις ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα ὅτι μέλλω λυτρώσεως τυγχάνειν καὶ ζωῆς, οὐ δύναται ὑπομένειν τὰς θλίψεις οὔτε τὸ φορτίον καὶ τὴν στενὴν ὁδὸν ἀναδέξασθαι· ἢ γὰρ συνοῦσα ἐλπίς καὶ χαρὰ ποιεῖ αὐτὸν κάμνειν καὶ ὑπομένειν τὰς θλίψεις. Ὡσπερ δὲ οὐκ ἔστιν εὐκόλον δαλὸν φυγεῖν ἀπὸ πυρός, οὕτως οὐδὲ ψυχὴν ἐκ τοῦ πυρός τοῦ θανάτου, εἰ μὴ διὰ πολλοῦ καμάτου. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ὁ σατανᾶς, ὡς ἐπὶ προφάσει ἀγαθῶν λογισμῶν ὅτι ἐκ τούτου δύνασαι εὐαρεστήσῃαι τῷ θεῷ ὑποβάλλει τῇ ψυχῇ καὶ ὑποκλέπτει αὐτὴν εἰς λεπτὰ καὶ εὐλογοφανῆ νοήματα, καὶ οὐκ οἶδεν ὑποκλεπτομένη διακρῖναι καὶ οὕτως ἐμπίπτει εἰς παγίδα καὶ ἀπώλειαν τοῦ διαβόλου. τὸ δὲ καιριώτατον ὄπλον τοῦ ἀθλητοῦ καὶ ἀγωνιστοῦ τοῦτό ἐστιν, ἵνα εἰσελθὼν εἰς τὴν καρδίαν ποιήσῃ πόλεμον πρὸς τὸν σατανᾶν καὶ μισήσῃ ἑαυτὸν καὶ ἀρνήσῃται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὀργισθῇ τε καὶ ἐπιπλήξῃ, καὶ ταῖς συνούσαις ἐπιθυμίαις ἀντιτάξῃται καὶ ἀντιπαλαίσῃ τοῖς λογισμοῖς καὶ μαχεσθῇ αὐτῷ. Εἰ δὲ εἰς τὸ φαινόμενον φυλάσσεις τὸ σῶμά σου ἀπὸ φθορᾶς καὶ πορνείας, ἔσωθεν δὲ μοιχεύεις τῷ θεῷ, ἐμοίχευσας καὶ ἐπόρνευσας ἐν τοῖς λογισμοῖς σου, καὶ οὐδὲν ὠφέλησας τὸ σῶμα ἔχων παρθένον. ὡσπερ ἐὰν ἦ νεᾶνις καὶ νεανίσκος, καὶ δόλω κολακεύσας αὐτὴν φθείρῃ, λοιπὸν βδελυκτὴ ἐστὶ τῷ νυμφίῳ, ὅτι ἐμοιχεύθη, οὕτω καὶ ἡ ἀσώματος ψυχὴ τῷ ἐνδομυχοῦντι ὄφει κοινωνοῦσα, τῷ πονηρῷ πνεύματι, πορνεύει ἀπὸ θεοῦ, καὶ γέγραπται· πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἔστι γὰρ πορνεία διὰ σώματος τελουμένη, καὶ ἔστι πορνεία ψυχῆς κοινωνούσης τῷ σατανᾷ· ἢ αὐτὴ γὰρ ψυχὴ κοινωνικὴ ἐστὶ καὶ ἀδελφὴ ἢ δαιμόνων ἢ θεοῦ καὶ ἀγγέλων. καὶ λοιπὸν μοιχεύουσα μετὰ τοῦ διαβόλου ἄχρηστος ἐστὶ τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ. 20 Ἐρώτησις: 20 εἰ ἡσυχάζει ποτὲ ὁ σατανᾶς, καὶ ἐλευθεροῦται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πολέμου ἢ, ἕως ὅτε ζῆ, ἔχει πόλεμον; 20 Ἀπόκρισις: 20 ὁ σατανᾶς οὐδέποτε ἡσυχάζει πολεμῶν· ἕως ἂν ζῆ τις εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον καὶ φορῇ τὴν σάρκα, πολεμεῖται. ἀλλ' ὅταν τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβεσθῇ, λοιπὸν ἐκεῖ τί βλάπτει τὸν ἄνθρωπον, εἰ καὶ ἔρχεται ὁ σατανᾶς; πρὸς λόγον, ἔστι τις φίλος βασιλέως καὶ ἔχει δίκην πρὸς ἀντίδικον· ὅταν οὖν τὸν βασιλέα ἔχη ἐπιρρεπῆ καὶ φίλον αὐτοῦ, ὅστις βοηθεῖ αὐτῷ, οὐδὲν βλάπτεται. ὅτε γὰρ τις φθάσει ὅλας τὰς τάξεις παρελθεῖν καὶ τοὺς βαθμοὺς καὶ γενέσθαι φίλος βασιλέως, οὗτος λοιπὸν τί βλάπτεται ὑπὸ τινος; εἰς τὸ φαινόμενόν εἰσι πόλεις λαμβάνουσαι δῶρα καὶ ἀννόνας παρὰ τοῦ βασιλέως· εἰ οὖν ὀλίγον τι λειτουργοῦσιν, οὐδὲν ζημιοῦνται, ὅποτε τοσαῦτα πορίζονται καὶ δέχονται παρὰ τοῦ βασιλέως. οὕτως καὶ οἱ Χριστιανοί, εἰ καὶ πολεμοῦνται παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' αὐτοὶ κατέλυσαν εἰς τὴν θεότητα καὶ ἐνεδύσαντο τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν καὶ ἀνάπαυσιν καὶ οὐδὲν φροντίζουσι τοῦ πολέμου. Ὡσπερ γὰρ ὁ κύριος ἐνεδύσατο σῶμα καταλιπὼν πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐνδύονται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐν ἀναπαύσει εἰσὶν. εἰ δὲ καὶ ἔρχεται πόλεμος, ἔξωθεν κρούει ὁ σατανᾶς, ἀλλ' αὐτοὶ ἔσωθεν ἡσφαλισμένοι εἰσὶ τῇ τοῦ κυρίου δυνάμει καὶ οὐ φροντίζουσι τοῦ σατανᾶ. καθὼς ἐκεῖ εἰς τὴν ἔρημον ἐπέειρασε τὸν κύριον ἡμέρας τεσσαράκοντα, τί αὐτὸν ἔβλαψεν, ὅτι ἔξωθεν προσῆλθε τῷ σώματι αὐτοῦ; ἔσωθεν γὰρ θεὸς ἦν, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοί, εἰ καὶ ἔξωθεν πειράζονται, ἀλλ' ἔσωθεν πεπληρωμένοι εἰσὶ τῆς θεότητος καὶ οὐδὲν ἀδικοῦνται. εἰς ταῦτα δὲ τὰ μέτρα εἴ τις ἔφθασεν, εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατήνησεν. ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος ἀκμὴν ἔσωθεν ἔχει πόλεμον· ὥραν ἀναπαύεται εἰς τὴν εὐχὴν καὶ ἄλλῃ ὥρᾳ ἐν θλίψει καὶ πολέμῳ στήκει. οὕτως γὰρ θέλει ὁ κύριος· ἐπειδὴ ἀκμὴν νῆπιός ἐστι,

γυμνάζει αὐτὸν εἰς τοὺς πολέμους, καὶ τὰ δύο πρόσωπα ἔσωθεν βρῦει, καὶ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, καὶ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ θλιψίς. εὐχονται ἐν ἀναπαύσει καὶ ἄλλη ὥρα ἐν θορύβῳ εἰσίν. Οὐκ ἀκούεις τί λέγει ὁ Παῦλος; «ἐὰν ἔχω πάντα τὰ χαρίσματα, ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἶμι.» ἐπειδὴ ταῦτα τὰ χαρίσματα προτρεπτικά εἰσι, καὶ οἱ ἐν τούτοις στήκοντες, εἰ καὶ ἐν φωτί, νήπιοί εἰσι. πολλοὶ γὰρ τῶν ἀδελφῶν ἦλθον εἰς τοιαῦτα μέτρα καὶ ἔσχον χαρίσματα ἰαμάτων καὶ ἀποκάλυψιν καὶ προφητείαν, καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἔφθασαν εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, ὅπου ὁ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, ἐπῆλθεν αὐτοῖς πόλεμος καὶ ἀμελήσαντες ἔπεσον. εἰ δέ τις φθάσει εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην, οὗτος λοιπὸν δέδεταί καὶ ἔστιν ἠχηλωτισμένος εἰς τὴν χάριν. εἰ δέ τις παρὰ μικρὸν ἐγγίσει τῷ μέτρῳ τῆς ἀγάπης, μὴ φθάσει δὲ εἰς αὐτὴν τὴν ἀγάπην δεθῆναι, ἀκμὴν ὁ τοιοῦτος ὑπὸ φόβον ἐστὶ καὶ πόλεμον καὶ πῶσιν, καὶ εἰ μὴ ἀσφαλισεταί, ρίπτει αὐτὸν ὁ σατανᾶς. οὕτως γὰρ πολλοὶ ἐπλανήθησαν· χάριτος εἰς αὐτοὺς γενομένης ἐνόμισαν ὅτι κατέλαβον τὴν τελειότητα καὶ ἔλεγον· ἀρκεῖ ἡμῖν, οὐ χρῆζομεν. ἀλλ' ὁ κύριος οὔτε τέλος ἔχει οὔτε κατάληψιν, καὶ οἱ Χριστιανοὶ οὐ τολμῶσιν εἰπεῖν ὅτι κατελάβομεν, ἀλλὰ τεταπεινωμένοι εἰσὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ζητοῦντες. ἐν τοῖς φαινομένοις τὰ γράμματα ἀτέλεστά εἰσι, καὶ οὐδεὶς οἶδε τοῦτο εἰ μὴ σχολαστικὸς ὁ μετρίως μαθὼν γράμματα. οὕτως καὶ ὧδε οὐδενὶ ἐστὶν καταληπτὸς ὁ θεὸς καὶ μετρητός, εἰ μὴ τοῖς γευσαμένοις ἐξ αὐτοῦ ἐκείνου, οὗ ἐδέξαντο, καὶ γνωρίζουσι τὴν ἑαυτῶν ἀσθένειαν. εἰς χωρίον ἐὰν τις ἀπέλθῃ ὀλίγα γράμματα εἰδῶς, ὅπου εἰσὶν ἰδιῶται, δοξάζεται ὑπ' αὐτῶν ὡς σχολαστικὸς, ἐπειδὴ χωρικοὶ εἰσὶν ὀλοτελῶς μὴ εἰδότες δοκιμάσαι. αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ τὰ ὀλίγα εἰδῶς γράμματα, ἐὰν ἀπέλθῃ εἰς πόλιν, ὅπου εἰσὶ ρήτορες καὶ σχολαστικοί, οὐ τολμᾷ παραφανῆναι αὐτοῖς οὔτε λαλήσαι· ὡς χωρικὸς γὰρ κρίνεται ὑπὸ τῶν σχολαστικῶν. 20'Ερώτησις: 20 εἰ ὢν ἐν πολέμῳ ἄνθρωπος καὶ ἔχων τὰ δύο πρόσωπα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς χάριτος, μεταστῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ποῦ προχωρεῖ κατεχόμενος εἰς τὰ δύο μέρη; 20'Απόκρισις: 20 ὅπου ἔχει τὸν σκοπὸν ὁ νοῦς καὶ ὅπου ἀγαπᾷ, ἐκεῖ προχωρεῖ. μόνον εἰ ἐπέρχεται σοι θλιψίς καὶ πόλεμος, ἀντιλέγειν ὀφείλεις καὶ μισεῖν· τὸ γὰρ ἔλθεῖν τὸν πόλεμον οὐκ ἔστι σόν, τὸ δὲ μισῆσαι σόν ἐστὶ. καὶ τότε βλέπων ὁ κύριος τὸν νοῦν σου, ὅτι ἀγωνίζῃ καὶ ἀγαπᾷς αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς, διαχωρίζει τὸν θάνατον ἐκ τῆς ψυχῆς σου μιᾷ ὥρᾳ (οὐκ ἔστι γὰρ αὐτῷ δυσχερές) καὶ προσλαμβάνεται σε εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ φῶς· ἀρπάζει γὰρ σε ἐν ῥοπῇ ὥρας ἐκ τοῦ στόματος τοῦ σκότους, καὶ εὐθέως μετατιθεῖ σε εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· τῷ γὰρ θεῷ ἐν ῥοπῇ ὥρας πάντα εὐχερῆ ἐστὶ ποιῆσαι, μόνον ἵνα τὴν ἀγάπην ἔχῃς πρὸς αὐτόν. χρῆζει γὰρ ὁ θεὸς τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ κοινωνικὴ ἐστὶν ἡ ψυχὴ τῆς θεότητος. Καὶ καθὼς πολλάκις εἶπομεν τὴν παραβολὴν τοῦ γεωργοῦ, ὅτι καμῶν καὶ βαλῶν τὸν σπόρον ἐν τῇ γῆ ὀφείλει ἐκδέξασθαι καὶ τὸν ἄνωθεν ὑετόν· ἐὰν γὰρ μὴ ἐπιφανῆ νέφη καὶ ἄνεμοι πνεύσωσιν, οὐδὲν ὠφέλησεν ὁ κάματος τοῦ γεωργοῦ, ὁ γὰρ σπόρος γυμνὸς ὑπόκειται, τοῦτο ἀνάλαβε καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. ἐὰν μόνον ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐργασίᾳ ἀπομείνῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ μὴ ἐπιδέξηται τι ξένον τῆς φύσεως αὐτοῦ, οὐ δύναται καρποὺς ἀξιῶς τῷ κυρίῳ ἀποδοῦναι. τί δὲ ἐστὶν ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου; τὸ ἀποτάξασθαι, τὸ ἐξελεῖν ἐκ τοῦ κόσμου, τὸ ὑπομένειν ἐν τῇ εὐχῇ, τὸ ἀγρυπνεῖν, ἀγαπᾶν τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀδελφούς· τοῦτο ἴδιον αὐτοῦ ἐστὶν. ἀλλ' ἐὰν ἀπομείνῃ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐργασίᾳ καὶ μὴ ἐλπίσῃ ἄλλο τι ἐπιδέξασθαι, καὶ μὴ πνεύσωσιν οἱ ἄνεμοι τοῦ ἁγίου πνεύματος τῇ ψυχῇ, καὶ ἐὰν μὴ ἐπιφανῆ οὐράνια νέφη καὶ κατέλθῃ ἐξ οὐρανοῦ ὑετὸς καὶ ἐπιβρέξῃ τῇ ψυχῇ, οὐ δύναται ὁ ἄνθρωπος καρποὺς ἀξιῶς ἀποδοῦναι τῷ κυρίῳ.

γέγραπται δέ, ὅτι ὁ γεωργὸς ὅταν ἴδῃ τὸ «κλῆμα φέρον καρπὸν», καθαρίζει αὐτό, ἵνα πλείονα ἐξενέγκῃ· τὸ δὲ μὴ φέρον καρπὸν ἐκριζοῖ καὶ εἰς καῦσιν δίδωσι. πλὴν τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο ἐστὶν ἵνα, εἴτε νηστεύει εἴτε ἀγρυπνεῖ εἴτε εὐχεται εἴτε καλὸν τι ποιεῖ, ἐπιγράφει ἅπαντα τῷ κυρίῳ, τοῦτο λέγων ὅτι εἰ μὴ ὁ θεὸς ἐνεδυναμώσέ με, οὐκ ἠδυνάμην νηστεύειν ἢ εὐχεσθαι ἢ ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. καὶ οὕτω βλέπων ὁ θεὸς τὴν ἀγαθὴν σου προαίρεσιν, ὅτι τὰ σὰ ἄπερ ἀπὸ φύσεως ποιεῖς τῷ θεῷ ἐπιγράφεις, πάλιν αὐτὸς τὰ ἴδια αὐτοῦ, τὰ πνευματικά, τὰ θεῖα καὶ ἐπουράνια, σοὶ ταῦτα χαρίζεται. τίνα δὲ εἰσὶν οἱ τοῦ πνεύματος καρποὶ; ἀγαλλίασις, εὐφροσύνη. 20'Ερώτησις: 20 ἄλλ' ἐπειδὴ εἰσι φυσικοὶ καρποὶ τούτοις ὅμοιοι, ἀγάπη, πίστις, εὐχή, διάκρινον ἡμῖν, πῶς ἐστὶ τὰ φυσικὰ καὶ πῶς ἐστὶ τὰ πνευματικά; 20'Απόκρισις: 20 τὰ σὰ ἃ ποιεῖς, καλὰ μὲν ἐστὶ καὶ τῷ θεῷ εὐπρόσδεκτα, ἄλλ' οὐκ ἔστι καθαρὰ. οἷον ἀγαπᾷς τὸν θεόν, ἄλλ' οὐ τελείως· ἔρχεται ὁ κύριος διδούς σοι ἀγάπην ἄτρεπτον τὴν ἐπουράνιον. εὐχῆ σὺ φυσικῶς μετὰ τοῦ ῥέμβεσθαι καὶ διαλογίζεσθαι· δίδωσί σοι ὁ θεὸς τὴν καθαρὰν εὐχὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. ἐν τοῖς φαινομένοις ἡ γῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀφ' ἑαυτῆς ἐκφέρει τὰς ἀκάνθας, ὁ δὲ γεωργὸς σκάπτει, ἐργάζεται ἐπιμελῶς, βάλλει σπόρον, ἄλλ' αἱ ἄκανθαι μὴ σπειρόμεναι ἀναφύουσι καὶ πληθύνονται· μετὰ γὰρ τὴν παράβασιν ἐρρέθη τῷ Ἀδὰμ· «τριβόλους καὶ ἀκάνθας ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ». πάλιν ὁ γεωργὸς ἐμπονεῖ τῇ γῆ, ἀνασκάπτει τὰς ἀκάνθας, καὶ αὗται ἔτι πληθύνονται. ἀνάλαβε τοῦτο πνευματικῶς. μετὰ γὰρ τὴν παράβασιν ἡ γῆ τῆς καρδίας ἐκφέρει ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἐργάζεται ὁ ἄνθρωπος, ἐμπονεῖ, καὶ ἔτι αἱ ἄκανθαι τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀναφύονται. εἶτα αὐτὸ τὸ ἅγιον «πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τῆς ἀσθενείας» τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ κύριος βάλλει ἐν αὐτῇ τῇ γῆ τῆς καρδίας σπόρον ἐπουράνιον καὶ ἐργάζεται αὐτήν, καὶ πεσόντος τοῦ σπόρου ἀκμὴν οἱ τρίβολοι καὶ αἱ ἄκανθαι ἀναφύονται. πάλιν αὐτὸς ὁ κύριος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐργάζονται τὴν γῆν τῆς ψυχῆς, καὶ ἔτι τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ αἱ ἄκανθαι βρύουσι ἐκεῖ καὶ ἀναφύονται, ἕως οὗ γένηται θέρος καὶ πλεονάσῃ ἡ χάρις, καὶ καταξηρανθῶσιν ἐκ τῆς θερμῆς τοῦ ἡλίου αἱ ἄκανθαι. εἰ γὰρ καὶ σύνεστι κακία τῇ φύσει, ἄλλ' οὐχ οὕτω κατακυριεύει ταύτης ἢ ἔχει νομὴν. τὰς γὰρ τρυφερὰς χλόας τοῦ σίτου δύναται τὰ ζιζάνια συμπνίγειν, φθάσαντος δὲ θέρους μετὰ τὸ ξηρανθῆναι τοὺς καρποὺς οὐδὲν βλέπτουσι τὰ ζιζάνια τὸν σίτον. καὶ γὰρ ἂν συμβῆ τριάκοντα μοδίους εἶναι καθαροῦ σίτου, ἔστι δὲ μῖξις ἐκεῖ ζιζανίων ὡς χοϊνικός, τί παραφαίνεται; κέχωσται γὰρ διὰ τὸν πλεονασμὸν τοῦ σίτου. οὕτω καὶ ἐν τῇ χάριτι. ὅταν πλεονάσῃ ἡ δωρεὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἡ χάρις εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πλουτῇ εἰς τὸν κύριον, σύνεστι δὲ ἡ κακία μερικῶς, οὐ δύναται βλάψαι τὸν ἄνθρωπον οὔτε ἔχει ἰσχύον τινα ἢ νομὴν κατ' αὐτοῦ. ἡ γὰρ τοῦ κυρίου ἔλευσις καὶ ἡ πρόνοια διὰ τοῦτο γέγονεν, ἵνα τοὺς τῇ κακίᾳ δεδουλωμένους ὄντας καὶ ἐνόχους καὶ ὑποτεταγμένους ἐλευθερώσῃ καὶ ποιήσῃ νικητὰς τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας. οὐκ ὀφείλουσιν οὖν οἱ ἀδελφοὶ ξενίζεσθαι, εἴγε ὑπὸ τινῶν θλίβονται πρὸς τὸ κακίας ἀπαλλαγῆναι. καὶ γὰρ εἰς τὸ παλαιόν, Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν ἔχοντες τὴν ἱερωσύνην πολλὰ ἔπαθον. Καϊάφας δὲ τὴν ἐκείνων καθέδραν ἔχων αὐτὸς ἐδίωξε καὶ κατέκρινε τὸν κύριον· ὅμως δὲ τὴν ἱερωσύνην ὁ κύριος τιμῶν ἀφήκεν αὐτὸν ἱεραῖσθαι. ὁμοίως οἱ προφηταὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἔθνους ἐδιώκοντο. λοιπὸν Πέτρος Μωσέα διεδέξατο, τὴν καινὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ καὶ τὴν ἀληθινὴν ἱερωσύνην ἐγχειρισθεῖς. νῦν γὰρ ἔστι βάπτισμα πυρὸς καὶ πνεύματος καὶ περιτομὴ τις ἐν καρδίᾳ γινομένη, τὸ γὰρ θεῖον καὶ ἐπουράνιον πνεῦμα ἐπίδημει ἐν τῷ νῷ. πλὴν οὔτε οὗτοι οἱ τέλειοι, ἕως εἰσὶν εἰς τὴν σάρκα, ἀμεριμνοῦσι διὰ τὸ αὐτεξούσιον, ἄλλ' ἔμφοβοὶ εἰσι, διὸ καὶ παραχωροῦνται πειράζεσθαι. εἰ δὲ φθάσει ἡ ψυχὴ πρὸς ἐκείνην τὴν πόλιν τῶν ἁγίων

ἀπελθεῖν, τότε δύναται μόνον ἄνευ θλίψεως καὶ πειρατηρίων εἶναι· ἐκεῖ γὰρ οὐκέτι ἐστὶ μέριμνα ἢ θλίψις ἢ πόνος ἢ γῆρας ἢ σατανᾶς ἢ πόλεμος, ἀλλ' ἀνάπαυσις, χαρὰ, εἰρήνη καὶ σωτηρία. ὁ γὰρ κύριος ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐστίν, ὃς ἐπικαλεῖται σωτὴρ διὰ τὸ σῶζειν τοὺς αἰχμαλώτους, ἰατρὸς ἐπικέκληται, ἐπειδὴ οὐράνιον καὶ θεϊκὸν φάρμακον δίδωσι καὶ ἰᾶται τὰ πάθη τῆς ψυχῆς· ἐν τισὶ γὰρ κυριεύουσιν ἔτι τοῦ ἀνθρώπου. πρὸς λόγον δὲ εἰπεῖν· ἔστι βασιλεὺς καὶ θεὸς ὁ Ἰησοῦς, τύραννος δὲ καὶ ἄρχων κακὸς ὁ σατανᾶς. λοιπὸν ὁ θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον βούλονται οἰκειώσασθαι μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν βασιλείαν· ὁμοίως ὁ διάβολος καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ θέλουσιν οἰκειώσασθαι τοῦτον εἰς ἑαυτούς. μέση οὖν ἐστὶν ἡ ψυχὴ τῶν δύο ὑποστάσεων, καὶ λοιπὸν εἰς οἶον ἂν μέρος ρέψῃ τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς, ἐκείνου γίνεται κτῆμα καὶ υἱός. Ὡσπερ δὲ εἰ ἀποστείλῃ τις πατὴρ εἰς πατρίδα ξένην τὸν ἑαυτοῦ υἱόν, ὅπου ἀπαντῶσιν αὐτὸν καθ' ὁδὸν θηρία, καὶ δίδωσιν αὐτῷ φάρμακα καὶ ἀντίδοτα, ἵνα ἐὰν αὐτῷ ἐπέλθωσι τὰ θηρία ἢ δράκοντες, ἐπιδῶ τὸ φάρμακον καὶ ἀποκτείνῃ αὐτά, οὕτως καὶ ὑμεῖς σπουδάσατε λαβεῖν ἐπουράνιον φάρμακον, τὸ ἱαματικὸν καὶ ἀντίδοτον τῆς ψυχῆς, ἵνα δι' αὐτοῦ ἀποκτείνητε τὰ ἰοβόλα θηρία τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων. οὐκ ἔστι γὰρ εὐκόλον πρᾶγμα καθαρὰν καρδίαν κτήσασθαι, εἰ μὴ μετὰ ἀγῶνος πολλοῦ καὶ καμάτου, ἵνα συνείδησιν καὶ καθαρὰν καρδίαν κτήσῃται ἄνθρωπος, ἵνα ὀλοτελῶς ἐκριζωθῇ τὸ κακόν. Καὶ γὰρ συμβαίνει χάριν εἶναι εἰς τινα, καὶ ἡ καρδία οὐ κεκαθάρισται, καὶ διὰ τοῦτο ἔπεσον οἱ πεσόντες, ὅτι οὐκ ἐπίστευσαν μετὰ τὴν χάριν συνεῖναι αὐτοῖς τὸν καπνὸν καὶ τὴν ἀμαρτίαν. πάντες δὲ οἱ δίκαιοι διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ μέχρι τέλους εὐηρέστησαν τῷ θεῷ. ὁ Ἀβραὰμ κατὰ θεὸν πλούσιος ὢν καὶ κατὰ κόσμον, γῆν ἑαυτοῦ καὶ σποδὸν ὠνόμαζε, καὶ ὁ Δαβὶδ «ὄνειδος ἀνθρώπων» φησὶ «καὶ ἐξουδένωμα λαῶν, σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος». ὁμοίως πάντες οἱ προφήται καὶ ἀπόστολοι κακουχούμενοι, ὀνειδιζόμενοι ἦσαν. Αὐτὸς ὁ κύριος, ὃς ἐστὶν ὁδὸς καὶ θεός, ἐλθὼν οὐ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ σέ, ἵνα σοι τύπος γένηται παντὸς ἀγαθοῦ, βλέπε εἰς ποίαν ταπείνωσιν ἦλθε, μορφὴν δούλου λαβὼν, θεὸς υἱὸς θεοῦ, βασιλεὺς υἱὸς βασιλέως, διδοὺς μὲν αὐτὸς ἱαματικὰ φάρμακα καὶ θεραπεύων τοὺς τετραυματισμένους, ἔξωθεν δὲ ὡς εἰς τῶν τετραυματισμένων φαινόμενος. ἀλλὰ μὴ καταφρονήσης τοῦ θεϊκοῦ ἀξιώματος, βλέπων αὐτὸν ἔξωθεν τεταπεινωμένον ὡς ὅμοιον ἡμῖν. δι' ἡμᾶς οὕτως ἐφάνη, οὐ δι' ἑαυτόν. ἐνόησον, ἐν ἧ ὥρᾳ ἔκραζον· σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν, καὶ ὁ ὄχλος συνήρχετο, πῶς ἦν τεταπεινωμένος παρὰ πάντας. ὥσπερ ἐν τοῖς φαινομένοις ἐὰν ἦ κακοποιὸς καὶ λάβῃ ἀπόφασιν παρὰ τοῦ ἄρχοντος, λοιπὸν ὑπὸ τοῦ δήμου ὅλου βδελυκτὸς ἐστὶ καὶ ἐξουδενωμένος, οὕτως ὁ κύριος ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ σταυροῦ, ὡς ἄνθρωπος μέλλων ἀποθνήσκειν, κατευτελισμένος ἦν ὑπὸ τῶν Φαρισαίων. ὅτε δὲ πάλιν ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐπέθηκαν αὐτῷ ἀκάνθινον στέφανον καὶ ἐρράπισαν αὐτόν, ποίαν οὐχ ὑπερέβη ταπείνωσιν; γέγραπται γὰρ ὅτι «τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας καὶ τὸ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπυσμάτων καὶ τὰς σιαγόνας μου ἀπὸ ραπισμάτων». εἰ δὲ ὁ θεὸς εἰς τοσαύτας ὕβρεις καὶ πάθη καὶ ταπείνωσιν κατῆλθε, σὺ ὁ φύσει βόρβορος καὶ φύσεως θνητῆς, ὅσα ἂν ταπεινωθῆς, οὐδὲν ὅμοιον τῷ δεσπότη σου ποιήσεις; ὁ θεὸς διὰ σέ ἑαυτόν ἐταπείνωσε, καὶ σὺ διὰ σεαυτὸν οὐ ταπεινοῦσαι, ἀλλ' ἐπαίρη καὶ τυφοῦσαι; ἦλθε γὰρ τὰς σὰς θλίψεις καὶ τὰ βάρη λαβεῖν καὶ τὴν αὐτοῦ ἀνάπαυσιν σοὶ δοῦναι· καὶ σὺ οὐ θέλεις πόνους βαστάσαι καὶ παθεῖν, ἵνα οὕτω δυνηθῇ σου τὰ τραύματα ἰάσεως τυχεῖν; δόξα τῇ ἀνοχῇ καὶ μακροθυμίᾳ αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΖ.

1 Γνωθί σου τὴν εὐγένειαν, ὦ ἄνθρωπε, καὶ τὸ ἀξίωμα, πῶς τίμιος εἶ, ἀδελφὸς Χριστοῦ, φίλος βασιλέως, νύμφη τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου. ὁ γὰρ δυναθεὶς ἐπιγνῶναι τὸ ἀξίωμα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, οὗτος δύναται ἐπιγνῶναι τὴν δύναμιν καὶ τὰ μυστήρια τῆς θεότητος καὶ μᾶλλον ἐντεῦθεν ταπεινωθῆναι· ἐπειδὴ διὰ δυνάμεως θεοῦ βλέπει τις τὴν πτώσιν ἑαυτοῦ. ἀλλ' ὃν τρόπον αὐτὸς διὰ παθημάτων καὶ σταυροῦ παρήλθε καὶ οὕτως ἐδοξάσθη καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, οὕτω χρὴ καὶ σὲ συμπαθεῖν καὶ συσταυρωθῆναι καὶ οὕτως ἀνελθεῖν καὶ συγκαθίσει καὶ συναφθῆναι τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντοτε συμβασιλεύειν ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι, εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. ὅσοι γὰρ δυναθῶσι περιγενέσθαι καὶ παρελθεῖν τοὺς θρίγγους τῆς κακίας, εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐπουράνιον πόλιν, τὴν εἰρηνευομένην καὶ μεστὴν πολλῶν ἀγαθῶν, ὅπου τὰ πνεύματα τῶν δικαίων ἀναπαύονται. δεῖ οὖν ὑπὲρ τούτου μεγάλως πονῆσαι καὶ ἀγωνίσασθαι· οὐ γὰρ ἐστὶ δίκαιον τὸν νυμφίον διὰ σὲ ἐλθόντα παθεῖν καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τὴν νύμφην, δι' ἣν ὁ νυμφίος παρεγένετο, κεχαυνωμένην εἶναι καὶ ῥέμβεσθαι. Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις, ἐὰν ἦ τις πόρνη, πᾶσιν ἐπιδίδωσιν ἑαυτὴν ἀτάκτως, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ παντὶ ἐπιδέδωκεν ἑαυτὴν δαίμονι καὶ φθείρεται ὑπὸ τῶν πνευμάτων. εἰσὶ γὰρ οἱ ἔχοντες τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸ κακὸν κατὰ προαίρεσιν, τινὲς δὲ παρὰ προαίρεσιν. καὶ τί ἐστὶ ταῦτα; οἱ μὲν κατὰ προαίρεσιν ἔχοντες τὸ κακόν, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸ ἑαυτῶν θέλημα ἐπιδιδόντες τῇ κακίᾳ καὶ συνηδόμενοι καὶ φιλιάζοντες· οὗτοι εἰρήνην ἔχουσι μετὰ τοῦ σατανᾶ καὶ οὐ ποιοῦσι πόλεμον ἐν τοῖς λογισμοῖς μετὰ τοῦ διαβόλου. οἱ δὲ παρὰ προαίρεσιν, οὗτοι ἔχουσι τὴν ἐν αὐτοῖς ἁμαρτίαν «ἀντιστρατευομένην ἐν τοῖς μέλεσιν» αὐτῶν κατὰ τὸν ἀπόστολον. καὶ ἔστιν ἡ ὀμιχλώδης δύναμις καὶ τὸ κάλυμμα παρὰ προαίρεσιν, καὶ οὐ συμφωνοῦσιν ἐν τοῖς λογισμοῖς οὔτε συνηδονται ἢ ὑπακούουσιν, ἀλλ' ἀντιλέγουσι καὶ ἀντιπράττουσιν, ἀντιπίπτουσιν, ὀργίζονται ἑαυτοῖς· οὗτοι πολὺ εἰσι καλλίονες καὶ τιμιώτεροι παρὰ θεῶ ὑπὲρ ἐκείνους τοὺς ἰδίᾳ προαιρέσει τὸ θέλημα αὐτῶν ἐπιδιδόντας τῇ κακίᾳ καὶ συνηδομένους. Ὡσπερ ἐὰν ἦ βασιλεὺς καὶ εὖρη πενιχρὰν τινα κόρην ῥάκη ἐνδεδυμένην, καὶ μὴ ἐπαισχυνθῆ, ἀλλὰ ἄρη αὐτῆς τὰ ῥυπαρὰ ἐνδύματα καὶ ἀποπλύνῃ τὴν μελανίαν καὶ κοσμήσῃ αὐτὴν ἐνδύμασι λαμπροῖς καὶ ποιήσῃ αὐτὴν κοινωὸν βασιλέως καὶ τῆς τραπέζης αὐτοῦ, καὶ τῆς εὐωχίας μεταδῶ αὐτῇ, οὕτως καὶ ὁ κύριος εὗρε τὴν ψυχὴν τετραυματισμένην καὶ πεπληγμένην καὶ ἔδωκεν αὐτῇ φάρμακον καὶ ἐξέδυσεν αὐτὴν τὰ μέλανα ἐνδύματα καὶ τὴν αἰσχύρῃ τῆς κακίας καὶ ἐνέδυσεν αὐτὴν ἐνδύματα βασιλικά, ἐπουράνια τῆς θεότητος, φωτεινὰ καὶ ἔνδοξα, καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ στέφανον καὶ ἐποίησεν αὐτὴν κοινωὸν τραπέζης βασιλικῆς εἰς χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν· καὶ ὡσπερ ὅταν ἦ παράδεισος καὶ ἔχη ἐκεῖ δένδρα καρποφόρα καὶ ὅλα εὐώδη, καὶ ὣσιν ἐκεῖ τόποι πολλοῖς ἐπιτερπεῖς, ὅλοι ὠραῖοι καὶ πεπληρωμένοι εὐωδίας καὶ ἀναπαύσεως, καὶ ὅστις ἂν ἀπέλθῃ ἐκεῖ, εὐφραίνεται καὶ ἀναπαύεται, οὕτως γίνονται αἱ ψυχαὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ. ὅλοι εἰσὶν ἐν χαρᾷ, ἐν εὐφροσύνῃ καὶ εἰρήνῃ βασιλεῖς καὶ κύριοι καὶ θεοί· γέγραπται γάρ· «βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων». Οὐκ ἔστιν οὖν τὸ τυχόν ὁ Χριστιανισμός· «τὸ γὰρ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν». ἐπίγνωθι οὖν σου τὴν εὐγένειαν, ὅτι εἰς βασιλικὸν ἀξίωμα ἐκλήθης, «γένος ἐκλεκτόν, ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον»· τὸ γὰρ μυστήριον τοῦ Χριστιανισμοῦ ξένον ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. ἡ μὲν φαινομένη δόξα τοῦ βασιλέως καὶ ὁ πλοῦτος ἐπίγειά ἐστι καὶ φθαρτὰ καὶ παρερχόμενα, ἐκείνη δὲ ἡ βασιλεία καὶ ὁ πλοῦτος πράγματά ἐστι θεῖα, πράγματα ἐπουράνια καὶ ἔνδοξα, μηδέποτε παρερχόμενα ἢ λυόμενα· συμβασιλεύουσι γὰρ τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ

ἐν τῇ ἐπουρανίῳ ἐκκλησίᾳ. καὶ «πρωτότοκος μὲν ἐστὶν αὐτὸς ἐκ νεκρῶν», πρωτότοκοι δὲ καὶ αὐτοί. ἀλλὰ καίπερ τοιοῦτοι ὄντες ἐκλεκτοὶ καὶ δόκιμοι παρὰ θεῶ, παρ' ἑαυτοῖς εἰσὶν ἐλάχιστοι καὶ λίαν ἀποδοκιμασμένοι. καὶ τοῦτο αὐτοῖς ὡς φυσικὸν καὶ πηκτὸν ἐστὶ, τὸ μηδὲν ἑαυτοὺς ἠγεῖσθαι. 20'Ερώτησις:20 οὐκ οἶδασιν οὖν ὅτι προσθήκην ἔλαβον, καὶ ὃ οὐκ εἶχον, ἐκτήσαντο ξένον τῆς φύσεως αὐτῶν; 20'Απόκρισις:20 ἐγὼ γὰρ σοι λέγω, ὅτι οὐκ εἰσι δεδοκιμασμένοι καὶ οὐκ εἰσὶν ἐν προκοπῇ καὶ ἀγνοοῦσιν, ὡς ὃ οὐκ εἶχον ἐκτήσαντο. ἀλλὰ τοιούτους ὄντας αὐτὴ ἡ χάρις ἐλθοῦσα διδάσκει μὴ ἔχειν τὴν ψυχὴν αὐτῶν τιμίαν, ὄντας ἐν προκοπῇ, ἀλλὰ φυσικῶς ἀτίμους ἑαυτοὺς ἠγεῖσθαι· καὶ παρὰ θεῶ τίμιοι ὄντες παρ' ἑαυτοῖς οὐκ εἰσι. καὶ ἐν προκοπῇ καὶ γνῶσει θεοῦ ὄντες ὡς μηδὲν εἰδότες εἰσί, καὶ παρὰ θεῶ πλούσιοι ὄντες παρ' ἑαυτοῖς εἰσι πένητες. ὡσπερ δὲ ὁ Χριστὸς μορφὴν δούλου λαβὼν διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ἐνίκησε τὸν διάβολον, οὕτως ἐξ ἀρχῆς ὁ ὄφις διὰ τῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ τυφώσεως κατέστρεψε τὸν Ἀδάμ. καὶ νῦν ὁ αὐτὸς ὄφις ἐνδομυχῶν ταῖς καρδίαις διὰ τυφώσεως, καταβάλλει καὶ ἀπολλύει τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν. ὡσπερ γὰρ ἐὰν ἦ τις ἐλεύθερος καὶ εὐγενὴς κατὰ κόσμον καὶ πλοῦτον ἔχων πολὺν, ἔτι προσοδεύεται καὶ εἰσάγη καρπούς, οὗτος ἀπονοεῖται καὶ θαρσεῖ ἑαυτῶ, καὶ ἀβάστακτος ὢν πάντας λακτίζει καὶ κολαφίζει, οὕτως εἰσὶ τινες μὴ ἔχοντες διάκρισιν, μικρὰν δὲ ἀνάπαυσιν εὐρόντες καὶ εὐχὴν, ἤρξαντο τυφοῦσθαι καὶ ἀπονοεῖσθαι καὶ κατακρίνειν, καὶ οὕτω κατέπεσον εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς. ὁ γὰρ αὐτὸς ὄφις ὁ ἐκβαλὼν τὸν Ἀδάμ διὰ τῆς ὑψηλοφροσύνης εἰπὼν ὅτι «ὡς θεοὶ γενήσεσθε», οὗτος καὶ νῦν ἐν ταῖς καρδίαις ὑποβάλλει ὑψηλοφροσύνην λέγων· τέλειος εἶ, ἀρκεῖ σοι, ἐπλούτησας, οὐ χρεῖαν ἔχεις, μακάριος εἶ. εἰσὶ δὲ ἕτεροι κατὰ κόσμον οἱ πλοῦτον μὲν ἔχοντες, τὸν δὲ προσοδεύοντες ἐν καρποῖς πολλοῖς κατέχουσιν ἑαυτοὺς ἐν διακρίσει καὶ οὔτε καυχῶνται οὔτε ἐπαίρονται, ἀλλ' εἰσὶν ἴσοι· οἶδασι γὰρ ὅτι μετὰ τὴν πρόσδοτον ἔρχεται ἀφορία. καὶ πάλιν, ὅταν ἐμπέσωσιν εἰς ζημίαν καὶ ἀφορίαν οὐ λυποῦνται, ἀλλ' ἴσοι εἰσὶν· οἶδασι γὰρ ὅτι πάλιν διαδέχεται εὐφορία. καὶ ἐν τούτοις ἐπὶ πολὺ γυμνασθέντες, οὐ ξενίζονται οὔτε ἐν προσόδῳ καὶ εὐφορίᾳ τυφοῦνται, οὔτε ἐὰν ἐπέλθῃ ζημία, ξενίζονται. Τὸ οὖν πρᾶγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ τοιοῦτόν τί ἐστὶ· γεῦσις ἀληθείας, βρῶσις καὶ πόσις ἐξ ἀληθείας, φαγεῖν ἐστὶ καὶ πιεῖν διὰ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας. ὡσπερ ἐὰν ἦ πηγὴ, καὶ ὢν τις ἐκεῖ διψῶν ἄρχηται πίνειν, εἶτα ἐν τῷ μεταξὺ ἀποσπάσῃ τις αὐτὸν καὶ μὴ δώῃ ἐμπλησθῆναι ὅσον θέλει, λοιπὸν μᾶλλον ἐκκαίεται γευσάμενος τοῦ ὕδατος καὶ ἐπιζητεῖ σπουδαιότερον, οὕτως καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν γεύεται τις καὶ μεταλαμβάνει τροφῆς ἐπουρανίου, εἶτα ἐν τῷ μεταξὺ ὑποστέλλει καὶ οὐδεὶς αὐτῷ δίδωσιν ἐμπλησθῆναι. 20'Ερώτησις:20 διὰ τί οὐ δίδωσιν ἐμπλησθῆναι; 20'Απόκρισις:20 ἐπίσταται ὁ κύριος τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ταχέως ὑπεραίρεται· διὰ τοῦτο ὑποστέλλει καὶ παραχωρεῖ γυμνασθῆναι καὶ θλιβῆναι τὸν ἄνθρωπον. εἰ γὰρ μικρὸν λαμβάνεις καὶ οὐδεὶς σε βαστάζει, ἀλλὰ τυφοῦσαι, πόσῳ μᾶλλον εἰ ὑφ' ἐν σοὶ τις ἐδίδου ἐμπλησθῆναι, οὐκ ἂν σε οὐδεὶς ἔφευγεν. ἀλλ' εἰδὼς ὁ θεὸς τὴν ἀσθένειάν σου οἰκονομεῖ σε εἰς θλίψεις, ἵνα ταπεινὸς γένη καὶ σπουδαιότερος τοῦ ἐπιζητεῖν τὸν θεόν. καὶ γὰρ κατὰ κόσμον πτωχὸς τις εὐρῶν βαλάντιον χρυσοῦ, ἀπὸ ἐλαφρίας ἤρξατο κηρύσσειν· εὐρον βαλάντιον, πλούσιός εἰμι. τότε ἐκ τῆς φήμης ἤκουσεν ὁ ἀπολέσας καὶ ἔλαβεν αὐτό. ἄλλος πλούσιος ἀπενοήθη καὶ ἀπελάκτισε καὶ ἤρξατο πάντας ὑβρίζειν καὶ ὑπεραίρεσθαί τινων, ὅθεν ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐδήμειυσεν αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα. οὕτως καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. μικρᾶς ἀναπαύσεως ἐὰν γεύσωνται τινες, οὐκ οἶδασι διοικῆσαι, ἀλλ' ἀπολλοῦσι καὶ αὐτὸ ὃ ἔλαβον· πειράζει γὰρ αὐτοὺς ἡ ἁμαρτία καὶ σκοτίζει αὐτῶν τὸν νοῦν. 20'Ερώτησις:20 μετὰ τὸ ἐπίσκεψιν τῆς χάριτος γενέσθαι πῶς πίπτουσι τινες; οὐχὶ ὁ

σατανᾶς ἀσθενέστερος ἀποδείκνυται πολὺ; ὅπου γὰρ ἡμέρα, πῶς δύναται νύξ εἶναι; 20'Απόκρισις: 20 οὐχ ὅτι ἡ χάρις σβέννυται ἢ ἀσθενεῖ, ἀλλ' ἵνα τὸ αὐτεξούσιόν σου καὶ ἡ ἐλευθερία δοκιμασθῇ, ποῦ ῥέπει, παραχωρεῖ τῇ κακίᾳ. καὶ πάλιν σὺ τῷ σῶ θελήματι προσεγγίζων τῷ κυρίῳ προτρέπη τοῦ ἐπισκέψασθαί σε τὴν χάριν· ἐπεὶ πῶς γέγραπται· τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε. ἐκεῖνο ἄσβεστόν ἐστι καὶ φωτεινόν, ἀλλὰ σὺ τῷ σῶ θελήματι ἀμελῶν καὶ μὴ συμφωνῶν κατασβέννυσαι ἐκ τοῦ πνεύματος. ὁμοίως λέγει· «μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως». ὁρᾷς ὅτι ἐν τῷ θελήματί σου κεῖται καὶ ἐν τῇ αὐτεξουσιότητί σου τὸ τιμῆσαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ μὴ λυπῆσαι. ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι καὶ τοῖς τελείοις Χριστιανοῖς τοῖς ἠχμαλωτισμένοις καὶ μεμεθυμένοις εἰς τὸ ἀγαθὸν σύνεστι τὸ αὐτεξούσιον, ὅθεν μυρίοις κακοῖς ἐξετασθέντες τρέπονται ἐπὶ τὸ ἀγαθόν. Ὡσπερ ὅταν ὧσί τινες ἀξιωματικοὶ καὶ πλούσιοι καὶ εὐγενεῖς, καὶ οὗτοι ἰδίῳ θελήματι καὶ προαιρέσει καταλίπωσι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐγένειαν αὐτῶν καὶ τὰ ἀξιώματα, καὶ ἀπέλθωσι καὶ ἐνδύσονται ῥυπαρὰ καὶ πενιχρὰ ἐνδύματα καὶ ἀτιμίαν ἀντὶ δόξης, καὶ ὧσι ταλαιπωροῦντες καὶ ἐξουδενωμένοι· τοῦτο καταλέλειπται τῷ ἰδίῳ αὐτῶν θελήματι. ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι καὶ τοὺς ἀποστόλους τοὺς τετελειωμένους ἐν τῇ χάριτι οὐ κεκώλυκεν ἡ χάρις ἃ ἐβούλοντο πράξαι, εἴγε ἤθελον αὐτοὶ ἐκεῖνοι μὴ ἀρέσκοντά τινα τῇ χάριτι διαπράττεσθαι. καὶ γὰρ ἡ φύσις ἡμῶν δεκτικὴ καλοῦ καὶ κακοῦ ἐστὶ, καὶ ἡ ἐναντία δύναμις προτρεπτικὴ, οὐκ ἀναγκαστικὴ. λοιπὸν σὺ ἔχεις τὸ αὐτεξούσιον, ῥέψαι ὅπου βούλει. οὐχ ὁρᾷς ὅτι Πέτρος κατεγνωσμένος ἦν, καὶ ἀπελθὼν Παῦλος ἤλεγξεν αὐτόν; καὶ ὁ τοιοῦτος ἀκμὴν κατεγνωσμένος ἦν. καὶ ὁ Παῦλος, πνευματικὸς ὢν, ἐκ τοῦ ἰδίου θελήματος διάλεκτον ἐποίησατο μετὰ Βαρνάβα, καὶ παροξυνθέντες ἀνεχώρησαν ἀπ' ἀλλήλων. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· «ὕμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς». Ἴδου οἱ πνευματικοὶ πειράζονται διὰ τὸ παραμένειν ἔτι τὸ αὐτεξούσιον, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐπίκεινται, ἕως ὅτου ἐστὶν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ. 20'Ερώτησις: 20 οὐκ ἠδύναντο ἀμαρτάνειν οἱ ἀπόστολοι εἰ ἤθελον, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ θελήματος ἰσχυροτέρα ἦν ἡ χάρις; 20'Απόκρισις: 20 ἀμαρτάνειν μὲν οὐκ ἠδύναντο· οὔτε γὰρ ἠροῦντο, ἐν φωτὶ ὄντες καὶ ἐν χάριτι τοιαύτῃ. πλὴν οὐ λέγομεν ὅτι ἡ χάρις ἐν αὐτοῖς ἠσθένει, ἀλλὰ λέγομεν ὅτι παραχωρεῖ ἡ χάρις καὶ τοῖς τελείοις πνευματικοῖς ἔχειν τὸ θέλημα καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ποιεῖν ἃ θέλουσι καὶ τρέπεσθαι ὅπου βούλονται. καὶ αὕτη δὲ ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη, ἀσθενὴς οὖσα, ἔχει ἐξουσίαν καὶ συνόντος τοῦ ἀγαθοῦ τρέπεσθαι. ὡσπερ ἐὰν ὧσί τινες, ἐνδεδυμένοι πανοπλίαν, θώρακα καὶ ὅπλα, τὸ λοιπὸν ἔσωθέν εἰσιν ἠσφαλισμένοι καὶ ἐχθροὶ οὐκ ἐπέρχονται αὐτοῖς· ἢ ἐπέρχονται μὲν, λοιπὸν δὲ ἐν τῷ θελήματι αὐτῶν ἐστὶν ἢ χρῆσασθαι τοῖς ὅπλοις καὶ ἀνταγωνίσασθαι καὶ ἀντιπαλαῖσαι τοῖς ἐχθροῖς καὶ τὰ νικητήρια ἀπενέγκασθαι, ἢ συνηδυνθῆναι καὶ εἰρηνεῦσαι μετὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ μὴ πολεμῆσαι, καίτοι ἔχοντες ὅπλα, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐνδεδυμένοι τὴν τελείαν δύναμιν καὶ ἔχοντες τὰ ὅπλα τὰ ἐπουράνια, εἰ θέλουσι συνήδονται τῷ σατανᾷ καὶ εἰρηνεύουσι μετ' αὐτοῦ καὶ οὐ πολεμοῦσι· τρεπτὴ γὰρ ἐστὶν ἡ φύσις. καὶ εἰ θέλει τις, γίνεται υἱὸς τοῦ θεοῦ, εἴτε πάλιν υἱὸς ἀπωλείας διὰ τὸ παραμένειν τὸ αὐτεξούσιον. Ἄλλο ἐστὶ τὸ περὶ ἄρτου διηγῆσασθαι καὶ τραπέζης, καὶ ἄλλο ἐστὶ φαγεῖν καὶ λαβεῖν τὸν νόστον τοῦ ἄρτου καὶ ἐνδυναμωθῆναι ὅλα τὰ μέλη. ἄλλο ἐστὶν εἰπεῖν περὶ ποτοῦ ἡδυτάτου λόγοις, καὶ ἄλλο ἐστὶν ἀπελθεῖν καὶ δράξασθαι ἐξ αὐτῆς τῆς πηγῆς καὶ ἐμπλησθῆναι αὐτῆς τῆς γεύσεως τοῦ ἡδυτάτου ποτοῦ. ἄλλο ἐστὶ διηγῆσασθαι περὶ πολέμου καὶ γενναίων ἀθλητῶν καὶ πολεμιστῶν, καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ἀπελθεῖν τινα εἰς παράταξιν πολέμου καὶ συμβαλεῖν τοῖς ἐχθροῖς καὶ εἰσελθεῖν καὶ ἐξελεῖν καὶ λαβεῖν

καὶ δοῦναι καὶ ἀπενέγκασθαι τὰ νικητήρια. οὕτω κὰν τοῖς πνευματικοῖς, ἄλλο ἐστὶ τὸ γνῶσει τινὶ καὶ νοῦ διηγεῖσθαι λόγους, καὶ ἄλλο ἐστὶ τὸ ἐν ὑποστάσει καὶ ἔργῳ καὶ ἐν πληροφορίᾳ καὶ ἐν τῷ ἔνδον ἀνθρώπῳ καὶ τῷ νῷ ἔχειν τὸν θησαυρὸν καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν γεῦσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου πνεύματος. οἱ γὰρ ψιλοὺς λόγους λέγοντες φαντάζονται καὶ φυσιοῦνται ὑπὸ τοῦ νοὸς αὐτῶν. «ὁ γὰρ λόγος» φησὶν «ἡμῶν καὶ τὸ κήρυγμα οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγων, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως», καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· «τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου. ὁ τοιοῦτος οὐ πίπτει. πολλοῖς γὰρ ἐκζητήσασιν τὸν θεὸν ἠνοιγήθῃ θύρα, καὶ εἶδον θησαυρὸν καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτὸν καὶ ὡς ἦσαν ἐν χαρᾷ λέγοντες· εὕρομεν θησαυρόν. ἀπέκλεισεν αὐτοῖς τὰς θύρας, ἤρξαντο βοᾶν καὶ πενθεῖν καὶ ἐπιζητεῖν· θησαυρὸν εὕρομεν καὶ ἀπωλέσαμεν. οἰκονομικῶς γὰρ ὑποστέλλει ἡ χάρις, ἵνα μειζρόνως ἐπιζητήσωμεν· ὁ γὰρ θησαυρὸς δείκνυται πρὸς προτροπὴν τῆς ζητήσεως. 20'Ερώτησις:20 ἐπειδὴ τινες λέγουσιν, ὅτι μετὰ τὴν χάριν μετέβη τις «ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν», εἰ δύναται τις ἐν φωτὶ ὧν ἔχειν ῥυπαροὺς λογισμοὺς; 20'Απόκρισις:20 γέγραπται ὅτι «πνεύματι ἐναρξάμενοι ἐν σαρκὶ νῦν ἐπιτελείσθε;» λέγει δὲ πάλιν· «ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς ἀντιστῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου». πρὸς λόγον, εἰσὶ δύο τόποι, ποῦ ὧν ἐνεδύσατο τὰ ὄπλα, καὶ ποῦ ὧν πολεμεῖ «πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας» ἐν φωτὶ ὧν ἢ ἐν σκότει. καὶ πάλιν· «πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι», καὶ πάλιν· μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ πάλιν· «ἀδύνατον τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γευσάμενους τε τῆς δωρεᾶς τοῦ θεοῦ καὶ μετόχους γενομένους πνεύματος ἁγίου καὶ παραπεσόντας ἀνακαινίζειν». ἰδοὺ οἱ φωτισθέντες καὶ γευσάμενοι παραπίπτουσιν. ὁρᾷς ὅτι ἔχει θέλημα τοῦ συμφωνῆσαι τῷ πνεύματι, καὶ ἔχει θέλημα τοῦ λυπῆσαι. πάντως γὰρ λαμβάνει ὄπλα τοῦ ἀπελθεῖν εἰς πόλεμον καὶ ἀγωνίσασθαι κατὰ τῶν ἐχθρῶν· πάντως ἐφωτίσθη, ἵνα στρατευσηται κατὰ τοῦ σκότους. 20'Ερώτησις:20 πῶς λέγει ὁ ἀπόστολος· «ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν γνῶσιν καὶ πᾶσαν προφητείαν καὶ λαλῶ ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων, οὐδὲν εἶμι»; 20'Απόκρισις:20 οὐχ οὕτως ὀφείλομεν νοεῖν, ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ὁ ἀπόστολος, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην τὴν ἀγάπην ἣτις ἐστὶ τελεία, ταῦτα μικρά ἐστι, καὶ ὁ ἐν τούτοις ὧν τοῖς μέτροις πίπτει· ὁ δὲ ἔχων τὴν ἀγάπην ἄπτωτός ἐστιν. ἐγὼ δὲ σοι λέγω, ὡς εἶδον ἀνθρώπους εἰς ὅλα τὰ χαρίσματα γενομένους καὶ μετόχους πνεύματος, καὶ οὗτοι μὴ φθάσαντες εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην ἔπεσον. εἷς γὰρ τις τῶν εὐγενῶν ἀποταξάμενος ἐπώλησεν αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα, ἠλευθέρωσε δούλους, ὧν φρόνιμος καὶ συνετός. λοιπὸν περιβόητος ἦν ἐπὶ σεμνῷ βίῳ, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ οἰηθεὶς περὶ ἑαυτοῦ καὶ τυφωθεὶς τέλος κατέπεσεν εἰς ἀσελγείας καὶ μυρία κακά. ἄλλος ἐπὶ διωγμοῦ ἔδωκεν ἑαυτοῦ τὸ σῶμα, καὶ ὧν ὁμολογητής, μετὰ ταῦτα εἰρήνης γενομένης, ἀπελύθη καὶ ἦν ὀνομαστός· τὰ γὰρ βλέφαρα αὐτοῦ ἦν βλαβέντα, ἐπειδὴ ὑπεκαπνίσθη. οὗτος λοιπὸν δοξαζόμενος καὶ καλούμενος εἰς τὰς εὐχάς, λαμβάνων σιτίον ἐδίδου τῷ παιδί αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἦν ὁ νοῦς αὐτοῦ ὡς μηδέποτε ἀκούσας λόγον θεοῦ. ἄλλος ἔδωκε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπὶ διωγμοῦ καὶ ἐκρεμάσθη καὶ ἐξέσθη, εἶτα ἐβλήθη εἰς τὴν φυλακὴν. ὑπηρετεῖ οὖν αὐτῷ κατὰ πίστιν κανονικὴ τις, καὶ ποιήσας συνήθειαν μετ' αὐτῆς, ὧν ἐν τῇ φυλακῇ, ἐξέπεσεν εἰς πορνείαν. ἴδε ὁ πλούσιος ὁ πωλήσας τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ ὁ δοὺς τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς μαρτύριον, πῶς ἔπεσον. Ἄλλος δὲ τις φρόνιμος ἀσκητής, συνών μοι ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ μετ' ἐμοῦ εὐχόμενος, οὕτως ἦν πλούσιος ἐν τῇ χάριτι, ὡς εὐχόμενος ἐγγύς μου κατανύττεσθαι· ἔβρασε γὰρ ἐν αὐτῷ ἡ χάρις. ἐδόθη δὲ αὐτῷ καὶ τὸ χάρισμα τῶν ἰαμάτων, καὶ οὐ μόνον τοὺς δαίμονας

ἀπήλαυνεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεδεμένους χεῖρας καὶ πόδας καὶ ἔχοντας πάθη δεινὰ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐθεράπευεν. εἶτα ἀμελήσας καὶ δοξαζόμενος ὑπὸ τοῦ κόσμου καὶ συνηδόμενος αὐτῷ, ἐτυφώθη καὶ ἐξέπεσεν εἰς αὐτὰ τὰ βαθύτατα τῆς ἀμαρτίας. ἴδε καὶ ὁ ἔχων χάρισμα ἰαμάτων ἔπεσεν. ὁρᾷς πῶς πρὸ τοῦ ἔρχεσθαι εἰς τὰ μέτρα τῆς ἀγάπης πίπτουσιν; ὁ γὰρ φθάσας εἰς τὴν ἀγάπην, δέδεται καὶ μεμέθυσται, οὗτος καταπεπόντισται καὶ αἰχμάλωτός ἐστιν εἰς ἄλλον κόσμον, ὡς τῆς ἰδίας φύσεως οὐκ αἰσθανόμενος. 20'Ερώτησις: 20 τί ἐστὶν ἂ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη; 20'Απόκρισις: 20 κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἱ μεγάλοι καὶ δίκαιοι καὶ βασιλεῖς καὶ προφήται, ὅτι μὲν ἔρχεται ὁ λυτρωτής, ἤδειςαν. ὅτι δὲ πάσχει καὶ σταυροῦται καὶ αἷμα ἐκχεῖται ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, οὔτε ἤδειςαν οὔτε ἤκουσαν, οὔτε ἀνέβη αὐτῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν, ὅτι ἔσται βάπτισμα πυρὸς καὶ πνεύματος ἁγίου καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσφέρεται ἄρτος καὶ οἶνος ἀντίτυπον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος, καὶ οἱ μεταλαμβάνοντες ἐκ τοῦ φαινομένου ἄρτου πνευματικῶς τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ἐσθίουσι, καὶ ὅτι οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ Χριστιανοὶ δέχονται τὸν παράκλητον καὶ ἐνδύονται δύναμιν ἐξ ὕψους καὶ πληροῦνται τῆς θεότητος, καὶ ὅτι συγκιρνώνται αἰ ψυχὰι τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τοῦτο οὐκ ἤδειςαν οἱ προφῆται καὶ βασιλεῖς οὔτε ἀνέβη αὐτῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν. νῦν γὰρ οἱ Χριστιανοὶ ἄλλως πλουτοῦσι καὶ ἐπιποθοῦσιν εἰς τὴν θεότητα, ἀλλὰ καὶ τοιαύτην χαρὰν καὶ παράκλησιν ἔχοντες ὑπὸ φόβον καὶ τρόμον εἰσίν. 20'Ερώτησις: 20 ὑπὸ ποῖόν εἰσι φόβον καὶ τρόμον; 20'Απόκρισις: 20 τοῦ μὴ σφαλῆναι ἔν τινι, ἀλλὰ συμφωνεῖν τῇ χάριτι. ὡσπερ ἐὰν ἦ τις ἔχων θησαυροὺς καὶ ὁδεύῃ εἰς τόπους ἔνθα εἰσὶ λησταί, λοιπὸν χαίρει μὲν διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὸν θησαυρόν, ὑπὸ φόβον δὲ ἐστὶ, μήπως ἐπελθόντες οἱ λησταὶ συλήσωσιν αὐτόν, καὶ ὡς βαστάζων εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ ἴδιον αἷμα, οὕτως ἐστίν. Ἰδοὺ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις πάντες ἀπεταξάμεθα καὶ ἐσμεν ξένοι καὶ ἀκτήμονες καὶ κοινωνίας σαρκικῆς ἐστερημένοι. λοιπὸν ἴδε τὸ σῶμα κεῖται εἰς εὐχήν. ὀφείλουσιν εἰπεῖν οἱ ἀδελφοί, εἰ ἄρα σὺν τῷ σώματι καὶ ὁ νοῦς συμφωνεῖ. ὡσπερ ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τεχνῖται κατὰ κόσμον καὶ οἱ ἐργαστηριάρχαι ἔχουσι τὸ σῶμα ἀποδεδεμένον εἰς τὴν τέχνην, ὁμοίως καὶ τὸν νοῦν νυκτὸς καὶ ἡμέρας. λοιπὸν σὺ ἐπίσκεψαι σεαυτόν, ἔχων τὸ σῶμα ξένον τοῦ κόσμου τούτου, ἄρα ἔχεις καὶ τὸν νοῦν ἀλλότριον τούτου τοῦ αἰῶνος καὶ οὐ ρέμβῃ εἰς τὸν κόσμον. καὶ γὰρ ἕκαστος κοσμικὸς ἢ στρατιώτης ἢ ἔμπορος, ὅπου ἔχει τὸ σῶμα, ἐκεῖ ἔχει καὶ τὸν νοῦν ἀποδεδεμένον, καὶ ἐκεῖ αὐτῷ ἐστὶν ὁ θησαυρός· γέγραπται γάρ· «ὅπου ὁ θησαυρός, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία». λοιπὸν ὁ σὸς νοῦς εἰς ποῖόν ἐστι θησαυρόν, ἄρα ὅλος διόλου πρὸς τὸν θεόν ἐστὶν ἢ οὐ; εἰ δὲ οὐκ ἔστιν, ὀφείλετέ μοι εἰπεῖν, τί ἐστὶ τὸ ἐμποδίζον. πάντως πνεύματά εἰσι πονηρά, ὁ σατανᾶς καὶ οἱ δαίμονες, κατέχοντες τὸν νοῦν καὶ περισκελίζοντες τὴν ψυχὴν. ὁ γὰρ πολὺπλοκος διάβολος, ἔχων μάγγανα καὶ τρίθυρα καὶ ποικιλίαν πολλήν, κατέχει τὰς νομὰς τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς λογισμοὺς καὶ οὐκ ἔῃ ὀρθῶς προσεύχεσθαι καὶ προσεγγίζειν θεῷ. ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ φύσις κοινωνικὴ ἐστὶ τῶν δαιμόνων καὶ πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὁμοίως καὶ ἀγγέλων καὶ πνεύματος ἁγίου· ναὸς ἐστὶ τοῦ σατανᾶ καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος. λοιπὸν ἐπισκέψασθε τὸν νοῦν ἡμῶν, ἀδελφοί, τίνος ἐστὲ κοινωνοί, ἀγγέλων ἢ δαιμόνων· τίνος ἐστὲ ναὸς καὶ οἰκητήριον, θεοῦ ἢ διαβόλου· ἡ καρδία ποίου θησαυροῦ μεμέστωται, τῆς χάριτος ἢ τοῦ σατανᾶ· ὡσπερ οὖν οἰκίαν μεμεστωμένην δυσωδίας καὶ κοπρίας, χρὴ ταύτην καθαρισθῆναι τὸ ὅλον καὶ κοσμηθῆναι καὶ πληρωθῆναι πάσης εὐωδίας καὶ θησαυρῶν, ὥστε πνεῦμα ἅγιον ἐλθεῖν ἀντὶ τοῦ σατανᾶ καὶ ἐπαναπαῆναι εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν. Πλὴν οὐκ εὐθύς τις ἀκούσας λόγον θεοῦ ἤδη γέγονε τοῦ ἀγαθοῦ μέρους. εἰ γὰρ ἅμα τῷ ἀκοῦσαι ἐγίγνετο τοῦ ἀγαθοῦ

μέρους, οὐκέτι ἂν ἦσαν ἀγῶνες ἢ καιροὶ πολέμων ἢ δρόμος, ἀλλ' ἀκαμάτως, εἰ μόνον ἤκουσεν, ἦλθεν ἂν εἰς κατάπαυσιν καὶ τὰ τέλεια μέτρα. οὐχ οὕτως δέ ἐστι τὰ πράγματα. περιαίρεις γὰρ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο λέγων, καὶ τὴν ἀντίπαλον δύναμιν οὐ λέγεις εἶναι παλαίουσαν τῷ νῷ. ἡμεῖς δὲ τοῦτο φαμεν, ὅτι ὁ ἀκούων λόγον ἔρχεται εἰς κατάνυξιν, καὶ μετὰ τοῦτο, ὑποστελλούσης τῆς χάριτος κατ' οἰκονομίαν πρὸς τὸ συμφέρον τῷ ἀνθρώπῳ, εἰσέρχεται εἰς γυμνασίαν καὶ παιδείαν πολέμου καὶ ποιεῖ πάλην καὶ ἀγῶνα πρὸς τὸν σατανᾶν, καὶ μετὰ πολλοῦ δρόμου καὶ ἀγῶνος ἀποφέρεται τὰ νικητήρια καὶ γίνεται Χριστιανός. Εἰ γὰρ τις ἀκούων μόνον ἀκαμάτως ἐγένετο τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ οἱ θεατρικοὶ καὶ οἱ πόρνοι πάντες μέλλουσι ἀπελθεῖν εἰς βασιλείαν καὶ ζωὴν. ἀλλ' οὐδεὶς αὐτοῖς δώσει ταύτην ἄνευ καμάτου καὶ ἀγῶνος, ἐπειδὴ «στενὴ ἐστὶ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός», καὶ δι' αὐτῆς τῆς τραχείας ὁδοῦ διοδεῦσαι χρὴ καὶ ὑπομεῖναι καὶ θλιβῆναι, καὶ οὕτως εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν. Εἰ γὰρ ἄνευ καμάτου ἦν κατορθῶσαι, οὐκέτι λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου ἦν ὁ Χριστιανισμός, οὔτε πίστις καὶ ἀπιστία. ποιεῖς δὲ λοιπὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον δετὸν καὶ ἄτρεπτον εἰς τὸ ἀγαθὸν τε καὶ κακόν. τῷ γὰρ δυναμένῳ τραπῆναι εἰς ἀμφοτέρα τὰ μέρη νόμος δέδοται, τῷ ἔχοντι τὸ αὐτεξούσιον ποιῆσαι πόλεμον πρὸς τὴν ἐναντίαν δύναμιν· δετῇ γὰρ φύσει νόμος οὐ κεῖται. οὔτε γὰρ ὁ ἥλιος οὔτε ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ νενομοθέτηται. ἐπειδὴ τὰ κτίσματα δετῆς εἰσι φύσεως· ὅθεν οὔτε τιμῇ οὔτε κολάσει ὑπόκεινται. ἡ γὰρ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ἠτοιμάσται τῷ τρεπομένῳ εἰς τὸ ἀγαθόν. πάλιν δὲ ἡ γέεννα καὶ ἡ κόλασις ταύτη τῇ τρεπτῇ φύσει ἠτοιμάσται, τῇ δυναμένῃ ἀποφυγεῖν τὸ κακὸν καὶ ῥέψαι εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ δεξιὸν μέρος. εἰ δὲ οὐ λέγεις αὐτὸν λυτῆς φύσεως, λοιπὸν τὸν ἀγαθὸν ἄνθρωπον οὐ ποιεῖς ἄξιον ἐπαίνου. ὁ γὰρ ἀπὸ φύσεως χρηστὸς καὶ ἀγαθὸς οὐκ ἔστιν ἐπαίνου ἄξιος, εἰ καὶ ἐπιθυμητὸς ἐστίν· οὐ γὰρ ἐπαινετόν, εἰ καὶ ἐπιθυμητὸν τὸ μὴ προαιρέσει ἀγαθόν. ἐκεῖνος γὰρ ἐστίν ἐπαίνου ἄξιος ὁ ἴδια σπουδῇ μετὰ ἀγῶνος καὶ πάλης ἐπανελόμενος τὸ ἀγαθὸν ἐξ αὐτεξουσίου προαιρέσεως. Ὡσπερ ὅταν ἦ παρεμβολὴ Περσῶν καὶ παρεμβολὴ Ῥωμαίων, καὶ ἐξέλθωσιν ἀπ' αὐτῶν πτερωτοὶ δύο νεανίσκοι ἰσοδύναμοι, καὶ ποιήσωσι πάλην, οὕτως ἡ ἀντίπαλος δύναμις καὶ ὁ νοῦς ἔχουσι τὸ ἰσόρροπον κατ' ἀλλήλων. καὶ τὴν ἰσοδυναμίαν ἔχει ὁ σατανᾶς τοῦ προτρέπεσθαι καὶ κολακεύειν τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἴδιον θέλημα· καὶ ἡ ψυχὴ πάλιν ἔχει τοῦ ἀντιλέγειν καὶ ἐν μηδενὶ αὐτῷ ὑπακούειν· προτρεπτικαὶ γὰρ εἰσὶν αἱ ἀμφοτέραι δυνάμεις τοῦ τε κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, οὐκ ἀναγκαστικά. τῇ οὖν τοιαύτῃ προαιρέσει δίδεται θεία ἀντίληψις, καὶ δύναται παλαίουσα λαβεῖν ὄπλα ἐξ οὐρανοῦ καὶ δι' αὐτῶν ἐκριζῶσαι καὶ νικῆσαι τὴν ἁμαρτίαν· τὸ μὲν γὰρ ἀντιλέγειν τῇ ἁμαρτίᾳ δύναται ἡ ψυχὴ, ἄνευ δὲ θεοῦ νικῆσαι ἢ ἐκριζῶσαι τὸ κακὸν οὐ δύναται. οἱ δὲ λέγοντες τὴν ἁμαρτίαν εἶναι ὡς γίγαντα γενναῖον καὶ τὴν ψυχὴν ὡς παιδίον, κακῶς λέγουσιν. εἰ γὰρ οὕτως ἐστὶ τὰ πράγματα ἀνόμοια, ὡς γίγας ἢ ἁμαρτία καὶ ὡς παιδίον ἢ ψυχὴ, ἄδικος ὁ νομοθέτης, νόμον δεδωκὼς τῷ ἀνθρώπῳ ποιεῖν πάλην πρὸς τὸν σατανᾶν. Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ θεμέλιος τῆς πρὸς θεὸν ὁδοῦ, τὸ ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν ἐλπίδι, ἐν ταπεινοφροσύνῃ, ἐν πτωχείᾳ πνεύματος, ἐν πραότητι διοδεύειν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ διὰ τούτων κτήσασθαι δύναταί τις τὴν δικαιοσύνην ἐν ἑαυτῷ· λέγομεν δὲ δικαιοσύνην αὐτὸν τὸν κύριον. αὐταὶ γὰρ αἱ ἐντολαὶ οὕτως προστάσσουσαι ὡσπερ μιλίᾳ εἰσι στήκοντα καὶ σημεία τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ, ἀναγούσης εἰς τὴν ἐπουράνιον πόλιν τοὺς διοδεύοντας. λέγει γὰρ· μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· μακάριοι οἱ πραεῖς· μακάριοι οἱ ἐλεήμονες· μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί. τοῦτον εἶπεν εἶναι Χριστιανισμόν. εἰ δὲ τις ταύτη τῇ ὁδῷ οὐ διοδεύει, ἀνοδίᾳ πεπλάνηται καὶ κακῶ θεμελίῳ κέχρηται. δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος εἰς τοὺς

αίωνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ.

1 Ὡσπερ ὀργισθεὶς ὁ θεὸς ποτε Ἰουδαίοις παρέδωκε τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὸ προφανὲς ἐχθροῖς, καὶ ἐκυρίευσεν αὐτῶν οἱ μισοῦντες αὐτούς, καὶ οὐκ ἦν ἔτι ἐκεῖ ἑορτὴ οὔτε προσφορὰ, οὔτω καὶ τῇ ψυχῇ ὀργισθεὶς διὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς παρέδωκεν αὐτὴν τοῖς ἐχθροῖς, δαίμοσί τε καὶ πάθεσι, καὶ οὔτω πλανήσαντες αὐτὴν τελείως ἠφάνισαν, καὶ οὐκέτι ἦν ἐκεῖ οὔτε ἑορτὴ οὔτε θυμίαμα οὔτε προσφορὰ δι' αὐτῆς τῷ θεῷ ἀναπεμπομένη, πλησθέντων ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν γνωρισμάτων αὐτῆς θηρίων δεινῶν, καὶ ἔρπετων πνευμάτων πονηρίας ἐν αὐτῇ καταλόντων. καὶ ὥσπερ οἶκος ἐὰν μὴ ἔχη τὸν δεσπότην κατοικοῦντα, σκότος καὶ ἀτιμίαν καὶ ὕβριν ἐνδύεται καὶ ρυπαρίας καὶ κοπριῶν ἐμπέληται, οὔτω καὶ ψυχὴ ἢ μὴ ἔχουσα τὸν δεσπότην αὐτῆς μετὰ τῶν ἀγγέλων ἐν ἑαυτῇ χορεύοντα, σκότους ἀμαρτίας καὶ αἰσχύνης παθῶν καὶ πάσης ἀτιμίας ἐμπίπεται. οὐαὶ ὁδῶ, ἐπὶ μὴδεις ἐν αὐτῇ περιπατῆ μήτε ἀκούη ἐν αὐτῇ φωνῆς ἀνθρώπου· ὅτι καταλυτήριον θηρίων τυγχάνει. οὐαὶ ψυχῇ, ὅπταν μὴ διοδεύη ἐν αὐτῇ ὁ κύριος, καὶ τῇ φωνῇ αὐτοῦ φεύγη ἐξ αὐτῆς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας θηρία. οὐαὶ οἰκία, ὅπταν ὁ δεσπότης οὐκ οἰκεῖ ἐν αὐτῇ. οὐαὶ γῆ, ὅπταν μὴ ἔχει τὸν ἐργαζόμενον αὐτὴν γεωργόν. οὐαὶ πλοῖω, ὅπταν μὴ ἔχη τὸν κυβερνήτην, ὅτι ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ τοῦ σάλου τῆς θαλάσσης φερόμενον ἀπόλλυται. οὐαὶ ψυχῇ, ὅπταν μὴ ἔχη τὸν ἀληθινὸν κυβερνήτην Χριστὸν ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς πικρίας τοῦ σκότους τυγχάνουσα καὶ ὑπὸ τοῦ σάλου τῶν παθῶν κυματουμένη καὶ ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων χειμαζομένη τὸ τέλος ἀπώλειαν κτᾶται. οὐαὶ ψυχῇ, ὅπταν μὴ ἔχη τὸν ἐργαζόμενον αὐτὴν ἐπιμελῶς Χριστὸν, ἵνα καρπὸς ἀγαθῶν τοῦ πνεύματος ἐνεγκῆν δυνηθῇ, ὅτι ἔρημος οὔσα καὶ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων μεστὴ τὸ τέλος καῦσιν πυρὸς καρποῦται. οὐαὶ ψυχῇ, ὅπταν μὴ ἔχη τὸν δεσπότην αὐτῆς Χριστὸν ἐν ἑαυτῇ κατοικοῦντα, ὅτι ἔρημος οὔσα καὶ δυσωδίας παθῶν ἐμπελησμένη καταλυτήριον κακίας τυγχάνει. Ὡσπερ γὰρ ὁ γεωργὸς ἐπὶ πορεύεται ἐργάσασθαι τὴν γῆν, δέοντα ἐργαλεῖα καὶ ἄμφια πρὸς τὴν ἐργασίαν λαμβάνει, οὔτως καὶ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς ὁ ἐπουράνιος καὶ ἀληθινὸς γεωργός, ἐλθὼν ἐπὶ τὴν ἐρημωθεῖσαν ὑπὸ τῆς κακίας ἀνθρωπότητα, ἐνδυσάμενος τὸ σῶμα καὶ ὡς ἐργαλεῖον τὸν σταυρὸν βαστάσας, εἰργάσατο τὴν ἔρημον ψυχὴν καὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς τὰς ἀκάνθας καὶ τριβόλους τῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ τὰ ζιζάνια τῆς ἀμαρτίας ἐξέτιλε καὶ πάντα χόρτον ἀμαρτημάτων αὐτῆς πυρὶ κατέκαυσε, καὶ οὔτως ἐργασάμενος αὐτὴν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ἐφύτευσε ἐν αὐτῇ τὸν παγκάλλιστον παράδεισον τοῦ πνεύματος, πάντα καρπὸν ἡδὺν καὶ ἐπιθυμητὸν φέροντα τῷ δεσπότη θεῷ. Καὶ ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ, τριήμερου σκότους γενομένου, οὐκ ἔβλεπεν υἱὸς πατέρα οὔτε ἀδελφὸς ἀδελφὸν οὔτε φίλος γνήσιον φίλον, τοῦ σκότους καλύψαντος αὐτούς, οὔτω τοῦ Ἀδάμ παραβάντος τὴν ἐντολὴν καὶ πεσόντος ἀπὸ τῆς προτέρας δόξης καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου γεγονότος, καὶ τοῦ καλύμματος τοῦ σκότους ἐλθόντος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ἀπ' αὐτοῦ καὶ μέχρι τοῦ ἐσχάτου Ἀδάμ, τοῦ κυρίου, οὐκ ἔβλεπον τὸν ἀληθινὸν πατέρα τὸν ἐπουράνιον καὶ τὴν ἀγαθὴν καὶ χρηστὴν μητέρα, τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, καὶ τὸν γλυκὺν καὶ ποθούμενον ἀδελφόν, τὸν κύριον, καὶ τοὺς φίλους καὶ γνησίους ἀγγέλους ἀγίους, μεθ' ὧν ἔχαιρε χορεύων καὶ ἑορτάζων. οὐ μόνον δὲ ἕως τοῦ ἐσχάτου Ἀδάμ, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἐφ' οὓς οὐκ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστός, καὶ ὧν οὐκ ἠνοίγησαν οἱ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοί, ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς φωτισθέντες, ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκότος τῆς

ἀμαρτίας ἔτι τυγχάνουσι, τὴν αὐτὴν τῶν ἡδονῶν ἐνέργειαν ἔχοντες, τῇ αὐτῇ τιμωρίᾳ ὑποκείμενοι, ὀφθαλμοὺς βλέποντας τὸν πατέρα μηδέπω ἔχοντες. Τοῦτο γὰρ ὀφείλει γινώσκειν ἕκαστος, ὅτι εἰσὶν ὀφθαλμοὶ ἐνδότεροι τῶν ὀφθαλμῶν τούτων καὶ ἔστιν ἀκοὴ ἐνδοτέρα τῆς ἀκοῆς ταύτης. καὶ ὡς περ οὗτοι οἱ ὀφθαλμοὶ αἰσθητῶς βλέπουσι καὶ κατανοοῦσι τὸ πρόσωπον τοῦ φίλου ἢ τοῦ ἀγαπητοῦ, οὕτως καὶ οἱ τῆς ἀξίας καὶ πιστῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὶ πνευματικῶς φωτισθέντες φωτὶ θεϊκῷ βλέπουσι καὶ κατανοοῦσι τὸν ἀληθινὸν φίλον καὶ γλυκύτερον καὶ πολυπόθητον νυμφίον, τὸν κύριον, καταλαμπομένης τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ προσκυνητοῦ πνεύματος, καὶ οὕτω βλέπουσα νοερῶς τὸ ἐπιθυμητὸν καὶ μόνον ἀνεκλάλητον κάλλος, εἰς ἔρωτα θεῖον τιτρώσκειται καὶ εἰς πάσας ἀρετὰς ὑπὸ τοῦ πνεύματος κατευθύνεται, καὶ οὕτως ἀόριστον καὶ ἀνεκλείπτον κέκτηται ἀγάπην πρὸς τὸν ὑπ' αὐτῆς ποθούμενον κύριον. Τί τοίνυν μακαριώτερον τῆς αἰδίου φωνῆς ἐκείνης Ἰωάννου δεικνύοντος πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν κύριον λέγοντος· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἀληθῶς «ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐδεὶς μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ»· πλήρωμα γὰρ πάντων τῶν προφητῶν τυγχάνει. καὶ πάντες μὲν προεφήτευσαν περὶ τοῦ κυρίου, μήκοθεν δεικνύοντες αὐτὸν παραγινόμενον. αὐτὸς δὲ προφητεύων περὶ τοῦ σωτῆρος ἐδείκνυε παρ' ὀφθαλμοῖς, πᾶσι βοῶν καὶ λέγων· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. τί ἡδεῖα καὶ καλὴ ἢ φωνὴ εὐθὺ δεικνύοντος τὸν ὑπ' αὐτοῦ κηρυσσόμενον. «μείζων Ἰωάννου ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐδεὶς· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἔστιν». οἱ ἄνωθεν ἐκ τοῦ θεοῦ γεννηθέντες ἀποστόλοι οἱ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ παρακλήτου πνεύματος λαβόντες, οὗτοι γὰρ συνδικασταὶ καὶ σύνθρονοι κατηξιώθησαν γενέσθαι· οὗτοι λυτρωταὶ τῶν ἀνθρώπων γεγόνασιν. εὐρίσκεις αὐτοὺς σχίζοντας θάλασσαν δυνάμεων πονηρῶν καὶ διαγαγόντας ψυχὰς πιστευούσας. εὐρίσκεις αὐτοὺς γεωργοὺς τὴν ἄμπελον τῆς ψυχῆς ἐργαζομένους. εὐρίσκεις αὐτοὺς παρανύμφους νυμφεύοντας ψυχὰς Χριστῷ· ἡρμοσάμην γὰρ φησὶν ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ. εὐρίσκεις αὐτοὺς διδόντας ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ἀπαξιαπλῶς εὐρίσκεις αὐτοὺς πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως διακονούντας τῷ πνεύματι. οὗτος οὖν ἔστιν ὁ μικρὸς, ὁ μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὡς περ γὰρ ὁ γεωργὸς ζεῦγος βοῶν κατέχων ἐργάζεται τὴν γῆν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ κύριος Ἰησοῦς, ὁ καλὸς καὶ ἀληθινὸς γεωργός, δύο δύο ἀποστόλους ζεύξας ἀπέστειλεν αὐτούς, μετ' αὐτῶν ἐργαζόμενος τὴν γῆν τῶν ἀκουόντων καὶ ἐν ἀληθείᾳ πιστευόντων. Πλὴν καὶ τοῦτο εἰπεῖν ἄξιον, ὡς «οὐκ ἐν λόγῳ» μόνον ἀκοῆς ἢ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ καὶ τὸ τῶν ἀποστόλων κήρυγμα, ὡς ἂν τις εἰδὼς λόγους καὶ ἑτέροις ἐκδιηγούμενος, ἀλλ' ἐν δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ πνεύματος ἢ βασιλείᾳ τυγχάνει. ταῦτα γὰρ πεπόνθασι καὶ Ἰσραηλιτῶν παῖδες, μελετῶντες τὰς γραφὰς αἰεὶ καὶ περὶ τοῦ κυρίου δῆθεν τὴν μελέτην ἔχοντες, καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν μὴ δεξάμενοι, ἑτέροις τὴν αὐτῶν κληρονομίαν ἀπέδοντο. οὕτως καὶ οἱ λόγους τοῦ πνεύματος διηγούμενοι ἑτέροις, αὐτοὶ τὸν λόγον ἐν δυνάμει μὴ κεκτημένοι, ἄλλοις ἀποδίδονται τὴν κληρονομίαν. δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΘ.

1 Ἡ τοῦ θεοῦ σοφία ἄπειρος καὶ ἀκατάληπτος οὔσα, ἀκαταλήπτως καὶ ἀνεξιχνιάστως τὰς οἰκονομίας τῆς χάριτος εἰς τὸ γένος τῆς ἀνθρωπότητος ἐξεργάζεται ποικίλως πρὸς τὴν τοῦ αὐτεξουσίου θελήματος δοκιμασίαν, ὥστε φανερωθῆναι τοὺς ἐξ ὅλης καρδίας ἀγαπῶντας αὐτὸν καὶ πάντα κίνδυνον καὶ πόνον διὰ τὸν θεὸν ὑπομένοντας. Οἷς μὲν γὰρ προαπαντῶσι τὰ χαρίσματα καὶ τὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος

δωρήματα εὐθὺς ἅμα τῷ προσελθεῖν μετὰ πίστεως καὶ αἰτήσεως· ἄνευ καμάτων καὶ ἰδρώτων καὶ πόνων ἔστι δ' ὅτε ἐν τῷ κόσμῳ τυγχάνουσιν ἔτι δίδωσι τὴν χάριν ὁ θεὸς οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ἀκαίρως οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ σοφίᾳ τινὶ ἀρρήτῳ καὶ ἀκαταλήπτῳ, εἰς τὸ δοκιμασθῆναι τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ αὐτεξούσιον θέλημα τῶν ταχέως ἐπιτυχόντων τῆς θείας χάριτος, εἰ ἦσθοντο τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς γενομένης χρηστότητος καὶ γλυκύτητος τοῦ θεοῦ, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἄνευ πόνων ἰδίων χάριτος. ἡς καταξιωθέντες ὀφείλουσι σπουδὴν καὶ δρόμον καὶ ἀγῶνα καὶ τὸν ἐκ θελήματος καὶ προαιρέσεως ἀγάπης καρπὸν ἐπιδείξασθαι καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν χαρισμάτων ἀνταποδοῦναι, τουτέστιν ὅλους ἑαυτοὺς διδόντες ἐκδότους εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἀγάπην καὶ τὸ αὐτοῦ θέλημα μόνον ἐπιτελοῦντες καὶ πάσης σαρκικῆς ἐπιθυμίας τελείως ἀναχωροῦντες. οἷς δὲ καὶ ἀναχωρήσασι τοῦ κόσμου καὶ ἀρνησαμένοις τὸν αἰῶνα τοῦτον κατὰ τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἐν πολλῇ προσκαρτερήσει εὐχῆς καὶ νηστείας καὶ σπουδῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τυγχάνουσιν οὐκ εὐθὺς ὁ θεὸς δίδωσι τὴν χάριν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ ἀγαλλίασιν τοῦ πνεύματος, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς καὶ τὴν δωρεὰν ἐπέχων, καὶ τοῦτο οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ἀκαίρως οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ σοφίᾳ τινὶ ἀρρήτῳ, εἰς δοκιμασίαν τοῦ αὐτεξουσίου θελήματος, τοῦ ἰδεῖν εἰ πιστὸν καὶ ἀληθῆ ἡγνῆται τὸν θεὸν τὸν ἐπαγγειλάμενον τοῖς αἰτοῦσι διδόναι καὶ τοῖς κρούουσιν ἀνοίγειν θύραν ζωῆς, τοῦ ἰδεῖν εἰ πιστεύσαντες ἐξ ἀληθείας τῷ λόγῳ αὐτοῦ ἕως τέλους παραμένουσιν ἐν πληροφορίᾳ πίστεως καὶ σπουδῆς αἰτοῦντες καὶ ζητοῦντες, εἰ μὴ περικακήσαντες καὶ ὑποστείλαντες ἀποστραφῶσι, καὶ ἀπιστήσαντες καὶ ἀπελπίσαντες ὀλιγορήσουσι, μὴ εἰς τέλος ὑπομείναντες διὰ τὴν παρολκὴν τοῦ χρόνου καὶ τὸ δοκιμάσαι τὸ θέλημα καὶ τὴν προαίρεσιν. Ὁ γὰρ μὴ τάχιον λαμβάνων διὰ τῆς ἀναβολῆς καὶ μακροθυμίας τοῦ θεοῦ πλέον ἐκκαίεται καὶ πλέον ὀρέγεται τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, καὶ πλείονα πόθον καὶ σπουδὴν καὶ δρόμον καὶ ἀγῶνα καὶ πᾶσαν ἀρετῆς κατάστασιν καὶ πείναν καὶ δίψαν εἰς τὸ ἀγαθὸν ὁσημέραι προστίθῃσι, μὴ χαννοῦμενος ὑπὸ τῶν τῆς κακίας λογισμῶν τῶν συνόντων τῇ ψυχῇ καὶ εἰς ὀλιγορίαν καὶ ἀνυπομονησίαν καὶ ἀπελπισμὸν ἐκτρεπόμενος ἢ πάλιν προφάσει μακροθυμίας εἰς χαύνωσιν ἑαυτὸν ἐπιδώσει, λογισμῶ τοιοῦτῳ χρώμενος ὡς ὅτι ὀτεδήποτε λαμβάνω τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, κάντεῦθεν εἰς ἀμέλειαν ὑπὸ τῆς κακίας ὑποκλεπτόμενος. ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐτὸς ὁ κύριος διὰ τῆς ἀναβολῆς μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτῷ, δοκιμάζων τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θελήματος αὐτοῦ, αὐτὸς ὀξυτέρως καὶ ἔμπρονεστέρως καὶ ἀνενδεῶς καὶ ἀπερικακήτως ὀφείλει ζητεῖν τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, ἅπαξ πεπιστευκῶς καὶ πληροφορήσας ἑαυτόν, ὅτι θεὸς ἀψευδῆς καὶ ἀληθινός ἐστιν ὁ ἐπαγγειλάμενος διδόναι τοῖς μετὰ πίστεως αἰτοῦσι τὴν χάριν αὐτοῦ ἕως τέλους ἐν πάσῃ ὑπομονῇ. ταῖς γὰρ πισταῖς ψυχαῖς πιστὸς καὶ ἀληθὴς ἡγεῖται ὁ θεός, καὶ «ἐσφράγισαν ὅτι ἀληθὴς ἐστι» κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον. Ἀκολουθῶς οὖν τῇ προειρημένῃ τῆς πίστεως ἐννοίᾳ ἀνακρίνουσιν ἑαυτάς, ἐν τίσιν ὑστεροῦσι τὸ ὅσον ἐξ αὐτῶν, ἢ πόνῳ ἢ ἀγῶνι ἢ σπουδῇ ἢ πίστει ἢ ἀγάπῃ ἢ τῇ λοιπῇ τῶν ἀρετῶν καταστάσει. καὶ ἀνακρίνουσαι ἐν πάσῃ ἀκριβεῖα λεπτότητος βιάζονται ὅση δύναμις, καὶ ἄγχουσιν εἰς τὴν εὐαρέστησιν τοῦ κυρίου, ἅπαξ πιστεύσασαι ὅτι ὁ θεός, ἀληθὴς ὢν, οὐ στερήσει τῆς τοῦ πνεύματος δωρεᾶς αὐτάς, εἰ παραμείνωσιν ἕως τέλους εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν διὰ πάσης σπουδῆς λατρείαν καὶ ἀναμονήν, ἀλλὰ καταξιωθήσονται τῆς οὐρανοῦ χάριτος ὡς ἔτι ἐν σαρκὶ τυγχάνουσιν καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τεύξονται. Καὶ οὕτως κινουσιν ὅλην τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς τὸν κύριον, ἀρνησάμενοι πάντα καὶ αὐτὸν μόνον ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ πείνῃ καὶ δίψῃ προσδοκῶσαι, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ παράκλησιν τῆς χάριτος ἐκδεχόμεναι πάντοτε καὶ ἐπὶ μηδενὶ τοῦ κόσμου τούτου παρακαλούμεναι καὶ

ἀναπαυόμεναι καὶ δεσμούμεναι ἔκουσίως, ἀλλὰ πάντοτε τοῖς ὑλικοῖς λογισμοῖς ἀντιλέγουσαι τὴν τοῦ θεοῦ βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν μόνον προσδοκῶσιν, ὅποτε ταῖς τοιαύτην σπουδὴν καὶ προαίρεσιν καὶ ὑπομονὴν ἀναδεχομέναις ψυχαῖς αὐτὸς ὁ κύριος ἤδη κρυπτῶς σύνεστι καὶ βοηθεῖ καὶ διαφυλάττει καὶ ὑποστηρίζει εἰς ἕκαστον τῆς ἀρετῆς καρπὸν. κἂν ἐν πόνῳ καὶ θλίψει τυγχάνωσι, κἂν ἐν ἐπιγνώσει ἀληθείας καὶ φανερώσει ψυχῆς, οὐδέπω ἐκομίσαντο τὴν χάριν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ἐπουρανίου δωρεᾶς, καὶ ἐν πληροφορίᾳ οὐκ ἦσθοντο ταύτης διὰ τὴν τοῦ θεοῦ ἄρρητον σοφίαν καὶ τὰ ἀνεκδιήγητα κρίματα, δοκιμάζοντος διαφόρως τὰς πιστευούσας ψυχὰς καὶ εἰς τὴν ἐκ θελήματος καὶ προαιρέσεως ἀγάπην ἀποσκοποῦντος. ὅροι γὰρ καὶ μέτρα καὶ σταθμοὶ τῆς αὐτεξουσίου προαιρέσεώς εἰσι καὶ τοῦ θελήματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰς πάσας τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολὰς ὅση δύναμις διαθέσεως· καὶ οὕτως ἀναπληροῦσαι αἱ ψυχαὶ τὸ τῆς ἀγάπης αὐτῶν καὶ ὀφειλῆς μέτρον, τῆς βασιλείας καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς καταξιοῦνται. Δίκαιος γὰρ ἐστὶν ὁ θεὸς καὶ δίκαια τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ «προσωποληψία παρ' αὐτῷ οὐκ ἔστιν», ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν τῶν εὐεργεσιῶν, ἥτοι σωματικῶν ἥτοι πνευματικῶν ἥτοι γνώσεως ἥτοι συνέσεως ἢ διακρίσεως, ἃ καὶ ἐν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ὁ θεὸς διαφόρως ἐνέθηκεν. ἕκαστον κρίνων τοὺς καρποὺς τῆς ἀρετῆς ἐπιζητήσει καὶ κατ' ἀξίαν ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· «ἕξει γὰρ» φησὶ «καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ»· καὶ «δυνατὸν δυνατῶς ἐτασθήσονται· ὁ γὰρ ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστὶν ἐλέους». καὶ ὁ κύριος λέγει· «δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ποιήσας δαρήσεται πολλὰς· ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. καὶ ᾧ πολὺ παρέθεντο, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν». τὴν δὲ γνώσιν καὶ σύνεσιν διαφόρως νόει, ἥτοι κατὰ χάριν καὶ δόμα ἐπουράνιον τοῦ πνεύματος ἥτοι κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν συνέσεως ἢ διακρίσεως καὶ διὰ τῶν θείων γραφῶν παιδεύσεως. ἕκαστος γὰρ τοὺς καρποὺς ἀπαιτηθήσεται τῆς ἀρετῆς κατὰ ἀναλογίαν τῶν παρὰ θεοῦ γενομένων εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν ἥτοι φυσικῶν ἥτοι ἐκ θείας χάριτος δεδομένων. ἀναπολόγητος τοίνυν ἐστὶ πᾶς ἄνθρωπος παρὰ θεῶ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· ἕκαστος γὰρ καθ' ὃ ἔγνω τοὺς καρποὺς τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ πάσης ἀρετῆς τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκ προαιρέσεως καὶ θελήματος ἀνταπόδοσιν ἀπαιτηθήσεται, ἥτοι δι' ἀκοῆς ἥτοι μηδέποτε λόγον ἀκούσας θεοῦ. Ἀποσκοποῦσα γὰρ ἢ πιστὴ καὶ φιλαλήθης ψυχὴ εἰς τὰ ἀποκείμενα αἰώνια ἀγαθὰ τοῖς δικαίοις καὶ εἰς τὴν ἄρρητον τῆς μελλούσης ἐπιφοιτᾶν θείας χάριτος εὐεργεσίαν, ἀναξίαν ἑαυτὴν καὶ τὴν σπουδὴν αὐτῆς καὶ πόνον καὶ κάματον ἠγεῖται πρὸς τὰς ἀρρήτους ἐπαγγελίας τοῦ πνεύματος. οὗτός ἐστιν ὁ πτωχὸς τῷ πνεύματι, ὃν ὁ κύριος μακαρίζει· οὗτός ἐστιν ὁ πεινῶν καὶ διψῶν τὴν δικαιοσύνην· οὗτός ἐστιν ὁ συντετριμμένος τὴν καρδίαν. οἱ τοιαύτην προαίρεσιν ἀναλαμβάνοντες καὶ σπουδὴν καὶ πόνον καὶ πόθον ἀρετῆς καὶ ἕως τέλους ἐν αὐτῷ διαμένοντες, τῆς ζωῆς καὶ τῆς αἰωνίου βασιλείας ἐπιτυχεῖν ἐξ ἀληθείας δυνησονται. μὴ τοίνυν τις τῶν ἀδελφῶν κατεπαίρεσθω τοῦ ἀδελφοῦ καὶ εἰς οἴησιν προκοπτέτω, ὑπὸ τῆς κακίας ὑποκλεπτόμενος, ὡς ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ χάρισμα πνευματικὸν κέκτημαι· οὐκ ἔστι γὰρ ἄξιον ταῦτα Χριστιανοὺς ἐνθυμεῖσθαι. τί γὰρ ποιεῖ ἢ αὔριον εἰς ἐκεῖνον, οὐκ οἶδας· καὶ ποῖον τέλος ἐκείνου καὶ ποῖον τὸ σόν, ἀγνοεῖς. ἀλλ' ἕκαστος ἑαυτῷ προσέχων ἀνακρινέτω τὴν ἰδίαν συνείδησιν πάντοτε καὶ δοκιμαζέτω τὸ ἔργον αὐτοῦ τῆς καρδίας, ποῖαν σπουδὴν καὶ ἀγῶνα ὁ νοῦς ἔχει πρὸς τὸν θεόν. καὶ εἰς τὸν τέλειον σκοπὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀπαθείας καὶ τῆς καταπάσεως τοῦ πνεύματος ἀποσκοπῶν, ἀπαύστως τρεχέτω καὶ ἀόκνως, ἐν μηδενὶ χαρίσματι ἢ καὶ δικαιώματι πληροφορούμενος. δόξα καὶ προσκύνησις πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς

αἰώνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Λ.

1 Οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες ἔργον τοῦ λόγου ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς ὀφείλουσιν ἐπιδείξασθαι· ὁ λόγος γὰρ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι λόγος ἀργός, ἀλλ' ἔργον ἔχει εἰς τὴν ψυχὴν γιγνόμενον· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἔργον λέγεται, ἵνα τὸ ἔργον εὐρεθῇ ἐν τοῖς ἀκούουσι. παράσχοι τοίνυν ὁ κύριος τὸ ἔργον τῆς ἀληθείας ἐν τοῖς ἀκούουσι, ἵνα ὁ λόγος ἔγκαρπος εὐρεθῇ εἰς ἡμᾶς. ὡσπερ γὰρ σκιά προάγει τὸ σῶμα (ἢ σκιά δὲ τὸ σῶμα δηλοῖ, καὶ ἡ ἀλήθεια τὸ σῶμά ἐστι), τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ λόγος ὡσπερ σκιά τυγχάνει τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ· προάγει δὲ ὁ λόγος τὴν ἀλήθειαν. Οἱ ἐπὶ γῆς πατέρες ἐκ τῆς ἑαυτῶν φύσεως γεννῶσι τέκνα ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ γεννηθέντα πάση σπουδῇ ἐπιμελῶς παιδεύουσιν ὡς ἑαυτῶν τέκνα, ἕως τέλειοι ἄνδρες γένωνται καὶ διάδοχοι καὶ κληρονόμοι. τοῖς γὰρ πατράσιν ἐξαρχῆς σκοπὸς καὶ σπουδὴ πᾶσα γίνεται πρὸς τὸ γεννησθαι τέκνα καὶ σχεῖν κληρονόμους, καὶ εἰ μὴ ἐγέννησαν, μεγίστην λύπην καὶ ὀδύνην ἂν εἶχον, ὡστε πάλιν γεννήσαντες χαρὰν ἔσχον· χαίρουσι δὲ καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ γείτονες. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου σωτηρίας φροντίσας πᾶσαν οἰκονομίαν καὶ σπουδὴν ἐπετέλεσεν ἐξ ἀρχῆς διὰ πατέρων, πατριαρχῶν, διὰ νόμου καὶ προφητῶν. ἔσχατον καὶ αὐτὸς παραγενόμενος καὶ σταυροῦ αἰσχύνης καταφρονήσας ὑπέμεινε θάνατον. καὶ οὗτος ὅλος ὁ κάματος καὶ ἡ σπουδὴ αὐτοῦ γέγονεν, ὅπως γεννήσῃ ἐξ ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως τέκνα ἐκ τοῦ πνεύματος, ἄνωθεν εὐδοκήσας γεννηθῆναι ἐκ τῆς ἑαυτοῦ θεότητος. καὶ ὡσπερ οἱ πατέρες οὗτοι, ἐὰν μὴ γεννήσωσι λυποῦνται, οὕτως καὶ ὁ κύριος ἀγαπήσας τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἰδίαν εἰκόνα ἠθέλησεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ σπέρματος γεννησθαι τῆς θεότητος. εἴ τινες οὖν μὴ θελήσωσιν εἰς τοιαύτην γέννησιν ἐλθεῖν καὶ ἐκ τῆς γαστρὸς τοῦ πνεύματος τῆς θεότητος γεννηθῆναι, πολλὴν λύπην ὁ Χριστὸς ἀναδέχεται, παθῶν δι' αὐτοὺς καὶ ὑπομείνας, ἵνα τούτους σώσῃ· πάντας γὰρ ἀνθρώπους θέλει ὁ κύριος τῆς γεννήσεως καταξιωθῆναι ταύτης. ὑπὲρ πάντων γὰρ ἀπέθανε καὶ πάντας εἰς ζωὴν ἐκάλεσε. ζωὴ δὲ ἐστὶν ἡ ἄνωθεν ἐκ τοῦ θεοῦ γέννησις. ἄνευ γὰρ ταύτης ζῆσαι ψυχὴν ἀδύνατον, ὡς φησὶν ὁ κύριος· ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ὡστε πάλιν ὅσοι πιστεύουσιν τῷ κυρίῳ καὶ προσερχόμενοι καταξιοῦνται τῆς γεννήσεως ταύτης, χαρὰν ἐμποιοῦσι καὶ μεγίστην ἀγαλλίασιν ἐν οὐρανοῖς τοῖς γεννήσασιν γονεῦσι, πάντες τε ἄγγελοι καὶ δυνάμεις ἀγίαι χαίρουσιν ἐπὶ τῇ ψυχῇ τῇ ἐκ πνεύματος γεννηθείσῃ καὶ γενομένη πνεῦμα. τοῦτο γὰρ τὸ σῶμα ὁμοίωμα τυγχάνει τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ ψυχὴ εἰκὼν τοῦ πνεύματος ὑπάρχει. καὶ ὡσπερ τὸ σῶμα χωρὶς τῆς ψυχῆς νεκρὸν ἐστὶ, μηδὲν δυνάμενον διαπράξασθαι, οὕτως χωρὶς τῆς ἐπουρανίου ψυχῆς, τοῦ θεϊκοῦ πνεύματος, νεκρὰ τυγχάνει ἀπὸ τῆς βασιλείας ἢ ψυχῆ, μηδὲν δυναμένη διαπράξασθαι τῶν τοῦ θεοῦ ἄνευ τοῦ πνεύματος. Ὅσπερ γὰρ ὁ εἰκονογράφος προσέχει τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως καὶ γράφει, καὶ ἐπὶ ἐξ ἐναντίας ἢ τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως προσέχον αὐτῷ γράφοντι, εὐκόλως καὶ καλῶς ἐκεῖνος ζωγραφεῖ τὴν εἰκόνα· ἐπὶ δὲ ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπον, οὐ δύναται γράψαι διὰ τὸ μὴ ἀτενίζειν αὐτὸ τῷ γράφοντι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ καλὸς ζωγράφος Χριστὸς τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ καὶ ἀτενίζουσι διαπαντὸς πρὸς αὐτὸν εὐθέως ζωγραφεῖ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐπουράνιον ἄνθρωπον· ἐκ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, τοῦ φωτὸς τοῦ ἀνεκλαλήτου, γράφει εἰκόνα οὐράνιον καὶ δίδωσιν αὐτῇ τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν αὐτῆς νυμφίον. εἴ τις οὖν οὐκ ἀτενίζει διαπαντὸς πρὸς αὐτόν, τῶν πάντων ὑπεριδὼν, οὐ

μη γράψη ὁ κύριος αὐτοῦ τὴν εἰκόνα ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ φωτός. χρή τοίνυν ἀτενίζειν ἡμᾶς εἰς αὐτόν, πιστεύοντας καὶ ἀγαπῶντας αὐτόν, πάντα ρίψαντας καὶ αὐτῷ προσέχοντας, ἵνα γράψας τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα τὴν ἐπουράνιον ἀποστείλῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ οὕτως φορέσαντες τὸν Χριστὸν ζωὴν αἰώνιον λάβωμεν καὶ ἀπεντεῦθεν πληροφορηθέντες ἀναπαῶμεν. Ὡσπερ τὸ νόμισμα τοῦ χρυσοῦ ἐὰν μὴ λάβῃ καὶ ἐντυπωθῇ τὴν βασιλικὴν εἰκόνα, οὔτε εἰς ἐμπορίαν ἀπέρχεται οὔτε εἰς βασιλέως θησαυροὺς ἀποτίθεται, ἀλλὰ ἀπόβλητον τυγχάνει, οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ ἐὰν μὴ ἔχῃ εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ πνεύματος, ἐν φωτὶ ἀρρήτῳ Χριστὸν ἐντετυπωμένον ἐν αὐτῇ, οὐ χρησιμεύει εἰς τοὺς ἄνω θησαυροὺς καὶ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων τῆς βασιλείας, τῶν καλῶν ἀποστόλων ἀπόβλητος γίνεται. καὶ γὰρ ὁ κληθεὶς καὶ μὴ φορῶν τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου ὡς ἀλλότριος ἐξεβλήθη εἰς τὸ ἀλλότριον σκότος, μὴ φορῶν τὴν εἰκόνα τὴν ἐπουράνιον. τοῦτο γὰρ τὸ σημεῖον καὶ σίγνον τυγχάνει τοῦ κυρίου, ἐντυπούμενον ταῖς ψυχαῖς, πνεῦμα φωτὸς ἀρρήτου ὑπάρχον. καὶ ὡσπερ ἐν πόλει ὁ νεκρὸς ἀχρεῖος καὶ ὅλως μὴ χρησιμεύων τοῖς ἐκεῖ ἐστὶ, διὸ καὶ ἐκκομίζουσιν αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ κατατίθενται, οὕτως καὶ ψυχὴ ἢ μὴ φέρουσα τὴν ἐπουράνιον τοῦ θεϊκοῦ φωτὸς εἰκόνα, τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς, ὡσπερ ἀδόκιμος καὶ πάντῃ ἀπόβλητος τυγχάνει· οὐ χρησιμεύει γὰρ εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν τῶν ἀγίων νεκρὰ ψυχὴ μὴ φοροῦσα φωτεινὸν καὶ θεϊκὸν πνεῦμα. ὡσπερ γὰρ ἐν κόσμῳ ζωὴ τοῦ σώματος ἢ ψυχὴ ἐστίν, οὕτως καὶ ἐν τῷ αἰωνίῳ καὶ ἐπουρανίῳ κόσμῳ τῆς ψυχῆς ἢ ζωὴ τὸ πνεῦμα τῆς θεότητος ὑπάρχει· ἄνευ γὰρ τῆς ψυχῆς τοῦ πνεύματος ἢ ψυχῆ αὕτη νεκρὰ τοῖς ἄνω καὶ ἀχρεῖα ὑπάρχει. χρή τοίνυν τὸν ζητοῦντα πιστεῦσαι καὶ προσελθεῖν τῷ κυρίῳ, παρακαλεῖν, ἐντεῦθεν λαβεῖν τὸ θεϊκὸν πνεῦμα. αὐτὸ γὰρ ἐστὶν ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐποιήσατο τὴν ἔλευσιν ὁ κύριος, ἵνα ζωὴν ἐντεῦθεν δῶ τῇ ψυχῇ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. «ἕως» γὰρ φησὶν «ἔχετε τὸ φῶς, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς». «ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐκέτι δύνασθε ἐργάζεσθαι». εἴ τις τοίνυν οὐκ ἐζήτησεν ἐντεῦθεν καὶ ἔλαβε ζωὴν τῇ ψυχῇ, τὸ θεϊκὸν φῶς τοῦ πνεύματος, ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι τοῦ σώματος ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τόποις τοῦ σκότους ἤδη ἀφορίζεται, εἰς βασιλείαν οὐρανῶν μὴ εἰσερχόμενος, ἐν γεέννῃ τὸ τέλος ἔχων μετὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Ἡ ὡσπερ χρυσοῦν ἢ ἀργύριον, ἐπὶ ἐμβληθῆ τῷ πυρί, καθαρώτερον καὶ δοκιμώτερον γίνεται καὶ οὐδὲν δύναται ἀλλοιωῶσαι αὐτό, οἷον ξύλα ἢ χόρτος (πάντα γὰρ ἐσθίει τὰ προσερχόμενα αὐτῷ, πῦρ γὰρ γίνονται), οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ ἐν τῷ πυρὶ τοῦ πνεύματος ἀναστρεφομένη καὶ τῷ θεϊκῷ φωτὶ, ὑπ' οὐδενός τι κακὸν πείσεται τῶν πονηρῶν πνευμάτων· εἰ δὲ καὶ προσεγγίσει τι αὐτῇ, ἀναλίσκεται ὑπὸ τοῦ ἐπουρανοῦ πυρὸς τοῦ πνεύματος. ἢ ὡσπερ πετεινὸν ἐπὶ ἕψαι πετασθῆ, ἀμέριμνόν ἐστὶν ὡς μηδὲν δεδοικὸς θηρευτὰς ἢ θηρία πονηρά (ἄνω γὰρ που ὄν πάντων καταγελαῖ), οὕτω καὶ ψυχὴ λαβοῦσα τὰς πτέρυγας τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὰ ὑψηλὰ τῶν οὐρανῶν πετομένη, πάντων ἀνωτέρα οὔσα, πάντων καταγελαῖ. καὶ ὁ μὲν «κατὰ σάρκα Ἰσραήλ», τότε σχίσαντος Μωσέως τὴν θάλασσαν, διήρχοντο κάτω. οὗτοι δὲ τέκνα θεοῦ ὄντες ἐπάνω περιπατοῦσιν ἐπὶ τὴν θάλασσαν τῆς πικρίας τῶν πονηρῶν δυνάμεων· τὸ σῶμα γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτῶν οἶκος θεοῦ γεγονάσιν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὅτε ἔπεσεν ὁ Ἀδάμ, ἦλθεν ὁ θεὸς περιπατῶν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἔκλαυσεν, ὡς εἰπεῖν, ἰδὼν τὸν Ἀδάμ, καὶ εἶρηκεν· ἐκ ποίων ἀγαθῶν ποῖα ἠρετίσω κακά; ἐκ ποίας δόξης ποῖαν αἰσχύνῃν φορεῖς; τί σκοτεινὸς εἶ νῦν; τί δυσειδής; τί σαπρὸς; ἐκ ποίου φωτὸς ποῖον σκότος ἐκάλυψέ σε; καὶ πεσόντος τοῦ Ἀδάμ καὶ ἀποθανόντος ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔκλαυσεν αὐτὸν ὁ ποιητής, ἄγγελοι, πᾶσαι αἱ δυνάμεις, οὐρανοί, γῆ, καὶ πάντα τὰ κτίσματα ἐπένησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ καὶ τῇ πτώσει αὐτοῦ· τὸν γὰρ δοθέντα αὐτοῖς βασιλέα δοῦλον εἶδον γεγονότα ἐναντίας καὶ

πονηρᾶς δυνάμεως. σκότος τοίνυν ἐνεδύσατο ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, σκότος πικρὸν καὶ πονηρόν· ἐβασιλεύθη γὰρ ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος τοῦ σκότους, οὗτος ἦν ὁ τραυματισθεὶς ὑπὸ τῶν ληστῶν καὶ ἡμιθανὴς γεροντός, κατερχόμενος ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ. καὶ γὰρ καὶ Λάζαρος, ὃν ὁ κύριος ἀνέστησεν, ὁ πολλῆς δυσωδίας γέμων ὥστε μηδένα δύνασθαι τῷ μνήματι προσεγγίσει, σύμβολον ἦν τοῦ Ἀδάμ τοῦ πολλὴν δυσωδίαν ἐν τῇ ψυχῇ προσλαβόντος καὶ μελανίας καὶ σκότους πληρωθέντος. Ἀλλὰ σύ, ὅταν ἀκούσης περὶ Ἀδάμ καὶ περὶ τοῦ τετραυματισμένου καὶ τοῦ Λαζάρου, μὴ ἀπολύσης σου τὸν νοῦν ὡσπερ εἰς ὄρη, ἀλλ' ἔνδον ἐν τῇ ψυχῇ σου γίγνου, ὅτι καὶ σὺ τὰ αὐτὰ τραύματα καὶ τὴν αὐτὴν δυσωδίαν καὶ τὸ αὐτὸ σκότος φορεῖς. ἐκείνου γὰρ πάντες ἐσμέν υἱοὶ τοῦ σκοτεινοῦ γένους καὶ πάντες τῆς αὐτῆς δυσωδίας μετέχομεν. ὅπερ οὖν πέπονθε πάθος ἐκεῖνος, τοῦτο πάντες ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀδάμ ὄντες πεπόνθαμεν. τοιοῦτο γὰρ πάθος συμβέβηκεν, ὡς φησιν Ἡσαΐας· «οὐκ ἔστι τραῦμα οὔτε μῶλωψ οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα, οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους ποιῆσαι». οὕτως ἀνίατον τραῦμα ἐτραυματίσθημεν, μόνῳ τῷ κυρίῳ δυνατὸν θεραπεῦσαι αὐτό. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δι' ἑαυτοῦ ἦλθεν, ὅτι μηδεὶς τῶν ἀρχαίων, οὔτε ὁ νόμος αὐτὸς οὔτε οἱ προφῆται τοῦτο ἠδυνήθησαν θεραπεῦσαι· οὗτος δὲ μόνος ἐλθὼν ἐθεράπευσε τὴν πληγὴν ἐκείνην τὴν ἀνίατον τῆς ψυχῆς. Προσδεχόμεθα τοίνυν τὸν θεὸν καὶ κύριον, τὸν ἀληθινὸν θεραπευτὴν, ὃς μόνος δυνατός ἐστιν ἐλθὼν ἰάσασθαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν, κεκοπιακῶς πολλὰ δι' ἡμᾶς. κρούει γὰρ αἰεὶ τὰς θύρας τῶν καρδιῶν ἡμῶν, ἵνα ἀνοιξώμεν αὐτῷ καὶ εἰσελθὼν ἀναπαῆ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν, καὶ νίψωμεν καὶ ἀλείψωμεν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ μονὴν παρ' ἡμῖν ποιήσῃ. καὶ γὰρ ἐκεῖ ὀνειδίζει ὁ κύριος τὸν μὴ νίψαντα τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει· «ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. ἐάν τις ἀνοίξῃ μοι, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν». διὰ τοῦτο γὰρ πολλὰ παθεῖν ὑπέμεινε, δούς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα εἰς θάνατον καὶ ἐξαγοράσας ἡμᾶς τῆς δουλείας, ἵνα ἐλθὼν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν μονὴν ποιήσῃ παρ' αὐτῇ. διὰ τοῦτο ἐκείνοις τοῖς ἐξ ἀριστερῶν ἐν τῇ κρίσει ὑπ' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς γέενναν μετὰ τοῦ διαβόλου φησὶν ὁ κύριος· «ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με· ἐπείνων καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψων καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με»· ἡ γὰρ τροφή αὐτοῦ καὶ ἡ πόσις καὶ ἄμφιον καὶ στέγη καὶ ἀνάπαυσις ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐστίν. αἰεὶ τοίνυν κρούει, βουλόμενος εἰσελθεῖν πρὸς ἡμᾶς. δεξώμεθα τοίνυν αὐτὸν καὶ εἰσαγάγωμεν ἔνδον ἡμῶν· ὅτι καὶ ἡμῶν ἡ τροφή καὶ ἡ πόσις καὶ ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος αὐτός ἐστι. καὶ πᾶσα ψυχὴ ἢ μὴ δεξαμένη αὐτὸν ἔνδον νῦν καὶ ἀναπαύσασα, μᾶλλον δὲ ἀναπαεῖσα ἐν αὐτῷ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μετὰ τῶν ἀγίων κληρονομίαν οὐκ ἔχει οὔτε εἰς τὴν ἐπουράνιον πόλιν εἰσελθεῖν δύναται. αὐτὸς δέ, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, εἰσάγαγε ἡμᾶς εἰς αὐτὴν δοξάζοντάς σου τὸ ὄνομα σὺν πατρὶ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΑ.

1 Δεῖ τὸν πιστεύοντα αἰτεῖν τὸν θεόν, μεταλλαγῆναι τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ μεταβολῇ καρδίας μεταβαλλομένης ἀπὸ πικρότητος εἰς γλυκασίαν, καὶ μνημονεῦειν πῶς ὁ τυφλὸς ἰάθη, ἢ αἰμορροοῦσα ὁμοίως ἀψαμένη τοῦ κρασπέδου ἰάσεως ἔτυχε, λεόντων φύσις ἡμερώθη, πυρὸς φύσις ἐνεκρώθη, πηγὴ πικρὰ ἐγλυκάνθη. ὅτι τὸ ἄκρως καλὸν ὁ θεός ἐστι. πρὸς ὃν ὀφείλεις συναγαγεῖν τὸν νοῦν καὶ τοὺς λογισμοὺς καὶ μηδὲν ἄλλο ἐννοεῖν ἢ τὴν προσδοκίαν αὐτοῦ καθορᾶν. Ἦτω οὖν ἡ ψυχὴ ὡς τέκνα ῥεμβόμενα συναγούσα καὶ νουθετοῦσα τοὺς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας ἐσκορπισμένους λογισμοὺς, εἰσαγέτω εἰς τὸν οἶκον τοῦ σώματος αὐτῆς, αἰεὶ προσδοκῶσα τὸν κύριον ἐν νηστεία καὶ ἀγάπῃ,

πότε ἔλθων ἐξ ἀληθείας συναγάγη αὐτήν. ἀδήλου δὲ τοῦ μέλλοντος ὄντος, ἐλπίζετω πλέον ἔτι τῷ κυβερνήτῃ καλῶς ἐπελπίζουσα καὶ μνημονευέτω, πῶς καὶ Ῥαὰβ οὕσα μετὰ ἄλλοφύλων ἐπίστευσεν Ἰσραηλίταις καὶ μετ' αὐτῶν κατηξιώθη· οἱ δὲ Ἰσραηλίται τῇ ἀγάπῃ εἰς Αἴγυπτον μετεστράφησαν. ὡς οὖν οὐδὲν ἔβλαψε τὴν Ῥαὰβ ἢ μετὰ τῶν ἄλλοφύλων οἴκησις, ἀλλ' ἢ πίστις ὠκείωσε τῇ μερίδι τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὕτως οὐδὲν βλάβει ἁμαρτία τοὺς ἐν ἐλπίδι καὶ πίστει τὸν λυτρωτὴν ἐκδεχομένους, ὃς παραγενόμενος μεταβάλλει τοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς καὶ ποιεῖ αὐτοὺς θεϊκοὺς, οὐρανοῦς, ἀγαθοῦς, καὶ διδάσκει τὴν ψυχὴν εὐχὴν ἀληθινὴν, ἀπερίσπαστον, ἀρέμβαστον. «μὴ φοβοῦ,» φησιν «ἐγὼ ἔμπροσθέν σου πορεύομαι καὶ ὄρη ὀμαλιῶ, θύρας χαλκᾶς συντρίψω καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνθλάσω», καὶ πάλιν· «πρόσεχε» φησὶ «σεαυτῷ, μήποτε γένηται ῥῆμα κρυπτόν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀνόμημα»· «μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τοῦτο τὸ ἔθνος πολὺ καὶ ἰσχυρόν». Ἐὰν μὴ ἡμεῖς χαννωθῶμεν καὶ παραδῶμεν τὰς νομὰς τοῖς ἀτάκτοις λογισμοῖς τῆς κακίας, ἀλλὰ τῷ θελήματι ἡμῶν ἔλκωμεν τὸν νοῦν, βιαζόμενοι τοὺς λογισμοὺς πρὸς τὸν κύριον, πάντως ὁ κύριος τῷ θελήματι αὐτοῦ ἐλεύσεται πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐξ ἀληθείας συναγάγη ἡμᾶς πρὸς ἑαυτόν· πᾶσα γὰρ ἡ εὐαρέστησις καὶ ἡ διακονία ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἐστίν. ὥστε σπουδάσον ἀρέσαι τῷ κυρίῳ προσδοκῶν αὐτὸν ἀεὶ ἔσωθεν, ζητῶν αὐτὸν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς καὶ βιαζόμενος καὶ ἀναγκάζων τὸ ἑαυτοῦ θέλημα καὶ τὴν προαίρεσιν πρὸς αὐτὸν ἀεὶ ἀνατείνεσθαι. καὶ ὄρα πῶς ἔρχεται πρὸς σὲ καὶ μονὴν ποιεῖται παρὰ σοί. ὅσον γὰρ συνάγεις τὸν νοῦν σου εἰς τὴν ζήτησιν αὐτοῦ, πολὺ πλέον αὐτὸς ἀναγκάζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας εὐσπλαγχνίας καὶ χρηστότητος ἐλθεῖν πρὸς σε καὶ ἀναπαῦσαί σε. ἔστηκε γὰρ θεωρῶν σου τὸν νοῦν, τοὺς διαλογισμοὺς, τὰς ἐνθυμήσεις, ἐπισκοπῶν πῶς ζητεῖς αὐτὸν καὶ εἰ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, εἰ μὴ νωθῶς, εἰ μὴ ἀμελῶς. καὶ ὅταν ἴδῃ τὴν σπουδὴν σου πρὸς τὴν αὐτοῦ ζήτησιν, τότε φανεροῦται καὶ ἐπιφαίνεται σοὶ καὶ τῆς αὐτοῦ βοηθείας μεταδίδωσι καὶ τὴν νίκην σοὶ ποιεῖ, ῥυθόμενός σε ἐκ τῶν ἐχθρῶν σου. θεωρήσας γὰρ πρότερον τὴν σὴν πρὸς αὐτὸν ζήτησιν καὶ ὡς ὄλην σου τὴν προσδοκίαν ἀδιαλείπτως πρὸς αὐτὸν ἔχεις, οὕτως διδάσκει καὶ δίδωσί σοι εὐχὴν ἀληθινὴν, ἀγάπην ἀληθινὴν, ἥτις ἐστὶν αὐτὸς ἐν σοὶ πάντα γιγνόμενος, παράδεισος, «ξύλον ζωῆς», μαργαρίτης, στέφανος, οἰκοδόμος, γεωργός, παθητός, ἀπαθής, ἄνθρωπος, θεός, οἶνος, «ὔδωρ ζῶν», πρόβατον, νυμφίος, πολεμιστής, ὄπλον, πάντα ἐν πᾶσι Χριστός. καὶ ὡσπερ τὸ νήπιον οὐκ οἶδεν ἑαυτὸ θεραπεῦσαι ἢ τημελῆσαι, ἀλλὰ μόνον ἀποβλέπει πρὸς τὴν μητέρα, κλαῖον πότε σπλαγχνισθεῖσα τοῦτο ἀναλάβηται, οὕτως αἱ πισταὶ ψυχαὶ μόνω τῷ κυρίῳ ἐπελπίζουσιν ἀεὶ, πᾶσαν δικαιοσύνην αὐτῷ ἀπονέμουσαι. ὡσπερ γὰρ χωρὶς τῆς ἀμπέλου τὸ κλῆμα ψύγεται, οὕτως καὶ ὁ ἄνευ Χριστοῦ δικαιοῦσθαι θέλων. ὡς «ὁ ληστής καὶ ὁ κλέπτης ἐστὶν ὁ μὴ διὰ τῆς εἰσόδου εἰσερχόμενος, ἀλλὰ ἀλλαχόθεν ἀναβαίνων», ὡς ὁ ἄνευ τοῦ δικαιούντος ἑαυτῷ δικαιούμενος. Ἄρωμεν οὖν τὸ σῶμα τοῦτο καὶ ποιήσωμεν θυσιαστήριον καὶ ἐπιθῶμεν ἐπάνω πᾶσαν ἡμῶν τὴν ἐνθύμησιν. δεηθῶμεν τοῦ κυρίου, ἵνα πέμψῃ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἀόρατον καὶ μέγα πῦρ καὶ καταφάγῃ τὸ θυσιαστήριον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ πάντες οἱ ἱερεῖς τῆς Βάαλ πέσωσιν, αἵτινές εἰσιν αἱ ἀντικείμεναι ἐνέργειαι, καὶ τότε ὀψόμεθα τὸν πνευματικὸν ὑετὸν ὡς ἵχνος ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν ψυχῇ, ὥστε γενέσθαι ἐν ἡμῖν τὴν τοῦ θεοῦ ἐπαγγελίαν, καθὼς εἴρηται ἐν τῷ προφήτῃ· «ἀνορθώσω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω»· ἵνα τὴν ἐν νυκτὶ καὶ σκότει διαιωμένην ψυχὴν ἐν μέθῃ ἀγνοίας τῇ ἰδίᾳ χρηστότητι ὁ κύριος ἐπιλάμψῃ, καὶ λοιπὸν ἀνανήψασα ἐκείνη ἀπροσκόπως ὀδεύῃ, τὰ τῆς ἡμέρας καὶ ζωῆς ἔργα ἐπιτελοῦσα· ἐκεῖθεν γὰρ τρέφεται

ψυχή, ἔνθα καὶ ἐσθίει, ἦτοι ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου ἦτοι ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ. καὶ ὁ θεὸς ἐκεῖ τρέφεται καὶ ζῆ καὶ ἀναπαύεται καὶ ἀναστρέφεται. Τὸ λοιπὸν ἕκαστος εἰ βούλεται, δοκιμάσει ἑαυτὸν, πόθεν τρέφεται καὶ ποῦ ζῆ καὶ ἐν οἷς ἐστίν, ἴν' οὕτως νοήσας καὶ τὴν ἀκριβῆ διακρίσιν κτησάμενος τῇ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὀρμῇ τελείως ἑαυτὸν ἐπιδῶ. λοιπὸν προσευχόμενος ἐν τῇ εὐχῇ πρόσεχε σεαυτῶ, ἐπέχων τοῖς λογισμοῖς καὶ ταῖς ἐνεργείαις πόθεν εἰσίν, ἐκ τοῦ θεοῦ ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου, καὶ τίς προσφέρει τροφήν τῇ καρδίᾳ, ὁ κύριος ἢ οἱ κοσμοκράτορες τοῦ αἰῶνος τούτου. καὶ δοκιμάσασα καὶ ἐπιγνοῦσα, ὦ ψυχή, αἰτοῦ τὸν κύριον ἐν πόνῳ καὶ πόθῳ τροφήν οὐράνιον καὶ αὐξήσιν καὶ ἐργασίαν Χριστοῦ κατὰ τὸ εἰρημένον· «ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει», καὶ οὐκ ἐν σχήματι καὶ τύπῳ ὡς τινες νομίζουσιν. ἰδοὺ γὰρ τῶν μόρφωσιν εὐσεβείας μόνον ἐχόντων ὁ νοῦς καὶ ἡ διάνοια ἔοικε τῷ κόσμῳ. ἰδοὺ ὁ σεισμὸς καὶ ὁ σάλος τῆς προαιρέσεως αὐτῶν, ἡ ἄστατος γνώμη, ἡ δειλία καὶ ὁ φόβος, κατὰ τὸ εἰρημένον· στένων καὶ τρέμων ἔση ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ σύγχυσιν τῶν ἀστάτων λογισμῶν· ὅσοι ὦραι σαλευόμενοι ὡς οἱ λοιποὶ πάντες ἄνθρωποι. σχήματι δὲ μόνῳ καὶ νοήματι διαφέρουσιν οἱ τοιοῦτοι τοῦ κόσμου καὶ σωματικοῖς κατορθώμασι τοῦ ἔξω ἀνθρώπου, τῇ δὲ καρδίᾳ καὶ τῷ νῶ ἐν τῷ κόσμῳ σύρονται, καὶ δεσμοῖς γῆϊνοῖς καὶ μεριμνῶν ἀνωφελῶν ἐμπεριέχονται, τὴν ἐξ οὐρανοῦ εἰρήνην ἐν καρδίᾳ μὴ κτησάμενοι, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος ὅτι ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ βασιλεύουσα καὶ ἀνακαινίζουσα τὰς τῶν πιστῶν διανοίας ἐν ἀγάπῃ θεοῦ καὶ πάσης τῆς ἀδελφότητος. δόξα καὶ προσκύνησις πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΒ.

1 Αἱ τοῦ κόσμου τούτου γλῶσσαι διάφοροί εἰσι· παντὸς γὰρ ἔθνους ἰδία γλῶσσά ἐστίν. οἱ δὲ Χριστιανοὶ μίαν καινὴν γλῶσσαν μαθάνουσι καὶ ὅλοι ὑπὸ μίαν σοφίαν παιδεύονται, θεοῦ σοφίαν, οὐ τοῦ κόσμου τούτου οὔτε τοῦ αἰῶνος τοῦ παρερχομένου. καὶ ὡς περιπατοῦσιν εἰς τὴν κτίσιν ταύτην οἱ Χριστιανοί, εἰς καινότερας θέας οὐρανίους ἐμπίπτουσι καὶ εἰς δόξας καὶ μυστήρια, ἀπὸ τῶν φαινομένων λαμβάνοντες τὰς ἀφορμὰς. Ἔστι γένη ζώων ἡμέρων, οἷον ἵππος καὶ βοῦς· ἕκαστον αὐτῶν ἴδιον σῶμα ἔχει καὶ ἰδίαν φωνήν. τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς θηρίοις· ὁ λέων ἴδιον σῶμα ἔχει καὶ ἰδίαν φωνήν, ὁ ἔλαφος ὁμοίως, καὶ ἐν τοῖς ἐρπετοῖς διαφορὰ πολλή. καὶ ἐν τοῖς πετεινοῖς πολλὰ σῶματα, ἄλλο σῶμα καὶ φωνὴ ἀετοῦ καὶ ἄλλο σῶμα καὶ φωνὴ ὀξυπτέρου. τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ ἐστὶ σῶματα πολλὰ, μὴ ἑοικότα ἀλλήλοις. καὶ ἐν τῇ γῇ σπέρματα πολλὰ εἰσιν, ἀλλ' ἕκαστον σπέρμα ἴδιον ἔχει καρπὸν. καὶ δένδρα πολλὰ εἰσιν, ἀλλ' εἰσὶ δένδρα μείζονα καὶ εἰσὶ δένδρα μικρότερα, καὶ αὐτὰ αἱ ὁπῶραι διαφορὰν ἔχουσι πολλήν· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν ἰδίαν ἔχει γεῦσιν. καὶ εἰσὶ βοτάναι καὶ ἐν αὐταῖς διαφοραὶ πολλαί, αἱ μὲν εἰς ὑγίαν προχωροῦσαι, αἱ δὲ εἰς εὐωδίαν μόνην. Ἐκαστον δὲ τῶν δένδρων ἔνδοθεν ἐκφέρει τὰ ἐνδύματα φαινόμενα, φύλλα καὶ ἄνθη καὶ καρπούς· ὁμοίως καὶ τὰ σπέρματα ἔνδοθεν ἐνδύματα φέρει φαινόμενα· καὶ τὰ κρίνα ἔνδοθεν ἐκφέρει ἐνδύματα καὶ καλλωπίζει τὴν χλόην. οὕτω καὶ τῶν Χριστιανῶν ὅσοι κατηξιώθησαν ἀπεντεῦθεν κτήσασθαι τὸ ἐπουράνιον ἔνδυμα, αὐτὸ ἐκεῖνο ἔχουσι ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐμμένον. καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ θεοῦ προῶρισται διαλυθῆναι τὴν κτίσιν ταύτην καὶ παρελθεῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὸ ἐνδύσαν καὶ δοξάσαν ἀπὸ τοῦ νῦν ἔνδυμα οὐράνιον τὴν ψυχὴν, ὅπερ ἐκτήσαντο ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐκεῖνο καὶ τὰ γυμνὰ σῶματα, ἅπερ ἀνίστανται ἐκ τῶν τάφων ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὰ ἐγειρόμενα σῶματα, ἀλλὰ δῆλον ὅτι περιβαλεῖ ταῦτα δόξαν, ὁ

ἀπὸ τοῦ νῦν λαμβάνουσιν οἱ Χριστιανοὶ δόμα καὶ ἔνδυμα ἀόρατον καὶ οὐράνιον. ὥσπερ δὲ τὰ πρόβατα ἢ αἱ κάμηλοι χόρτον εὐρίσκοντα λάβρως καὶ ὀξέως προσέρχονται τοῖς βρώμασι καὶ ἐγκλείουσι τροφήν ἑαυτοῖς, ἐν δὲ καιρῷ πείνης αὐτὸ ἐκεῖνο ἐκ τῆς κοιλίας ἀναφέρουσι καὶ ἀναμαρυκῶνται καὶ ἔχει ὡς τροφήν, ἅπερ ἐνεθηκίασε πρότερον, οὕτως καὶ ὅσοι νῦν ἤρπασαν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ἐγεύσαντο τῆς ἐπουρανίου βρώσεως, ἐν πνεύματι ζήσαντες, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναστάσεως αὐτὸ ἐκεῖνο ἔχουσι σκεπάζον καὶ θάλπον αὐτῶν ὅλα τὰ μέλη. Καθὼς οὖν εἵπομεν τὴν διαφορὰν τῶν σπερμάτων, ὅτι πολλὰ ἐν μιᾷ γῆ σπείρεται καὶ διαφόρους καρποὺς δίδωσι μὴ ἑοικότας ἀλλήλοις, ὁμοίως καὶ περὶ τῶν δένδρων, ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν εἰσι μείζω, τὰ δὲ μικρότερα, μία δὲ γῆ τὰς ρίζας ὅλων κατέχει, οὕτως καὶ ἡ ἐπουράνιος ἐκκλησία, μία οὕσα ἀναρίθμητος ἐστίν, ἕκαστος δὲ ἰδίως κεκόσμηται ὑπὸ τῆς δόξης τοῦ πνεύματος. ὥσπερ γὰρ τὰ πετεινὰ ἀπὸ τοῦ σώματος τὰ ἐνδύματα τῶν πτερῶν ἐκφέρει, διαφορὰ δὲ ἐστίν ἐν αὐτοῖς πολλή· τὰ μὲν γὰρ προσγειότερον πέτανται, τὰ δὲ ἐν ἀέρι ἵπτανται· ἢ ὥσπερ ὁ οὐρανὸς εἷς ἐστὶ καὶ ἔχει πολλοὺς ἀστέρας ἐν ἑαυτῷ, τοὺς μὲν λαμπροτέρους, τοὺς δὲ μείζονας, τοὺς δὲ μικροτέρους, ὅλοι δὲ ἐν οὐρανῷ πεπηγμένοι εἰσίν, οὕτως καὶ οἱ ἅγιοι ἐν ἐνὶ οὐρανῷ τῆς θεότητος καὶ ἐν τῇ ἀοράτῳ γῆ διαφόρως ἐρριζωμένοι εἰσίν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀδὰμ οἱ λογισμοὶ ἐρχόμενοι διάφοροί εἰσι, τὸ δὲ πνεῦμα ἐν τῇ καρδίᾳ ἐρχόμενον ἓνα λογισμὸν ποιεῖ καὶ μίαν καρδίαν· οἱ κάτω γὰρ καὶ οἱ ἄνω ὑπὸ ἐνὸς πνεύματος κυβερνῶνται. Τί δὲ ἐστὶ τὰ διχηλοῦντα ζῶα; ἐπειδὴ τοῖς δυσὶν ὄνουξιν εὐθέτως περιπατεῖ τὴν ὁδόν, εἰς τύπον κεῖται τῶν ἐν νόμῳ πορευομένων ὀρθῶς. ὥσπερ δὲ ἡ σκιά τοῦ σώματος ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἐστίν, ἀλλὰ διακονίαν σαρκικὴν πληρῶσαι οὐ δύναται (σκιά γὰρ τραύματα ἐπιδηῶσα οὐ δύναται, τροφήν δοῦναι ἢ λαλῆσαι) ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐστὶ τοῦ σώματος καὶ προλαμβάνουσα δηλοῖ τὴν παρουσίαν τοῦ σώματος, οὕτως καὶ ὁ νόμος ὁ παλαιὸς σκιά ἐστὶ τῆς καινῆς διαθήκης. προδηλοῖ δὲ ἡ σκιά τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ «διακονίαν πνεύματος» οὐκ εἶχεν. οὐ γὰρ ἠδύνατο Μωϋσῆς, σάρκα περιβεβλημένος, εἰσελθεῖν εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἀφελῆσθαι τὰ ῥυπαρὰ ἐνδύματα τοῦ σκότους, εἰ μὴ πνεῦμα ἐκ πνεύματος καὶ πῦρ ἐκ πυρὸς λύει τὴν δύναμιν τοῦ πονηροῦ σκότους. περιτομὴ γὰρ ἢ ἐν τῇ σκιά τοῦ νόμου δηλοῖ προσεγγίζουσαν τὴν ἀληθινὴν περιτομὴν τῆς καρδίας, καὶ τὸ βάπτισμα τοῦ νόμου σκιά ἐστὶ τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων. ἐκεῖνο γὰρ σῶμα ἀπέπλυνεν, ὧδε δὲ τὸν ἐρρυπωμένον νοῦν βάπτισμα πυρὸς καὶ πνεύματος καθαρίζει καὶ ἀποπλύνει. ἐκεῖ ἱερεὺς ἀσθένειαν περιβεβλημένος εἰσῆει εἰς τὰ ἅγια, ὑπὲρ τε ἑαυτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ προσφέρων θυσίας, ὧδε ἀληθινὸς ἀρχιερεὺς ὁ Χριστὸς ἅπαξ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀχειροποίητον σκηνὴν καὶ τὸ ἄνω θυσιαστήριον, τοὺς αἰτοῦντας αὐτὸν ἕτοιμος καθαρῶσαι καὶ τὴν μεμολυσμένην συνείδησιν. λέγει γὰρ· «μεθ' ὑμῶν ἔσομαι ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». εἶχεν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τοῦ στήθους δύο τιμίους λίθους, καὶ εἶχον τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα πατριαρχῶν. τὸ γενόμενον ἐκεῖ τύπος ἐστίν. οὕτως γὰρ καὶ ὁ κύριος, ἐνδυσάμενος τοὺς ἀποστόλους, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εὐαγγελιστὰς καὶ κήρυκας ὅλου τοῦ κόσμου. ὄρας πῶς ἡ σκιά προσεγγίζουσαν τὴν ἀλήθειαν δείκνυσιν. ὃν δὲ τρόπον ἢ σκιά διακονίαν οὐκ ἔχει οὔτε πόνους ἰάται, οὕτως οὐδὲ ὁ παλαιὸς νόμος τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς πόνους ἰάσασθαι ἠδυνήθη· οὐδὲ γὰρ εἶχε ζώην. Δύο γὰρ πρόσωπα συναπτόμενα τέλειόν τι πρᾶγμα ἀπεργάζεται, οἷον δύο διαθηκῆ. «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» θεοῦ γέγονεν ὁ ἄνθρωπος, δύο ὀφθαλμοὺς ἔχει, δύο ὀφρύδας, δύο χεῖρας, δύο πόδας, καὶ ἐὰν συμβῆ μονόφθαλμον εἶναι ἢ μονόχειρα ἢ μονόπουν, ὥσπερ ἐπίμωμός ἐστίν· ἢ ὥσπερ πετεινὸν ἐὰν ἔχη πτερὸν ἓν, ἐν τῷ ἐνὶ πετασθῆναι οὐ δύναται, οὕτω καὶ ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπότητος ἐὰν καθ' ἑαυτὴν γυμνῆ

ἀπομείνη καὶ μὴ λάβῃ τὴν μῖξιν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ἐπουρανίου φύσεως, οὐδὲν διωρθώθη, ἀλλ' ἔμεινε γυμνὴ καὶ ἐπίμωμος εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς ἐν ῥυπαρίᾳ πολλῇ. αὕτη γὰρ ἡ ψυχὴ ναὸς θεοῦ καὶ οἰκητήριον ἐπεκλήθη καὶ νύμφη βασιλέως· λέγει γάρ· ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω. οὕτως εὐδόκησεν ὁ θεός, ὅτι κατελθὼν ἐξ ἀγίων οὐρανῶν συμπεριέλαβε τὴν φύσιν σου τὴν λογικὴν, τὴν σάρκα τὴν ἐκ τῆς γῆς, καὶ συνεκέρασε τῷ θεϊκῷ αὐτοῦ πνεύματι, ἵνα καὶ σὺ ὁ χοϊκὸς δέξῃ τὴν ἐπουράνιον ψυχὴν. καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ σου κοινωνήσῃ τῷ πνεύματι καὶ εἰσέλθῃ ψυχὴ ἐπουράνιος εἰς τὴν ψυχὴν σου, τότε εἶ τέλειος ἄνθρωπος ἐν θεῷ καὶ κληρονόμος καὶ υἱός. ὥσπερ δὲ τὸ μέγεθος τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ἀκατάληπτον αὐτοῦ οὔτε οἱ ἄνω αἰῶνες χωροῦσιν οὔτε οἱ κάτω, οὕτως πάλιν τὸ λεπτόν τοῦ θεοῦ, καὶ ὅπως συσμικρύνεται λεπτοῖς καὶ μικροῖς, οὔτε οἱ ἄνω κόσμοι οὔτε οἱ ἐπίγειοι καταλαβεῖν δύνανται. ὥσπερ γὰρ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἀκατάληπτον, οὕτως καὶ τὸ λεπτόν αὐτοῦ. Καὶ συμβαίνει ὅτι οἰκονομεῖ σε εἰς θλίψεις εἶναι καὶ πάθη καὶ στίγματα, καὶ ἃ νομίζεις ἐναντία, ταῦτα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς σου γίνεται. εἰ ἐν κόσμῳ θέλεις εἶναι καὶ πλουτεῖν, ἀπαντᾷ σοι ἀτυχία. ἄρχῃ καθ' ἑαυτὸν λογίζεσθαι παρ' ὃ οὐκ εὐτύχηκα εἰς τὸν κόσμον, ἀπελθὼν κἂν ἀποτάσσομαι καὶ τῷ θεῷ δουλεύω. λοιπὸν ἐρχόμενος ὧδε ἀκούεις τῆς ἐντολῆς λεγούσης πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, μίσησον κοινωνίαν σαρκικὴν, δούλευσον τῷ θεῷ· τότε ἄρχῃ εὐχαριστεῖν τῇ ἀτυχίᾳ σου τῇ ἐν τῷ κόσμῳ ὅτι διὰ προφάσεως εὐρίσκομαι ὑπήκοος τῆς ἐντολῆς τοῦ Χριστοῦ. λοιπὸν ἐν μέρει ἐν τοῖς φαινομένοις ἡλλαξάς σου τὸν νοῦν καὶ ἀνεχώρησας κόσμου καὶ κοινωνίας σαρκικῆς· οὕτως οὖν χρὴ σὲ καὶ εἰς τὸν νοῦν ἀλλαγῆναι ἀπὸ σαρκικοῦ φρονήματος εἰς φρόνημα οὐράνιον. λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἀκοὴν ἄρχῃ διακρίνειν καὶ οὐκέτι ἔχεις ἀνάπαυσιν, ἢ μόνον τὴν μέριμναν καὶ τὸν πόνον, ἵνα κτήσῃ ὃ ἤκουσας. καὶ ὅτε νομίζεις ὅτι ἐποίησας πάντα ἀποταξάμενος, ποιεῖ λόγον μετὰ σου ὁ κύριος· τί καυχᾶσαι; οὐχὶ τὸ σῶμά σου καὶ τὴν ψυχὴν ἐγὼ ἔκτισα; τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον οὐκ ἐγὼ ἐποίησα; τί ἐποίησας σὺ; ἄρχεται ἡ ψυχὴ ἐξομολογουμένη δέεσθαι τοῦ κυρίου καὶ λέγειν ὅτι πάντα σά ἐστιν· ὁ οἶκος εἰς ὃν εἶμι, σός ἐστι· τὰ ἐνδύματά μου σά ἐστιν. ἐκ σοῦ τρέφομαι καὶ ἀπὸ σοῦ οἰκονομοῦμαι εἰς πᾶσαν χρείαν. τότε ἄρχεται ὁ κύριος πρὸς ταῦτα λέγειν· χάριν σοι ἔχω, τὰ ὑπάρχοντα σά ἐστι, τὸ θέλημα τὸ ἀγαθὸν σόν ἐστι. καὶ διὰ τὴν πρὸς μέ σου ἀγάπην, ἐπεὶ προσέφυγές μοι, δεῦρο λοιπὸν δώσω σοι ἃ οὔτε σὺ ἕως ἄρτι ἐκτήσω οὔτε ἐπὶ γῆς ἄνθρωποι ἔχουσιν. ἐμὲ λάβε τὸν κύριόν σου μετὰ τῆς ψυχῆς σου, ἵνα ἦς πάντοτε μετ' ἐμοῦ εὐφραينوμένη καὶ ἀγαλλιῶσα. ὥσπερ γὰρ γυνὴ μεμνηστευμένη ἀνδρὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς καὶ ὅλην τὴν προῖκα ἀποφέρει ἐκ πολλῆς ἀγάπης, εἰς τὰς χεῖρας ῥίψασα τοῦ ἀνδρός, καὶ τοῦτο λέγει· ἐμὸν οὐδὲν ἔχω, τὰ ἐμοὶ ὑπάρχοντα σά ἐστι καὶ ἡ προῖξ σὴ ἐστι καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν σόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ σώφρων ψυχὴ παρθένος ἐστὶ τῷ κυρίῳ, κοινωνοῦσα τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ πνεύματι. Χρὴ δέ σε, ὥσπερ αὐτὸς ἐπὶ γῆς ἐλθὼν ἔπαθε καὶ ἐσταυρώθη, καὶ σὲ συμπαθεῖν. ὅταν γὰρ ἀναχωρήσῃς τοῦ κόσμου καὶ ἄρξῃ ζητεῖν τὸν θεὸν καὶ διακρίνειν, λοιπὸν μάχη τῇ φύσει σου ἐν τοῖς παλαιοῖς ἦθεςι καὶ τῇ συνηθείᾳ ἢ συνεγεννήθης. καὶ ἐν τῷ μάχεσθαι τῇ συνηθείᾳ εὐρίσκεις λογισμοὺς ἀντικειμένους σοι καὶ μαχομένους τῷ νῷ σου, καὶ ἔλκουσί σε οἱ λογισμοὶ καὶ ῥεμβάζουσιν, ὅθεν ἐξῆλθες εἰς τὸ φαινόμενον. ἄρχῃ λοιπὸν ποιεῖν ἀγῶνα καὶ πόλεμον, λογισμοὺς κινῶν πρὸς λογισμούς, νοῦν πρὸς νοῦν, ψυχὴν πρὸς ψυχὴν, πνεῦμα πρὸς πνεῦμα. καὶ λοιπὸν ἐκεῖ ἀγωνιᾷ ἡ ψυχὴ. ἀποκαλύπτεται γὰρ κεκρυμμένη τις καὶ λεπτὴ δύναμις τοῦ σκότους ἐγκαθεζομένη τῇ καρδίᾳ. καὶ ὁ κύριος ἐγγὺς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός σου ἐστίν, ὁρῶν τὸν πόλεμόν σου, καὶ κρυπτοὺς λογισμοὺς οὐρανίους ἐντίθησί σοι καὶ ἄρχεται ἀναπαύειν σε ἐν τῷ

κρυπτῶ. ἀφήσι δέ σε τέως παιδευθῆναι, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς θλίψεις οἰκονομεῖ σε ἡ χάρις, καὶ ὅταν ἔλθῃς εἰς ἀνάπαυσιν, γνωρίζει σοι ἑαυτὴν καὶ δείκνυσί σοι, ὅτι ὑπὲρ τοῦ συμφέροντός σου παρεχώρησε γυμνασθῆναί σε. ὥσπερ ὅταν ἦ πλουσίου παιδίον καὶ ἔχῃ παιδαγωγόν, τέως μὲν λώροις αὐτὸν βασανίζει καὶ ἡ παιδεία καὶ τὰ τραύματα καὶ αἱ πληγαὶ βαρεῖται φαίνονται, ἕως ὅτε γένηται ἀνὴρ· τότε δὲ ἄρχεται εὐχαριστεῖν τῷ παιδαγωγῷ, οὕτως καὶ ἡ χάρις οἰκονομικῶς σε παιδεύει, ἕως ὅτε φθάσῃς «εἰς τέλειον ἄνδρα». Ὁ γεωργὸς τὸν σπόρον πανταχοῦ ῥίπτει, καὶ ὁ φυτεύων ἄμπελον θέλει, ἵνα ὅλη καρποφορήσῃ· λοιπὸν οὖν ἀποφέρει τὸ δρέπανον, καὶ εἰ μὴ εὖρη καρπὸν, λυπεῖται. οὕτως καὶ ὁ κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ σπαρῆναι θέλει εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. ἀλλ' ὥσπερ ὁ γεωργὸς ἐν τῇ ἀποκένῳ χώρα λυπεῖται, οὕτως καὶ ὁ κύριος ἐν τῇ ἀποκένῳ καρδίᾳ καὶ μὴ καρποφορούσῃ λυπεῖται. ὥσπερ οἱ ἄνεμοι πανταχοῦ πνέουσιν εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν, καὶ ὥσπερ ἥλιος τῇ οἰκουμένη ἐπιλάμπει, οὕτως ἡ θεότης πανταχοῦ ἐστὶ καὶ πανταχοῦ εὐρίσκεται. εἰ ζητεῖς αὐτὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐκεῖ εὐρίσκεται ἐν τοῖς λογισμοῖς τῶν ἀγγέλων. εἰ ζητεῖς αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὧδε εὐρίσκεται ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων. ἀπὸ πολλῶν δὲ ὀλίγοι εὐρίσκονται οἱ εὐαρεστοῦντες αὐτῷ Χριστιανοί. δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΓ.

1 Δεῖ ἡμᾶς μὴ κατὰ ἔθος σωματικὸν μήτε κραυγῆς ἔθει μήτε συνηθείᾳ σιωπῆς μήτε κλίσεως γονάτων προσεύχεσθαι, ἀλλὰ νηφαλέως τῷ νῶ προσέχοντας προσδοκᾶν τὸν θεόν, πότε ἐπιστῆ καὶ ἐπισκέψεται διὰ πασῶν τῶν ἐξόδων τὴν ψυχὴν καὶ τῶν τρίβων αὐτῆς καὶ αἰσθητηρίων. καὶ οὕτως ἡνίκα χρῆ σιωπᾶν καὶ ἡνίκα χρῆ βοᾶν καὶ ἐν κραυγῇ προσεύχεσθαι, μόνον ὁ νοῦς ἐρρωμένος ἢ πρὸς τὸν θεόν. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα ὅταν ἐργάζηται τι, ὅλον δι' ὅλου ἀπασχολεῖται, ἐγκείμενον τῷ ἔργῳ, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ μέλη ἀλλήλοις βοηθεῖ, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὅλη δι' ὅλου ἀποδεδόσθω εἰς τὴν πρὸς κύριον αἴτησιν καὶ ἀγάπην, μὴ ῥεμβομένη καὶ περιφερομένη τοῖς λογισμοῖς, ἀλλ' ὅση δύναμις σπουδάζουσα καὶ συνάγουσα ἑαυτὴν σὺν πᾶσι τοῖς λογισμοῖς καὶ τῇ προσδοκίᾳ προσανακειμένη Χριστοῦ. καὶ οὕτως αὐτὸς ἐπιλάμπει, ἀληθινὴν διδάσκων αἴτησιν, διδούς εὐχὴν καθαρὰν πνευματικὴν, θεοῦ ἀξίαν, καὶ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησιν. Ὡσπερ δὲ ὁ ἐμπορίας τέχνην ἐπανελόμενος οὐ μονότροπον ἔχει τοῦ κέρδους τὴν ἐπίνοιαν, ἀλλὰ πάντοθεν αὐξεῖν καὶ πολυπλασιάζειν τὸ κέρδος ἐπιέγεται, ἀπὸ ταύτης ἐφ' ἑτέραν μετιῶν ἐπίνοιαν καὶ ἐντεῦθεν πρὸς ἕτερον τρέχων πόρον, καὶ ἀπὸ τοῦ μηδὲν ὀνήσαντος ἀεὶ ἀποπηδῶν ἐπὶ τὸ κερδαλέωτερον τρέχει, οὕτως καὶ ἡμεῖς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ποικίλως καὶ ἐντέχνως εὐτρεπίσωμεν, ὅπως κερδήσωμεν τὸ ἀληθινὸν καὶ μέγα κέρδος, τὸν θεὸν τὸν διδάσκοντα ἡμᾶς ἐξ ἀληθείας προσεύχεσθαι. οὕτως γὰρ ἐπαναπαύσεται ὁ κύριος τῇ ἀγαθῇ τῆς ψυχῆς προαιρέσει, θρόνον δόξης αὐτὴν ἐργαζόμενος, ἐπικαθήμενός τε καὶ ἐπαναπαυόμενος ἐπ' αὐτήν. οὕτως γὰρ παρὰ Ἰεζεκιήλ τοῦ προφήτου ἠκούσαμεν περὶ τῶν πνευματικῶν ζώων τῶν ὑπεζευγμένων τῷ δεσποτικῷ ἄρματι· ὀλόφθαλμα γὰρ ἡμῖν παριστᾷ ταῦτα, ὥσπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ βαστάζουσα τὸν θεόν, μᾶλλον δὲ βασταζομένη ὑπὸ τοῦ θεοῦ· γίνεταί γὰρ ὅλη ὀφθαλμός. Καὶ ὃν τρόπον οἶκος, τὸν δεσπότην παρόντα ἔχων, πάσης γέμει εὐκοσμίας καὶ ὠραιότητος καὶ εὐπρεπείας, οὕτω καὶ ψυχὴ ἡ ἔχουσα τὸν δεσπότην αὐτῆς πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἐν αὐτῇ καταμένοντα πάσης ὠραιότητος γέμει· τὸν γὰρ κύριον σὺν τοῖς πνευματικοῖς αὐτοῦ θησαυροῖς ἔνοικον ἔχει καὶ ἡνίοχον. οὐαὶ δὲ οἰκίᾳ, ἧς ὁ δεσπότης ἀποδημεῖ καὶ ὁ κύριος οὐ πάρεστιν, ὅτι ἠρήμωται κατεσκαμμένη, γέμουσα πάσης

ἀκαθαρσίας καὶ ἀκαταστασίας· ἐκεῖ «σειρῆνες καὶ δαιμόνια» κατὰ τὸν προφήτην οἰκοῦσιν· ἐν γὰρ τῇ ἡρηλωμένη οἰκίᾳ αἴλουροι καὶ κύνες καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἐστίν. οὐαὶ ψυχῇ τῇ μὴ ἀνισταμένη ἐκ τῆς χαλεπῆς πτώσεως αὐτῆς καὶ ἀπολαμβανούσῃ τὸν καλὸν οἰκοδεσπότην Χριστὸν ἔνοικον, ἀλλὰ μενούσῃ ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ αὐτῆς, καὶ ἔνδον αὐτῆς ἐχούσῃ τοὺς πείθοντας αὐτὴν καὶ ἀναγκάζοντας ἔχθραν ἔχειν πρὸς τὸν ἑαυτῆς νυμφίον καὶ βουλομένους φθεῖρειν τὰ νοήματα αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν δὲ ἴδῃ ὁ κύριος, ὅτι συνάγει ἑαυτὴν ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν, αἰεὶ τὸν κύριον ζητοῦσα καὶ προσδοκῶσα νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ βοῶσα πρὸς αὐτόν, καθὼς ἐνετείλατο ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι ἐν παντί, ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ὡς ὑπέσχετο, καθαρίσας αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ κακίας, καὶ ἄμωμον καὶ ἄσπιλον νύμφην «αὐτὸς ἑαυτῷ παραστήσει» αὐτήν. εἰ οὖν πιστεύεις ταῦτα ἀληθῆ εἶναι ὡσπερ καὶ εἰσί, πρόσεχε σεαυτῷ, εἰ εὗρεν ἡ ψυχὴ σου τὸ ὁδηγοῦν αὐτὴν φῶς καὶ τὴν ἀληθινὴν βρῶσιν καὶ πόσιν, ἥτις ἐστίν ὁ κύριος. εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, ζήτησον νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἵνα λάβῃς. ὅταν οὖν ἴδῃς τὸν ἥλιον, ζήτησον τὸν ἀληθινὸν ἥλιον· τυφλὸς γὰρ εἶ. ὅταν θεωρῆς φῶς, βλέψον εἰς τὴν ψυχὴν σου, εἰ εὗρες τὸ ἀληθινὸν φῶς καὶ ἀγαθόν· σκιά γὰρ ἐστὶ πάντα τὰ φαινόμενα τῶν ἀληθινῶν τῆς ψυχῆς πραγμάτων. ἔστι γὰρ παρὰ τὸν φαινόμενον ἄλλος ἄνθρωπος ἔνδον, καὶ ὀφθαλμοὶ οὐκ ἐτύφλωσεν ὁ σατανᾶς, καὶ ὧτα ἃ ἐκώφευσε· καὶ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς τοῦτον τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὑγιῆ ποιῆσαι. ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν πατρὶ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΔ.

Ὡσπερ οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ τηλαυγῶς πάντα βλέπουσιν, οὕτω καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀγίων φανερὰ καὶ ὁρατὰ ἐστὶ τὰ κάλλη τῆς θεότητος, εἰς ἃ συγκιρνῶνται καὶ φρονοῦσι Χριστιανοί. ἀλλὰ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς κεκάλυπται ἡ δόξα ἐκεῖνη, τῇ ψυχῇ δὲ τῇ πιστευσίᾳ τηλαυγῶς ἀποκαλύπτεται, ἣν ὁ κύριος νεκρωθεῖσαν ἀνιστᾷ ἐκ τῆς ἀμαρτίας, ὡσπερ ἐγείρει καὶ τὰ νεκρὰ σώματα, ἐτοιμάζων αὐτῇ οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν καὶ ἥλιον δικαιοσύνης, διδοὺς αὐτῇ πάντα ἐκ τῆς αὐτοῦ θεότητος. ἔστι κόσμος ἀληθινὸς καὶ γῆ ζῶσα καὶ ἄμπελος καρποφόρος καὶ ἄρτος ζωῆς καὶ ὕδωρ ζῶν, καθὼς γέγραπται· πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῆ ζώντων, καὶ πάλιν· «ἀνατελεῖ τοῖς φοβουμένοις τὸν κύριον ἥλιος δικαιοσύνης καὶ ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ», καὶ ὁ κύριος εἶπεν· ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ πάλιν· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, καὶ πάλιν· «ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον». Ἡ γὰρ ἔλευσις τοῦ κυρίου πᾶσα διὰ τὸν ἄνθρωπον γεγένηται τὸν τεθνατωμένον ἐν τάφῳ σκότους, ἀμαρτίας, πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ δυνάμεων πονηρῶν, ἵνα ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ νῦν ἀναστήσῃ καὶ ζωοποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ καθαρῆσιν ἀπὸ πάσης μελανίας καὶ φωτίσῃ αὐτὸν τῷ ἰδίῳ φωτὶ καὶ ἀμφιάσῃ αὐτὸν τὰ ἑαυτοῦ ἐνδύματα τῆς θεότητος τὰ οὐράνια. ἐν δὲ τῇ ἀναστάσει τῶν σωμάτων, ὧν προανέστησαν καὶ προεδοξάσθησαν αἱ ψυχαί, τότε καὶ τὰ σώματα συνδοξάζονται καὶ φωτίζονται τῇ ἀπὸ τοῦ νῦν πεφωτισμένη καὶ δεδοξασμένη ψυχῇ· ἔστι γὰρ αὐτῶν οἶκος καὶ σκηνὴ καὶ πόλις ὁ κύριος. «τὸ οἰκητήριον δὲ τὸ ἐξ οὐρανοῦ» τὸ ἀχειροποίητον περιβέβληνται, δόξαν φωτὸς θεϊκοῦ, ὡς τέκνα φωτὸς γενόμενοι. οὐ προσέξουσιν ἀλλήλοις ὀφθαλμῶ πονηρῶ· πονηρία γὰρ ἐξήρηθη. «οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ἄρσεν καὶ θῆλυ, δοῦλος καὶ ἐλεύθερος», εἰς θεϊκὴν γὰρ φύσιν ἅπαντες μεταβάλλονται, Χριστοὶ καὶ θεοὶ καὶ τέκνα θεοῦ γενόμενοι. ἐκεῖ ἀνεπαισχύντως τότε λαλήσει εἰρήνην ἀδελφὸς ἀδελφῇ· ἐν γὰρ εἰσιν ἐν Χριστῷ πάντες καὶ πᾶσαι. ἐν ἐνὶ φωτὶ

ἀναπαυόμενοι προσέξει ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, καὶ ἐν τῷ προσέχειν εὐθέως πάλιν εἰς ἀλήθειαν ἐκλάμπουσιν, εἰς ἀληθινὴν θέαν φωτὸς ἀρρήτου. οὕτως πολλοῖς σχήμασι καὶ πολλαῖς καὶ ποικίλαις δόξαις θεϊκαῖς ἀλλήλοις ἐνορῶσι, καὶ ἕκαστος ἐκπλήσσεται καὶ ἀγαλλιᾷ ἀγαλλιᾶσαι ἀνεκκλήτῳ προσέχων τῇ τοῦ ἑτέρου δόξῃ. Ὁρᾷς πῶς αἱ τοῦ θεοῦ δόξαι ἄφραστοί εἰσι καὶ ἀκατάληπτοι, φωτὸς ἀρρήτου καὶ αἰδίων μυστηρίων καὶ ἀναριθμητῶν ἀγαθῶν ὑπάρχουσαι. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς φαινομένοις τὰ τῆς γῆς φυτὰ ἢ σπέρματα ἢ ἄνθη ποικίλα ἀδύνατόν τινα καταλαβεῖν ἀριθμῶ καὶ τὸν πάντα πλοῦτον τῆς γῆς ἀμήχανόν τινα μετρήσαι ἢ ἐπίστασθαι, ἢ ὥσπερ ἐν τῇ θαλάσῃ τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα ἢ τὸν ἀριθμὸν ἢ τὰ γένη ἢ τὴν διαφορὰν ἢ τὸ μέτρον τοῦ ὕδατος αὐτῆς ἢ τὸ μέτρον τοῦ τόπου αὐτῆς ἀδύνατόν τινα τῶν ἀνθρώπων καταλαβεῖν, ἢ ὥσπερ ἐν τῷ ἀέρι τὸν ἀριθμὸν τῶν πετεινῶν ἢ τὰ γένη ἢ τὴν ποικιλίαν ἀδύνατον γνῶναι, ἢ ὥσπερ τὸ τοῦ οὐρανοῦ μέγεθος ἢ τὰς θέσεις τῶν ἀστρῶν ἢ τὸν δρόμον αὐτῶν ὡς ἐστὶν ἀδύνατον καταλαβεῖν, οὕτως ἐστὶν ἀδύνατον εἰπεῖν ἢ διαγορευῆσαι τὸν πλοῦτον τῶν Χριστιανῶν τὸν ἀπέραντον καὶ ἀκατάληπτον. εἰ γὰρ τὰ κτίσματα ταῦτα τοσοῦτον ἄπειρα καὶ ἀκατάληπτα τοῖς ἀνθρώποις τυγχάνει, πόσω μᾶλλον ὁ κτίσας καὶ κατασκευάσας αὐτά. ὀφείλει οὖν τις μᾶλλον ἀγαλλιαθῆναι καὶ χαρῆναι, ὅτι τοσοῦτος πλοῦτος καὶ κληρονομία τοῖς Χριστιανοῖς ἡτοιμάσται, ὥστε μηδένα δυνηθῆναι εἰπεῖν ἢ ἐξαγορευῆσαι. μετὰ πάσης οὖν σπουδῆς καὶ ταπεινοφροσύνης προσελθεῖν δεῖ ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τῶν Χριστιανῶν καὶ λαβεῖν ἐκεῖνον τὸν πλοῦτον· κληρονομία γὰρ καὶ μερὶς τῶν Χριστιανῶν αὐτός ἐστὶν ὁ θεός· «κύριος» γὰρ φησι «μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου». δόξα τῷ ἑαυτὸν διδόντι καὶ συγκιρνώντι τὴν ἀγίαν φύσιν αὐτοῦ ταῖς ψυχαῖς τῶν Χριστιανῶν εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΕ.

1 Ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ νόμου τοῦ διὰ Μωσέως δοθέντος προσέταξεν ὁ θεὸς ἐν τῷ σαββάτῳ ἕκαστον ἀναπαύεσθαι καὶ μηδὲν ποιεῖν. τοῦτο δὲ τύπος ἦν καὶ σκιά τοῦ ἀληθινοῦ σαββάτου τοῦ διδομένου τῇ ψυχῇ ἀπὸ τοῦ κυρίου. ἡ γὰρ καταξιωθεῖσα ψυχὴ τοῦ ἀληθινοῦ σαββάτου ἀργεῖ καὶ ἀναπαύεται ἀπὸ τῶν αἰσχυρῶν καὶ ῥυπαρῶν λογισμῶν, καὶ ἀληθινὸν σάββατον σαββατίζει καὶ ἀληθινὴν ἀνάπαυσιν ἀναπαύεται, ἀργοῦσα καὶ ἐλευθερουμένη ἀπὸ πάντων τῶν σκοτεινῶν ἔργων. ἐκεῖ μὲν γὰρ εἰς τὸ τυπικὸν σάββατον, εἰ καὶ σωματικῶς, ἀνεπαύοντο, ἀλλ' αἱ ψυχαὶ εἰς τὰς πονηρίας καὶ κακίας ἦσαν δεδεμέναι. τοῦτο δὲ τὸ ἀληθινὸν σάββατον ἀνάπαυσις ἀληθινή ἐστὶ ψυχῆς ἀργούσης καὶ καθαριζομένης ἀπὸ τῶν διαλογισμῶν τοῦ σατανᾶ καὶ ἀναπαυομένης εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἀνάπαυσιν αἰώνιαν καὶ χαράν. Ὡσπερ γὰρ τότε προσέταξε καὶ αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα τῷ σαββάτῳ ἀναπαύεσθαι, τὸν βοῦν μὴ ὑπὸ ζυγὸν ἀνάγκης ἔλκεσθαι, τὸν ὄνον μὴ ἐπιφορτίζειν (ἀνεπαύοντο γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα ἀπὸ τῶν βαρέων ἔργων), οὕτως ἐλθὼν ὁ κύριος καὶ τὸ ἀληθινὸν καὶ αἰώνιον σάββατον δούς ἀνέπαυσε τὴν βεβαρημένην καὶ πεφορτισμένην ψυχὴν φορτίοις ἀνομίας ἀκαθάρτων διαλογισμῶν καὶ ἐργαζομένην ἀδικίας ἔργα μετὰ ἀνάγκης, ὡς ὑπὸ δεσπότης πικροὺς δεδουλωμένην, καὶ ἐκούφισεν αὐτὴν ἀπὸ τῶν δυσβαστάκτων φορτίων ματαίων καὶ ῥυπαρῶν διαλογισμῶν. καὶ ἦρε τὸν ζυγὸν τὸν πικρὸν τῶν ἔργων τῆς ἀδικίας καὶ ἀνέπαυσε αὐτὴν κοπιῶσαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς τῆς ἀκαθαρσίας. ὁ γὰρ κύριος καλεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀνάπαυσιν λέγων· «δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς». καὶ ὅσαι ψυχαὶ πείθονται καὶ προσέρχονται, ἀναπαύει αὐτὰς ἀπὸ τούτων τῶν βαρέων καὶ φορτικῶν καὶ ἀκαθάρτων λογισμῶν, καὶ ἀργοῦσιν ἀπὸ πάσης ἀνομίας, σαββατίζουσαι

σάββατον ἀληθινόν, τρυφερόν, ἅγιον· καὶ ἑορτάζουσιν ἑορτὴν πνεύματος, χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἀνεκλαλήτου· καὶ λατρεύουσι λατρείαν καθαρὰν καὶ εὐάρεστον τῷ θεῷ ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τοῦτό ἐστι τὸ ἀληθινόν καὶ ἅγιον σάββατον. παρακαλέσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν θεὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν ταύτην τοῦ ἀργεῖν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν καὶ πονηρῶν καὶ ματαίων διαλογισμῶν, ἵνα οὕτως δυνηθῶμεν λατρεῦσαι τῷ θεῷ ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ ἑορτάσαι ἑορτὴν πνεύματος ἁγίου. μακάριος οὖν «ὁ εἰσελθὼν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν». δόξα τῷ οὕτως εὐδοκήσαντι πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Λζ΄.

1 Ἀνάστασις τῶν νεκρῶν ψυχῶν ἀπὸ τοῦ νῦν γίνεται, ἀνάστασις δὲ τῶν σωμάτων ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ὥσπερ δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ πεπηγμένοι ὄντες οἱ ἀστέρες οὐκ ἴσοι πάντες εἰσίν, ἀλλ' εἰς τοῦ ἐνὸς διαφέρει ἐν τῇ λαμπρότητι καὶ μεγαλειότητι, οὕτω καὶ τοῖς πνευματικοῖς κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως εἰσὶ προκοπαὶ ἐν αὐτῷ τῷ πνεύματι· εἰς πλουσιώτερος τοῦ ἑτέρου. καὶ ἡ γραφὴ λέγει ὅτι «ὁ λαλῶν ἐν γλώσσει πνεύματι θεοῦ λαλεῖ». οὗτος πνευματικός ἐστι, «θεῷ λαλῶν, ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ»· οὗτος περισσεῖαν ἔσχε τῆς χάριτος. ὁ μὲν γὰρ «ἑαυτὸν μόνον οἰκοδομεῖ», ὁ δὲ ἑαυτὸν καὶ τὸν πλησίον. τοῦτο δὲ ἐστὶν ὥσπερ κόκκος σίτου σπειρόμενος ἐν τῇ γῆ, καὶ ὁ αὐτὸς ἐκ τῆς μιᾶς καρδίας πολλοὺς καὶ διαφόρους κόκκους ἐκφέρει. καὶ πάλιν αὐτοὶ οἱ στάχυες, οἱ μὲν εἰσι μειζότεροι, οἱ δὲ μικρότεροι, ὅλοι δὲ εἰς μίαν συνάγονται ἄλωνα, εἰς μίαν ἀποθήκην· διάφοροι ὄντες εἰς ἕξ αὐτῶν γίνεται ἄρτος. Ἡ ὥσπερ εἰσὶν ἐν πόλει πλήθη ἀνθρώπων, καὶ οἱ μὲν εἰσι παιδία νήπια, οἱ δὲ ἄνδρες ἢ νεανίσκοι· πάντες δὲ ἀπὸ μιᾶς πηγῆς ὕδωρ πίνουσι καὶ ἀπὸ ἐνὸς ἄρτου ἐσθίουσιν, ἕνα ἀέρα ἔχοντες· ἢ ὥσπερ εἰσὶ λύχνοι, καὶ ὁ μὲν ἔχει δύο μυκτῆρας, ὁ δὲ ἐπτὰ, ἀλλ' ὅπου ἐστὶν ἡ περισσεῖα τοῦ φωτός, ἄλλως φωτίζει, οὕτως ὅσοι εἰσὶν ἐν πυρὶ καὶ φωτί, οὐ δύνανται εἶναι ἐν σκότει, ἀλλὰ διαφορὰ πολλή ἐστίν. ὥσπερ ἂν εἴ τις πατὴρ ὦν υἱοὺς ἔχοι δύο, τὸν μὲν παιδίον, τὸν δὲ νεανίσκον, καὶ τὸν μὲν εἰς πόλεις ἀποστέλλει καὶ πατρίδας, τὸ δὲ νήπιον πάντοτε δορυφορεῖ, ἐπεὶ μηδὲν δύναται ποιεῖν. δόξα τῷ θεῷ. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΖ.

1 «Ἡ φιλία τοῦ κόσμου» κατὰ τὸ γεγραμμένον «ἔχθρα ἐστὶν εἰς θεόν». διὸ ἡ γραφὴ κελεύει «πάση φυλακῇ τηρεῖν» ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ «καρδίαν», ἵνα τις ὡς παράδεισον φυλάσσω ἐν αὐτῇ τὸν λόγον ἀπολαύσῃ τῆς χάριτος, μὴ ἀκούων τοῦ ἔνδον ἰλυσπυμένου ὄφεως συμβουλευόντος τὰ πρὸς ἡδονήν, δι' ἧς γεννᾶται θυμὸς ὁ ἀδελφοκτόνος καὶ θνήσκει ψυχὴ ἢ τίκτουσα, ἀλλ' ἀκούων τοῦ κυρίου λέγοντος ἐπιμελεῖσθαι πίστεως καὶ ἐλπίδος, δι' ὧν γεννᾶται ἡ φιλόθεος καὶ φιλόθεος ἀγάπη ἢ τὴν αἰώνιον ζωὴν παρέχουσα. εἰς τοῦτον τὸν παράδεισον εἰσῆλθε Νῶε, τὴν ἐντολὴν φυλάσσω καὶ ἐργαζόμενος, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης ἐλυτρώθη τῆς ὀργῆς. τοῦτον φυλάσσω Ἀβραὰμ φωνὴν θεοῦ ἤκουσε. τοῦτον φυλάσσω Μωϋσῆς δόξαν εἰς τὸ πρόσωπον ἐλάμβανεν. ὁμοίως Δαβὶδ τοῦτον φυλάσσω εἰργάζετο, ὅθεν τῶν ἐχθρῶν ἐκυρίευσεν. ἀλλὰ καὶ Σαούλ, ἕως οὗ ἐφύλασσε τὴν καρδίαν, εὐωδοῦτο· ὅτε δὲ εἰς τέλος παρέβη, εἰς τέλος ἐγκατελήφθη. ἐν μέτρῳ γὰρ κατὰ ἀναλογίαν μετέρχεται ἕκαστον ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· ὅσον ἐπικρατεῖ τις, τοσοῦτον ἐπικρατεῖται, καὶ ὅσον φυλάσσει, τοσοῦτον φυλάσσεται. Διὰ τοῦτο πᾶς ὁ χορὸς τῶν ἁγίων προφητῶν, ἀποστόλων, μαρτύρων, τὸν λόγον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἐφύλασσαν, μηδὲν ἕτερον μεριμνῶντες, ἀλλὰ τὸ τοῦ

πνεύματος φιλόθεον καὶ ἀγαθὸν πάντων προκρίνοντας, οὐ λόγῳ μόνον ἢ γνώσει ψιλῆ, ἀλλ' ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων· ἀντὶ πλούτου ἐλόμενοι πτωχεῖαν, ἀντὶ δόξης ἀτιμίαν, ἀντὶ ἀπολαύσεως κακουχίαν, ὅθεν καὶ ἀντὶ τοῦ θυμοῦ ἀγάπην. μισοῦντες γὰρ τὰ ἡδέα τοῦ βίου, τοὺς ἀφαιρουμένους αὐτὰ μᾶλλον ἡγάπων ὡς συνεργοῦντας αὐτοῖς πρὸς τὸν σκοπὸν, ἀπεχόμενοι τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. οὔτε γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἠρνοῦντο οὔτε τοὺς κακοὺς ἠτιῶντο, πάντας ἀποκρισιarioύς τῆς δεσποτικῆς οἰκονομίας ἡγούμενοι. πρὸς πάντας οὖν εἶχον ἐνδιάθετον εὖνοιαν. ὅτε γὰρ ἤκουον τοῦ κυρίου· «ἄφετε καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν», τότε τοὺς ἀδικοῦντας εὐεργέτας ἐλογίζοντο, εἰς ἄφεσιν ἔχοντες τὰς παρ' αὐτῶν ἀφορμάς. ὅτε δὲ πάλιν ἤκουον· καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς, τότε καὶ τοὺς ἀγαθοὺς κατὰ συνειδήσιν ἡγάπων. ἀφέντες γὰρ τὴν δικαιοσύνην ἑαυτῶν καὶ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην ζητήσαντες εὖρον ἀκολούθως καὶ τὴν ἀγάπην ἐν αὐτῇ κατὰ φύσιν ἐγκεκρυμμένην. Καὶ γὰρ ὁ κύριος, πολλὰ περὶ τῆς ἀγάπης ἐντειλάμενος, τὴν δικαιοσύνην ἐκέλευσε ζητεῖν τοῦ θεοῦ· οἶδε γὰρ ταύτην μητέρα τῆς ἀγάπης ὑπάρχειν. οὐκ ἔστι γὰρ ἄλλως σωθῆναι, εἰ μὴ διὰ τοῦ πλησίον, καθὼς ἐντειλάτο· «ἄφετε καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν». οὗτός ἐστιν ὁ πνευματικὸς νόμος ὁ ἐν καρδίαις πισταῖς γραφόμενος, τὸ πλήρωμα τοῦ πρώτου νόμου· «οὐκ ἦλθον» γὰρ φησι «καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι». πῶς δὲ πληροῦται, μάθε. Ὁ πρῶτος νόμος διὰ τῆς εὐλόγου ἀφορμῆς τοῦ ἀμαρτήσαντος κατέκρινε περισσοτέρως τὸν ἀδικηθέντα· ἐν ᾧ γὰρ φησὶ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· ἐν ᾧ δὲ ἀφήσιν, ἀφεθήσεται αὐτῷ. οὕτως γὰρ ὁ νόμος λέγει· «ἀνὰ μέσον κρίσεως κρίσις καὶ ἀνὰ μέσον ἀφῆς ἀφή». πλήρωμα οὖν νόμου ἢ ἄφεσις τυγχάνει. πρῶτον δὲ νόμον εἰρήκαμεν, οὐχ ὅτι ὁ θεὸς δύο νόμους παρέθετο τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἕνα· πνευματικὸν μὲν κατὰ φύσιν, κατὰ δὲ τὴν ἐκδίκησιν δικαίαν ἐπιφέρων ἐκάστῳ τὴν ψῆφον. τῷ ἀφιέντι ἀφήσιν καὶ τῷ παραζηλοῦντι παραζηλοῖ· φησὶ γὰρ· μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔση καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις. διὰ τοῦτο οἱ πνευματικῶς αὐτὸν ἐκτελοῦντες καὶ ἀναλόγως τῆς χάριτος μετέχοντες, οὐ μόνον τοὺς εὐεργετοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀνειδίζοντας καὶ διώκοντας ἡγάπων, τὴν πνευματικὴν ἀγάπην ἀνταπόδοσιν ἐκδεχόμενοι τῶν ἀγαθῶν. ἀγαθῶν δὲ λέγω, οὐχ ὅτι τὰ ἀδικήματα συνεχώρησαν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδικούντων εὐηργέτησαν· οὕτω γὰρ αὐτοὺς παρετίθεντο τῷ θεῷ, ὡς δι' αὐτῶν τοῦ μακαρισμοῦ τυγχάνοντες, καθὼς φησι· μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν. ὑπὸ δὲ τοῦ πνευματικοῦ νόμου οὕτω φρονεῖν ἐδιδάσκοντο. Ὑπομενόντων γὰρ αὐτῶν καὶ τὴν νοερὰν πραότητα τηρούντων ὁ κύριος, βλέπων τὴν ὑπομονὴν τῆς καρδίας πολεμουμένης καὶ τῆς ἀγάπης μὴ ἐξισταμένης, διέρρησε τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, καὶ τελείως τὴν ἔχθραν ἀπεβάλλοντο καὶ οὐκέτι μετὰ βίας, ἀλλὰ μετὰ βοηθείας εἶχον τὴν ἀγάπην· ὁ γὰρ κύριος λοιπὸν κατήργει «τὴν στρεφομένην ῥομφαίαν» τὴν κινοῦσαν τοὺς λογισμούς, καὶ εἰσήρχοντο «εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ὁ κύριος». καὶ ἐνετρύφων τοῖς καρποῖς τοῦ πνεύματος καὶ τὰ μέλλοντα ἐν βεβαιότητι καρδίας θεασάμενοι, καὶ κατὰ τὸν ἀπόστολον οὐκέτι «ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν αἰνίγματι» ἔλεγον, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. 20'Ερώτησις:20 ἀλλ' ἐγὼ τοῦτο θαυμαστὸν ἐπερωτήσω. Εἰ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὑμεῖς αὐτὰ πῶς οἴδατε, μάλιστα ὁμολογήσαντες ἐν ταῖς Πράξεσιν ὁμοιοπαθεῖς ἡμῖν εἶναι ἄνθρωποι; 20'Απόκρισις:20 ἀλλ' ἀκούετε, τί πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται Παῦλος· ἡμῖν δὲ φησὶν ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη

τοῦ θεοῦ. ἀλλ' ἵνα μή τις εἶπῃ ὅτι αὐτοῖς ἐδόθη τὸ πνεῦμα ὡς ἀποστόλοις, ἡμῖν δὲ κατὰ φύσιν ἀχώρητον τοῦτο ἀλλαχοῦ ἐπευχόμενος λέγει· «ἵνα δώῃ ὑμῖν ὁ θεὸς δύναμιν, κραταιωθῆναι εἰς τὸν ἕσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν», καὶ πάλιν· «ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· ὅπου δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία», καὶ πάλιν· εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. Εὐξώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἐν πληροφορίᾳ καὶ αἰσθήσει μεταλαβεῖν τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ εἰσελθεῖν ὅθεν ἐξεληλύθημεν, καὶ τοῦ λοιποῦ ἀποστραφῆναι ἀφ' ἡμῶν τὸν θυμοτόκον ὄφιν καὶ κενόδοξον σύμβουλον, τὸ πνεῦμα τῆς μερίμνης καὶ κραιπάλης, ὅπως βεβαίως πιστεύσαντες τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου φυλάξωμεν καὶ ἀυξηθῶμεν ἐν αὐτῷ εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας, τοῦ μηκέτι κατακυριευθῆναι ὑπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλ' ἐν πληροφορίᾳ τοῦ πνεύματος εἶναι καὶ μὴ ἀπιστεῖν, ὅτι καὶ εἰς ἁμαρτωλοὺς μετανοοῦντας ἡ χάρις τοῦ θεοῦ εὐδοκεῖ. τὸ γὰρ κατὰ χάριν δωρούμενον οὐκέτι ἐν παρεικασμῷ τῆς προλαβούσης ἀσθενείας μετρεῖται, «ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι ἐστὶ χάρις», ἀλλὰ τῷ παντοδυνάμῳ θεῷ πιστεύσαντες ἀπλῆ καὶ ἀπεριέργῳ καρδίᾳ προσέλθωμεν τῷ διὰ πίστεως τὴν μετουσίαν τοῦ πνεύματος χαριζομένῳ, καὶ οὐ διὰ παρεικασμοῦ φύσεως ἔργων· φησὶ γάρ· «οὐκ ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἀλλὰ δι' ἀκοῆς πίστεως». 20'Ερώτησις:20 τί ἐστὶ «θέλω πέντε λόγους ἐν ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι»; 20'Απόκρισις:20 ἐκκλησία ἐν δυσὶ προσώποις νοεῖται, τῷ συστήματι τῶν πιστῶν καὶ τῷ συγκρίματι τῆς ψυχῆς. ὅταν οὖν πνευματικῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον λαμβάνηται, ἐκκλησία ἐστὶν ὅλον αὐτοῦ τὸ σύγκριμα· πέντε δὲ λόγοι εἰσὶν αἱ περιεκτικαὶ ἀρεταὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον οἰκοδομοῦσαι, πολυτρόπως διαιρούμεναι. ὥσπερ γὰρ ὁ λαλῶν ἐν κυρίῳ διὰ τῶν πέντε λόγων πᾶσαν σοφίαν περιέλαβεν, οὕτως ὁ ἀκολουθῶν τῷ κυρίῳ διὰ τῶν πέντε ἀρετῶν πολλὴν οἰκοδομεῖ τὴν εὐσέβειαν. πέντε γὰρ οὖσαι πάσας περιέχουσι· πρώτη εὐχή, λοιπὸν ἐγκράτεια, ἐλεημοσύνη, πτωχεία, μακροθυμία. ταῦτα πόθῳ καὶ προαιρέσει ἐπιτελούμενα λόγοι εἰσὶ ψυχῆς ὑπὸ κυρίου λαλούμενοι καὶ ὑπὸ καρδίας ἀκουόμενοι· ὁ γὰρ κύριος ἐνεργεῖ καὶ τὸ πνεῦμα τότε νοερῶς λαλεῖ, καὶ ἡ καρδία ὅσον ἐπιποθεῖ τοσοῦτον καὶ φανερῶς ἐπιτελεῖ. Αἱ δὲ ἀρεταὶ ὅσον εἰσὶ περιεκτικαὶ πασῶν, τοσοῦτον ἀλλήλων γενικαί. τῆς πρώτης γὰρ ἀπούσης ἀναιροῦνται πᾶσαι. ὁμοίως διὰ τῆς δευτέρας αἱ ἀκόλουθοι ὡσαύτως αἱ καθεξῆς. πῶς γὰρ εὐξεται τις μὴ ὑπὸ πνεύματος ἐνεργηθεῖς; καὶ μαρτυρεῖ μοι ἡ γραφή λέγουσα· οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. πῶς δὲ ὑπομείνῃ ὁ χωρὶς εὐχῆς ἐγκρατευόμενος ἀβοηθήτως; ὁ δὲ ἐν παντὶ μὴ ἐγκρατευόμενος πῶς ἐλεήσει τὸν πεινῶντα ἢ ἀδικοῦντα; ὁ δὲ οὐκ ἐλεῶν οὐδὲ πτωχεύειν ἐκουσίως καταδέχεται. πάλιν δὲ τῆς τῶν χρημάτων ἐπιθυμίας ὁ θυμὸς σύντροφος, κὰν ἔχη χρήματα κὰν μὴ ἔχη. ἡ δὲ ἐνάρετος ψυχὴ οὕτως προσοικοδομεῖται τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐχ ὅτι ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι ἐπόθησεν· οὐ γὰρ τὸ ἴδιον ἔργον σώζει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὁ χαρισάμενος τὴν δύναμιν. εἰ οὖν ὑπομένει τις τὰ στίγματα τοῦ δεσπότου, μὴ οἰθηθῆ ἔν τινι, κὰν τὸ τυχὸν πεποίηκεν, ἀλλ' ἡ μόνον τῷ ἀγαπήσαι καὶ ἐπιτηδεῦσαι πρὸς τὰς ἐνεργείας. μὴ οὖν δόξης ποτὲ ἐν ἀρετῇ προειληφέναι τὸν κύριον κατὰ τὸν λέγοντα ὅτι αὐτός ἐστιν «ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας». 20'Ερώτησις:20 τί οὖν ἡ γραφή παραγγέλλει τῷ ἀνθρώπῳ ποιεῖν; 20'Απόκρισις:20 προείπομεν ὅτι τὴν ἐπιτηδεῦσιν ἔχει ὁ ἄνθρωπος κατὰ φύσιν, καὶ ταύτην ὁ θεὸς ἐπιζητεῖ. παραγγέλλει οὖν, ἵνα πρῶτον νοήσῃ καὶ νοήσας ἀγαπήσῃ καὶ θελήματι ἐπιτηδεύσῃ. τὸ δὲ ἐνεργηθῆναι τὸν νοῦν ἢ ὑπομείναι τὸν κόπον ἢ τελέσαι τὸ ἔργον ἢ χάρις τοῦ κυρίου παρέχει τῷ θελήσαντι καὶ πιστεύσαντι. Τὸ οὖν θέλημα τοῦ ἀνθρώπου ὡς παράστασις ὑποστατική·

μη παρόντος δὲ τοῦ θελήματος, οὐδὲ αὐτὸς ὁ θεὸς τι ποιεῖ, καίπερ δυνάμενος, διὰ τὸ αὐτεξούσιον. ἢ οὖν τελεσιουργία τοῦ θεοῦ ἐν τῷ θελήματι τοῦ ἀνθρώπου κεῖται. πάλιν ἐὰν ὅλον τὸ θέλημα δῶμεν, ὅλον τὸ ἔργον ἡμῖν ἐπιγράφει. θαυμαστὸς ὁ θεὸς ἐν πᾶσι καὶ ἀπερινόητος τὸ σύνολον. ἄνθρωποι δὲ μέρος τι τῶν θαυμασίων αὐτοῦ λαλεῖν ἐπιχειροῦμεν, τῇ γραφῇ ἐπεριδόμενοι, μᾶλλον δὲ ὑπ' αὐτῆς συνετιζόμενοι. τίς γάρ φησιν ἔγνω νοῦν κυρίου; αὐτὸς δὲ φησι· «ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, καὶ οὐκ ἠθελήσατε», ὡς ἐκ τούτου πιστεύειν, ὅτι αὐτὸς ἡμᾶς ἐπισυνάγει· ἡμῶν δὲ μόνον παραζητεῖ τὸ θέλημα. τίς δὲ ἡ φανέρωσις τοῦ θελήματος, εἰ μὴ πόνος ἐκούσιος; ὡσπερ γὰρ σίδηρος πρίζων, ἐκκόπτων, γεωργῶν, καταφυτεύων, αὐτὸς μὲν ὑποθλιβόμενος ἐνδίδωσι, πλὴν ἄλλος ἐστὶν ὁ κινῶν καὶ ἐπάγων, καὶ ἐν τῷ συντριβῆναι πυρῶν καὶ ἀνακαινίζων, οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος κἂν θλίβηται καὶ κοπιᾷ ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν· ἀλλ' ὁ κύριος λανθανόντως ἐν αὐτῷ ἐργάζεται, καὶ ἐν τῷ κοπιάσαι καὶ συντριβῆναι τὴν καρδίαν παρακαλεῖ καὶ ἀνακαινίζει, καθὼς καὶ ὁ προφήτης λέγει· «μὴ δοξασθήσεται ἀξίνη ἄνευ τοῦ κόπτοντος ἢ ὑψωθήσεται πρίων ἄνευ τοῦ ἔλκοντος;» οὕτως δὲ ἐστὶ καὶ εἰς τὸ κακόν. ὅτε ὁ ἄνθρωπος ὑπακούει καὶ ἐτοιμάζεται, τότε καὶ ὁ σατανᾶς ἐλαύνει καὶ παροξύνει, ὡς ὁ ληστής τὸ ξίφος. σιδήρῳ δὲ παρεικάσαμεν τὴν καρδίαν διὰ τὴν ἀναισθησίαν τῶν πραγμάτων καὶ πολλὴν σκληρότητα. οὐκ ἔδει δὲ ἡμᾶς ἀγνοεῖν τὸν κρατοῦντα ὡς ἀναισθητος σίδηρος, ἐπεὶ ταχέως ἀπὸ τοῦ γεωργοῦ λόγου εἰς τὸν τοῦ πολέμου λογισμὸν οὐ μετεπίπτομεν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ὁ βοῦς καὶ ὁ ὄνος εἰδέναι τὸν ἐλαύνοντα καὶ ὀδηγοῦντα κατὰ διάνοιαν· φησὶ γάρ· ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἔγνω. εὐξώμεθα τοίνυν δέξασθαι γνῶσιν θεοῦ, καὶ πνευματικῶ παιδευθῆναι νόμῳ εἰς ὑπόυρησιν τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν, δοξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΗ.

1 Πολλοὶ δίκαιοι φαινόμενοι νομίζονται εἶναι Χριστιανοί· τεχνιτῶν δὲ ἐστὶ καὶ πεπειραμένων δοκιμάσαι, εἰ ἀληθῶς οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι τὸ σίγνον καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, μήπως ἄρα παρακεχάρακται τεχνιτῶν ἔργα, καὶ θαυμάζουσι τεχνῖται καὶ ψέγουσιν. εἰ δὲ μὴ ὡσι τεχνῖται, οὐ δύνανται δοκιμάσαι τοὺς δολίους ἐργάτας, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐπιφέρονται σχῆμα μοναζόντων ἤτοι Χριστιανῶν. καὶ γὰρ οἱ ψευδαπόστολοι ἔπασχον ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτοὶ εὐηγγελίζοντο βασιλείαν οὐρανῶν. διὰ τοῦτο λέγει ὁ ἀπόστολος· «ἐν κινδύνοις περισσοτέρως, ἐν θλίψεσιν ὑπερβαλλόντως», θέλων δεῖξαι ὅτι πλεῖον αὐτῶν ἔπαθε. Χρυσὸς εὐχερῶς εὐρίσκεται, μαργαρίται δὲ καὶ λίθοι τίμιοι προχωροῦντες εἰς διάδημα βασιλέως σπανίως εὐρίσκονται· πολλάκις γὰρ ἐξ αὐτῶν οὐχ εὐρίσκονται προχωροῦντες. οὕτως καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐποικοδομοῦνται εἰς τὸν στέφανον τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κοινωνοὶ γένωνται τῶν ἁγίων αἱ ψυχαὶ ἐκεῖναι. δόξα τῷ οὕτως ἀγαπήσαντι τὴν ψυχὴν ταύτην καὶ ὑπὲρ αὐτῆς παθόντι καὶ ἀναστήσαντι αὐτὴν ἐκ νεκρῶν. ὡσπερ δὲ τῷ Μωϋσῇ «κάλυμμα ἐπέτιθετο εἰς τὸ πρόσωπον» πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι προσέχειν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τὸν λαόν, οὕτω καὶ νῦν «ἐπὶ τὴν καρδίαν σου κεῖται» κάλυμμα πρὸς τὸ μὴ βλέπειν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. ὅταν δὲ περιαιρεθῇ τοῦτο, τότε ἐπιφαίνεται καὶ ἐμφανίζει ἑαυτὸν τοῖς Χριστιανοῖς καὶ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ ἐκζητοῦσιν ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς λέγει ὅτι «ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσω». σπουδάσωμεν οὖν προσελθεῖν τῷ ἀψευδεῖ Χριστῷ, ἵνα τύχωμεν τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς καινῆς διαθήκης, ἣν ἐνεκαίνισεν ὁ κύριος διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου, διαρρηξας πύλας ἄδου καὶ ἁμαρτίας, καὶ ἐξαγαγὼν τὰς πιστὰς ψυχὰς καὶ δοὺς αὐταῖς

ἔνδον παράκλητον καὶ ἀνενέγκας εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. συμβασιλεύσωμεν οὖν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τὴν πόλιν αὐτοῦ, εἰς τὴν ἐπουράνιον ἐκκλησίαν, εἰς τὸν χορὸν τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Οἱ δὲ ἐπὶ πολὺν χρόνον γυμνασθέντες ἀδελφοὶ καὶ δοκιμασθέντες, οὗτοι δύνανται τοῖς ἀπείροις βοηθῆσαι καὶ συμπαθῆσαι. τινὲς γὰρ ἀσφαλισάμενοι ἑαυτοὺς καὶ ὑπὸ χάριτος θεοῦ ἐνεργηθέντες μεγάλως, οὕτως εὖρον τὰ μέλη αὐτῶν ἡγιασμένα, ὥστε λογίζεσθαι αὐτοὺς ὅτι οὐ συμβαίνει εἰς Χριστιανισμόν γίνεσθαι ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ κέκτηνται νοῦν σώφρονα καὶ ἀγνόν· καὶ ἔστι λοιπὸν ὁ ἔσω ἄνθρωπος μετέωρος εἰς τὰ θεῖα καὶ ἐπουράνια, ὥστε νομίσει τὸν τοιοῦτον ἤδη ἐφθακέναι εἰς τὰ τέλεια μέτρα. καὶ ὡς ἐνόμιζε προσηγγικέναι ἤδη τῷ εὐδίῳ λιμένι, ἐπανεστήσαν αὐτῷ κλύδωνες, ὥστε πάλιν εὐρεθῆναι εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους καὶ εἰσενεχθῆναι ὅπου ἡ θάλασσα, οὐρανὸς καὶ θάνατός ἐστιν ἕτοιμος. οὕτως ἡ ἁμαρτία ἐπεισελθοῦσα «κατειργάσατο πᾶσαν ἐπιθυμίαν» κακὴν. αὕθις δὲ οἱ τοιοῦτοι χάριτός τινος ἀξιοθέντες καὶ ὡσπερ εἶπεῖν ἀπὸ ὄλου βυθοῦ τῆς θαλάσσης ψεκάδα τινὰ δεξάμενοι, εὐρίσκουσιν αὐτοὶ ἐκεῖνοι καθ' ὥραν καὶ καθ' ἡμέραν τοσαύτην θαυματουργίαν γινομένην, ὥστε τὸν ἐνεργούμενον ἐπὶ τῇ παραδόξῳ καὶ ξένη καὶ θεϊκῇ ἐργασίᾳ θαμβεῖσθαι καὶ ἐκπλήττεσθαι πῶς ἐσοφίσθη. φωτίζει γὰρ αὐτὸν ἡ χάρις, λοιπὸν ὀδηγεῖ, εἰρηνεύει, ἀγαθύνει τὰ πάντα, οὕσα θεῖα καὶ ἐπουράνια, ὥστε πρὸς σύγκρισιν ἐκείνου βασιλεῖς καὶ δυνάστας, σοφοὺς καὶ ἀξιωματικούς ὡς ἐλαχίστους καὶ εὐτελεῖς ἡγεῖσθαι. μετὰ δὲ καιρὸν καὶ ὥραν μεταβάλλεται τὰ πράγματα, ὥστε ἐξ ἀληθείας τὸν τοιοῦτον ἑαυτὸν ἡγεῖσθαι ἁμαρτωλότερον πάντων ἀνθρώπων, καὶ πάλιν ἄλλη ὥρα ὄραν ἑαυτὸν οἷον βασιλέα μέγιστον ἐξαίσιον ἢ δυνάστην φίλον βασιλέως, πάλιν ἄλλη ὥρα ἑαυτὸν ὄραν ἀσθενῆ καὶ πτωχόν. λοιπὸν εἰς ἀμηχανίαν ἐμπίπτει ὁ νοῦς διὰ τί οὕτως καὶ πάλιν οὕτως; Ὅτι ὁ σατανᾶς μισόκαλος ὢν τὰ πονηρὰ ὑποβάλλει τοῖς τὴν ἀρετὴν κατορθοῦσι, καὶ ἀγωνίζεται αὐτοὺς μεταστρέψαι· ἔργον γὰρ ἔχει τοῦτο. ἀλλὰ σὺ τούτῳ μὴ ὑποταγῆς, τὴν ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ ἐπιτελουμένην δικαιοσύνην ἐργαζόμενος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Χριστοῦ βῆμα ἔστηκεν ἅμα τῷ ἀχράντῳ ἁγιαστηρίῳ, ὅπως τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως σοῦ καυχῆσθαι ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ τοῦ καθαρίσαντός σου «τὴν συνειδήσιν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων», ἵνα τῷ πνεύματί σου θεῷ λατρεύσης, ἵνα γνῶς τί προσκυνεῖς, κατὰ τὸν εἰπόντα· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἶδαμεν. πείσθητι τῷ ὀδηγοῦντί σε θεῷ, κοινωνησάτω ἡ ψυχὴ σου τῷ Χριστῷ ὡς κοινωνεῖ νύμφη νυμφίῳ· «τὸ γὰρ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶ» φησὶν, «ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἄμωμον ψυχὴν». ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΘ.

1 Ὡσπερ βασιλεὺς γράψας ἐπιστολάς, οἷς βούλεται κωδικέλλους καὶ δωρεὰς ἰδίας χαρίσασθαι, σημαίνει πᾶσιν ὅτι ταχέως σπουδάσατε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα λάβητε παρ' ἐμοῦ δωρεὰς βασιλικὰς. καὶ εἰ μὴ ἀπέλθωσι καὶ λάβωσιν, οὐδὲν ὠφελήθησαν ἀναγνόντες τὰς ἐπιστολάς, μᾶλλον δὲ καὶ θανάτου εἰσὶν ἔνοχοι, μὴ θελήσαντες ἀπελθεῖν καὶ ἐκ χειρὸς βασιλέως τιμῆς ἀξιοθῆναι, οὕτως καὶ τὰς θείας γραφὰς ὡσπερ ἐπιστολάς ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς θεὸς τοῖς ἀνθρώποις, δηλώσας δι' αὐτῶν, ἵνα παρακαλέσαντες τὸν θεὸν καὶ πιστεύσαντες αἰτήσωσι καὶ λάβωσι δωρεὰν οὐράνιον ἐκ τῆς ὑποστάσεως τῆς θεότητος αὐτοῦ· γέγραπται γάρ· «ἵνα γενώμεθα θείας κοινωνοὶ φύσεως». εἰ δὲ μὴ προσέλθῃ καὶ αἰτήσῃ καὶ λάβῃ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲν ὠφελήθη ἀναγνούς τὰς γραφὰς, μᾶλλον δὲ καὶ θανάτου ἔνοχος ἐστίν, ὅτι παρὰ βασιλέως οὐρανοῦ οὐκ ἠθέλησε λαβεῖν ζωῆς δωρεάν, ἧς ἄνευ ἀδύνατόν ἐστι ζωῆς ἀθανάτου

τυχεῖν, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Μ.

1 Περὶ τῆς φαινομένης ἀσκήσεως καὶ ποῖον ἐπιτήδευμα μεῖζον καὶ πρῶτον τυγχάνει, τοῦτο γινώσκετε, ἀγαπητοί, ὅτι ἀλλήλων ἐκδέδενται πᾶσαι αἱ ἀρεταί, ὡσπερὶ γὰρ τις πνευματικὴ ἄλυσις· μία τῆς μιᾶς ἤρτηνται. ἡ εὐχὴ ἀπὸ τῆς ἀγάπης, ἡ ἀγάπη ἀπὸ τῆς χαρᾶς, ἡ χαρὰ ἀπὸ τῆς πραότητος, ἡ πραότης ἀπὸ τῆς ταπεινώσεως, ἡ ταπεινώσις ἀπὸ τῆς διακονίας, ἡ διακονία ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, ἡ ἐλπίς ἀπὸ τῆς πίστεως, ἡ πίστις ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς, ἡ ὑπακοή ἀπὸ τῆς ἀπλότητος, ὡσπερ καὶ τὸ ἐναντίον μέρος ἐν ἀφ' ἐνὸς τὰ κακὰ ἐκδέδενται· τὸ μῖσος ἀπὸ τοῦ θυμοῦ, ὁ θυμὸς ἀπὸ τῆς ὑπερηφανίας, ἡ ὑπερηφανία ἀπὸ τῆς κενοδοξίας, ἡ κενοδοξία ἀπὸ τῆς ἀπιστίας, ἡ ἀπιστία ἀπὸ τῆς σκληροκαρδίας, ἡ σκληροκαρδία ἀπὸ τῆς ἀμελείας, ἡ ἀμέλεια ἀπὸ τῆς χαυνώσεως, ἡ χαυνώσις ἀπὸ τῆς ἀκηδίας, ἡ ἀκηδία ἀπὸ τῆς ἀνυπομονησίας, ἡ ἀνυπομονησία ἀπὸ τῆς φιληδονίας· καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς κακίας ἀλλήλων εἰσὶν ἐκκρεμάμενα. οὕτως κἂν τῷ ἀγαθῷ μέρει ἀλλήλων εἰσὶν ἐκκρεμάμενα αἱ ἀρεταί καὶ ἀπηρητημένα. κεφάλαιον δὲ πάσης σπουδῆς ἀγαθῆς καὶ κορυφαῖον τῶν κατορθωμάτων ἐστὶ τὸ προσκαρτερεῖν τῇ εὐχῇ, ἀφ' ἧς καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς διὰ τῆς παρὰ θεοῦ αἰτήσεως ὁσημέραι προσκτᾶσθαι δυνάμεθα. ἐντεῦθεν γὰρ ἐγγίνεται τοῖς καταξιουμένοις ἡ κοινωνία τῆς τοῦ θεοῦ ἀγιότητος καὶ τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας, καὶ ἡ συνάφεια τῆς τοῦ νοῦ διαθέσεως πρὸς τὸν κύριον ἐν ἀγάπῃ ἀρρήτῳ· ὁ γὰρ ἑαυτὸν ὁσημέραι τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖν ἀναγκάζων, εἰς ἔρωτα θεῖον καὶ πόθον ἔμπυρον ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἀγάπης ἐκκαίεται πρὸς θεὸν καὶ τὴν χάριν τῆς τοῦ πνεύματος ἀγιαστικῆς τελειότητος ὑποδέχεται. 20'Ερώτησις:20 ἐπειδὴ τινες πωλοῦσι μὲν τὰ ὑπάρχοντα καὶ δούλους ἐλευθεροῦσι καὶ ποιοῦσιν ἐντολάς, οὐ ζητοῦσι δὲ λαβεῖν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὸ πνεῦμα, ἄρα ζῶντες οὕτως οὐκ ἀπέρχονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; 20'Απόκρισις:20 ὁ λόγος οὗτος λεπτὸς ἐστὶ. τινὲς γὰρ λέγουσι μίαν βασιλείαν καὶ μίαν γέενναν· ἡμεῖς δὲ λέγομεν βαθμοὺς πολλοὺς καὶ διαφορὰς καὶ μέτρα, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γέεννῃ. ὡσπερ δὲ ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν ὅλοις τοῖς μέλεσι, καὶ ἄνω ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐνεργεῖ καὶ κάτω τοὺς πόδας αὕτη κινεῖ, οὕτως καὶ ἡ θεότης πάντα τὰ κτίσματα τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ὑποκάτω τῆς ἀβύσσου περιέχει καὶ πανταχοῦ πεπλήρωται ἐν τῇ κτίσει, εἰ καὶ ἐξωτέρα τῶν κτισμάτων ἐστὶ διὰ τὸ ἀμέτρητον καὶ ἀπερίληπτον. προσέχει οὖν αὕτη ἡ θεότης τοῖς ἀνθρώποις καὶ οἰκονομεῖ πάντα κατὰ λόγον. καὶ ἐπειδὴ τινες μὲν εὐχονται, μὴ εἰδότες τί ζητοῦσι, τινὲς δὲ νηστεύουσιν, ἄλλοι στήκουσιν εἰς διακονίαν, ἐκάστῳ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως ὁ θεὸς, δικαιοκρίτης ὢν, ἀποδίδωσι τὸν μισθόν. ἃ γὰρ ποιοῦσι, διὰ φόβον θεοῦ ποιοῦσιν· ἀλλ' οὐκ εἰσὶν οὗτοι πάντες υἱοὶ οὔτε βασιλεῖς οὔτε κληρονόμοι. εἰσὶ δὲ ἐν τῷ κόσμῳ οἱ μὲν φονεῖς, ἄλλοι πόρνοι καὶ ἄλλοι ἄρπαγες, οἱ δὲ πάλιν τὰ ἴδια πτωχοῖς διαδιδόντες, προσέχει καὶ τούτοις κάκεινοις ὁ κύριος. καὶ τοῖς μὲν ἀγαθοποιοῦσιν ἀνάπαυσιν καὶ μισθὸν δίδωσιν. εἰσὶ γὰρ μέτρα ὑπερέχοντα καὶ μέτρα μικρά· καὶ ἐν αὐτῷ τῷ φωτὶ καὶ τῇ δόξῃ διαφορὰ ἐστὶ. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γέεννῃ καὶ τῇ κολάσει φαίνονται οἱ φαρμακοὶ καὶ οἱ λησταὶ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μικρὰ πλημμελήσαντες. οἱ δὲ λέγοντες ὅτι μία ἐστὶ βασιλεία καὶ μία γέεννα καὶ οὐκ εἰσὶ βαθμοὶ κακῶς λέγουσι. πόσοι γὰρ εἰσὶ κοσμικοὶ νῦν εἰς θέατρα στήκοντες καὶ λοιπὰς ἀταξίας, καὶ πόσοι εἰσὶν ἄρτι εὐχόμενοι καὶ φοβούμενοι τὸν θεόν. τούτοις οὖν κάκεινοις ὁ θεὸς προσέχει, καὶ ὡς δικαιοκρίτης τοῖς μὲν ἀνάπαυσιν ἐτοιμάζει, τοῖς δὲ κόλασιν. Ὡσπερ δὲ ζευγνύοντες ἄνθρωποι ἵππους καὶ ἄρματα ἡνιοχοῦσι καὶ κατ' ἀλλήλων ἐλαύνουσιν (ἕκαστος γὰρ ἀγωνίζεται, πῶς ρίψει καὶ

νικήσει τὸν ἐξ ἐναντίας), οὕτως ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀγωνιζομένων θέατρον τῶν πονηρῶν πνευμάτων παλαιόντων τῇ ψυχῇ καὶ θεοῦ καὶ ἀγγέλων θεωρούντων τὸν ἀγῶνα. λοιπὸν καθ' ἑκάστην ὥραν κτίζονται ὑπὸ τῆς ψυχῆς πολλοὶ λογισμοὶ νεαροί· ὁμοίως καὶ ὑπὸ τῆς κακίας ἔνδον. καὶ γὰρ ἡ ψυχὴ πολλοὺς ἔχει ἀποκρύφους λογισμοὺς, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προφέρει καὶ γεννᾷ· καὶ αὐτὴ ἡ κακία λογισμοὺς ἔχει πολλοὺς καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ καθ' ὥραν γεννᾷ λογισμοὺς νεαροὺς κατὰ τῆς ψυχῆς. καὶ γὰρ ὁ νοῦς ἡνίοχος ἐστὶ καὶ ζεύγνυσι τὸ ἄρμα τῆς ψυχῆς, κατέχων τὰς ἡνίας τῶν λογισμῶν. καὶ ὧδε τρέχει κατὰ τοῦ ἄρματος τοῦ σατανᾶ, ὅπου καὶ αὐτὸς ἔζηυξε κατὰ τῆς ψυχῆς.

20'Ερώτησις: 20 εἰ ἀνάπαυσις ἐστὶν ἡ εὐχή, πῶς λέγουσιν τινες ὅτι οὐ δυνάμεθα εὐξασθαι, οὐδὲ ὑπομένουσιν ἐν τῇ εὐχῇ; 20'Απόκρισις: 20 αὕτη ἡ ἀνάπαυσις πλεονάζουσα δίδωσι σπλάγχνα καὶ διακονίας ἐτέρας, οἷον τοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφούς, τοῦ εἰς τὸν λόγον διακονῆσαι. καὶ αὐτὴ ἡ φύσις θέλει ἀπελθεῖν καὶ ἰδεῖν τοὺς ἀδελφούς, λαλῆσαι λόγον· οὐδὲν γὰρ ἐν πυρὶ βαλλόμενον δύναται μένειν ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ αὐτὸ γίνεσθαι πῦρ. ὃν τρόπον ἐὰν βάλλῃς κάχληκας εἰς πῦρ, ὁ λίθος γίνεται ἄσβεστος· καὶ εἰς θάλασσαν ὁ θέλων ἐπὶ πολὺ καταδῦναι καὶ ἀπελθεῖν, εἰς μέσον πέλαγος καταποντίζεται καὶ ἀφανῆς γίνεται, ὁ δὲ κατὰ βαθμὸν εἰσερχόμενος πάλιν ἀναβῆναι θέλει καὶ ἐπιπλεῦσαι καὶ ἐξελεθεῖν εἰς λιμένα καὶ ἰδεῖν τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους, οὕτως καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν εἰσέρχεται τις εἰς βάθος χάριτος καὶ πάλιν μνημονεύει τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἡ φύσις θέλει ἀπελθεῖν εἰς ἀδελφούς, ἀποπληρῶσαι τὴν ἀγάπην, πληροφορῆσαι λόγον.

20'Ερώτησις: 20 πῶς δύναται τὰ δύο πρόσωπα εἶναι ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἡ χάρις καὶ ἡ ἁμαρτία; 20'Απόκρισις: 20 ὡσπερ ὅταν ἦ πῦρ ἔξωθεν χαλκίου, λοιπὸν ἐὰν ὑποβάλλῃς ξύλα, ἰδοὺ ἔκπυρον γίνεται, καὶ τὸ ἔσωθεν τοῦ σκεύους ἔψεται καὶ βράσσει, τοῦ πυρὸς ἔξωθεν ὑποκαιομένου· εἰ δὲ τις ἀμελήσει καὶ μὴ ὑποβάλλῃ ξύλα, ἄρχεται χλιαρώτερον γίνεσθαι τὸ πῦρ καὶ ὡσπερ κατασβέννυσθαι, οὕτως καὶ ἡ χάρις, τὸ πῦρ τὸ οὐράνιον, καὶ ἔσωθεν σοῦ ἐστὶ καὶ ἔξωθεν σοῦ ἐστὶ. λοιπὸν ἐὰν εὐξῆ καὶ δώσεις τοὺς λογισμοὺς σου εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἴδε ὑπέβαλες τὰ ξύλα, καὶ γίνονται οἱ λογισμοὶ σου πῦρ καὶ βάπτονται εἰς τὸν πόθον τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ καὶ ὑποχωρεῖ τὸ πνεῦμα ὡς ἔξωτερόν σου γινόμενον, ἀλλὰ καὶ ἔσωθεν σοῦ ἐστὶ καὶ ἔξωθεν σου παραφαίνεται. εἰ δὲ ἀμελήσει τις, ὀλίγον ἐκδοὺς ἑαυτὸν ἢ εἰς κοσμικὰ πράγματα ἢ εἰς ῥεμβασμὸν, πάλιν ἔρχεται ἡ κακία καὶ ἐνδύεται τὴν ψυχὴν, καὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον ἄρχεται θλίβειν. μνημονεύει οὖν ἡ ψυχὴ τῆς προτέρας ἀναπαύσεως καὶ ἄρχεται θλίβεσθαι καὶ συνεχέστερον ταλαιπωρεῖν. πάλιν προσέσχεν ὁ νοῦς πρὸς τὸν θεόν, ἤρξατο προσεγγίζειν αὐτῷ ἢ προτέρα ἀνάπαυσις, ἄρχεται σφοδρότερος ἐπιζητεῖν· δέομαί σου, φησὶ κύριε. κατὰ μικρὸν μικρὸν προστίθεται αὐτῷ τὸ πῦρ ἔξάπτον καὶ ἀναπαῦσον τὴν ψυχὴν, ὡσπερ τὸ ἄγκιστρον αἶρει ἐκ τοῦ βυθοῦ τὸν ἰχθὺν κατὰ μικρὸν μικρόν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν καὶ ἐγεύετο τοῦ πικροῦ καὶ τοῦ θανάτου, πῶς ἠδύνατο διακρῖναι τὸ πικρὸν ἀπὸ τοῦ γλυκεοῦ καὶ τὸν θάνατον ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ εὐχαριστῆσαι τῷ ζωοποιῷ πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ.

1 Τὸ τίμιον σκεῦος τῆς ψυχῆς ἐν πολλῇ βαθύτητι τυγχάνει, ὡς πού φησιν· «ἄβυσσον καὶ καρδίαν αὐτὸς ἐρευνᾷ». ἐκτραπέντος γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐντολῆς καὶ ὑπὸ ἀπόφασιν ὀργῆς γεγενημένου, λαβοῦσα αὐτὸν ὑποχείριον ἡ ἁμαρτία, καὶ αὐτὴ ὡσπερ ἄβυσσός τις πικρίας ἐν λεπτότητι καὶ βαθύτητι τυγχάνουσα, εἰσελθοῦσα ἔνδον, τὰς νομὰς τῆς ψυχῆς κατέσχευεν ἕως τῶν βαθυτάτων αὐτῆς ταμείων. τοιοῦτῳ δὲ τρόπῳ

παρεικάσωμεν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἀμαρτίαν μιγεῖσαν, ὡσπερ ὅταν ἦ δένδρον μέγιστον, ἔχον πολλοὺς κλῶνας, ἔχη δὲ καὶ τὰς ρίζας ἐν τοῖς βαθυτάτοις τῆς γῆς, οὕτω τὰς νομὰς τῶν βαθυτάτων τῆς ψυχῆς ταμιείων ἢ παρεισελθοῦσα ἀμαρτία κατασχοῦσα, ἐν συνηθείᾳ γέγονε καὶ προλήψει, ἐκάστῳ νηπιόθεν συναυξανομένη καὶ συνανατρεφομένη καὶ τὰ κακὰ ἐκδιδάσκουσα. Ἐπὰν τοίνυν χάριτος θείας ἐνέργεια ἐπισκιάσῃ τῇ ψυχῇ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐκάστου πίστεως, καὶ δέξεται ἄνωθεν βοήθειαν, ἀκμὴν ἐν μέρει τινὶ ἐπεσκιάσεν ἢ χάρις, μὴ νομίση οὖν τις ὅλην τὴν ψυχὴν πεφωτίσθαι. ἀκμὴν πολλὴ νομὴ τῆς κακίας ἔνδον ἐστὶ, καὶ πολλοῦ πόνου χρεία καὶ καμάτου τῷ ἀνθρώπῳ συμφωνοῦντος τῇ πρὸς αὐτὸν χάριτι. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπὸ μέρους ἤρξατο ἢ θεία χάρις ἐπιφοιτᾷ τῇ ψυχῇ, δυναμένη ῥοπῇ ὥρας τὸν ἄνθρωπον καθάρισσα τελειῶσαι, ἀλλ' ἵνα δοκιμάσῃ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἰ τὴν ἀγάπην πρὸς θεὸν ὀλόκληρον ἀποσῶζει, μὴ συνδύαζων τῷ πονηρῷ ἐν μηδενί, ἀλλ' ὅλον τῇ χάριτι ἑαυτὸν ἐκδιδούς· καὶ οὕτως εὐδοκιμοῦσα ἢ ψυχὴ χρόνοις καὶ καιροῖς καὶ τὴν χάριν ἐν μηδενὶ λυποῦσα μήτε ἐνυβρίζουσα ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον βοηθεῖται. καὶ αὕτη δὲ ἢ χάρις νομὴν λαμβάνει ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἕως τῶν βαθυτάτων αὐτῆς μερῶν καὶ διαλογισμῶν ἐρριζοῦται, ἐν καιροῖς πλείοσιν εὐδοκιμούσης καὶ συμφωνούσης τῆς ψυχῆς τῇ χάριτι, ἕως οὗ ὅλη ἢ ψυχὴ περιληφθῇ ὑπὸ τῆς ἐπουρανίου χάριτος, λοιπὸν βασιλευούσης ἐν αὐτῷ τῷ σκεύει. Ἐὰν δὲ τις μὴ ἦ ἐν ταπεινοφροσύνῃ πολλῇ, παραδίδοται οὗτος τῷ σατανᾷ καὶ ἀπογυμνοῦται τῆς πρὸς αὐτὸν γενομένης θείας χάριτος καὶ πειράζεται ἐν θλίψεσι πολλαῖς, καὶ τότε φανεροῦται αὐτοῦ ἢ οἴησις, ὅτι γυμνὸς καὶ ταλαίπωρος ὑπάρχει. ὀφείλει οὖν ὁ πλουτῶν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ἐν πολλῇ ταπεινοφροσύνῃ καὶ συντριμμῷ καρδίας ὑπάρχειν, καὶ ὡς πτωχὸν καὶ μηδὲν ἔχοντα ἑαυτὸν ἡγεῖσθαι· ἀλλότριον γὰρ αὐτοῦ ἐστὶ, καὶ ἄλλος ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ ὅτε βούλεται αἶρει αὐτό. ὁ οὕτως ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐπὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων δύναται διαφυλάξαι τὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην χάριν, καθὼς ὁ κύριός φησιν· ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. καίπερ ὢν ἐκλεκτὸς θεοῦ, παρ' ἑαυτῷ ἀποδοκιμασμένος ἦτω, καὶ ὢν πιστὸς ὡς ἀνάξιον ἑαυτὸν ἡγεῖσθω. τοιαῦται γὰρ ψυχὰι εὐαρεστοῦσι θεῷ καὶ ζωοποιοῦνται ἐν Χριστῷ, ᾧ ἢ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. 42 {1ΟΜΙΛΙΑ ΜΒ.}1 Ὡσπερ ἐὰν ἦ πόλις μεγάλη, ἔρημος δὲ ἦ τῶν τειχέων διαλελυμένων, καὶ ὑπὸ ἐχθρῶν ληφθῇ, οὐδὲν τῆς μεγαλειότητος ὄφελος· ζητητέον οὖν κατὰ τὸ μέγεθος, ἵνα ἔχη καὶ τείχη ὄχυρά πρὸς τὸ μὴ τοὺς ἐχθροὺς εἰσιέναι, οὕτω δὴ καὶ ψυχὰι αἰ κεκοσμημέναι γνώσει καὶ συνέσει καὶ νῶ ὀξυτάτῳ ὡς πόλεις εἰσὶ μεγάλαι. ἀλλὰ ζητητέον εἰ ὠχύρωνται τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος, μήποτε οἱ ἐχθροὶ εἰσελθόντες ἐρημώσωσιν αὐτάς. οἱ γὰρ σοφοὶ τοῦ κόσμου Ἀριστοτέλης ἢ Πλάτων ἢ Ἰσοκράτης, φρόνιμοι ὄντες ἐν γνώσει, ὡσπερ πόλεις μεγάλαι ἐτύγχανον, ἀλλ' ἔρημοι ἦσαν ὑπὸ ἐχθρῶν διὰ τὸ μὴ εἶναι πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτοῖς. Ὅσοι δὲ εἰσὶν ἰδιῶται, μέτοχοι τῆς χάριτος, ὡσπερ πόλεις μικραὶ εἰσὶν ὠχυρωμέναι τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ· ἐκπίπτουσαι δὲ τῆς χάριτος ἀπὸ δύο πραγμάτων ἀπόλλυνται, ἢ ὅτι τὰς ἐπιφερομένας θλίψεις οὐχ ὑπομένουσιν ἢ ὅτι εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς ἀμαρτίας ἐνηδυνθεῖσαι ἀπέμειναν. οὐ δύναται γὰρ οἱ διοδοῦντες ἄνευ πειρασμῶν διελθεῖν. ὡσπερ δὲ ἐν τῷ τοκετῷ ἢ προσαίτις καὶ ἢ βασιλις τὰς αὐτὰς ὠδῖνας ἔχουσιν· ὁμοίως καὶ ἢ γῆ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ πένητος, εἰ μὴ τὴν δέουσαν ἐργασίαν λάβῃ, οὐ δύναται καρποὺς ἀξίους ἐνεγκεῖν, οὕτως καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ψυχῆς οὐ σοφός, οὐ πλούσιος ἐν τῇ χάριτι βασιλεύει, εἰ μὴ δι' ὑπομονῆς καὶ θλίψεων καὶ καμάτων πολλῶν· ὁ γὰρ Χριστιανῶν βίος ὀφείλει τοιοῦτος εἶναι. Ὡσπερ τὸ μέλι γλυκὸ τυγγάνον, οὐδὲν ἐπιδέχεται τῶν πικρῶν ἢ τῶν ἰοβόλων μεταλαβεῖν, οὕτως αὐτοὶ πᾶσι τοῖς

προσερχομένοις, εἴτε ἀγαθοῖς εἴτε πονηροῖς, χρηστοὶ τυγχάνουσιν, ὡς φησιν ὁ κύριος· «γίνεσθε χρηστοὶ ὡς ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος». τὸ γὰρ βλάπτον καὶ μιᾶνον τὸν ἄνθρωπον ἔνδοθεν ἐστὶ, καθὼς ὁ κύριος λέγει ὅτι «τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον ἔνδοθεν ἐστὶν· ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐκπορεύονται διαλογισμοὶ πονηροί». ἔνδοθεν οὖν ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ ἔρπον καὶ προῖδὸν πνεῦμα πονηρίας, λογιστικόν, κινητικόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ κάλυμμα τοῦ σκοτούς, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὃν δεῖ τοὺς τῷ θεῷ προσφεύγοντας ἀποδύσασθαι, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν ἐπουράνιον καὶ καινὸν ἄνθρωπον, ὅς ἐστι Χριστός. οὐδὲν οὖν τῶν ἕξωθεν βλάπτειν δύναται τὸν ἄνθρωπον, εἰ μὴ τὸ ζῶν καὶ ἐνεργητικόν, τὸ ἐνοικοῦν ἐν τῇ καρδίᾳ πνεῦμα σκοτούς. ὥστε οὖν τὸν ἀγῶνα ἕκαστος ἐν τοῖς λογισμοῖς ὀφείλει κεκτῆσθαι, ἵνα ἐπιλάμψῃ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὁ Χριστός, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ.

1 Ὡσπερ ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἄπτονται λύχνοι πολλοὶ καὶ λαμπάδες καιόμεναι, πᾶσαι δὲ αἱ λαμπάδες καὶ οἱ λύχνοι ἀπὸ μιᾶς φύσεως ἀνάπτονται καὶ φαίνουσι, οὕτως καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ μιᾶς φύσεως ἀνάπτονται καὶ φαίνουσι, τοῦ πυρὸς τοῦ θεοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ ἔχουσι τὰς λαμπάδας καιόμενας εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ φαίνουσι κατενώπιον αὐτοῦ ἐν γῆ ὄντες, καθὼς καὶ αὐτός· λέγει γάρ· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως. διὰ τοῦτο Χριστὸς ἐπεκλήθη, ἵνα τῷ αὐτῷ ἐλαίῳ ὡς αὐτὸς ἐχρίσθῃ, καὶ ἡμεῖς χρισθέντες γενώμεθα Χριστοί, τῆς μιᾶς, ὡς εἶπεν, οὐσίας καὶ ἐνὸς σώματος. λέγει πάλιν· «ὁ τε ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἐνὸς πάντες». εἰκόασιν οὖν οἱ Χριστιανοὶ ἐν ἐνὶ μέρει λυχνίαις ἐχούσαις τὸ ἔλαιον ἐν αὐταῖς, τουτέστι τοὺς καρποὺς τῆς δικαιοσύνης· ἂν δὲ μὴ ἀφθῇ ἐκ τοῦ λύχνου τῆς θεότητος ἐν αὐτοῖς, οὐδὲν εἰσιν. ὁ κύριος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος διὰ τὸ πνεῦμα τῆς θεότητος τὸ μένον οὐσιωδῶς ἐν αὐτῷ καὶ ἐκκαίον αὐτοῦ τὴν καρδίαν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ὡσπερ ἐὰν ἧ βαλάντιον σαπρὸν πεπληρωμένον μαργαριτῶν, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ τῷ ἕξωθεν ἀνθρώπῳ ταπεινοὶ ὀφείλοντες εἶναι καὶ εὐκαταφρόνητοι, ἔνδοθεν εἰς τὸν ἕσω ἄνθρωπον ἔχουσι τὸν πολύτιμον μαργαρίτην. ἕτεροι δὲ εἰσι τάφοις κεκονιμένοις εἰκότες, ἕξωθεν μὲν ἐζωγραφημένοι καὶ περικαλλεῖς, «ἕξωθεν δὲ γέμοντες ὀστέων νεκρῶν» καὶ δυσωδίας πολλῆς καὶ πνευμάτων ἀκαθάρτων· νεκροὶ εἰσιν ἀπὸ θεοῦ, καὶ πᾶσαν αἰσχύνην καὶ ῥυπαρίαν καὶ τὸ σκότος τοῦ ἀντικειμένου ἐνδεδυμένοι. ὁ ἀπόστολος λέγει, ὅτι ὁ νήπιος, ἕως ὅτε μικρός ἐστίν, «ὑπὸ ἐπιτρόπους καὶ οἰκονόμους» τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἐστίν, ἅτινα πνεύματα οὐ θέλουσι τὸ νήπιον ἀυξῆσαι, ἵνα μὴ γενόμενος ἀνὴρ τέλειος ἄρξῃται ἐπιζητεῖν τὰ κατὰ τὸν οἶκον καὶ ἐκδικεῖν τὴν κυριότητα. Ὁ Χριστιανὸς πάντοτε ὀφείλει τὴν μνήμην τοῦ θεοῦ ἔχειν· γέγραπται γάρ· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, ἵνα μὴ μόνον ὅτε εἰσέρχεται εἰς τὸ εὐκτῆριον, ἀγαπᾷ τὸν κύριον, ἀλλὰ καὶ περιπατῶν καὶ ὁμιλῶν καὶ ἐσθίων ἔχη τὴν μνήμην τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν στοργήν· λέγει γάρ· «ὅπου ὁ νοῦς σου, ἐκεῖ καὶ ὁ θησαυρός σου»· εἰς ὃ γὰρ πρᾶγμα ἡ καρδία τινὸς δέδεται καὶ ὅπου ἡ ἐπιθυμία ἔλκει αὐτόν, ἐκεῖνὸ ἐστὶν αὐτοῦ θεός. ἐὰν ἐπιθυμῇ ἡ καρδία πάντοτε τοῦ θεοῦ, αὐτός ἐστὶ κύριος τῆς καρδίας αὐτοῦ. εἰ δὲ ἀποταξάμενός τις καὶ γενόμενος ἀκτῆμων καὶ ἄπολις καὶ νηστεύων, οὗτος εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον ἀκμὴν δέδεται ἢ εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα ἢ εἰς οἰκίαν ἢ εἰς φίλτρον γονέων. ὅπου ἐδέθη αὐτοῦ ἡ καρδία καὶ ὁ νοῦς ἐξηχμαλωτίσθη, ἐκεῖνο αὐτοῦ ἐστὶ θεός· καὶ εὐρίσκεται διὰ μὲν τῆς πλατείας θύρας ἐξελεθῶν τοῦ κόσμου, διὰ δὲ τῆς παραθύρου εἰσελεθῶν καὶ ἐμπεσῶν εἰς τὸν κόσμον. Ὡσπερ τὰ φρύγανα ἐπιρριπτόμενα εἰς τὸ πῦρ οὐ

δύνανται ἀντιστῆναι τῇ δυνάμει τοῦ πυρός, ἀλλ' εὐθέως κατακαίονται, οὕτως καὶ οἱ δαίμονες, θέλοντες πολεμεῖν ἀνθρώπῳ πνεύματος ἠξιωμένῳ, καίονται καὶ καταναλίσκονται ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως τοῦ πυρός, μόνον ἵνα ὁ ἄνθρωπος πάντοτε προσκολλώμενος ἢ τῷ κυρίῳ καὶ τὴν πεποιθήσιν καὶ τὴν ἐλπίδα πρὸς αὐτὸν ἔχων. καὶ ἔάν ὧσιν οἱ δαίμονες ἰσχυροὶ ὡς ὄρη σιδηρά, ὑπὸ τῆς εὐχῆς καίονται, καθάπερ ὁ κηρὸς ὑπὸ πυρός. μέγας δὲ ἐν τῷ μεταξὺ κεῖται ἀγὼν καὶ πόλεμος τῇ ψυχῇ πρὸς αὐτούς. ποταμοὶ εἰσι δρακόντων ἐκεῖ καὶ στόματα λεόντων, πῦρ ἐστι φλεγόμενον εἰς τὴν ψυχὴν. Ὡσπερ ὁ τέλειος κακοποιός, μεθύων εἰς τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, ἢ φονεύων ἢ μοιχεύων, ἀκόρεστός ἐστιν εἰς τὸ κακόν, οὕτως καὶ οἱ Χριστιανοὶ βεβαπτισμένοι εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἄπειροι γίνονται τοῦ κακοῦ. οἱ δὲ ἔχοντες χάριν καὶ ἔτι μεμιγμένοι τῇ ἀμαρτίᾳ, οὗτοι ὑπὸ φόβον εἰσὶ καὶ διὰ φοβερῶν τόπων ὀδεύουσι. καθάπερ γὰρ οἱ ἔμποροι πλέοντες, κὰν εὕρωσιν ἴδιον ἄνεμον καὶ γαληνιῶσαν τὴν θάλασσαν, μήπω δὲ φθάσωσιν εἰς τὸν λιμένα, ὑπὸ φόβον εἰσὶ, μήπως ἄφνω ἐναντίου κινήσῃ ἀνέμου κλυδωνισθῆ ἢ θάλασσα καὶ κινδυνεύσῃ τὸ πλοῖον, οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοί, εἰ καὶ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς αἴσιον ἄνεμον τοῦ ἁγίου πνεύματος πνέοντα, ἀλλ' ἔτι ὑπὸ φόβον εἰσὶ, μήπως ὁ ἄνεμος τῆς ἐναντίας δυνάμεως πνεύσῃ ἐπελθὼν, καὶ ταραχὴν τινα καὶ κλύδωνα κινήσῃ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν. σπουδῆς οὖν πολλῆς χρεῖα, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς καταπαύσεως, εἰς τὸν τέλειον κόσμον, εἰς τὴν αἰωνίαν τρυφὴν, εἰς τὴν πόλιν τῶν ἁγίων, εἰς τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων. ἔάν δὲ μὴ διέλθῃ τις τὰ μέτρα ἐκεῖνα, ὑπὸ φόβον ἐστὶ πολὺν, μήπως ἐν τῷ μεταξὺ πτώσῃ τινα ἢ πονηρὰ δύνამις ἐργάσῃται. Ὡσπερ δὲ γυνὴ συλλαβοῦσα ἐντὸς ἔχει τὸ βρέφος αὐτῆς, ἐν σκότει ὡς εἰπεῖν καὶ ὑλώδει τόπῳ· εἰ δὲ συμβῆ λοιπὸν ἐξελεθεῖν τὸ παιδίον τῷ δέοντι καιρῷ, βλέπει κτίσιν καινότεραν, ἣν οὐδέποτε εἶδεν, οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ ἡλίου, καὶ εὐθὺς οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς ἰλαρῷ τῷ προσώπῳ δέχονται αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας· εἰ δὲ συμβῆ ὑπὸ ἀταξίας τινὸς σπασθῆναι ἐνδον τὸ παιδίον, ἀνάγκη λοιπὸν τοὺς εἰς τοῦτο τεταγμένους ἰατροὺς ξίφει χρῆσασθαι, καὶ λοιπὸν εὐρίσκεται τὸ παιδίον ἀπὸ θανάτου εἰς θάνατον χωροῦν, καὶ ἀπὸ σκότους εἰς σκότος, οὕτως ἀνάλαβε καὶ εἰς τὸ πνευματικόν. ὅσοι ὑπεδέξαντο τὸν σπῶρον τῆς θεότητος, οὗτοι ἀοράτως ἔχουσιν αὐτόν, καὶ διὰ τὴν σύνοικον ἀμαρτίαν ἐν σκοτεινοῖς καὶ φοβεροῖς τόποις κρύπτουσιν. ἔάν οὖν ἀσφαλίσωνται ἑαυτοὺς καὶ τηρήσωσι τὸ σπέρμα, οὗτοι τῷ δέοντι καιρῷ ἀναγεννῶνται εἰς τὸ φανερόν, καὶ λοιπὸν ἐν τῇ διαλύσει τοῦ σώματος οἱ ἄγγελοι καὶ πάντες οἱ ἄνω χοροὶ ἰλαροῖς προσώποις προσδέχονται αὐτούς. ἔάν δὲ ὑποδεξάμενος τὰ ὄπλα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ πολεμῆσαι ἀνδρείως χανωθῆ, εὐθέως ὁ τοιοῦτος παραδίδοται τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἐν τῇ διαλύσει τοῦ σώματος ἀπὸ σκότους τοῦ νῦν περιέχοντος αὐτὸν εἰς ἄλλο χαλεπώτερον σκότος χωρεῖ καὶ ἀπώλειαν. Ὡσπερ δὲ ἔάν ἢ παράδεισος ἔχων δένδρα καρποφόρα καὶ ἄλλα φυτὰ εὐώδη, καὶ ὄλος ἢ καλῶς εἰργασμένος καὶ πεφιλοκαλημένος, ἔχει δὲ καὶ μικρὸν τεῖχος ἀντὶ τριγχείου τὸ φυλάσσει αὐτόν· συμβῆ δὲ ἐκεῖ ποταμὸν ὀρμητικαῖον διέρχεσθαι, εἰ καὶ μικρὸν τοῦ ὕδατος προσκρούσει τῷ τοίχῳ καὶ ὑποφθεῖρει τὸν θεμέλιον, λαμβάνει ἀγωγὴν καὶ κατὰ μικρὸν μικρὸν λυεῖ τὸν θεμέλιον, καὶ εἰσελθὼν διαρρήσσει καὶ ἐκρίζοι πάντα τὰ φυτὰ, καὶ ὄλην τὴν ἐργασίαν ἀφανίζει καὶ ἄκαρπον ποιεῖ, οὕτως ἐστὶ καὶ ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου. ἔχει τοὺς λογισμοὺς τοὺς καλοὺς, πλησιάζουσι δὲ πάντοτε καὶ οἱ ποταμοὶ τῆς κακίας τῇ καρδίᾳ, θέλοντες αὐτὴν καταβαλεῖν καὶ ρίψαι εἰς τὸ ἴδιον μέρος. λοιπὸν ἔάν ἢ μικρὸν κοῦφος ὁ νοῦς καὶ εἴξῃ τοῖς ἀκαθάρτοις λογισμοῖς, ἰδοὺ ἔλαβον νομὴν τὰ πνεύματα τῆς πλάνης καὶ εἰσηλθὼν καὶ κατέστρεψαν τὰ ἐκεῖ κάλλη καὶ ἠφάνισαν τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς καὶ

ήρήμωσαν τὴν ψυχὴν. Ὡσπερ ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς μικρὸς παρ' ὅλα τὰ μέλη, καὶ αὐτὴ ἡ κόρη μικρὰ οὕσα μέγα ἐστὶ σκεῦος, βλέπει γὰρ ὑφ' ἑν οὐρανόν, ἀστέρας, ἥλιον, σελήνην, πόλεις καὶ ἄλλα κτίσματα· ὁμοίως καὶ αὐτὰ τὰ ὀρώμενα ὑπὸ τὸ ἕν, τῇ μικρᾷ κόρῃ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐμμορφοῦται καὶ ἐνεικονίζεται, οὕτως ἐστὶ καὶ ὁ νοῦς εἰς τὴν καρδίαν. καὶ αὐτὴ ἡ καρδία μικρόν τι σκεῦός ἐστι, καὶ ἐκεῖ οἱ δράκοντες καὶ ἐκεῖ οἱ λέοντες, ἐκεῖ τὰ ἰοβόλα θηρία καὶ ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς κακίας, καὶ ἐκεῖ αἱ τριγχίαι καὶ ἀνώμαλοι ὁδοί, ἐκεῖ αἱ φάραγγες. ὁμοίως πάλιν ἐκεῖ ὁ θεός, ἐκεῖ καὶ οἱ ἄγγελοι, ἐκεῖ ἡ ζωὴ καὶ ἡ βασιλεία, ἐκεῖ τὸ φῶς καὶ οἱ ἀπόστολοι, ἐκεῖ αἱ πόλεις αἱ ἐπουρανίαι, ἐκεῖ οἱ θησαυροὶ τῆς χάριτος, ἐκεῖ τὰ πάντα ἐστίν. Ὡσπερ γὰρ ἐστὶν ὁμίχλη εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἐπικειμένη, καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπον οὐχ ὄρα, οὕτως ἐστὶ καὶ τὸ σκότος τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπικείμενον πάση τῇ κτίσει καὶ πάση φύσει ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς παραβάσεως· ὅθεν ἐπισκιαζόμενοι ἐκ τοῦ σκοτούς ἐν νυκτί εἰσι, καὶ ἐν φοβεροῖς τόποις ἔχουσι τὴν διαγωγὴν. Καὶ ὡσπερ καπνοῦ πλήθός ἐστιν ἐν οἴκῳ ἐνί, οὕτως ἐστὶ καὶ ἡ ἁμαρτία μετὰ τῶν λογισμῶν αὐτῆς τῶν ῥυπαρῶν ἐγκαθεζομένη καὶ ἐφέρπουσα εἰς τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας, καὶ ἄπειρον πλήθος δαιμόνων. Ὡσπερ δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις πολέμου συγκροτουμένου οὐκ ἀπέρχονται οἱ σοφοὶ καὶ μεγιστᾶνες ἐκεῖ, ἀλλὰ φοβούμενοι τὸν θάνατον ἀπομένουσι, λοιπὸν προβάλλονται οἱ τήρωνες καὶ οἱ πένητες καὶ οἱ ἰδιῶται· καὶ συμβαίνει, ὅτι νίκην ἐργάζονται κατὰ τῶν πολεμίων καὶ διώκουσιν αὐτοὺς ἐκ τῶν ὀρίων καὶ τὰ ἐπινίκια καὶ τοὺς στεφάνους λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἔρχονται εἰς προκοπὰς καὶ ἀξιώματα, κάκεῖνοι οἱ μεγάλοι ὀπίσω τούτων εὐρίσκονται, οὕτως ἐστὶ καὶ εἰς τὸ μέρος τὸ πνευματικόν. οἱ ἰδιῶται, ἀκούοντες ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον, φιλαλήθει λογισμῶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ποιοῦσι καὶ λαμβάνουσι παρὰ θεοῦ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος. οἱ δὲ σοφοὶ καὶ λεπτῶς ζητοῦντες τὸν λόγον, οὗτοι φεύγουσι τὸν πόλεμον καὶ οὐ προκόπτουσι, καὶ ὀπίσω εὐρίσκονται τῶν πολεμησάντων καὶ νικησάντων. Ὡσπερ δὲ οἱ ἄνεμοι σφοδρῶς πνέοντες πάντα τὰ κτίσματα τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν κινουσι καὶ ἤχον πολὺν ἀποτελοῦσιν, οὕτως ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ κρούει καὶ φέρει τοὺς λογισμοὺς καὶ σαλεύει τὰ βάθη τῆς καρδίας πρὸς τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, καὶ εἰς τὴν διακονίαν αὐτοῦ σκορπίζει τοὺς λογισμοὺς. Ὡσπερ εἰσὶν οἱ τελῶναι καθεζόμενοι εἰς τὰς στενάς ὁδοὺς καὶ κατέχοντες τοὺς παριόντας καὶ διασειόντες, οὕτως καὶ οἱ δαίμονες ἐπιτηροῦσι καὶ κατέχουσι τὰς ψυχὰς καὶ ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι αὐτὰς ἐκ τοῦ σώματος· ἐὰν μὴ τελείως καθαρισθῶσιν, οὐκ ἐπιτρέπονται ἀνελθεῖν εἰς τὰς μονὰς τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπαντῆσαι τῷ δεσπότῃ αὐτῶν· καταφέρονται γὰρ ὑπὸ τῶν ἀερίων δαιμόνων. εἰ δὲ ὑπάρχοντες ἐν σαρκὶ ἔτι διὰ πόνου καὶ ἀγῶνος πολλοῦ τὴν ἐξ ὕψους παρὰ τοῦ κυρίου κτήσονται χάριν, δηλαδὴ οὗτοι μετὰ τῶν δι' ἐναρέτου ἀναπαυσαμένων πολιτείας πρὸς τὸν κύριον ἀπελεύσονται, καθὼς ἐπηγγείλατο· ὅπου εἰμι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας συμβασιλεύσουσι τῷ πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΔ.

1 Ὁ προσερχόμενος τῷ θεῷ καὶ Χριστοῦ πάρεδρος ἐν ἀληθείᾳ θέλων εἶναι, τούτου χάριν τοῦ σκοποῦ ὀφείλει προσέρχεσθαι τοῦ ἀλλαγῆναι αὐτὸν καὶ μεταβληθῆναι ἀπὸ τῆς προτέρας καταστάσεως καὶ ἀναστροφῆς, καὶ καλὸν καὶ καινὸν ἄνθρωπον ἀποδειχθῆναι μηδὲν τι τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἐπιφερόμενον· εἴ τις γὰρ φησιν ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις. καὶ γὰρ ὁ κύριος ἡμῶν διὰ τοῦτο παραγέγονεν, ὥστε τὴν φύσιν ἀλλάξαι καὶ μεταβαλεῖν καὶ ἀνακαινίσει καὶ ἀνακτίσει τὴν ψυχὴν ταύτην τὴν

κατεστραμμένην τοῖς πάθεσι διὰ τὴν παράβασιν, κεράσας τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ πνεύματι τῆς θεότητος, καινὸν νοῦν καὶ καινὴν ψυχὴν, καινοὺς ὀφθαλμοὺς, καινὰ ὦτα, καινὴν γλῶτταν πνευματικὴν, καὶ ἀπαξιαπλῶς καινοὺς ἀνθρώπους τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ ἦλθεν ἀπεργάσασθαι, ἥτοι καινοὺς ἀσκούς, χρίσας αὐτοὺς τῷ ἑαυτοῦ φωτὶ τῆς γνώσεως, ἵνα βάλῃ νέον οἶνον, ὃ ἐστὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ· οἶνον γὰρ φησι νέον εἰς ἀσκούς καινοὺς βλητέον. ὡσπερ γὰρ ὁ ἐχθρός, λαβὼν τὸν ἄνθρωπον ὑποχείριον, καινὸν αὐτὸν εἰς ἑαυτὸν ἀπειργάσατο, πάθεσι κακίας περιβαλὼν καὶ χρίσας τῷ πνεύματι τῆς ἀμαρτίας, τὸν οἶνον τῆς ἀνομίας πάσης καὶ κακῆς διδασκαλίας ἐνέβαλεν εἰς αὐτόν, οὕτως καὶ ὁ κύριος, λυτρωσάμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καινὸν ἀπειργάσατο, χρίσας τῷ ἑαυτοῦ πνεύματι, καὶ τὸν τῆς ζωῆς οἶνον, τὴν καινὴν τοῦ πνεύματος διδασκαλίαν, εἰς αὐτὸν ἐνέχεεν. ὁ γὰρ μεταβαλὼν τὴν φύσιν τῶν πέντε ἄρτων εἰς πλῆθος, καὶ φύσει ὄνου ἀλόγῳ δούς φωνὴν, καὶ τὴν πόρνην εἰς σωφροσύνην μεταστρέψας, καὶ πυρὸς φύσιν καυστικοῦ δροσιζειν τοὺς ἐν τῇ καμίνῳ παρασκευάσας, καὶ φύσιν λεόντων, ἀγρίων θηρίων τῷ Δανιὴλ ἡμερώσας, οὗτος δύναται καὶ τὴν ψυχὴν ταύτην τὴν ἔρημον καὶ ἀγριωθεῖσαν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας μεταβαλεῖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀγαθότητα καὶ χρηστότητα καὶ εἰρήνην τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἀγίῳ καὶ ἀγαθῷ. Ὅν γὰρ τρόπον ποιμὴν τὸ ψωριῶν πρόβατον δύναται θεραπεῦσαι καὶ ἀπὸ λύκων φυλάξει, ὡσαύτως ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν Χριστὸς ἐλθὼν μόνος ἠδυνήθη θεραπεῦσαι καὶ ἐπιστρέψαι τὸ ἀπολωλὸς καὶ ψωριῶν πρόβατον, τὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ τῆς ψώρας καὶ λέπρας τῆς ἀμαρτίας. οἱ γὰρ πρὶν ἱερεῖς καὶ λευῖται καὶ διδάσκαλοι οὐκ ἠδυνήθησαν θεραπεῦσαι τὴν ψυχὴν ταῖς προσφοραῖς τῶν δώρων καὶ θυσιῶν καὶ ῥαντισμοῖς αἵματος, ὅπου γε οὐδὲ ἑαυτοὺς ἠδυνήθησαν θεραπεῦσαι. καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀσθένειαν περιέκειντο· ἀδύνατον γὰρ φησὶν αἶμα ταύρων καὶ τράγων ἀφελεῖν ἀμαρτίας. ὁ δὲ κύριος ἔλεγε, δεικνὺς τὴν ἀσθένειαν τῶν τότε ἱατρῶν· πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· ἱατρέ, θεράπευσον σεαυτὸν, ἀντὶ τοῦ· οὐκ εἰμι ἐγὼ ὡς ἐκεῖνοι οἱ μῆτε ἑαυτοὺς δυνάμενοι θεραπεύειν. ἐγὼ εἰμι ὁ ἀληθινὸς ἱατρός καὶ «καλὸς ποιμὴν» ὁ θεὸς τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὁ δυνάμενος θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ψυχῆς. ἐγὼ εἰμι τὸ ἄμωμον πρόβατον τὸ «ἄπαξ προσενεχθέν», καὶ τοὺς ἐμοὶ προσερχομένους δυνάμενος θεραπεῦσαι. ἢ γὰρ ἀληθινὴ ἴασις τῆς ψυχῆς ἀπὸ κυρίου μόνου γίνεται· ἰδοὺ γὰρ φησὶν ὁ ἄμνος τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, τῆς ψυχῆς δηλονότι πιστευσάσης αὐτῷ καὶ ἀγαπώσης αὐτὸν ἐξ ὅλης καρδίας. Ὁ ποιμὴν τοίνυν ὁ καλὸς τὸ ψωριῶν πρόβατον θεραπεύει· πρόβατον δὲ πρόβατον θεραπεῦσαι οὐ δύναται, καὶ εἰ μὴ θεραπευθῆ τὸ λογικὸν πρόβατον, ὁ ἄνθρωπος, εἰς ἐκκλησίαν κυρίου τὴν ἐπουράνιον οὐκ εἰσέρχεται. οὕτως γὰρ καὶ ἐν τῷ νόμῳ εἴρηται διὰ σκιάς καὶ εἰκόνας. περὶ γὰρ τοῦ λεπροῦ καὶ μῶμον ἔχοντος ταῦτα αἰνίσσεται μηνῦον τὸ πνεῦμα· «λεπρός» φησὶν «ἢ μῶμον ἔχων οὐκ εἰσελεύσεται εἰς ἐκκλησίαν κυρίου». ἀλλὰ προσέταξε τῷ λεπρῷ ἀπέρχεσθαι πρὸς τὸν ἱερέα καὶ παρακλήσει πολλῇ ἄγειν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τῆς σκηνῆς αὐτοῦ καὶ ἐπιτιθέναι τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν λέπραν, σημειούμενον τὸν τόπον τῆς ἀφῆς τῆς λέπρας, καὶ θεραπεύειν. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ Χριστὸς, ὁ ἀληθινὸς ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ταῖς λεπρώσασιν ψυχαῖς λέπραν ἀμαρτίας καὶ ἐπικαλουμέναις αὐτὸν ἐπικαμπτόμενος εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ σώματος αὐτῶν καὶ θεραπεύει καὶ ἰᾶται τὰ πάθη. καὶ οὕτως δυνήσεται ἡ ψυχὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐπουράνιον ἐκκλησίαν τῶν ἀγίων τοῦ ἀληθινοῦ Ἰσραὴλ. πᾶσα γὰρ ψυχὴ φοροῦσα λέπραν ἀμαρτίας παθῶν καὶ μὴ προσελθοῦσα τῷ ἀληθινῷ ἀρχιερεῖ καὶ θεραπευθεῖσα νῦν, εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀγίων, εἰς τὴν ἐπουράνιον ἐκκλησίαν οὐκ εἰσέρχεται· ἄμωμος γὰρ οὖσα καὶ καθαρὰ

ἀμώμους καὶ καθαρὰς ψυχὰς ζητεῖ. μακάριοι γάρ φησιν οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. δεῖ γὰρ τὴν ψυχὴν τὴν ἐν ἀληθείᾳ πιστεύουσαν Χριστῷ μετατεθῆναι καὶ ἀλλαγῆναι ἀπὸ τῆς νῦν πονηρᾶς καταστάσεως εἰς ἑτέραν κατάστασιν ἀγαθὴν καὶ ἀπὸ τῆς νῦν φύσεως ταπεινῆς εἰς ἑτέραν θείαν φύσιν, καὶ καινὴν αὐτὴν ἀπεργασθῆναι διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ οὕτως δύναται χρησιμεῦσαι εἰς τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν. Τυχεῖν δὲ τούτων ἡμῖν ἔσται πιστεύουσι καὶ ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀγίαις αὐτοῦ ἐντολαῖς ἀναστρεφομένοις. εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἑλισσαίου τὸ φύσει κοῦφον ξύλον ἐν τοῖς ὕδασι βληθὲν ἀνήνεγκε τὸ φύσει βαρὺ σιδήριον, πόσω μᾶλλον ἐνταῦθα ἀποστελεῖ ὁ κύριος τὸ κοῦφον καὶ ἑλαφρὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἐπουράνιον αὐτοῦ πνεῦμα, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν βεβυθισμένην τοῖς ὕδασι τῆς πονηρίας ψυχὴν ἀνενέγκῃ καὶ κουφίσει καὶ πτερώσει πρὸς τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν καὶ μεταβαλεῖ καὶ ἀλλάξει αὐτὴν ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως. καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς φαινομένοις οὐδεὶς δύναται δι' ἑαυτοῦ περᾶσαι καὶ διελθεῖν τὴν θάλασσαν, εἰ μὴ ἔχει τὸ κοῦφον καὶ ἑλαφρὸν πλοῖον τὸ ἐκ ξύλου κατασκευασθὲν, τὸ μόνον ἐπάνω τῶν ὑδάτων περιπατεῖν δυνάμενον· καταποντίζεται γὰρ καὶ ἀπόλλυται, ἂν ἐπιβαίνῃ τις ἐν τῇ θαλάσῃ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀδύνατον ψυχὴν δι' ἑαυτῆς διελθεῖν καὶ ὑπερβῆναι καὶ διαπερᾶσαι τὴν πικρὰν θάλασσαν τῆς ἁμαρτίας καὶ τὴν χαλεπὴν ἄβυσσον τῶν πονηρῶν δυνάμεων τοῦ σκότους τῶν παθῶν, εἰ μὴ τὸ ἑλαφρὸν καὶ οὐράνιον καὶ εὐπτερον τοῦ Χριστοῦ πνεῦμα δέξεται, ἐπάνω τῆς πονηρίας ὅλης περιπατοῦν καὶ διοδεῦον, δι' οὗ εὐθυδρόμως καὶ ὀρθῶς εἰς τὸν ἐπουράνιον λιμένα τῆς ἀναπαύσεως, εἰς τὴν πόλιν τῆς βασιλείας δυνήσεται καταντῆσαι. ὥσπερ δὲ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἐκ τῆς θαλάσσης οὐκ ἀρύονται καὶ πίνουσιν οὔτε ἐξ αὐτῆς τὰ ἐνδύματα καὶ τὰς τροφὰς ἔχουσιν, ἀλλ' ἔξωθεν ἐν τῷ πλοίῳ ἐπικομίζονται, οὕτως αἱ ψυχαὶ τῶν Χριστιανῶν οὐκ ἐκ τοῦ αἵματος τούτου, ἀλλ' ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ τροφήν οὐράνιον καὶ ἐνδύματα πνευματικὰ λαμβάνουσι, ἀκακίθην ζῶσαι, ἐν τῇ νηϊ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος ἐμβᾶσαι, παρέρχονται τὰς ἐναντίας τῶν ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν πονηρᾶς δυνάμεις. καὶ ὥσπερ ἐκ μιᾶς φύσεως ξύλου πάντα τὰ πλοῖα κατασκευάζονται, δι' ὧν παρελθεῖν οἱ ἄνθρωποι τὴν πικρὰν δυνήσονται θάλασσαν, οὕτως ἐκ μιᾶς θεότητος φωτὸς οὐρανοῦ τῶν διαφόρων χαρισμάτων τοῦ ἐνὸς πνεύματος πᾶσαι τῶν Χριστιανῶν αἱ ψυχαὶ δυναμούμεναι τὴν ὅλην ὑπερίπτανται πονηρίαν. Ἐπεὶ δὲ τὸ πλοῖον καὶ κυβερνήτου χρῆζει καὶ εὐκράτου καὶ ἠδέος ἀνέμου πρὸς τὸ διαπλεῦσαι καλῶς, ταῦτα πάντα αὐτὸς ἔστιν ὁ κύριος, ἐν τῇ πιστῇ ψυχῇ γινόμενος καὶ διαπερῶν αὐτὴν τοὺς δεινοὺς χειμῶνας καὶ τὰ ἄγρια τῆς πονηρίας κύματα καὶ τὰς καταιγίδας τῶν βιαιῶν τῆς ἁμαρτίας ἀνέμων, δυνατῶς καὶ ἐμπείρως καὶ ἐπιστημόνως, ὡς αὐτὸς ἐπίσταται, διαλύων τὸν κλύδωνα αὐτῶν. ἄνευ γὰρ τοῦ ἐπουρανοῦ κυβερνήτου Χριστοῦ ἀδύνατόν τινι παρελθεῖν τὴν πονηρὰν θάλασσαν τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τῶν πικρῶν πειρασμῶν τὰ καταφυσήματα· ἀναβαίνουσι γὰρ φησιν ἕως τῶν οὐρανῶν καὶ καταβαίνουσιν ἕως τῶν ἀβύσσων. πᾶσαν δὲ κυβερνητικὴν ἐπιστήμην καὶ πολέμων καὶ πειρασμῶν ἐπίσταται, ὑπεράνω τῶν ἀγρίων κυμάτων ἐπιβαίνων· αὐτὸς γὰρ φησι πειρασθεὶς δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. Δεῖ τοίνυν ἀλλαγῆναι καὶ μεταβληθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀπὸ τῆς νῦν καταστάσεως εἰς ἑτέραν κατάστασιν καὶ φύσιν θείαν, καὶ γενέσθαι καινοὺς ἐκ παλαιῶν, τουτέστιν ἀγαθοὺς καὶ χρηστοὺς καὶ πιστοὺς ἐκ πικρῶν καὶ ἀπίστων, καὶ οὕτω χρησίμους γενομένους εἰς τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν ἀποκαταστῆναι. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος περὶ τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ καὶ καταλήψεως, ἧς κατελήφθη ὑπὸ κυρίου, γράφει ταῦτα· διώκω δέ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθη ὑπὸ Χριστοῦ. πῶς τις ἄρα καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ

θεοῦ; ὡσπερ ἐὰν αἰχμαλωσίαν τινὰ τύραννος ἀρπάσας ἀπάγη, εἶτα καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἀληθινοῦ βασιλέως, οὕτω καὶ Παῦλος, ὅτι ὑπὸ τοῦ τυραννικοῦ πνεύματος τῆς ἀμαρτίας ἐνηργεῖτο, τὴν ἐκκλησίαν ἐδίδωκε καὶ ἐσκύλευεν· ἀλλ' ἐπειδὴ ζήλω θεοῦ κατὰ ἄγνοιαν ἐποίει, ὡς ὑπὲρ ἀληθείας ἀγωνιζόμενος, οὐ παρωράθη, ἀλλὰ κατέλαβεν αὐτὸν ὁ κύριος, περιλάμπας ἀρρήτως ὁ ἐπουράνιος καὶ ἀληθινὸς βασιλεὺς καὶ φωνῆς τῆς αὐτοῦ τοῦτον ἀξιώσας, καὶ ραπίσας ὡς δοῦλον ἠλευθέρωσεν. ἶδε δεσπότη ἀγαθότητα καὶ μεταβολήν, πῶς δύναται μεταβαλεῖν ψυχὰς τὰς τῆ κακία συμπλακείσας καὶ ἀγρίας ἀποκαταστάσας, καὶ ῥοπήν ὥρας εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀγαθότητα καὶ εἰρήνην μετενεγκεῖν· πάντα γὰρ δυνατὰ παρὰ θεῶ, ὡσπερ ἐπὶ τοῦ ληστοῦ γέγονε· ῥοπήν ὥρας διὰ τῆς πίστεως μετεβλήθη καὶ εἰς παράδεισον ἀπεκατέστη. διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ κύριος, ἵνα τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀλλάξῃ καὶ ἀνακτίσῃ καὶ ποιήσῃ αὐτάς, καθὼς γέγραπται, «θείας κοινωνοὺς φύσεως», καὶ δοῦναι εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἐπουράνιον ψυχὴν, τουτέστι πνεῦμα θεότητος ὁδηγοῦν ἡμᾶς εἰς πᾶσαν ἀρετὴν, ὅπως ζωὴν αἰώνιον ζῆσαι δυνηθῶμεν. Εἴη τοίνυν ἐξ ὅλης καρδίας πιστεῦσαι ἡμᾶς ταῖς ἀνεκδιηγῆτοις αὐτοῦ ἐπαγγελίαις, ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ὁ ἐπαγγειλάμενος. χρὴ οὖν ἀγαπήσαι τὸν κύριον καὶ σπουδάσαι παντοίως ἐν πάσαις ἀρεταῖς καὶ αἰτῆσαι ἐπιμόνως καὶ ἐνδεδεχῶς, ὥστε δέξασθαι τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ὀλοκλήρως καὶ τελείως, ἵνα ζωοποιηθῶσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν, ὡς ἔτι ἐν σαρκὶ ἐσμεν. εἰ μὴ γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δέξεται ἡ ψυχὴ τὸν ἀγιασμὸν τοῦ πνεύματος διὰ πολλῆς πίστεως καὶ δεήσεως, καὶ «κοινωνὸς θείας φύσεως» γένηται, ἀνακραθεῖσα τῇ χάριτι, δι' ἧς πᾶσαν ἐντολήν ἀμώμως καὶ καθαρῶς ἐπιτελεῖν δυνησεται, ἀποϊότης ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅπερ γὰρ τις ἐντεῦθεν ἀγαθὸν ἐκτήσατο, τοῦτο αὐτὸ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἔσται αὐτοῦ ζωὴ διὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΕ.

1 Ὁ τὸν μονήρη βίον ἐπιλεξάμενος πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ στρεφόμενα πράγματα ἀλλότρια ἑαυτοῦ καὶ ξένα ἠγεῖσθαι ὀφείλει. ὁ γὰρ ἐξ ἀληθείας μεταδιώκων τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ πάντα ἀρνησάμενος, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, προσηλωμένον τὸν νοῦν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ ἔχειν ὀφείλει, προτιμῶν δηλαδὴ τὸν κύριον γονέων, ἀδελφῶν, γυναικός, τέκνων, συγγενείας, φίλων, ὑπαρχόντων. τοῦτο γὰρ ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο εἰπών· «πᾶς ὅς τις οὐκ ἀφήκε πατέρα ἢ μητέρα ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς, καὶ οὐκ ἀκολουθεῖ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος». ἐν οὐδενὶ γὰρ ἐτέρῳ εὐρίσκεται σωτηρία τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀνάπαυσις, ὡς ἠκούσαμεν. Πόσοι γὰρ βασιλεῖς ἀνεφάνησαν ἐκ τοῦ γένους Ἀδὰμ κρατοῦντες πάσης τῆς γῆς, μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῇ βασιλικῇ δυναστείᾳ, καὶ τούτων οὐδεὶς διὰ τῆς τοιαύτης ἰκανότητος ἴσχυσε γνωρίσαι τὴν ἐκ τῆς παραβάσεως τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἐπεισελθοῦσαν τῇ ψυχῇ κακίαν καὶ σκοτίσασαν αὐτὴν πρὸς τὸ μὴ ἐπιγνῶναι τὴν μεταβολήν. ὅτι τὸ πρῶτον καθαρεύων ὁ νοῦς ἐώρα τὸν δεσπότην αὐτοῦ ἐν ἀξιώματι ὦν, καὶ νῦν ἐνδέδεται διὰ τὴν ἔκπτωσιν αἰσχύνην, τυφλωθέντων τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας τοῦ μὴ βλέπειν ἐκείνην τὴν δόξαν, ἣν ἔβλεπε πρὸ τῆς παρακοῆς ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀδάμ. Ἐγένοντο δὲ καὶ διάφοροι σοφοὶ κατὰ κόσμον, ὧν οἱ μὲν διὰ φιλοσοφίας ἀρετὴν ἐπεδείξαντο, οἱ δὲ τὴν σοφιστικὴν ἐξασκήσαντες ἐθαυμαστώθησαν. ἄλλοι τὴν ῥητορικὴν ἐπεδείξαντο δεινότητα, ἄλλοι γραμματικοὶ καὶ ποιηταὶ γενόμενοι τὰς κατὰ τὴν συνθήκην ἱστορίας συνεγράψαντο. ἀλλὰ καὶ τεχνῖται διάφοροι γεγόνασι τὰς κατὰ τὸν κόσμον ἐξασκήσαντες τέχνας· ὧν οἱ μὲν ἐν τοῖς ξύλοις τορεύσαντες γένη ὀρνέων καὶ ἰχθύων

καὶ εἰκόνας ἀνθρώπων, ἐν ἐκείνοις τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν ἐπιδειῖξαι ἐσπούδασαν· ἄλλοι δὲ διὰ χαλκοῦ ὁμοιώματα ἀνδριάντων καὶ ἄλλων τινῶν ἐπεχείρησαν κατασκευάσαι· ἄλλοι οἰκοδομὰς μεγίστας καὶ περικαλλεῖς ἔκτισαν. ἕτεροι δὲ τὴν γῆν ὀρύσσοντες ἀναφέρουσι τὸν φθειρόμενον ἄργυρον καὶ χρυσόν, ἄλλοι δὲ λίθους τιμίους. ἄλλοι δὲ κάλλη σωμάτων ἔχοντες, ἐπὶ τῇ ὠραιότητι τῶν προσώπων ἐπαιρόμενοι μᾶλλον ἐδεδεασθησαν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ καὶ εἰς ἁμαρτίαν ἔπεσον. καὶ οὗτοι πάντες οἱ προρρηθέντες τεχνῖται, κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ ἔνδον οἰκοῦντος ὄφρα καὶ μὴ γνόντες τὴν σύνοικον αὐτοῖς ἁμαρτίαν, αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι τῆς πονηρᾶς δυνάμεως γέγονασι, μηδὲν ὠφεληθέντες ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης αὐτῶν. ἔοικεν οὖν ὁ κόσμος ὁ πάσης ποικιλίας πεπληρωμένος ἀνθρώπῳ πλουσίῳ κεκτημένῳ οἴκους λαμπροὺς καὶ μεγάλους, χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ κτήσεις διαφόρους καὶ πᾶσαν ὑπηρεσίαν ἄφθονον· ἀθρόως δὲ συσχεθέντι νόσοις καὶ πάθεσι πᾶσα παρέστηκεν ἡ συγγένεια, μετὰ παντὸς τοῦ πλοῦτου μὴ δυναμένη αὐτὸν ἐξελέσθαι τῆς ἀσθενείας. οὐδεμία τοίνυν σπουδὴ τῶν κατὰ τὸν βίον, ἀδελφοί, οὐ πλοῦτος, οὐκ ἀνδρεία, οὐτ' ἄλλα ὅσα προεῖρηται, τὴν βεβαπτισμένην ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ψυχὴν καὶ καθαρῶς διαβλέπει μὴ δυναμένην ἐξαιρεῖται τῆς ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνῃ ἢ τοῦ Χριστοῦ ἐπιφάνεια καθαρῶς δύναται ψυχὴν καὶ σῶμα. πάσης οὖν ἀπαλλαγέντες τῆς κατὰ τὸν βίον μερίμνης σχολάσωμεν τῷ κυρίῳ, βοῶντες πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ὁ γὰρ φαινόμενος οὗτος κόσμος καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἀνάπαυσις, ὅσω τὸ σῶμα δοκοῦσι θάλλειν, τοσοῦτον τῆς ψυχῆς τὰ πάθη παροξύνουσι καὶ αὐξοῦσιν αὐτῆς τὴν κάκωσιν. Ἄνῃρ δὲ τις φρόνιμος, ἐπιθυμήσας ἐπιμέλειαν ποιήσασθαι τῆς ψυχῆς, ἐσπούδασεν ἀποπειραθῆναι πάντων τῶν κυλιόμενων ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴ πως εὐρεῖν ὠφέλειαν δυνηθῆ. προσῆλθε βασιλεῦσι, δυνάσταις, ἄρχουσι, καὶ οὐχ εὗρεν ἴαμα σωτηριῶδες ἐκεῖθεν τῇ ψυχῇ προσενέγκαι, καὶ τούτοις ἐπὶ πολὺ συνδιατρίψας οὐδὲν ὤνησεν. ἀπῆλθεν αὐθις πρὸς τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου καὶ ῥήτορας· τῷ αὐτῷ τρόπῳ κατέλιπε κάκεινους, μηδὲν κέρδος ἀπενεγκάμενος. διῆλθε διὰ τῶν ζωγράφων καὶ τῶν τὸν χρυσόν καὶ τὸν ἄργυρον ἀπὸ γῆς ἀναφερόντων, διὰ πάντων τε τῶν τεχνιτῶν, καὶ οὐδεμίαν θεραπείαν ἴσχυσε τοῖς ἰδίῳ ἐφευρεῖν τραύμασι. τέλος ἀναχωρήσας τούτων ἐπεζῆται ἑαυτῷ θεὸν ἰώμενον τὰ πάθη καὶ τὰς νόσους τῆς ψυχῆς. ὡς δὲ ἐπεσκέπτετο ἑαυτὸν καὶ ταῦτα διελογίζετο, εὐρέθη ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐν ἐκείνοις ῥεμβόμενος τοῖς πράγμασιν, ὧν φανερώς ἀνεχώρησε, μισήσας αὐτά. Ὡσπερ δὲ γυνὴ τις ἐν κόσμῳ πλουσία καὶ χρήματα πολλὰ καὶ οἶκον λαμπρὸν ἔχουσα λείπεται προστασίας, καὶ οἱ ἐπερχόμενοι ἐπὶ τῷ βλάψαι αὐτὴν καὶ τὰς οἰκίσεις ἐρημῶσαι πολλοί, κάκεινη μὴ φέρουσα τὴν ὕβριν περιέρχεται ζητοῦσα ἄνδρα δυνάστην, ἰκανόν τε καὶ πεπαιδευμένον ἐν πᾶσι, καὶ ὅταν πολλὰ ἀγωνισαμένη λάβῃ τοιοῦτον ἄνδρα, ἀγαλλιᾶται ἐπ' αὐτῷ καὶ ἔχει αὐτὸν ἀντὶ τείχους ἰσχυροῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ ψυχὴ μετὰ τὴν παράβασιν ἐπὶ πολὺ θλιβεῖσα ὑπὸ τῆς ἐναντίας δυνάμεως καὶ εἰς μεγάλην ἐρημίαν ἐμπεσοῦσα, καὶ χήρα καὶ μεμονωμένη ἀπὸ τοῦ ἐπουρανίου ἀνδρὸς διὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς καταλειφθεῖσα καὶ παίγνιον πάσαις ταῖς ἀντικειμέναις δυνάμεσι γενομένη· ἐξέστησαν γὰρ αὐτὴν τῶν ἰδίων φρενῶν, θαμβήσαντες ἀπὸ τῆς οὐρανοῦ διανοίας, ὥστε μὴ ὄρᾶν τὰ ὑπ' αὐτῶν εἰς αὐτὴν γινόμενα, ἀλλὰ νομίζειν ὅτι οὕτως ἔξ ἀρχῆς γεγένηται. εἶτα δι' ἀκοῆς μαθοῦσα τὴν μόνωσιν αὐτῆς καὶ ἐρημίαν, στενάξασα ἐνώπιον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ θεοῦ, εὗρε ζωὴν καὶ σωτηρίαν. διὰ τί; ἐπειδὴ ἀνήλθεν εἰς τὴν συγγένειαν αὐτῆς. οὐδεμία γὰρ ἄλλη τις οἰκείωσίς ἐστι καὶ ὠφέλεια τοιαύτη εἰ μὴ ψυχῆς πρὸς θεὸν καὶ θεοῦ πρὸς αὐτὴν. ἐποίησε γὰρ ὁ θεὸς ὀρνέων γένη διάφορα· τὰ μὲν ὥστε φωλεύειν ἐν τῇ γῇ, κάκειθεν ἔχει τὴν διατροφήν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν· τὰ δὲ ὠκονόμησεν ὑπὸ τὰ ὕδατα

φωλεύειν, κάκειθεν ἔχειν τὴν ζωὴν. ἐδημιούργησε καὶ δύο κόσμους· τὸν μὲν ἄνω τοῖς λειτουργικοῖς πνεύμασι, καὶ τὴν πολιτείαν ἔχειν ἐκεῖ διατάξατο· τὸν δὲ κάτω τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ τὸν ἀέρα τοῦτον. ἔκτισε δὲ καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν, ἥλιον καὶ σελήνην, ὕδατα, δένδρα καρποφόρα, γένη ζώων παντοίων· ἀλλ' ἐν οὐδενὶ αὐτῶν ὁ θεὸς ἐπαναπαύεται. πᾶσα ἢ κτίσις ὑπ' αὐτοῦ κεκράτηται, καὶ ὅμως οὐκ ἔπηξεν ἐν αὐτοῖς θρόνον οὔτε κοινωνίαν ἡρμόσατο, εἰ μὴ ἐν ἀνθρώπῳ μόνον εὐδόκησε, κοινωνήσας αὐτῷ καὶ ἐπαναπαυσάμενος. ὁρᾷς ὧδε συγγένειαν θεοῦ πρὸς ἄνθρωπον καὶ ἀνθρώπου πρὸς θεόν. ἢ οὖν συνετὴ καὶ φρονίμη ψυχὴ, περιεληοῦσα πάντα τὰ δημιουργήματα, οὐχ εὗρεν ἀνάπαυσιν ἑαυτῇ εἰ μὴ μόνον ἐν κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος ἐν οὐδενὶ εὐδόκησεν εἰ μὴ μόνον ἐν ἀνθρώπῳ. Ἄν ἐκπετάσῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν ἥλιον, εὐρίσκεις ἐν οὐρανῷ τὸν κύκλον αὐτοῦ, τὸ δὲ φῶς καὶ τὰς ἀκτῖνας ἐπὶ γῆν ρεπούσας, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ φωτὸς καὶ τὴν λαμπηδόνα πρὸς γῆν φερομένην. οὕτως καὶ ὁ κύριος ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας κάθηται, τὸν δὲ ὀφθαλμὸν αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων ἔχει τεταμένον, ὅπως τοὺς ἀπεκδεχομένους τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ἀνενέγκῃ, ἔνθα αὐτὸς ὑπάρχει· ἐπειδὴ λέγει· ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται, καὶ πάλιν ὁ Παῦλος ὅτι «συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανόις». πολὺ δὲ τὰ ἄλογα ζῶα συνετώτερα εἰσιν ἡμῶν, καὶ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν συνήνεται τῇ ἰδίᾳ φύσει· τὰ ἄγρια πρὸς τὰ ἄγρια καὶ τὰ πρόβατα πρὸς τὸ ἴδιον γένος. καὶ σὺ οὐκ ἐπανέρχῃ πρὸς τὴν ἐπουράνιον σου συγγένειαν, ἣτις ἐστὶν ὁ κύριος, ἀλλὰ συνεπιδίδεις καὶ συνεπινεύεις τοῖς λογισμοῖς σου εἰς τοὺς λογισμοὺς τῆς κακίας, βοηθὸς τῆς ἀμαρτίας γενόμενος, καὶ σὺν αὐτῇ ἑαυτῷ πολεμῶν καὶ οὕτω κατὰβρωμα τοῦ ἐχθροῦ ποιῶν ἑαυτόν, ὥσπερ ἂν ὄρνεον ὑπὸ ἀετοῦ συλληφθὲν καταναλωθῇ ἢ πρόβατον ὑπὸ λύκου, ἢ παιδίον ἀγνοοῦν ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς ὄφιν καὶ βρωθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἀποκτανθῇ. αἱ γὰρ παραβολαὶ ὥσπερ πρόσωπα ἔχουσιν εἰς τὸ πνευματικὸν ἔργον. Ὡσπερ δὲ παρθένος πλουσία μεμνηστευμένη ἀνδρί, ὅσα ἂν δέξῃται δῶρα πρὸ τῆς κοινωνίας, εἴτε κόσμια εἴτε ἱματισμὸν εἴτε σκευὴ πολύτιμα, οὐκ ἐπαναπαύεται τούτοις, ἕως οὗ ὁ καιρὸς ἔλθῃ τοῦ γάμου καὶ τύχη τῆς κοινωνίας, οὕτως ἀρμοσθεῖσα εἰς νύμφην ἢ ψυχὴ τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ λαμβάνει ἀρραβῶνα ἐκ τοῦ πνεύματος, εἴτε χαρίσματα ἰαμάτων εἴτε γνώσεως εἴτε ἀποκαλύψεως, ἀλλ' οὐκ ἐπαναπαύεται ἐκείνοις, ἕως ἂν τύχῃ τῆς τελείας κοινωνίας, τουτέστι τῆς ἀγάπης, ἣτις ἄτρεπτος οὕσα καὶ ἄπτωτος, ἀπαθεῖς καὶ ἀσαλεύτους ἐργάζεται τοὺς αὐτὴν ποθήσαντας. ἢ ὥσπερ βρέφος περιβεβλημένον μαργαρίτας καὶ ἐνδύματα τίμια, ὅταν πεινάσῃ, ὡς οὐδὲν λογίζεται ἂ φορεῖ, ἀλλὰ καταφρονεῖ αὐτῶν, ὅλην δὲ τὴν μέριμναν ἔχει εἰς τὸν μασθὸν τῆς τροφοῦ, πῶς τὸ γάλα λάβῃ, τὸ αὐτὸ μοι λογίζου κἂν τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασι τοῦ θεοῦ, ᾧ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Μζ΄.

1 Ὁ τοῦ θεοῦ λόγος θεὸς ἐστὶ, καὶ ὁ λόγος τοῦ κόσμου κόσμος ἐστὶ. πολλὴ δὲ διαφορὰ καὶ μεσότης τυγχάνει τοῦ τε λόγου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ λόγου τοῦ κόσμου, καὶ τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ καὶ τῶν τέκνων τοῦ κόσμου· ἕκαστον γὰρ γέννημα τοῖς ἰδίῳις ἔοικε γονεῦσιν. εἰ οὖν θελήσῃ τὸ τοῦ πνεύματος γέννημα ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸν λόγον τοῦ κόσμου καὶ τὰ πράγματα τῆς γῆς καὶ τὴν δόξαν τοῦ αἰῶνος τούτου, θανατοῦται καὶ ἀπόλλυται, ἀνάπαυσιν ἀληθινὴν ζωῆς εὐρεῖν μὴ δυνάμενος. ἢ γὰρ ἀνάπαυσις αὐτοῦ ἐκεῖ ἐστὶν, ὅθεν καὶ ἐγεννήθη. συμπνίγεται γὰρ, ὡς φησὶν ὁ κύριος, καὶ ἄκαρπος γίνεται ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ ὁ βιωτικαῖς φροντίσι συνεχόμενος καὶ

γῆνιους δεσμοῖς δεσμούμενος, ὡσαύτως καὶ ὁ σαρκικῆ προαιρέσει κατεχόμενος· τουτέστιν ἄνθρωπος ὢν κόσμος, ἐὰν θελήσῃ τοῦ λόγου ἀκοῦσαι τοῦ θεοῦ, συμπνίγεται καὶ ὡσπερ ἀλόγιστός τις καθίσταται. ἐθισθέντες γὰρ ταῖς τῆς κακίας ἀπάταις, ὅποταν περὶ θεοῦ ἀκούσωσιν, ὡς ἀηδεῖ ὁμιλία περιοχλούμενοι τὸν νοῦν ἀηδίζονται. φησὶ δὲ καὶ Παῦλος· ψυχικός δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ, καὶ ὁ προφήτης λέγει· «ἐγένετο αὐτοῖς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ὡς ἔμετος». ὁρᾷς ὅτι ζῆν ἀλλαχοῦ οὐκ ἐνδέχεται, εἰ μὴ καθ' ὃν ἕκαστος γεγέννηται λόγον. Καὶ ἐτέρως δὲ ἀκουστέον περὶ τούτου. ἐὰν ἐπιδῶ ἑαυτὸν εἰς μεταβολὴν ἔλθειν ὁ σαρκικός ἄνθρωπος, ἀποθνήσκει πρότερον ἐκεῖθεν καὶ ἄκαρπος γίνεται ἀπὸ τῆς προτέρας ἐκείνης ἐν τῇ πονηρίᾳ ζωῆς. ὡσπερ δὲ εἴ τις νόσῳ ἢ πυρετῷ κατέχεται, εἰ καὶ τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς κλίνης ἔρριπται, μηδὲν δυνάμενον διαπράξασθαι τῶν τῆς γῆς ἔργων, καὶ ὁ νοῦς οὐχ ἡσυχάζει περισπώμενος καὶ μεριμνῶν περὶ ἐργασίας, καὶ τὸν ἰατρὸν ἐπιζητεῖ, ἀποστέλλων πρὸς αὐτὸν τοὺς φίλους αὐτοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς ἐν ἀσθενείᾳ τῶν παθῶν γεγонуῖα καὶ ἄτονος καταστᾶσα, προσερχομένη τῷ κυρίῳ καὶ πιστεύουσα τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ τυγχάνει, καὶ ἀρνησαμένη τὴν προτέραν κακίστην ζωὴν, εἰ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ἀσθενείᾳ κατάκειται, μὴ δυναμένη τὰ ἔργα τῆς ζωῆς ἐν ἀληθείᾳ διαπράξασθαι, ἀλλ' ὅμως τὸ μεριμνήσαι περὶ τῆς ζωῆς ἐμπόνως, τὸ δεηθῆναι τοῦ κυρίου, τὸ ζητῆσαι τὸν ἀληθινὸν ἰατρὸν ἔχει καὶ δύναται. καὶ οὐχ ὡς τινὲς φασί, κακοδιδασκαλίας ὑπαγόμενοι, ὅτι καθάπαξ ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅλως οὐ δύναται τι ἀγαθὸν διαπράξασθαι. καὶ γὰρ τὸ βρέφος κἂν μηδὲν ἰσχύη διαπράττεσθαι ἢ τοῖς ἰδίοις ποσὶν ἔλθειν πρὸς τὴν μητέρα ἀδυνατῆ, ὅμως κυλίεται καὶ βοᾷ καὶ κλαίει ἐπιζητοῦν τὴν μητέρα, καὶ ἐν τούτῳ σπλαγχνίζεται ἡ μήτηρ καὶ χαίρει ἐπιζητοῦντος αὐτὴν τοῦ νηπίου ἐν πόνῳ καὶ κραυγῇ, καὶ ἀδυνατοῦντος τοῦ βρέφους ἔλθειν πρὸς αὐτήν. ὅμως διὰ τὴν πολλὴν τοῦ παιδίου ζήτησιν αὐτὴ ἡ μήτηρ ἀπέρχεται πρὸς αὐτό, ὑπὸ τῆς περὶ τὸ βρέφος ἀγάπης αἰχμαλωτιζομένη, καὶ ἀναλαμβάνει καὶ περιθάλπει καὶ τροφοφορεῖ ἐν πολλῇ στοργῇ. τοῦτο καὶ ὁ φιλόανθρωπος θεὸς ποιεῖ ἐπὶ τῇ προσερχομένῃ καὶ αὐτὸν ἐπιποθοῦσῃ ψυχῇ. Πολὺ δὲ μᾶλλον αὐτὸς ἀγάπη φερόμενος ἐνδιαθέτω καὶ ἰδίᾳ χρηστότητι κολλᾶται τῇ διανοίᾳ αὐτῆς καὶ γίνεταί μετ' αὐτῆς εἰς ἓν πνεῦμα, κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον. τῆς γὰρ ψυχῆς κολλωμένης τῷ κυρίῳ, καὶ τοῦ κυρίου ἔλεοῦντος καὶ ἀγαπῶντος, ἐρχομένου τε πρὸς αὐτήν καὶ κολλωμένου αὐτῇ, καὶ τῆς διανοίας λοιπὸν παραμενούσης ἀδιαλείπτως τῇ χάριτι τοῦ κυρίου, εἰς ἓν πνεῦμα καὶ εἰς μίαν κρᾶσιν καὶ εἰς μίαν διάνοιαν γίνονται ἡ ψυχὴ καὶ ὁ κύριος. καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς ἔρριπται ἐν τῇ γῇ καὶ ἡ διάνοια αὐτῆς ὅλη ἐξ ὅλου τῇ ἐπουρανίῳ Ἱερουσαλὴμ πολιτεύεται, ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἀνερχομένη καὶ κολλωμένη τῷ κυρίῳ κάκεῖ διακονοῦσα αὐτῷ. Καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θρόνῳ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς καθεζόμενος ἐν τῇ ἐπουρανίῳ πόλει, ὅλος πρὸς αὐτήν ἐν τῷ σώματι αὐτῆς ἐστὶ. τὴν μὲν γὰρ αὐτῆς εἰκόνα τέθεικεν ἄνω ἐν τῇ ἐπουρανίῳ πόλει τῶν ἁγίων Ἱερουσαλὴμ, τὴν δὲ ἰδίαν εἰκόνα τοῦ ἀρρήτου φωτὸς τῆς θεότητος αὐτοῦ τέθεικεν ἐν τῷ σώματι αὐτῆς. αὐτὸς αὐτῇ διακονεῖ ἐν τῇ τοῦ σώματος πόλει κάκεῖνη αὐτῷ διακονεῖ ἐν τῇ ἐπουρανίῳ πόλει. αὕτη αὐτὸν ἐκληρονόμησεν ἐν οὐρανοῖς, καὶ αὐτὸς ἐκληρονόμησεν αὐτήν ἐπὶ γῆς· ὁ κύριος γὰρ κληρονομία γίνεταί τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ψυχὴ κληρονομία γίνεταί τοῦ κυρίου. εἰ γὰρ τῶν ἐν σκότει ἀμαρτωλῶν ἡ διάνοια καὶ ὁ νοῦς τοσοῦτον πόρρω τοῦ σώματος εἶναι δύναται καὶ μακρὰν ἀποδημεῖ καὶ εἰς μακροτέρας πατρίδας ἀπελθεῖν ῥοπῇ ὥρας ἰσχύει, καὶ πολλάκις, ἔρριμμένου ἐν τῇ γῇ τοῦ σώματος, ἡ διάνοια ἐν ἐτέρᾳ πατρίδι πρὸς τὸν ἀγαπητὸν ἢ τὴν ἀγαπητὴν αὐτοῦ τυγχάνει, κάκεῖ ἑαυτὸν ὡς διαιτώμενον καθορᾷ· εἰ

οὖν ἢ τοῦ ἀμαρτωλοῦ ψυχὴ οὕτως ἐλαφρά τε καὶ εὐπτερος, ὥστε τὸν νοῦν αὐτοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι ἀπὸ τῶν πόρρωθεν τόπων, πολλῶ μᾶλλον ἢ ψυχὴ, ἧς ἦρθη τὸ κάλυμμα τοῦ σκοτότος ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου καὶ ἐφωτίσθησαν οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς διὰ τοῦ ἐπουρανίου φωτὸς καὶ ἐλυτρώθη τελείως ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας καὶ καθαρὰ διὰ τῆς χάριτος κατειργάσθη, ὅλη ἐν οὐρανοῖς ἐν πνεύματι διακονεῖ τῷ κυρίῳ καὶ ὅλη ἐν τῷ σώματι διακονεῖ αὐτῷ. καὶ τοσοῦτον πλατύνεται τῷ φρονήματι, ὥστε πανταχοῦ αὐτὴν εἶναι καί, ὅπου βούλεται καὶ ἔνθα βούλεται, διακονεῖν τῷ Χριστῷ. Τοῦτό φησιν ὁ ἀπόστολος· «ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβεῖν σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ μήκος καὶ ὕψος καὶ βάθος, γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ». θεώρησον ἄρρητα μυστήρια ψυχῆς, ἧς περιαίρει κύριος τὸ ἐπικείμενον σκοτός καὶ ἀποκαλύπτει αὐτὴν καὶ ἀποκαλύπτεται αὐτῇ. πῶς πλατύνει καὶ τείνει τὰ φρονήματα τοῦ νοὸς αὐτῆς εἰς τὰ πλάτη καὶ μήκη καὶ βάθη καὶ ὕψη πάσης ὄρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως. μέγα τοίνυν καὶ θεῖον ἔργον καὶ θαυμαστὸν ὄντως ἐστὶν ἡ ψυχὴ. Ἐν γὰρ τῷ δημιουργῆσαι αὐτὴν τοιαύτην ἐποίησεν αὐτὴν ὁ θεός, ὡς ἐν τῇ φύσει αὐτῆς μὴ ἐνθεῖναι κακίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰκόνα τῶν ἀρετῶν τοῦ πνεύματος ἐποίησεν αὐτὴν. ἔθηκεν εἰς αὐτὴν νόμους ἀρετῶν, διάκρισιν, γνῶσιν, φρόνησιν, πίστιν, ἀγάπην καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετάς, κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ πνεύματος. ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἐν τῇ γνώσει καὶ φρονήσει καὶ ἀγάπῃ καὶ πίστει εὐρίσκεται καὶ φανεροῦται αὐτῇ ὁ κύριος. ἔθηκεν εἰς αὐτὴν διάνοιαν, λογισμούς, θέλημα, νοῦν ἡγεμόνα, ἐνεθρόνισεν ἐν αὐτῇ καὶ ἄλλην πολλὴν λεπτότητα, ἐποίησεν αὐτὴν εὐκίνητον, εὐπτερον, ἄκοπον, ἐχαρίσατο αὐτῇ τὸ ἐν ῥοπῇ ἔρχεσθαι καὶ ἀπέρχεσθαι καὶ τοῖς φρονήμασι διακονεῖν αὐτῷ, ἔνθα τὸ πνεῦμα βούλεται, καὶ ἀπαξάπλως ἔκτισεν αὐτὴν τοιαύτην ὥστε γενέσθαι εἰς νύμφην καὶ κοινωνικὴν αὐτοῦ τοῦ αὐτὸν μετ' αὐτῆς κεκραῖσθαι καὶ ἐν πνεῦμα μετ' αὐτοῦ εἶναι, καθὼς φησιν· «ὁ κολλῶμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνευμᾷ ἐστι». ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ περὶ τῶν παλαιῶν ΜΖ.

1 Ἡ δόξα Μωσέως, ἣν εἶχεν ἐν τῷ προσώπῳ, τύπος ἦν τῆς ἀληθινῆς δόξης. ὁ γὰρ τρόπον ἐκεῖ ἀτενίσαι εἰς τὸ πρόσωπον Μωσέως οὐκ ἴσχυον Ἰουδαῖοι, οὕτω νῦν ἐκείνην τὴν δόξαν τοῦ φωτὸς ἐν ταῖς ψυχαῖς δέχονται οἱ Χριστιανοί, καὶ τὸ σκοτός μὴ φέρον τὴν αὐγὴν τοῦ φωτὸς ἐκτυφλούμενον φυγαδεύεται. ἐκεῖνοι ὅτι λαὸς θεοῦ ἦσαν, ἐκ τῆς περιτομῆς ἐφαίνοντο. ἐνταῦθα δὲ ὁ λαὸς τοῦ θεοῦ ὁ περιούσιος τὸ σημεῖον τῆς περιτομῆς ἔνδοθεν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὑποδέχεται· μάχαιρα γὰρ ἐπουράνιος ἐκτέμνει τὸ περισσὸν τοῦ νοῦ, τουτέστι τὴν ἀκάθαρτον ἀκροβυστίαν τῆς ἀμαρτίας. παρ' ἐκείνοις βάπτισμα τὴν σάρκα ἀγιάζον, παρ' ἡμῖν δὲ ἐστὶ βάπτισμα ἁγίου πνεύματος καὶ πυρός· τοῦτο γὰρ ἐκήρυξεν Ἰωάννης· «αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν ἁγίῳ πνεύματι καὶ πυρί». Ἐκεῖ σκηνὴ ἐσωτέρα καὶ ἐξωτερὰ· καὶ «εἰς μὲν τὴν πρώτην διαπαντὸς εἰσήσαν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς σὺν αἵματι, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ ἁγίου πνεύματος μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδόν». ἐνταῦθα δὲ οἱ καταξιούμενοι εἰσέρχονται εἰς τὴν ἀχειροποιήτον σκηνὴν, «ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστός». γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ τὸν ἱερέα λαβεῖν δύο περιστεράς καὶ θῦσαι μὲν τὴν μίαν, ραντίσαι δὲ τὴν ζῶσαν ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐκείνης καὶ ἀπολῦσαι ἵπτασθαι ἐλευθέραν. τὸ δὲ γινόμενον τύπος ἦν καὶ σκιά τῆς ἀληθείας. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς ἐτίθη, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ραντίσαν ἡμᾶς πτεροφυῆσαι ἐποίησεν· ἔδωκε γὰρ ἡμῖν πτέρυγας ἁγίου πνεύματος πρὸς τὸ ἵπτασθαι ἀκωλύτως εἰς τὸν ἀέρα τῆς θεότητος.

Ἐκεῖνοις νόμος ἐδόθη ἐν πλαξὶ γεγραμμένος λιθίναις, ἡμῖν δὲ νόμοι πνευματικοὶ πλαξὶν ἐγγραφόμενοι καρδίας σαρκίνας· λέγει γάρ· «διδούς νόμους μου ἐν καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς διανοίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς». κάκεινα μὲν πάντα καταργούμενα καὶ πρόσκαιρα, νῦν δὲ πάντα ἐξ ἀληθείας εἰς τὸν ἕσω ἄνθρωπον ἐπιτελούμενα. Διαθήκη τε γὰρ ἔσωθεν καὶ πόλεμος ἔσωθεν, καὶ ἀπαξαπλῶς ὅσα ἐκείνοις συνέβη, «τυπικῶς» ἐγένετο· «ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἡμετέραν». τῷ γὰρ Ἀβραὰμ προεῖπεν ὁ θεὸς τὸ ἐσόμενον ὅτι «πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῆ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ κακώσουσι καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ ἔτη τετρακόσια». τοῦτο ἐπλήρου τὴν τῆς σκιάς εἰκόνα. πάροικος γὰρ ἐγένετο ὁ λαὸς καὶ κατεδουλώθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐκακώθη ἐν πληρῷ καὶ πλινθείᾳ· ἐπέστησε γὰρ αὐτοῖς Φαραὼ ἐργοεπιστάτας καὶ ἐργοδιώκτας, ἵνα ποιῶσι τὰ ἔργα αὐτοῦ μετὰ ἀνάγκης, καὶ ὅτε «ἐστέναζαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἔργων πρὸς τὸν θεόν», τότε ἐπεσκέψατο αὐτοὺς διὰ Μωσέως. καὶ πολλαῖς πληγαῖς πατάξας τοὺς Αἰγυπτίους ἐν τῷ μηνὶ τῶν ἀνθῶν, ὅτε πρῶτον ἐπιφαίνεται τὸ ἡδιστον ἔαρ, τῆς στυγνότητος τοῦ χειμῶνος παρερχομένης, ἐξάγει αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου. εἶπε δὲ ὁ θεὸς τῷ Μωϋσῇ ἄρνα λαβεῖν ἄμωμον καὶ σφάζαι καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ χρῖσαι ἐπὶ τῶν θυρῶν καὶ τῶν φλιῶν, «ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων θίγη αὐτῶν». ἑώρα γὰρ ὁ ἀποσταλεὶς ἄγγελος τὸ σημεῖον τοῦ αἵματος πόρρωθεν καὶ ἀφίστατο, ἐπεισῆι δὲ ταῖς μὴ σεσημειωμέναις οἰκίαις καὶ πᾶν πρωτότοκον ἀνήρει. ἔτι δὲ καὶ ζύμην ἐκ παντὸς οἴκου ἐκέλευσεν ἀφανισθῆναι καὶ τὸ σφαζόμενον ἄρνιον μετὰ ἀζύμων καὶ πικρίδων ἐσθίειν προσέταξεν, ἐσθίειν δὲ αὐτοὺς περιζωσαμένους τὰς ὀσφύας καὶ ὑποδεδεμένους ἐν τοῖς ποσὶ τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς βακτηρίας ἔχοντας ἐν χερσὶ. καὶ οὕτω μετὰ πάσης σπουδῆς ἐσθίειν πρὸς ἐσπέραν κελεύει τὸ πάσχα κυρίου καὶ μήτε ὄστουν ἀπὸ τοῦ ἄρνιου συντριῖψαι. Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, κελεύσας χρῆσασθαι ἕκαστον παρὰ γείτονος αὐτοῦ Αἰγυπτίου σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ. ἐξήρχοντο δὲ ἐξ Αἰγύπτου, τῶν Αἰγυπτίων θαπτόντων τὰ πρωτότοκα. καὶ τοῖς μὲν ἦν χαρὰ ἐπὶ τῇ ἀπαλλαγῇ τῆς αὐχμηρᾶς δουλείας, τοῖς δὲ πένθος καὶ κοπετὸς ἐπὶ τῇ τῶν τέκνων ἀπωλείᾳ. διὸ φησι Μωϋσῆς· αὕτη ἡ νύξ ἐν ἣ ἐπηγγείλατο ὁ θεὸς λυτρώσασθαι ἡμᾶς. Ταῦτα δὲ πάντα μυστήριόν ἐστι ψυχῆς τῆς ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ λυτρωθείσης. Ἰσραὴλ γὰρ ἐρμηνεύεται νοῦς ὁρῶν θεόν. ἐλευθεροῦται οὖν ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ σκότους, ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων πνευμάτων. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ παρακοῇ ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος θανάτῳ δεινῷ τῆς ψυχῆς καὶ κατάραν ἐπὶ κατάρα ἐδέξατο («τριβόλους καὶ ἀκάνθας ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ», καὶ αὐθις· «ἐργάση τὴν γῆν καὶ οὐ προσθήσει δοῦναί σοι τοὺς καρποὺς αὐτῆς»), ἀνεφύησαν καὶ ἀνέτειλαν ἐν τῇ γῆ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἄκανθαι καὶ τρίβολοι, ἦσαν αὐτοῦ τὴν δόξαν οἱ ἐχθροὶ διὰ τῆς ἀπάτης καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν αἰσχύνῃν, ἦρθη τὸ φῶς αὐτοῦ καὶ ἐνεδύθη σκότος, ἐφόνευσαν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ διεσκέδασαν καὶ διεῖλον τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ καὶ κατέσπασαν ἀπὸ τοῦ ὕψους τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ὁ Ἰσραὴλ ἄνθρωπος δοῦλος τοῦ ἀληθινοῦ Φαραῶ. καὶ ἐπέστησεν αὐτῷ τοὺς ἐργοεπιστάτας καὶ ἐργοδιώκτας, τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας ἀναγκάζοντα αὐτὸν ἐκόντα καὶ ἄκοντα ποιεῖν τὰ πονηρὰ αὐτοῦ ἔργα καὶ τὴν σύνταξιν ἐκπληροῦν τοῦ πληοῦ καὶ τῆς πλινθείας· οἱ καὶ χωρίσαντες αὐτὸν τοῦ οὐρανοῦ φρονήματος, κατήγαγον ἐπὶ τὰ ὑλικά καὶ γήϊνα καὶ πηλώδη ἔργα πονηρὰ καὶ λόγους καὶ ἐνθυμήματα καὶ διαλογισμοὺς ματαίους. ἐκπεσοῦσα γὰρ τοῦ ἰδίου ὕψους ἡ ψυχὴ εὗρε βασιλείαν μισάνθρωπον καὶ ἄρχοντας πικροὺς τοὺς καταναγκάζοντας αὐτὴν οἰκοδομεῖν αὐτοῖς τὰς τῆς κακίας πόλεις ἀμαρτιῶν. ἐὰν δὲ στενάξῃ ἡ ψυχὴ καὶ βοήσῃ πρὸς τὸν θεόν, ἐξαποστέλλει αὐτῇ τὸν πνευματικὸν Μωσέα, τὸν λυτρούμενον αὐτὴν ἐκ τῆς δουλείας

τῶν Αἰγυπτίων. ἀλλὰ πρῶτον βοᾷ καὶ στενάζει, καὶ τότε τῆς ἀπολυτρώσεως τὴν ἀρχὴν λαμβάνει, καὶ αὐτὴ «ἐν τῷ μηνὶ τῶν νέων» ἀνθῶν, λυτρουμένη κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἔαρος, ἡνίκα ἢ γῆ τῆς ψυχῆς ἐξανθεῖν δύναται τοὺς καλοὺς καὶ ἀνθηροὺς κλάδους τῆς δικαιοσύνης, τῶν πικρῶν χειμῶνων διελθόντων τῆς ἀγνοίας τοῦ σκότους καὶ τῆς πολλῆς πηρώσεως τῆς ἐκ τῶν αἰσchrῶν πράξεων καὶ ἁμαρτιῶν. κελεύει δὲ τότε ἀφανισθῆναι ἐξ ἐκάστης οἰκίας πᾶσαν ζύμην παλαιάν, τὰς πράξεις καὶ τὰ φρονήματα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου τοῦ φθειρομένου, διαλογισμοὺς πονηροὺς καὶ ἐνθυμήσεις ῥυπαράς, ὅσον δυνατόν, ἀπορριψασθαι. Σφαγῆναι δεῖ τὸ ἀρνίον καὶ τυθῆναι καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ χρισθῆναι ἐπὶ τῶν θυρῶν. Χριστὸς γὰρ τὸ ἀληθινὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἄμωμον ἀρνίον ἐσφάγη, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐχρίσθη ἐπὶ τῶν φλιῶν τῆς καρδίας, ὅπως γένηται τὸ ἐκχυθὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τῆ μὲν ψυχῇ εἰς ζωὴν καὶ ἀπολύτρωσιν, τοῖς δὲ Αἰγυπτίοις δαίμοσιν εἰς πένθος καὶ θάνατον. ἀληθῶς γὰρ πένθος αὐτοῖς ἐστὶ, χαρὰ δὲ καὶ ἀγαλλίασις τῇ ψυχῇ τὸ τοῦ ἀμώμου ἀρνίου αἷμα. εἶτα μετὰ τὸ χρῖσμα κελεύει πρὸς ἐσπέραν φαγεῖν τὸ ἀρνίον καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ πικρίδων περιεζωσμένους τὰς ζώνας καὶ ὑποδεδεμένους τὰ ὑποδήματα καὶ ἔχοντας τὰς βακτηρίας ἐν ταῖς χερσίν. ἐὰν γὰρ μὴ πρότερον γένηται ἢ ψυχὴ παρεσκευασμένη πανταχόθεν δι' ἔργων ἀγαθῶν, ὅσον ἐστὶν ἐν αὐτῇ, οὐ δίδεται αὐτῇ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ἀρνίου. εἰ δὲ καὶ τὸ ἀρνίον ἡδὺν καὶ τὰ ἄζυμα καλά, ἀλλ' αἱ πικρίδες πικραὶ καὶ τραχεῖαι· μετὰ θλίψεως γὰρ πολλῆς καὶ πικρίας ἐσθίει ἢ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ ἀρνίου καὶ τῶν χρηστῶν ἀζύμων, θλιβούσης αὐτὴν τῆς συνούσης αὐτῇ ἁμαρτίας. Καὶ πρὸς ἐσπέραν φησὶν ἔδεσθε αὐτό. ἢ δὲ πρὸς ἐσπέραν ὥρα μέση φωτὸς καὶ σκότους ἐστίν. οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ πρὸς ταύτη οὕσα τῇ ἀπολυτρώσει, μέση γίνεται φωτὸς καὶ σκότους, ἐστῶσης τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐώσης τὸ σκότος ἐπελθεῖν τῇ ψυχῇ καὶ καταπιεῖν αὐτήν. καὶ ὄν τρόπον εἶπε Μωϋσῆς· αὕτη ἢ νύξ τῆς ἐπαγγελίας ἐστὶ τοῦ θεοῦ, οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς, δοθέντος αὐτῷ βιβλίου ἐν τῇ συναγωγῇ, ὡς γέγραπται ἐκάλεσεν «ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτὸν καὶ ἡμέραν ἀπολυτρώσεως». ἐκεῖ νύξ ἀνταποδόσεως, ἐνταῦθα ἡμέρα ἀπολυτρώσεως. εἰκότως, πάντα γὰρ ἐκεῖνα τύπος ἦν καὶ σκιά τῆς ἀληθείας, καὶ μυστικῶς προτυπούμενα τὴν ἀληθινὴν σωτηρίαν ὑπέγραφον τῆς ψυχῆς τῆς ἐγκεκλεισμένης τῷ σκότει καὶ πεπεδημένης κρυπτῶς ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ καὶ ἐναποκεκλεισμένης πύλαις χαλκαῖς καὶ μὴ δυναμένης ἄνευ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀπολυτρώσεως ἐλευθερωθῆναι. Ἐξάγει οὖν τὴν ψυχὴν ἐξ Αἰγύπτου καὶ τῆς ἐν αὐτῇ δουλείας, τῶν πρωτοτόκων αὐτῆς ἀναιρουμένων ἐν τῇ ἐξόδῳ· ἡδὴ γὰρ μέρος τι τῆς δυνάμεως τοῦ ἀληθινοῦ Φαραῶ καταπίπτει. πένθος ἔχει τοὺς Αἰγυπτίους· στενάζουσι γὰρ λυπούμενοι ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ αἰχμαλώτου. κελεύει χρήσασθαι παρὰ τῶν Αἰγυπτίων σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ λαβόντας ἐξελθεῖν· ἀπολαμβάνει γὰρ ἐξιοῦσα τοῦ σκότους ἢ ψυχὴ τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη ἡγουν τοὺς ἰδίους ἀγαθοὺς λογισμοὺς πεπυρωμένους ἐπταπλασίως, ἐν οἷς διακονεῖται καὶ ἐπαναπαύεται ὁ θεός· ἐσκόρπισαν γὰρ οἱ γειτονεύσαντες αὐτῇ δαίμονες καὶ κατέσχον καὶ διεσκέδασαν τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς. μακαρία ἢ ψυχὴ ἢ λυτρωθεῖσα ἐκ τοῦ σκότους, καὶ οὐαὶ ψυχῇ τῇ μὴ βοώσῃ καὶ στεναζούσῃ πρὸς τὸν δυνάμενον ῥύσασθαι αὐτήν ἀπὸ τῶν χαλεπῶν ἐκείνων καὶ πικρῶν ἐργοδιωκτῶν. Ἀπαίρουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, τὸ πάσχα ποιήσαντες· προκόπτει ἢ ψυχὴ λαβοῦσα ζωὴν πνεύματος ἁγίου καὶ ἀπογευσαμένη τοῦ ἀρνίου καὶ χρισθεῖσα τῷ αἵματι αὐτοῦ καὶ φαγοῦσα τὸν ἀληθινὸν ἄρτον, τὸν ζῶντα λόγον. στῦλος πυρὸς καὶ στῦλος νεφέλης ἐκείνων προηγείτο· φυλάττον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑποστηρίζει τούτους, θάλπον καὶ ὀδηγοῦν ἐν αἰσθήσει τὴν ψυχὴν. γνοὺς Φαραῶ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι τὴν τοῦ λαοῦ φυγὴν καὶ τὴν ἐκ τῆς δουλείας αὐτῶν στέρησιν καὶ μετὰ τὴν τῶν πρωτοτόκων

ἀναίρεσιν, διώκειν ἐθάρσησε· σπουδῇ γὰρ ζεύξας τὰ ἄρματα αὐτοῦ καὶ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐπ' αὐτοὺς ἀνελεῖν ἠπέιγετο. ἤδη δὲ μέλλοντος ἀναμίγνυσθαι αὐτοῖς, ἴστατο νεφέλη ἐν μέσῳ, τοῖς μὲν ἐμποδίζουσα καὶ ἐπισκοτίζουσα, τοὺς δὲ φωταγωγοῦσα τε καὶ φυλάττουσα. καὶ ἵνα μὴ τὴν ἱστορίαν ἅπασαν ἀνελίπτων μηκύνω τὸν λόγον, λάβε μοι ἐν πᾶσι τὴν παραβολὴν πρὸς τὰ πνευματικά. Ὅτε γὰρ πρῶτον ἡ ψυχὴ τοὺς Αἰγυπτίους ἀποφύγη, προσελθοῦσα ἢ τοῦ θεοῦ δύναμις βοηθεῖ ὁδηγοῦσα αὐτὴν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. γνοὺς δὲ ὁ πνευματικὸς Φαραώ, ὁ βασιλεὺς τοῦ σκότους τῆς ἀμαρτίας, ὅτι ἀφίσταται αὐτοῦ ἡ ψυχὴ καὶ ἀποφεύγει τῆς βασιλείας αὐτοῦ λαβοῦσα τοὺς λογισμοὺς πάλαι κατεχομένους (ταῦτα γὰρ αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα), ὑπέλαβε καὶ ἤλπισεν ὁ δεινὸς πάλιν αὐτὴν ἐπανιέναι πρὸς αὐτόν. μαθὼν δὲ ὅτι παντάπασιν φεύγει τὴν καταδυναστείαν αὐτοῦ ἡ ψυχὴ καὶ ὅτι ἤδη μέρος τι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀνήρηται διὰ τῆς σφαγῆς τῶν πρωτοτόκων καὶ κλοπῆς τῶν λογισμῶν, ἀναιδέστερον προσέδραμε, φοβηθεὶς μήποτε τῆς ψυχῆς ἐκφυγούσης παντελῶς οὐδεὶς εὔρεθῆ ὁ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον ἐκπληρῶν. καταδιώκει οὖν αὐτὴν διὰ θλίψεων καὶ πειρασμῶν καὶ πολέμων ἀοράτων. ἐνταῦθα δοκιμάζεται, ἐνταῦθα πειράζεται, ἐνταῦθα φαίνεται ἢ πρὸς τὸν ἐξάγοντα αὐτὴν ἐξ Αἰγύπτου ἀγάπη· παραδίδοται γὰρ δοκιμασθῆναι καὶ πειρασθῆναι παντοδαπῶς. θεωρεῖ γὰρ τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ βουλομένην ἐπελθεῖν καὶ θανατῶσαι καὶ μὴ ἐξισχύουσαν· μέσος γὰρ αὐτῆς καὶ τῶν Αἰγυπτίων πνευμάτων ἔστηκεν ὁ κύριος. θεωρεῖ δὲ καὶ ἔμπροσθεν θάλασσαν πικρίας καὶ θλίψεως ἢ ἀπογνώσεως, καὶ οὔτε εἰς τὰ ὀπίσω ἀνύσαι ἰσχύει ὀρώσα ἐτοίμους τοὺς ἐχθρούς, οὔτε εἰς τὰ ἔμπροσθεν χωρῆσαι· δειλία γὰρ θανάτου καὶ θλίψεως δειναὶ καὶ ποικίλαι περιέχουσαι, θάνατον ὀρᾶν ποιοῦσιν. Ἄπευδοκεῖ οὖν ἑαυτὴν τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐν ἑαυτῇ ἔχουσα ἢ ψυχὴ διὰ τὸν περικυκλώσαντα αὐτὴν τῶν πονηρῶν ἔσμον. καὶ ἐπειδὴ ἴδη ὁ θεὸς δειλίᾳ θανάτου περιπεσοῦσαν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν ἐχθρὸν καταπιεῖν αὐτὴν ἐτοιμῶς ἔχοντα, τότε δὴ τότε δίδωσι μικρὰν βοήθειαν, μακροθυμῶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν καὶ δοκιμάζων αὐτὴν, εἰ τῇ πίστει ἔστηκεν, εἰ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχει. τοιαύτην γὰρ ὁ θεὸς ἔθετο τὴν ὁδὸν τὴν «ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν» μετὰ θλίψεως εἶναι καὶ στενοχωρίας καὶ δοκιμασίας πολλῆς καὶ πειρασμῶν πικροτάτων, ἵνα ἐντεῦθεν καταντήσῃ λοιπὸν ἢ ψυχὴ εἰς τὴν γῆν τὴν ἀληθινὴν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. ὅταν οὖν ἀπευδοκήσῃ καὶ ἀπαγορεύσῃ ἑαυτὴν ἢ ψυχὴ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν θλίψιν καὶ τὸν παρ' ὀφθαλμοῖς θάνατον, τὸ τηνικαῦτα χειρὶ κραταιᾷ καὶ «ὑψηλῶ βραχίονι» διὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος τῆς ἐπιλάμψεως ρήσσει τὴν δύναμιν τοῦ σκότους καὶ διέρχεται ἢ ψυχὴ, τοὺς φοβεροὺς τόπους ἐκφυγοῦσα καὶ διαπεράσασα τὴν θάλασσαν τοῦ σκότους καὶ τοῦ παμφάγου πυρός. Ταῦτα μυστήριά ἐστι ψυχῆς ἀληθῶς γιγνόμενα ἐν ἀνθρώπῳ σπουδάζοντι ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ζωῆς καὶ λυτρουμένῳ ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ θανάτου καὶ λαμβάνοντι ἄρραβῶνα παρὰ θεοῦ καὶ πνεύματος ἀγίου μετέχοντι. εἶτα ῥυσθεῖσα ἢ ψυχὴ ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς καὶ τὴν πικρὰν θάλασσαν τῆς δυνάμει τοῦ θεοῦ διελθοῦσα καὶ ὀρώσα τοὺς πολεμίους ἀπολλυμένους πρὸ ὀφθαλμῶν, οἷς τὸ πρὶν ἐδούλευεν, ἀγαλλιᾶται χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῳ, παρακαλουμένη ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ἀναπαυομένη ἐν κυρίῳ. τότε τὸ πνεῦμα ὅπερ ἔλαβε καινὸν ἄσμα τῷ θεῷ ἄδει διὰ τοῦ τυμπάνου, ἤγουν τοῦ σώματος, καὶ τῶν τῆς κιθάρας, ἥτοι ψυχῆς, λογικῶν χορδῶν καὶ λεπτοτάτων λογισμῶν καὶ τοῦ πλήκτρου τῆς θείας χάριτος, καὶ ἀναπέμπει αἴνους τῷ ζωοποιῷ Χριστῷ. ὡς γὰρ διὰ τοῦ αὐλοῦ τὸ πνεῦμα διερχόμενον λαλεῖ, οὕτω διὰ τῶν ἀγίων καὶ πνευματοφόρων ἀνθρώπων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστίν ὑμνοῦν καὶ ψάλλον καὶ προσευχόμενον τῷ θεῷ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ. δόξα τῷ ῥυσαμένῳ τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς

δουλείας Φαραῶ καὶ θρόνον ἴδιον καταστήσαντι καὶ οἶκον καὶ ναὸν καὶ νύμφην καθαρὰν, καὶ εἰσαγαγόντι αὐτὴν εἰς βασιλείαν ζωῆς αἰωνίου ἔτι οὕσαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἐν τῷ νόμῳ ζῶα ἄλογα προσεφέροντο εἰς θυσίαν, καὶ εἰ μὴ ἐσφάζοντο, οὐκ ἦσαν δεκταὶ αἱ προσφοραί. καὶ νῦν ἐὰν μὴ σφαγῇ ἢ ἁμαρτία, οὐκ ἔστι δεκτὴ ἡ προσφορὰ παρὰ τῷ θεῷ καὶ ἀληθινή. Ἦλθεν ὁ λαὸς εἰς Μερρᾶν, ὅπου ἦν πηγὴ πικρὸν ὕδωρ βρύουσα καὶ ἄχρηστον πρὸς πόσιν. κελεύει οὖν ὁ θεὸς ἀποκνίσαντα ξύλον ρίψαι εἰς τὸ πικρὸν ὕδωρ, καὶ οὕτως ἐμβληθέντος τοῦ ξύλου ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ καὶ μεταβληθὲν ἐκ τῆς πικρότητος χρήσιμον καὶ πόσιμον ἐγένετο τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ πεπύκρται ἐκείουσα τὸν ἰὸν τοῦ ὄφρα καὶ ὁμοιωθεῖσα τῇ πικρᾷ αὐτοῦ φύσει καὶ ἁμαρτωλὸς γενομένη. διὸ ἐμβάλλει ὁ θεὸς τὸ ξύλον τῆς ζωῆς εἰς αὐτὴν τὴν πικρὰν πηγὴν τῆς καρδίας, καὶ γλυκαίνεται ἐκ τῆς πικρότητος μεταβαλλομένη καὶ συγκιρνωμένη τῷ πνεύματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὕτως εὐχρηστος γενομένη εἰς διακονίαν τοῦ δεσπότης αὐτῆς προχωρεῖ· γίνεταί γὰρ πνεῦμα σαρκοφόρον. δόξα τῷ μεταβάλλοντι τὴν πικρότητα ἡμῶν εἰς τὴν ἡδύτητα καὶ χρηστότητα τοῦ πνεύματος. οὐαὶ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ οὐκ ἐβλήθη τὸ ξύλον τῆς ζωῆς εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὅτι ἄχρι τέλους μένει ἐν τῇ πικρίᾳ μὴ λαβὼν γὰρ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς οὐ δύναται μεταβολὴν τινα κτήσασθαι ἀγαθὴν. Ἡ ράβδος Μωϋσέως δύο ἔφερεν εἰκόνας. τοῖς μὲν ἐχθροῖς ὡς ὄφεις ἀπήντα, δάκνων καὶ ἀναιρῶν, τοῖς Ἰσραηλίταις δὲ βακτηρία, ἐφ' ἣν ἐπεστηρίζοντο. οὕτω καὶ τὸ ἀληθινὸν ξύλον τοῦ σταυροῦ, ὃ ἔστι Χριστός, τῶν μὲν ἐχθρῶν ἔστι θάνατος, τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, τῶν δὲ ψυχῶν ἡμῶν βακτηρία καὶ ἔδρασμα ἀσφαλὲς καὶ ζωὴ, ἐφ' ἣν ἐπαναπαύονται. τύποι γὰρ καὶ σκιαὶ τὸ πρὶν ἐγίγνοντο τῶν ἀληθινῶν τούτων πραγμάτων. σκιά γὰρ ἔστι καὶ εἰκὼν ἡ παλαιὰ λατρεία τῆς νῦν λατρείας. καὶ ἡ περιτομὴ καὶ ἡ σκηνὴ καὶ ἡ κιβωτὸς καὶ ἡ στάμνος καὶ τὸ μάννα καὶ ἱερατεία καὶ τὸ θυμίαμα καὶ τὰ βαπτίσματα, καὶ ἀπαξαπλῶς πάντα ὅσα γέγονεν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως ἢ ἐν τοῖς προφήταις, διὰ τὴν ψυχὴν ταύτην γέγονε τὴν κατ' εἰκόνα θεοῦ γεγενημένην καὶ πεσοῦσαν ὑπὸ ζυγὸν δουλείας καὶ ὑπὸ βασιλείαν σκότους πικρίας. ταύτη γὰρ ἠθέλησεν ὁ θεὸς κοινωνῆσαι καὶ ταύτην ἡρμόσατο ἑαυτῷ εἰς νύμφην βασιλέως καὶ ταύτην καθαρίζει ἀπὸ τοῦ ρύπου, καὶ ἐκπλύνων λαμπρύνει ἀπὸ τῆς μελανίας καὶ τῆς αἰσχύροτητος αὐτῆς καὶ ζωοποιεῖ ἐκ τῆς νεκρώσεως καὶ ἰᾶται ἐκ τῆς συντρίψεως, καὶ εἰρηνεύει αὐτῆς τὴν ἔχθραν καταλλάσσει. κτίσμα γὰρ οὕσα εἰς νύμφην τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως ἡρμόσθη, καὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ δυνάμει ὁ θεὸς παραδέχεται αὐτὴν, κατὰ μικρὸν συµμεταβαλλόμενος αὐτῇ, ἕως αὐξήσει αὐτὴν τῇ ἰδίᾳ αὐξήσει. τείνει γὰρ αὐτὴν καὶ μακύνει εἰς ἀπέραντον καὶ ἀμέτρητον αὐξήσιν, ἕως ἂν ἄμωμος καὶ ἀξία αὐτοῦ νύμφη γένηται. πρῶτον γὰρ γεννᾷ αὐτὴν ἐν ἑαυτῷ καὶ αὐξάνει δι' ἑαυτοῦ, ἕως ἀπολάβῃ τὸ τέλειον μέτρον τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· αὐτὸς γὰρ ὢν τέλειος νυμφίος λαμβάνει αὐτὴν τελείαν νύμφην εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μυστικὴν καὶ ἄχραντον κοινωνίαν τοῦ γάμου. καὶ τότε συμβασιλεύει αὐτῷ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΗ.

1 Ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς εἰς τελείαν πίστιν ἀγαγεῖν βουλόμενος ἔλεγεν· «ὁ ἐν ὀλίγῳ πιστὸς καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἔστι, καὶ ὁ ἐν ὀλίγῳ ἄπιστος καὶ ἐν πολλῷ ἄπιστός ἐστιν». τί ἐστι τὸ ὀλίγον καὶ τί ἐστι τὸ πολύ; τὸ ὀλίγον τὰ ἐπαγγέλματά εἰσι τοῦ αἰῶνος τούτου, ἅπερ ὑπέσχετο παρασχεῖν τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ, οἷον τροφάς, ἐνδύματα καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ σώματος ἀνάπαυσιν, ἢ ὑγίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, προστάξας μὴ μεριμνᾶν ὅλως περὶ τούτων, ἀλλὰ τῇ εἰς αὐτὸν πεποιθήσει

ἐλπίζεις, ὅτι ὁ κύριος προνοητὴς τῶν εἰς αὐτὸν καταφευγόντων κατὰ πάντα γίνεται. τὸ δὲ πολὺ τὰ τοῦ αἰωνίου καὶ ἀφθάρτου αἰῶνος δωρήματά ἐστιν, ἅπερ ὑπέσχετο παρασχεῖν τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ καὶ ἀδιαλείπτως περὶ ἐκείνων μεριμνῶσι καὶ αἰτοῦσιν αὐτόν, ὅτι οὕτως ἐνετείλατο· «ὕμεις δὲ» φησὶ «μόνον ζητεῖτε τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν», ὅπως ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καὶ προσκαίρων δοκιμασθῆ ἕκαστος, εἰ πιστεύει τῷ θεῷ· ὅτι ἐπηγγείλατο παρασχεῖν, ἡμῶν ἀμερίμων περὶ τὰ τοιαῦτα ὄντων καὶ μόνον περὶ τῶν μελλόντων καὶ αἰωνίων τὴν φροντίδα ἐχόντων. καὶ τότε φανερόν ἐστιν, ὅτι πιστεύει περὶ τῶν ἀφθάρτων καὶ ὄντως ζητεῖ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, εἰ περὶ τῶν ὀρωμένων ὑγιῆ τὴν πίστιν ἀποσῶζει. Ὅφειλε γὰρ ἕκαστος τῶν ὑπακουόντων τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ δοκιμάζειν ἑαυτὸν καὶ ἀνακρίνειν ἥτοι ὑπὸ πνευματικῶν ἀνδρῶν ἀνακρίνεσθαι καὶ δοκιμάζεσθαι, πῶς ἐπίστευσε καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν τῷ θεῷ, εἰ ὄντως ἐν ἀληθείᾳ κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ ἢ οἰήσει δικαιοσύνης καὶ πίστεως ἐν ἑαυτῷ πιστεύειν νομίζων. ἕκαστος γὰρ εἰ ἐν τῷ ὀλίγῳ πιστός ἐστι (περὶ τῶν προσκαίρων λέγω), δοκιμάζεται καὶ ἐλέγχεται. τὸ δὲ πῶς, ἄκουε. πιστεύειν λέγεις βασιλείας οὐρανῶν καταξιούσθαι καὶ υἱὸς θεοῦ γεννηθεὶς ἄνωθεν γενέσθαι καὶ συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς αἰῶνας ὅλους συμβασιλεύειν αὐτῷ καὶ τρυφᾶν ἐν φωτὶ ἀρρήτῳ ἐν ἀπεράντοις καὶ ἀναριθμήτοις αἰῶσιν ὡς ὁ θεός; πάντως ἐρεῖς ναί. διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν ἀναχωρήσας τοῦ κόσμου ἑαυτὸν τῷ κυρίῳ δέδωκα. δοκίμασον τοίνυν σεαυτὸν, μήποτε σε μέριμναι γῆϊναι κατέχουσιν ἔτι καὶ φροντίς πολλὴ περὶ τῆς τοῦ σώματος τροφῆς καὶ ἐνδύσεως καὶ τῆς λοιπῆς ἐπιμελείας καὶ ἀναπαύσεως, ὡς τῇ σῆ δυνάμει περιγιγνόμενος καὶ προνοούμενος ἑαυτοῦ, ἃ προσετάχθης μὴ μεριμνᾶν ὅλως περὶ σεαυτοῦ. εἰ γὰρ πιστεύεις τὰ ἀθάνατα καὶ αἰώνια καὶ παράμονα καὶ ἀφθονα λήψεσθαι, πόσω μᾶλλον ταῦτα τὰ παρερχόμενα καὶ γῆϊνα, ἅπερ ὁ θεὸς ἔδωκε καὶ ἀσεβέσιν ἀνθρώποις καὶ θηρίοις καὶ πετεινοῖς, οὐ πιστεύεις παρασχέσθαι σοι τὸν κύριον; ὡς περὶ ἐνετείλατο μὴ μεριμνᾶν ὅλως περὶ τούτων εἰπὼν· «μὴ μεριμνήσητε τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί περιβάλησθε. ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ». εἰ δὲ περὶ ταῦτα ἔτι μέριμναν ἔχεις καὶ οὐκ ἐνεπίστευσας ὅλον σεαυτὸν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, γνῶθι ὅτι τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, ἅπερ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀκμὴν οὐκ ἐπίστευσας λαβεῖν, καὶ νομίζεις πιστεύειν, ἔτι ἐν τοῖς μικροῖς καὶ φθαρτοῖς ἄπιστος εὐρισκόμενος. καὶ πάλιν· ὡς περὶ τὸ σῶμα τιμιώτερον τοῦ ἐνδύματός ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τιμιωτέρα ἐστὶ τοῦ σώματος. πιστεύεις τοίνυν, ὅτι ἡ ψυχὴ σου ὑπὸ Χριστοῦ ἴσιν δέχεται ἀπὸ τῶν αἰωνίων καὶ ἀθεραπεύτων παρὰ ἀνθρώποις τραυμάτων, τῶν παθῶν τῆς ἀμαρτίας, δι' ἣν καὶ ἦλθεν ἐνταῦθα ὁ κύριος, ἵνα νῦν τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν θεραπεύσῃ ἐκ τῶν ἀνιάτων παθῶν καὶ καθάρσῃ ἐκ τοῦ ῥύπου τῆς λέπρας τῆς κακίας, ὁ μόνος ἀληθινὸς ἰατρὸς καὶ θεραπευτής; Ἐρεῖς πάντως· πιστεύω. εἰς τοῦτο γὰρ ἔστηκα καὶ ταύτην ἔχω τὴν προσδοκίαν. γνῶθι τοίνυν, ἐρευνήσας σεαυτὸν, μήποτε σε τὰ σαρκικὰ πάθη πρὸς ἰατροὺς γηΐνους ἀποφέρῃ, ὡς Χριστοῦ ᾧ ἐπίστευσας μὴ δυναμένου σε θεραπεῦσαι. Ἴδε πῶς σεαυτὸν ἀπατᾷς, ὅτι νομίζεις πιστεύειν, μηδέπω πιστεύων ὡς δεῖ ἐξ ἀληθείας. εἰ γὰρ τὰ αἰώνια καὶ ἀθεράπευτα τῆς ἀθανάτου ψυχῆς τραύματα καὶ πάθη κακίας ἐπίστευσας ὑπὸ Χριστοῦ θεραπευθῆναι, ἐπίστευες ἂν αὐτῷ δυνατῷ ὄντι θεραπεύειν καὶ τὰ πρόσκαιρα τοῦ σώματος πάθη καὶ νοσήματα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἂν μόνον κατέφευγες, ὑπερορῶν ἰατρικῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ θεραπειῶν. ὁ γὰρ τὴν ψυχὴν κτίσας αὐτὸς καὶ τὸ σῶμα πεποίηκε, καὶ ὁ ἐκείνην τὴν ἀθάνατον ἰώμενος αὐτὸς καὶ τὸ σῶμα δύναται ἀπὸ τῶν προσκαίρων παθῶν καὶ νοσημάτων θεραπεῦσαι. Ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς μοι ταῦτα· ὁ θεὸς τῷ σώματι ἔδωκεν εἰς θεραπείαν τὰς τε βοτάνας τῆς γῆς

καὶ τὰ φάρμακα, καὶ ἰατρῶν ἐπιτηδεύματα πρὸς τὰ τοῦ σώματος πάθη προευτρέπισε, τὸ ἀπὸ γῆς ὄν σῶμα θεραπεύεσθαι οἰκονομήσας ἐκ τῶν τῆς γῆς διαφόρων εἰδῶν. σύμφημι κάγω ταῦτα οὕτως ἔχειν. ἀλλὰ πρόσεχε καὶ γνώση τὸν τρόπον, τίσι ταῦτα δέδοται καὶ τίσιν ὠκονόμησεν ὁ θεὸς κατὰ πολλὴν καὶ ἄπειρον φιλανθρωπίαν καὶ χρηστότητα. ἐκπεσὼν ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς ἐντολῆς, ἧς εἰλήφει, καὶ ὑπὸ τὴν ἀπόφασιν τῆς ὀργῆς γεγονῶς, καὶ ὡσπερ εἰς αἰχμαλωσίαν καὶ ἀτιμίαν ἢ μετάλλου τινὸς ἐργασίαν, ἐκ τῆς τρυφῆς τοῦ παραδείσου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐξορισθεὶς καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ σκότους γεγονῶς καὶ ἄπιστος ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν παθῶν καταστάς, ὑπὸ τὰ πάθη λοιπὸν καὶ τὰ νοσήματα τῆς σαρκὸς πέπτωκεν, ὁ πρὶν ἀπαθὴς καὶ ἄνοσος. δῆλον δὲ ὅτι καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες τοῖς αὐτοῖς πάθεισιν ὑποπεπτώκασιν. ὠκονόμησε τοίνυν ταῦτα τοῖς ἀσθενέσι καὶ ἀπίστοις ὁ θεός, μὴ βουληθεὶς παντελῶς ἐξολοθρεῦσαι τὸ ἁμαρτωλὸν τῶν ἀνθρώπων γένος διὰ πολλὴν χρηστότητα, ἀλλ' ἔδωκεν εἰς ψυχαγωγίαν καὶ θεραπείαν καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος τὰ φάρμακα τοῖς τοῦ κόσμου ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἔξω πᾶσι, κάκεινους συνεχώρησε τούτοις χρᾶσθαι τοὺς τῷ θεῷ μηδέπω δυναμένους ἐξ ὄλου ἑαυτοὺς ἐμπιστεύειν. σὺ δὲ ὁ μονάζων ὁ προσεληλυθὼς τῷ Χριστῷ καὶ υἱὸς θεοῦ βουλόμενος εἶναι καὶ ἄνωθεν ἐκ πνεύματος γεννηθῆναι καὶ ἀνωτέρας καὶ μεῖζους τοῦ πρώτου καὶ ἀπαθοῦς ἀνθρώπου ἐπαγγελίας ἐκδεχόμενος, τὴν εὐδοκίαν τῆς τοῦ κυρίου ἐπιδημίας, καὶ ξένος τοῦ κόσμου γεγονῶς, καινοτέραν τινὰ καὶ ξένην πίστιν καὶ ἔννοιαν καὶ πολιτείαν παρὰ πάντας τοὺς τοῦ κόσμου ἀνθρώπους κεκτῆσθαι ὀφείλεις. δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ.

1 Ἐάν τις ἐξελθὼν τῶν ἰδίων καὶ ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ τῆς τρυφῆς τοῦ κόσμου ἀπαλλαγείς καὶ κτημάτων καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς ἕνεκεν τοῦ κυρίου καὶ ἑαυτὸν σταυρώσας, ξένος καὶ πένης καὶ ἐνδεὴς γένηται, ἀντὶ δὲ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ κόσμου ἀνάπαυσιν θεϊκὴν ἐν ἑαυτῷ μὴ εὐρὴ καὶ ἀντὶ τῆς προσκαίρου τρυφῆς τρυφῆς πνεύματος εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μὴ αἴσθηται, καὶ ἀντὶ τῶν φθαρτῶν ἐνδυμάτων ἐνδύματα φωτὸς θεότητος μὴ ἀμφιάσῃται εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, καὶ ἀντὶ τῆς προσκαίρου καὶ σαρκικῆς κοινωνίας ταύτης κοινωνίαν τοῦ ἐπουρανίου ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ἐν πληροφορίᾳ μὴ γνῶ, καὶ ἀντὶ τῆς φαινομένης τοῦ κόσμου τούτου χαρᾶς χαρὰν πνεύματος ἔνδον μὴ σχῆ, καὶ παράκλησιν οὐρανίου χάριτος καὶ χορτασίαν θείαν ἐν τῇ ψυχῇ μὴ λάβῃ ἐν τῷ ἐποφθῆναι αὐτῷ τὴν δόξαν τοῦ κυρίου κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ἀπαξαπλῶς ἀντὶ ταύτης τῆς προσκαίρου ἀπολαύσεως ἀπόλαυσιν ἄφθαρτον ἐπιθυμητὴν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ μὴ κτήσῃται νῦν, οὗτος γέγονεν ἄλας μωρόν, οὗτος ἐλεεινός ἐστι παρὰ πάντας ἀνθρώπους, οὗτος καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἐστερήθη καὶ τῶν θεϊκῶν δωρεῶν οὐκ ἀπέλαυσε. μυστήρια θεῖα δι' ἐνεργείας τοῦ πνεύματος οὐκ ἔγνω ἐν τῷ ἔσω αὐτοῦ ἀνθρώπῳ. διὰ τοῦτο γὰρ ξένος τοῦ κόσμου γεγένηται τις, ἵνα εἰς ἕτερον κόσμον καὶ αἰῶνα τῷ φρονήματι μετέλθῃ ἢ ψυχὴ αὐτοῦ κατὰ τὸν ἀπόστολον· ἡμῶν γὰρ φησὶ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, καὶ πάλιν· «ἐπὶ γῆς περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα». Δεῖ τοίνυν τὸν ἀποταξάμενον τῷ κόσμῳ τούτῳ βεβαίως πιστεῦσαι, ὅτι χρὴ εἰς ἕτερον αἰῶνα τῷ φρονήματι ἀπὸ τοῦ νῦν διὰ τοῦ πνεύματος μεταβῆναι, κάκεῖ πολιτεῦεσθαι καὶ τρυφᾶν καὶ ἀπολαύειν πνευματικῶν ἀγαθῶν καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ἐκ πνεύματος γεννηθῆναι, καθὼς ὁ κύριος εἶπεν· «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν»· ἐπειδὴ ἔστιν ἄλλος θάνατος παρὰ τὸν φαινόμενον καὶ ἄλλη ζωὴ παρὰ τὴν φαινομένην. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ ὅτι «ἡ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν», καί·

«ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς»· ὅτι «οὐχ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσί σε, κύριε, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ζῶντες εὐλογήσομέν σε». Ὡσπερ γὰρ ὁ ἥλιος ἀνατείλας ἐπὶ τὴν γῆν ὄλος ἐν τῇ γῆ ἔστιν, ἐπὶ δὲ πρὸς δυσμὰς γένηται, πάσας αὐτοῦ τὰς ἀκτῖνας συνάγει πορευόμενος ἐν τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ, οὕτως καὶ ψυχὴ ἢ μὴ ἄνωθεν ἐκ τοῦ πνεύματος ἀναγεννηθεῖσα ὅλη ἐν τῇ γῆ ἔστι τοῖς λογισμοῖς αὐτῆς καὶ τῷ φρονήματι ἐπὶ γῆς ἐκτεινομένη ἕως τῶν περάτων αὐτῆς. ἐπὶ δὲ καταξιοθῆ τὴν ἐπουράνιον λαβεῖν τοῦ πνεύματος γέννησιν καὶ κοινωνίαν, πάντας αὐτῆς τοὺς λογισμοὺς συνάγουσα καὶ μεθ' ἑαυτῆς ἔχουσα εἰσέρχεται πρὸς τὸν κύριον εἰς τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἀχειροποίητον κατοικητήριον, καὶ πάντες οἱ λογισμοὶ αὐτῆς οὐράνιοι καὶ καθαροὶ καὶ ἅγιοι γίνονται, χωροῦντες εἰς ἄερα θεϊκόν. ῥυσθεῖσα γὰρ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ σκότους, τοῦ πονηροῦ ἄρχοντος τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου, εὐρίσκει λογισμοὺς καθαρὸς καὶ θεῖους, ὅτι εὐδόκησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ποιῆσαι «θείας φύσεως κοινωνόν». Εἰ οὖν ἀναχωρήσεις πάντων τῶν ἐν τῷ βίῳ πραγμάτων καὶ προσκαρτερεῖς τῇ εὐχῇ σου, οὐ μᾶλλον τὸν κάματον τοῦτον ἀναπαύσεως μεστὸν ἠγήση, καὶ τὴν ὀλίγην θλίψιν καὶ τὸν πόνον χαρᾶς καὶ ἀνέσεως ἀνάπλεων νομίσεις μεγίστης; εἰ γὰρ καὶ τὸ σῶμά σου καὶ ἡ ψυχὴ σου καταδεδαπάνητο κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ διὰ τηλικαῦτα ἀγαθὰ, τί τοῦτο ἦν; ὦ τῆς ἀρρήτου εὐσπλαγχνίας τοῦ θεοῦ, ὅτι δωρεὰν ἑαυτὸν χαρίζεται τοῖς πιστεύουσιν ἐν ὀλίγῳ καιρῷ θεὸν κληρονομησαί, καὶ θεὸν οἰκῆσαι ἐν σώματι ἀνθρώπου καὶ ἔχειν τὸν κύριον οἰκίαν καλὴν τὸν ἄνθρωπον. ὥσπερ γὰρ ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἔκτισεν εἰς τὸ κατοικῆσαι τὸν ἄνθρωπον, οὕτως καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἔκτισεν εἰς ἰδίαν οἰκίαν, εἰς τὸ ἐνοικῆσαι καὶ ἀναπαῆναι ὡς ἐν ἰδίῳ οἴκῳ τῷ σώματι, ἔχων νύμφην καλὴν τὴν ἐράσμιον ψυχὴν τὴν κατ' εἰκόνα αὐτοῦ πεποιημένην. ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς φησὶν ὁ ἀπόστολος ἐνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ, καὶ ἄλιν· οὐ οἴκος ἔσμεν ἡμεῖς. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μετὰ σπουδῆς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἀποθησαυρίζει, οὕτω καὶ ὁ κύριος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι, ἀποτίθεται καὶ θησαυρίζει τὸν πλοῦτον τοῦ πνεύματος τὸν οὐράνιον. Οὔτε δὲ σοφοὶ διὰ τῆς σοφίας οὔτε φρόνιμοι διὰ τῆς φρονήσεως αὐτῶν ἠδυνήθησαν καταλαβεῖν ψυχῆς λεπτότητα ἢ εἰπεῖν περὶ αὐτῆς ὡς ἔστιν, εἰ μὴ μόνον οἷς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀποκαλύπτεται ἢ κατάληψις καὶ γνώσις ἀκριβῆς περὶ ψυχῆς γνωρίζεται. ἀλλ' ἐνταῦθα θεῶρει καὶ διάκρινον καὶ σύνες, πῶς. ἄκουσον. οὗτος θεός, αὕτη οὐ θεός. οὗτος κύριος, αὕτη δούλη. οὗτος κτίστης, αὕτη κτίσμα. οὗτος ποιητής, αὕτη ποίημα. οὐδὲν κοινὸν τῆς αὐτοῦ φύσεως καὶ αὐτῆς τυγχάνει, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄπειρον καὶ ἄρρητον καὶ ἀνεκνόητον ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ εὐδόκησεν εἰς τοῦτο τὸ ποίημα καὶ κτίσμα νοερὸν καὶ τίμιον καὶ ἐξαιρετὸν ἔργον ἐνοικῆσαι, ὡς φησὶν ἡ γραφή· εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων, εἰς τὴν αὐτοῦ σοφίαν καὶ κοινωνίαν, εἰς ἴδιον κατοικητήριον, εἰς ἰδίαν τιμίαν καὶ καθαρὰν νύμφην. Τοιούτων οὖν ἀγαθῶν προκειμένων καὶ τοιούτων ἐπαγγελιῶν ἐπαγγελθεισῶν καὶ τοιαύτης εὐδοκίας ὑπὸ κυρίου εἰς ἡμᾶς γεγενημένης, μὴ ἀμελήσωμεν, ὡς τέκνα, μήτε ὀκνήσωμεν ἐπειχθῆναι πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ ἑαυτοὺς ὀλοτελῶς τῇ τοῦ κυρίου εὐαρεστήσει ἐπιδοῦναι. παρακαλέσωμεν τοίνυν τὸν κύριον, ἵνα τῇ ἰδίᾳ τῆς θεότητος δυνάμει λυτρώσῃται ἡμᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ σκότους τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, καὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα καὶ τὸ πλάσμα ἐκδικήσας ἀναλάμψαι ποιήσῃ, σώαν καὶ καθαρὰν τὴν ψυχὴν ἀπεργασάμενος, καὶ οὕτως ἀξιοθῶμεν τῆς κοινωνίας τοῦ πνεύματος, δοξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. 50 {1ΟΜΙΛΙΑ Ν.}1 Τίς ἦν ὁ κλείσας τὰς θύρας τῶν οὐρανῶν; Ἡλίας ἢ ὁ θεὸς ἦν ἐν αὐτῷ ὁ ἐπιτάξας καὶ τῷ ὑετῷ;

νομίζω ότι ο έξουσιαστής του ούρανοῦ αὐτὸς ἐνεκαθέσθη ἐντὸς τοῦ νοῦς αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς γλώττης αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐκώλυσε τοῦ μὴ κατελθεῖν ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ πάλιν εἶπε, καὶ ἠνοίγησαν αἱ πύλαι τῶν οὐρανῶν καὶ κατήλθεν ὁ ὑετός. ὁμοίως καὶ Μωϋσῆς ἔθηκε ράβδον, καὶ ἐγένετο ὄφις. καὶ πάλιν εἶπε, καὶ ἐγένετο ράβδος. ἔλαβεν ἀπὸ καμίνου τέφραν καὶ ἐσκόρπισε, καὶ ἐγένοντο ἔλκη. καὶ πάλιν ἐπέταξε, καὶ ἐγένοντο σκνίπες καὶ βάτραχοι. ἄρα ταῦτα φύσις ἀνθρώπων ποιεῖν ἠδύνατο; εἶπε τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐμερίσθη· τῷ ποταμῷ, καὶ μετεβλήθη εἰς αἶμα. ἀλλὰ δηλονότι οὐρανία δύνამεις ᾧκει ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ, καὶ διὰ Μωσέως ἐποιεῖ τὰ σημεῖα ταῦτα. Ὁ Δαβὶδ πῶς ἄνευ ὄπλου ἠδύνατο μετὰ τοιοῦτου γίγαντος συμβαλεῖν εἰς πόλεμον; καὶ ὅτε ἔρριψε τὸν λίθον κατὰ τοῦ ἀλλοφύλου, διὰ τῆς χειρὸς Δαβὶδ χεῖρ θεοῦ ὠδήγει τὸν λίθον, καὶ αὐτὴ ἡ θεία δύνამεις ἀπέκτεινεν αὐτὸν ποιήσασα τὴν νίκην· οὐ γὰρ Δαβὶδ ἠδύνατο, ἀσθενῆς ὢν τῷ σώματι. Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Ἰεριχῶ, περιεκαθέσθη ἑπτὰ ἡμέρας μηδὲν δυνάμενος ποιῆσαι τῇ ἰδίᾳ φύσει, ἀλλ' ὅτε ὁ θεὸς ἐκέλευσε, τὰ τεῖχη ἀφ' ἑαυτῶν κατέπεσε. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, λέγει αὐτῷ ὁ κύριος· «ἄπελθε εἰς πόλεμον». ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· «ζῆ κύριος, οὐ μὴ ἀπέλθω ἄνευ σοῦ». καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἐπιτάξας τῷ ἡλίῳ στήναι ἄλλας δύο ὥρας ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ πολέμου; ἡ φύσις αὐτοῦ μόνη ἢ ἡ συνοῦσα αὐτῷ δύνამεις; καὶ Μωϋσῆς ὅτε συνέβαλε τῷ Ἀμαλήκ, εἰ μὲν ἐξέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν θεόν, ἐπάτει τὸν Ἀμαλήκ· εἰ δὲ ἔκλινε τὰς χεῖρας, ὁ Ἀμαλήκ περιεγίνετο. Σὺ δὲ ἀκούων ταῦτα γινόμενα, μὴ μακρὰν σου ἀπέλθῃ ὁ νοῦς, ἐπειδὴ ἐκεῖνα τύπος ἦν καὶ σκιὰ τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων. ἀνάλαβε οὖν εἰς ἑαυτὸν ταῦτα. ὅτε γὰρ ἐκτείνης τὰς χεῖρας τοῦ νοῦς σου καὶ τοὺς λογισμοὺς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ θελήσεις προσκολληθῆναι τῷ κυρίῳ, κατώτερος τῶν λογισμῶν σου γίνεται ὁ σατανᾶς. καὶ ὡσπερ εἰς Ἰεριχῶ τὰ τεῖχη ἔπεσον διὰ δυνάμεως θεοῦ, οὕτω καὶ νῦν τὰ τεῖχη τῆς κακίας τὰ κωλύοντά σου τὸν νοῦν καὶ αἱ πόλεις τοῦ σατανᾶ καὶ οἱ ἐχθροὶ σου ἐξολοθρεύονται διὰ δυνάμεως θεοῦ. οὕτως ἐν τῇ σκιᾷ θεοῦ δύνამεις ἀδιαλείπτως συνῆν τοῖς δικαίοις, ποιούσα θαυμάσια φανερά, καὶ ἔσωθεν δὲ ἐν αὐτοῖς ᾧκει ἡ θεία χάρις. ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς προφήτας ἐνήργει καὶ διηκόνει τὸ πνεῦμα ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τοῦ προφητεῦν καὶ λαλεῖν, ὅτε χρεῖα ἦν πράγματα μεγάλα εἰπεῖν τῷ κόσμῳ. οὐ γὰρ πάντοτε ἐλάλουν, ἀλλ' ὅτε ἤθελε τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα· πλὴν ἡ δύνამεις πάντοτε συνῆν. Εἰ οὖν εἰς τὴν σκιάν τοσοῦτον ἐξεχύθη τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, πόσω μᾶλλον εἰς τὴν καινὴν διαθήκην, εἰς τὸν σταυρόν, εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, ὅπου ἐγένετο ἡ ἔκχυσις καὶ ἡ μέθη τοῦ πνεύματος. ἐκχεῶ γὰρ φησὶν ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. τοῦτό ἐστιν ὃ εἶπεν αὐτὸς ὁ κύριος ὅτι «μεθ' ὑμῶν ἔσομαι ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος». «πᾶς γὰρ ὁ ζητῶν εὐρίσκει». «εἰ» γὰρ φησὶν «ὕμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν», δυνάμει καὶ πληροφορίᾳ πολλῇ κατὰ τὸν ἀπόστολον. Τὰ οὖν τοιαῦτα μέτρῳ καὶ χρόνῳ καὶ κόπῳ πολλῷ καὶ ὑπομονῇ καὶ φιλίᾳ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐρίσκεται, «γυμναζομένων τῶν αἰσθητηρίων τῆς ψυχῆς», κατὰ τὸ εἰρημένον, διὰ «καλοῦ τε καὶ κακοῦ», δηλαδή διὰ τῶν μηχανῶν καὶ ἐπιβουλῶν καὶ πολυτρόπων περιστάσεων καὶ ἐνεδρῶν τῆς κακίας, ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τῶν διαφορῶν χαρισμάτων καὶ ποικίλων ἀντιλήψεων τῆς ἐνεργείας καὶ δυνάμεως τοῦ πνεύματος. ὁ γὰρ γνωρίζων τὴν ἐπιβουλήν τῆς κακίας διὰ τῶν παθῶν μιαινουσάν τὸν ἕσω ἄνθρωπον καὶ μὴ ἐπιγινώσκων ἐν αὐτῷ τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἁγίου πνεύματος τῆς ἀληθείας ἐνδυναμοῦσαν αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀνανεοῦσαν τὴν ψυχὴν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας, ὁ τοιοῦτος ἐν ἀδιακρισίᾳ πορεύεται, μὴ γνωρίζων ἀκμὴν τὴν πολύτροπον οἰκονομίαν τῆς τοῦ θεοῦ

χάριτος καὶ εἰρήνης, καὶ πάλιν δὲ ὁ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ κυρίου καὶ εὕρισκόμενος ἐν εὐφροσύνῃ πνευματικῇ καὶ χαρίσμασιν ἐπουρανίοις, ἐὰν νομίση μηκέτι ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἀπατᾶται κλεπτόμενος, μὴ διακρίνων τὴν λεπτότητα τῆς κακίας καὶ μὴ συνιών τὴν κατὰ μέρος γινομένην τῆς νηπιότητος αὐξήσιν καὶ τελειότητα ἐν Χριστῷ διὰ γὰρ τῆς ἐπιχορηγίας τοῦ ἁγίου καὶ θεϊκοῦ πνεύματος, ὁμοῦ τε καὶ ἡ πίστις αὐξανομένη εἰς προκοπὴν ἔρχεται καὶ πᾶν ὀχύρωμα πονηρῶν λογισμῶν κατὰ μέρος χωρεῖ εἰς καθαίρεσιν παντελεῖ. ἐρευνᾶν οὖν ὀφείλει ἕκαστος ἡμῶν, εἰ εὖρεν ἐν τῷ ὀστρακίνῳ τούτῳ σκεύει τὸν θησαυρόν, εἰ ἐνεδύσατο τὴν πορφύραν τοῦ πνεύματος, εἰ εἶδε τὸν βασιλέα καὶ ἀνεπάη, ἐγγύτατος αὐτοῦ γενόμενος, εἴ τε ἀκμὴν εἰς τοὺς ἐξωτάτους οἴκους διακινεῖ. ἡ γὰρ ψυχὴ ἔχει μέλη πολλὰ καὶ βάθος πολὺ, καὶ λοιπὸν ἡ ἀμαρτία ἐπισηλοῦσα κατέσχευεν αὐτῆς ὅλα τὰ μέλη καὶ τὰς νομὰς τῆς καρδίας. εἶτα ἐπιζητοῦντος τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται ἡ χάρις πρὸς αὐτὸν καὶ κατέχει δύο μέλη τῆς ψυχῆς ἴσως. ὁ οὖν ἄπειρος παρακαλούμενος ὑπὸ τῆς χάριτος νομίζει, ὅτι ἐλθοῦσα ἡ χάρις ὅλα τὰ μέλη τῆς ψυχῆς κατέσχευεν καὶ ἐξερριζώθη ἡ ἀμαρτία. τὸ πλεῖστον δὲ μέρος ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας κρατεῖται καὶ ἐν μέρος ὑπὸ τῆς χάριτος, καὶ ὑποκλέπεται καὶ οὐκ οἶδε. Διὰ πλειόνων δὲ ἔτι περὶ τούτων ἔχοντες ἐπιστεῖλαι τῇ διαθέσει τῆς ὑμετέρας εἰλικρινείας δι' ὀλίγων ἐδώκαμεν ὑμῖν ἀφορμὴν ὡς συνετοῖς ἀνδράσιν, ἵνα ἐπεργασάμενοι καὶ ἐξερευνήσαντες τὴν τῶν λόγων δύναμιν συνετώτεροι γένησθε ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς καρδίας ὑμῶν αὐξάνητε ἐν τῇ αὐτοῦ χάριτι καὶ δυνάμει τῆς ἀληθείας, ἵνα μετὰ πάσης ἀσφαλείας ἀντεχόμενοι τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καὶ ῥυσθέντες ἀπὸ πάσης περιεργίας καὶ δολιότητος τοῦ ἀντικειμένου καταξιωθῆτε ἄπτωτοι καὶ ἀκατάγνωστοι εὐρεθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς διαγνώσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.